

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ
YIL 18
HAZİRAN-TEMMUZ 2021

SAYI
105

HECE ÖYKÜ

ÖYKÜ

Emin Gürdamur, Müzeyyen Çelik, Safiye Gölbaşı, Zeynep Hicret, Zeynep Sati Yalçın, Soner Oğuz, Sema Bayar, A. Necip Erdoğan, Sercan Ceylan, Vural Kaya, Selvigül Kandoğmuş, Mustafa Uçurum, Segâh Gümüş, Özlem Karapınar, Nadir Aşçı, Ayşe Ünüvar, Mehmet Baynal, Saliha Ferşadoğlu

SÖYLEŞİ

Rüveyda Durmaz Kılıç, İsmail Sert ile *Toprak Ayna* üzerine konuştu.

BENİM ÖYKÜM

Selma Aksoy Türköz

ÖYKÜ ÜZERİNE

Ertan Örgen: Aylak Okumalar

Mehmet Kahraman: Yaratıcılığın Doğası

KİTAPLIK

Cafer Özgül, Özlem Güner, Ayşegül Özdoğan, Mehtap Nas değerlendirdi.

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:18 SAYI:105 HAZİRAN-TEMMUZ 2021 ISSN 1304-7604

HECEÖYKÜ

HAZİRAN

TEMMUZ

105

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ

ISSN 1304-7604

YIL: 18 SAYI: 105

Haziran-Temmuz 2021

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ö. Faruk Ergezen

Genel Yayın Yönetmeni Rasim Özdenören

Yayın Kurulu Ali Karaçalı, Ali Necip Erdoğan, Ali Ulvi Temel,

Dinçer Eşitgin, Emin Gürdamur, Hatice Bildirici

Yönetim Yeri Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara

İletişim Tel: (312) 419 69 13

Fax: (312) 419 69 14 P.K. 79 Yenışehir/Ankara

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

www.hece.com.tr

hece@hece.com.tr

heceyayinlari

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak: Hece www.hece.com.tr

Baskı: Emsal Matbaa Tanıtım www.emsalmatbaa.com.tr

2021 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 190 TL.

Kurumlar İçin: 580 TL.

Hece ve Heceöykü Dergisi İçin: 480 TL.

Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Heceöykü'ye gelen yazılar yayın kurulunun onaylaması durumunda takip eden üç sayıda

yayınlanır. Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 31.05.2021

İÇİNDEKİLER

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Ashraf Amra / 6

ÖYKÜ

Emin Gürdamur/Osman'ın Kırk Yedinci Yaşı /	7
Müzeyyen Çelik/Uyandırma Servisi /	19
Safiye Gölbaşı/Rüya Tamirleri /	23
Zeynep Hicret/Doğum Günü /	28
Zeynep Sati Yalçın/Sunak /	31
Soner Oğuz/Balmumu Hatıralar /	38
Sema Bayar/Hüseyin'in Boynundaki İp /	45
Ali Necip Erdoğan/Kayıp Kütüphanenin Esrarı 4 /	50
Sercan Ceylan/Hücre /	55
Vural Kaya/Küçürek Öyküler /	59
Selvigül Kandoğmuş Şahin/Derviş Kedi Gültekir /	60
Mustafa Uçurum/Turgut Uyar'ı Bulun Bana! /	66
Segâh Gümüş/Themis'in İşığı /	70
Özlem Karapınar/Yitik Kentim /	74
Nadir Aşçı/Beşi Bir Yerde /	80
Ayşe Ünüvar/Ne Yola Ne Yere Bakamadan Geçip Gidenler /	85
Mehmet Baynal/Müzedede Bir Tanıdık /	89
Saliha Feriştadoğlu İlhan/Ölüm Provaları /	93

SÖYLEŞİ

Rüveyda Durmaz Kılıç/İsmail Sert ile *Toprak Ayna* Üzerine / 100

BENİM ÖYKÜM

Selma Aksoy Türköz / 105

YAŞADIĞIM GİBİ

Mehmet Ayıcı/Ölüm Ne İnce Ağrı / 108

ÖYKÜ ÜZERİNE

Ertan Örgen/Aylak Okumalar / 110

Mehmet Kahraman/Yaratıcılığın Doğası / 112

Soner Oğuz/Olaysız Öyküler / 124

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

İhsan Abdülkuddus/Türkçesi: Ökkeş Hengil/Günah İle Sevap Arasındaki Şaşkın / 127

Ali Eşref Dervişyan/Türkçesi: Solmaz Arzili/Yoksul / 132

Asqar Altay/Türkiye Türkçesi: Aşur Özdemir/Kızıyatır / 136

HECEÖYKÜ'DE İLKLER

Ahmet Rıfat İlhan/Kanka / 141

Deniz Ezgi Avcı/Operasyon Hamidiye / 144

KİTAPLIK

Cafer Özgül/*Toprak Ayna*: Zamandan Kaçırılan Anlar / 152

Özlem Güner/*Cam Kenarı* / 154

Ayşegül Özdoğan/*Cam Kenarı* / 157

Mehtap Nas/*Onlar ve Köpekleri* / 159

RASİM ÖZDENÖREN

Genel Yayın Yönetmenimiz Sayın Rasim Özdenören bir süredir devam eden hastalığı sebebiyle bu sayımızın Önyazı'sını yazamamıştır.

Bir an önce sağlığına kavuşarak aramızda olması duasıyla esenlik ve şifa diliyoruz.

Heceöykü

Mescid-i Aksa ve Gazze saldırısının ardından Filistin sokağı

Ashraf Amra, *Anadolu Ajansı*

EMİN GÜRDAMUR

Osman'ın Kırk Yedinci Yaşı

Kendini bildi bileli masalardan kaçtı. Masaları görmezden geldi. Gözlerini yumarak değil, aksine, gözlerini sonuna kadar açarak yaptı bunu. Karşısına çıkan masaları birbirinden ayırt emek yerine birbirine ilıstirdi, birbiriyle açıkladı. Kulağa tuhaf gelebilir ama Osman, yeryüzündeki bütün masaların; doğum masasının, yemek masasının, ders masasının, nikâh masasının, iş masasının görünmez parçalarla aslında tek bir masayı tamamladığını keşfetti. Diğer insanların görmediğini gördü. En azından kendini buna inandırarak güneşin altında kırk altı yıl geçirdi. Sen de hak verirsin ki sevgili okur, bu hiç de azımsanacak bir inat sayılmaz.

Ne oldu da kırk yedinci yıl masalar hakkında Osman'ın kafası karıştı? Kaderin şaşırtıcılığı kalmamış bir cilvesi olarak bu kafa karışıklığına yine bir masanın yol açtığını tahmin etmek güç değil. Evet, bir masa geldi ve Osman'ın görmezden geldiği bütün masaların intikamını aldı. Şu an kaldırımda parke taşlarını rastgele çiğneyen, bazılarını çiğnemeyen, bu rastlantıya neyin karar verdiğini anlamaya çalışan, anlayamadıkça üzölen, sokağa attığı ilk adımın tanrısal belirleyiciliğinden kendine pay çıkaran, ilk adımlarını seven, aslında bütün adımlarını seven Osman'ın kalbi bu intikamın enkazıyla dolu. Osman yıkıntılar arasından başını kaldırıp göğö baktı. Antikacının bulunduğu sokağı iki koldan çeviren binaların göğö doğru kendinden önce bir gevezelik tutturduğunu gördüğü hâlde şansını denedi: "Oradasın değil mi Tanrı'm?"

Yüzünü antikacının camına dayayıp dükkânın loş, kasvetli, dağınık köşelerini, gözleri karanlığa alışına kadar seyretti. Yerdeki okkalara, onların hemen gerisindeki bir düzine denizci fenerine, cama yaslandığı için görüş alanını kısıtlayan kambur kapının künde-kârî desenlerine bakmadı. Raflarda dizili bakır kaplar, pikap çalarlar, teraziler, tavandan sarkan ve bir köşke yetecek avizeler, sırtı soyulmuş iki sandalyenin üzerinde kablolarıyla birbirine bağlanmış pirinç abajurlar umurunda değildi. Ona göre bu dükkânda sedef

kakmalı ceviz masadan başka hiçbir şey yaşamıyordu. Diğerleri tabutlarını sırtlanıp buraya gelen; ziftlenmiş döşemede, çelik raflarda ya da duvar dip-lerinde kendine güç bela yer bulan, ruhları çoktan kayıplara karıştığı hâlde bedenleri dünyada kalan zavallılardan ibaretti. İnsanlar ne tuhaf, diye dü-şündü Osman, dirilerden çok ölüleri seviyorlar.

Osman'a göre masa ölümsüzdü. Masa, hayatla ölüm arasında asılı ka-lanlara yönelik acımasız bir imaydı. Her çizgisinde dişil, pırlıl pırlıl bir nispet. Bütün kırlar, bütün rüyalar ondan parça taşıyordu. Osman'ın, şu izbe sokağa varıncaya kadar şehir yerli yerine oturtan rüzgârın, masadan saçıldığından en ufak kuşkusu yoktu. Diğer eşyalar kör ya da sağır değil elbette. Masa-nın dükkânı dolduran kurumuna, asaletine, çok uzaklarda üzgün ırmaklara damlayan sessizliğine bigâne kalmak neredeyse imkânsızdı. Diğer eşyalar, gözlerini yumarak masanın üstesinden gelmeyi öğrenmişlerdi. Yitirdikleri şeyleri; evleri, sahipleri, çocukları özlemle yâd ederken aralarında yüksek sesle konuşuyor, bir zamanlar kendilerinin de cıvıltılı kır kuşlarının yuva yap-tığı sarmaşıklar kadar neşeli günler yaşadıklarını ona duyurmaya çalışıyor-lardı. Ama yaşanan ve henüz yaşanmayan, biten ve henüz bitmeyen bütün güzelliklerin, masaya methiye düzmek anlamına geldiğini fark ettiklerinde birdenbire ve kıskançlıkla susuyorlardı. Susuşları yine masayı yüceltiyordu.

Osman insanların masaya karşı ilgisizliğinden zevk alıyordu. Antikacı-nın vitrinine yanaşıp kemik saplı çakıları, horozlu dolma tüfekleri seyreden mahalle gençleri, gerçekte daha yeni daha keskin daha kıyıcı silahlardan devşirdikleri meraklarını oracıkta bileyip camın önüne bırakıyor; yolu bir şekilde antikacının önünden geçen ihtiyarlar ise ölümün, cansız da olsa başka nesneleri köleleştirmesinden hoşnut olmadıklarını bütün bir dükkâ-nı görmezden gelerek ilan ediyorlardı. Bir defasında içlerinden biri, camiye giderken antikacının önünde fenalaşmıştı. Antikacının yeğeni ve mahalle gençlerinin yardımıyla dükkâna taşınan ihtiyar, su içip kendine gelince kor-kuyla etrafına bakındıktan sonra -Azrail'in eski eşyalardan ona el salladığını görmüş olacak- telaşla dükkânı terk etmişti.

Osman, sadece orta yaş kadınlardan ve o kadınların yoğurduğu erkek-lerden korkuyordu. Dükkândan içeri, yaşıyor olmanın kibriyle sokulup rafları inceleyen, ellerine aldıkları eşyaları sahte bir hayranlıkla okşayan, kaldırıp ışığa tutan, yaşama tutan, çarmıha tutan; söz gelimi çocukluğundan aşına olduğu bir kumbarayı, sen öldün ben yaşıyorum, senin işin bitti bense hayat doluyum, dercesine sevinçle evlerine götüren, arkadaşlarına gösterdikten sonra bir köşede unutan insanlardan ödü kopuyordu. Bazı geceler rüyasında antikacıya lüks bir otomobil yaşıyor, içinden çıkan müşteri masayı satın alıp kayıplara karışıyordu. Osman, bu korkunç kâbuslardan ter içinde uya-

nır, uyandıktan sonra da otomobilin peşinden koşmaya bir müddet devam eder, nefes alışverişleri düzelinceye dek rüyasındaki müşterileri yakalamak, parçalamak isteğinden kurtulamazdı. Saçma, derdi sakinleşince, bir masa bir otomobile nasıl sığsın? Böyle diyerek güya kendini rahatlatır ama uyuyacak huzuru bir daha bulamazdı.

Şimdi dükkânın en dip, en karanlık köşesindeki masayı süzerken masanın narin, nazik ayaklarına yaslanan yağlı boya tabloları içerliyor, kenarına nezaketsizce yığılmış el işi Yörük kilimlerin onun ruhunu incittiğini düşünüyordu. İpince ayaklarından yukarı doğru çıkarken her biri yüreğini hoplatan üç boğumda biraz oyalanıyor, ek yerinde kavislenen çizgilerde kendinden geçiyor, karanlıkta kalan çekmece desentlerini hayalinde tamamlıyor, bir karınca gibi dakikalarca orasında burasında gezindiği mucizenin nihayet dikdörtgen yüzeyine ulaştığında gözlerinden çok kalbi yorgun düşüyordu. Yoruldukça kamburlaşıyor, nefes alışverişleri dükkânın camında buhar halleri meydana getiriyordu.

Bunun sonu yok, diye mırıldandı, sana uzaktan baktıkça tapacak gibi oluyorum. Başını camdan alırken son defa içtenlikle selamladı masayı. Kendi sesi, içini hüznle doldurdu. Dönüş yolunda önünden geçtiği bankalara merhamet dilenen gözlerle baktı. Şimdi hepinizde o masayı almaya yetecek yığınla para vardır, dedi, ama bana vermezsiniz. Cep telefonunu çıkarıp rehberindeki yetmiş üç kişiyi yeniden gözden geçirmeye koyuldu. Bir yandan yürüyor bir yandan telefonun ekranında beliren resimlerden borç isteyip isteyemeyeceğini düşünüyordu. Ali vermez. Arzu susar. Ayhan güler. Bahattin konuyu değiştirir. Barış'ın zaten yok. Bayram'ın babası var. Cüneyt benden hazzetmez. Çın kim ki acaba? Çın sen de kimsin? Davut telefona bakmaz. Demet ev aldı. Dilek kurcalayıp beni rezil eder. Daha e harfine ulaşmadan hevesi kırıldı, telefonu cebine indirdi. Dönmesi gereken sokağı kaçırmıştı. Alt geçitten yürüyerek bulvarın karşısına geçtiğini fark edince yürüyüşüne ara vermeden gerisin geri döndü. Bu son olsun, dedi içinden. Dalgınlığına kızıyor ama dükkânın loş ışığında iyice güzelleşen masayı düşünmekten, bir hayal bulutunun içinde yürümekten, üzerine gelen araçların altında kalma tehlikesi atlatmaktan, sonra yine hayaline dönmekten kendini alamıyordu.

Tam bu noktada iyiliksever okur, Osman'ı uyarabilme imkânımız varken bunu neden yapmadığımızı soracak olursa şu iki dokunaklı gerekçeyle karşılaşır: Birincisi, masayı düşünürken geçmişte de birkaç kazadan kıl payı kurtulan kahramanımız, gönüllüce bir aşk şehidi olmayı çoktan hak ediyor. İkide bir göğşe bakıp, "Oradasın değil mi?" diye seslendiği Tanrı'nın Osman'a nasıl bir cevap vereceğini bilemeyiz. Ama ikinci gerekçemiz daha dünyevi, daha sade. Eve yaklaştıkça masa Osman'ın hayalinden kaybolup gidecek.

Masanın hayalini, masanın dalgınlığını evine götüremiyor. Şimdi sevgili okur, çokbilmişlik yaparak Osman'ın evinde karısıyla yaşadığını, masanın da başka bir kadının temsili olduğunu düşünürsen bütün öyküye yazık etmiş olursun. Çünkü Osman evinde yapayalnız yaşıyor.

Biriyle karşılaşım endişesiyle merdivenleri ikişerli üçerli çıktı. Nefes nefese kapıyı açtı. Birazdan paltosunu vestiyere asarak derisini değiştirecek Osman, kendini evde bambaşka biri olduğuna inandıracak. Tıpkı dünkü bambaşka biri gibi lavaboda yüzünü yıkayacak, bir ara duraksayıp aynaya bakacak, bomboş gözlerle kendisini seyredecek, aslında kendisini değil de kendini seyreden adamı seyredecek, havluyla yüzünü kuruladıktan sonra kaşlarını çatacak ama yalandan çatacak, şimdi burada ölsem ne güzel olurdu, diye düşünecek, ölmeyeceğini bile bile, gerçekte ölmekten korktuğu hâlde ölüme meydan okuyacak. Nereden öğrendiyse artık, ona göre bir canavarla birlikte yaşamaya alışmanın en kestirme yolu o canavarla yerli yersiz konuşmaktan geçiyor. Küçükken yaptığını yaparak elindeki sopayla arı kovanına yaklaşacak, kovanın tepesine vurmadan ama vurur gibi yaparak kaçacak, patikayı geçecek, yardan aşağı atlayarak bir müddet çömelip arıların saldırısını atlattığından emin olacak, ayağa kalkıp koridordan ışık hızıyla salona, salonun güven telkin eden aydınlığına gark olacak. Bu aydınlık onu koruyor. Aynı zamanda gizli düşüncelerinden koparıyor. Pencerenin kenarındaki koltuğa bir kral gibi kurulurken, sığınak sığınaktır, diye geçiriyor içinden. Bu koltukta Osman'a ne arılar ne ölüm erişebilir.

Önündeki emektar masaya bir anlık dalgınlıkla alıcı gözlerle bakacaktı ki hemen vazgeçti bundan. Masanın iri bacaklarını, özensiz çizgilerini, süs diye orasına burasına çekilmiş siyah şeritlerini görmek bile istemedi. Tam yirmi iki yıldır bu masayla yaşıyordu. Dünyanın bütün marangozlarından nefret etti.

Ne zaman evdeki masayla kavga etse İstanbul'a geldiği ilk yılları; işlerinin yaver gittiği, henüz masaları birbirinden ayırt etmediği, bir bakıma bütün masaları kendinin zannettiği Suriçi'ndeki sefil öğrenci evinde, ikisi polis, biri pazarlamacı, memleketten üç arkadaşıyla geçirdiği yıllarda tahammül etmek zorunda kaldığı ev sahibesini hatırlardı. Onun da bu masadan farkı yoktu. Evdeki masayı eskiden sadece annesiyle özdeşleştirirken sonraları, biraz yaşlandıkça, hayatına çöreklenen, yapışan, çıkmak bilmeyen her şeye benzetmeye başlamıştı. O ev sahibesi, iri cüssesine inat küçücük kalmayı başaran yüzüyle ansızın kapıda belirir ve gençlere dün bıraktığı kurabiyeleri beğenip beğenmediklerini sorardı. Diğerleri ancak Osman evde yoksa kapıya çıkar, kadının yağlı ellerine dokunmamaya, sorularına kısa cevaplar vermeye, hızlıca onu başlarından savmaya çalışırlardı. Osman böyle yapmazdı;

insanları kıramaz, aşağılayamaz, yadırgayamaz, itemezdi. Onları hemencecik benimserdi. Evde yalnız olduğu bir akşam yine kapıyı çalan kadını önce duymazdan gelmeyi denemiş, sonra kapıda nezaketle karşılamış, ayaküstü bekletmekten utanınca da içeri buyur etmişti. İnsanları utandıracak yerde kendini yerin dibine sokmayı tercih ederdi Osman. Hayatının çoğu, yerin dibinde geçmişti zaten. Gece bir ara, arkadaşlarının tabakları, kirayı uzatırken bile dokunmaktan imtina ettiği yağlı elleri yanaklarında görüp kabullenmişti. Kadının, nereden devşirdiğini hiç bilemediği bir alışkanlıkla ikide bir gözlerini belirtmesine bile alışmıştı. Her zaman olmasa da kendini yerin dibine sokmanın ufak tefek ödülleriyle karşılaşır. Bu ödüllerin Tanrı'dan değil, olsa olsa şeytandan geldiğinden en ufak kuşkusu yoktu. Mesela o ay aralarında topladıkları kira parası cebinde kaldığında, bundan arkadaşlarına bahsetmediğinde, parayı Eminönü'ndeki bir lokantada gizli gizli yediğinde, inadına yediğinde, sırf kendi hakkıymışçasına tıka basa yediğinde aynı duyguyu taşıyordu. Yerin dibine kim indiyse solucanları o yer, derdi. Şimdi uzandığı koltukta bunun birdenbire aklına gelmesini hoş karşılamadı.

Dünden kalma tabaklara, yağ lekelerine, küllükten taşan izmaritlere, yarım çay bardaklarına baktıkça masayla arası iyice açıldı. Kirlenmiş örtüyle birlikte üzerindikileri bir böceği kenara iter gibi yana kaydır. İnsan ne tuhaf dedi, dün yediği yemeklerden bugün öğrenebiliyor. Başını koyacak bir yer açtı kendine. Masanın kahverengi parlak yüzeyinde hafif, belli belirsiz bir annelik sezdi. Mobilya mağazasında koluna girerek "Alalım bunu, sağlam bir şeye benziyor," demişti annesi. Ve ölünceye kadar üzerinde yemek yemiş, Kur'an okumuş, tespihlerini dizmişti. Evet anne, çok sağlam. Bak babam öldü, sen öldün, teyzem öldü, belki ben bile öldüm ama masa ölmüyor.

Osman'ın söylenmelerine artık şaşırmıyoruz. Hayatının epey bir kısmını kendi kendine söylenerek geçirdi. Başını kollarının üzerine koyup uyumaya çalışırken birden doğrulup kızarmış gözlerle, Çın kim acaba, diye düşündü. Koltuğun kenarına asılı ceketine uzanıp telefonu çıkardı. Zaman kaybetmeden rehberden numarayı bulup Çın'ı aradı.

"Buyurun?"

"Şey, siz kimsiniz beyefendi?"

"Ben mi? Muammer ben, mobilyacı."

"Mobilyacı mısınız?"

"Evet, mobilyacıyım."

"Ne tür şeyler yapıyorsunuz?"

"Bir evin ihtiyaç duyduğu bütün mobilyaları yaparım."

"Daha neler! Siz bir evin ihtiyaç duyduğu mobilyaları nereden bileceksiniz?"

“Gelip ölçü alıyorum.”

“Bana gerçek bir masa lazım.”

“Sizi hatırladım beyefendi. Geçen akşam da aramıştınız.”

“Ne tuhaf! Ben hatırlayamadım.”

“Nasıl unutabilirim ki? Sizin gibi müşteri kalmadı beyefendi.”

“Nasıl yani?”

“Gerçek masa isteyen çok az insan var.”

“Senin masaların gerçek mi?”

“Evet, ben sadece gerçek masa yaparım. Başkasına elimi sürmem.”

“Gerçek masa var bir yerde. Ben sadece ona elimi sürmek istiyorum.”

“Hayır, hayır. Ona elinizi süremezsiniz?”

“Nedenmiş o?”

“Gerçek bir masaya elinizi süremezsiniz çünkü. Elinizi sürebiliyorsanız gerçek masa değildir o.”

“Nedir peki?”

“Masadır.”

“Kapatmak istiyorum, sizden hiç hoşlanmadım.”

“Elbette, zaten siz aradınız. Ne zaman isterseniz kapatabilirsiniz.”

“Şimdi istiyorum.”

“Kapatın o hâlde.”

“Kapattım.”

Ertesi sabah aynada her zamankinden kırmızı gözler, her zamankinden çıkık elmacık kemikleri, her zamankinden solgun bir yüz görünce biraz korktu Osman. İstemeye istemeye hazırlanıp dermansız adımlarla evden çıktı. İkinci katta annesinin, ölüm tarihini geçirmiş arkadaşıyla karşılaştığında -onun için hep böyle derdi- kravatını alelusul bağlamakla meşguldü. Kapanı kısılmış fare öfkesiyle düğümü sıktı. “İşe yetişmem gerekiyor,” diyerek yine bir fare kıvraklığıyla kadının yanından dolandı. Merdivenleri ikişerli üçerli indiyse de ardından paldır küldür yuvarlanan sözlerden kurtulamadı: “Güldürme, kendine güldürme!”

İş yerinde ne bilgisayarını açtı ne önünde biriken evraklarla ilgilendi. Hepsi bekleyebilirdi, herkes bekleyebilirdi. Göz ucuyla Hakan’ın bilgisayar ekranına baktı. Birbiri ardına yukarı kayan otomobilleri bir müddet öfkeyle seyretti. İstedliğini, istediği zaman elde eden insanlardan nefret etmeye başlamıştı Osman. Gün boyu Hakan’a tiksinererek baktı, hiç çay söylemedi, Arzu’nun tatlı ikramını geri çevirdi. Yemekhaneye inmeden, başka zaman olsa sigara için iki saatte bir çıktığı terasa çıkmadan, şefin odaya girişlerinde oturuşunu düzeltmeden, arşivi öğretmesi için yanına verilen stajyerin sorularını cevaplamadan sustu. Kendi susuşunun hiçbir zaman masanın ki kadar

anlamalı olmadığıнын farkındaydı. Cep telefonundaki masaya baktıkça hem içini dolduran özlemle hem de masayla aralarına giren mesafeyle baş etmek zorunda kaldı. Ona dokunmakla onu uzaktan seyretmek arasındaki fark korkunçtu. Zaten masayı gördüğü ilk günden beri kaybetmek korkusuyla nefes alıp veriyordu. Yine de bir ayrılıkta kalbinin bu denli sızlayacağını, kimi görse boynuna sarılıp ağlamak isteyeceğini tahmin etmemişti doğrusu. Dört buçuk aydır antikacıda duran masayı kendisi yalnızca iki ay önce fark etmişti. İnsan iki ayda bir masaya nasıl doyar, diye sordu kısık sesle. Hayır, iki ay bir masaya doymak için çok az, diyerek cevapladı kendini. Gözlerini yumarak, sence de çok az değil mi Tanrı'm, bence çok az, dedi.

İşten çıkınca kararsız adımlarla şehre indi Osman. Normalde mesai sonrası diğer memurlar gibi şehirde oyalanmaz, doğruca mahallenin yolunu tutardı. Eski bir depodan bozma antikacıya gider, içeri girmez bütün öz güvenini kaybeder, gülümser, saçma sapan birkaç espri yapar, masaya dokunabilmek için kendine fırsatlar yaratırdı. Antikacıyla arayı iyi tutmak için dükkândan olur olmaz bir sürü eşya satın almıştı. Sık sık uğramasından sıkılmasın, yüzünü çevirmesin diye akşamları eli boş gitmez, cevizli baklavaları, künefeleri antikacının önüne sererdi. Bu kadarla da yetinmez; o, müşterilerle ilgilenirken çay suyu koyar, etrafı sular, süpürür, eşyaları düzenlerdi. Dükkân sahibinin kaba, görgüsüz yeğeninin kendisiyle alay etmesine bile tahammül gösterirdi. Hiçbir zaman sahip olamayacağı masanın hemen bitişiğindeki tabureye oturup piknik tüpünde fokurdayan çayın demlenmesini bekler, beklerken masanın desenlerini okşar, orasına burasına yapışan tozu siler, toz yoksa da siler, ona defalarca dokunmuş olmanın hazzıyla cıvı cıvı konuşur, vara yoğa konuşur, antikacının ipe sapa gelmez görüşlerini, birbirini tutmayan ticari tecrübelerini can kulağıyla dinler, her dediğini onaylar, demediğini de onaylardı. Dükkân kapanınca masayla vakit geçirmenin bedellerini sonuna kadar gönüllüce ödemiş olmanın huzuruyla evine giderdi.

Sedef kakmalı ceviz masadan dört gündür ayrı düşen Osman, göğsündeki mengene azıcık gevşer umuduyla diğer memurlar gibi şehre indi. Daha önce gözüne çarpan alışveriş merkezine girip dördüncü kattaki mobilya mağazasına uğradı. Rengârenk, ipince ayaklara sahip masaları uzun uzun seyretti. Göğüs kafesindeki mengene milim gevşemedi. Çıktı, cadde üzerindeki mağazaları sırasıyla dolaştı. Satış elemanlarının ısrarcı sorularını duymazdan geldi. Ne aradığını kimseye söylemedi. Hava kararmak üzereyken evini hatırladı. Daha doğrusu ev yolundaki parkta her zaman görmeye alışık olduğu sahipsiz köpekler geldi aklına. Parka gidip köpeklere sarılmak, sabaha kadar ağlamak istiyordu. Köpekleri parkta bulamayınca yumruğunu sıkı. Neon lambanın altında gölgesine bakarak, ciğeri beş para etmez bir adamsın sen,

dedi. Göz göre göre başkasının olacak!

Masa şimdilik dükkânda güvende olsa da eninde sonunda satılacak. Ayran gönüllü insanların muhteris elleriyle kirlenecek. Osman bunu biliyor. Üzerine yerli yersiz örtüler serilecek, süs eşyaları konacak; salonlarda, ofislerde, yatak odalarında pek çok gevezeliğe, kaba dokunuşlara, yakışıksız sözlerle maruz bırakılacak.

Buraya kadar anlatılanlardan her okurun zihninde belirmesi muhtemel soruya cevap vermenin zamanı geldi. Osman neden masayı satın alarak kendini yerin dibine geçirmeye bir son vermiyor? Kalbindeki ağrıyı sevdiği için mi? Hayır. Bazı şeyleri elde etmenin o şeyleri kaybetmek anlamına geldiğini bildiği için mi? Hayır. Eskiden zannettiği gibi onun başka masaların devamı ya da parçası olduğundan şüphe duyduğu için mi? Yine hayır. Osman parasızlıktan masayı alamıyor. Sinsi okur, muhakkak burada da bir kadın iması arayacak, kendi tecrübelerinden hareketle masayı parasızlık sebebiyle erişilemeyen hazlara benzetecektir. Onları kınamakla yetiniyoruz.

Çünkü Osman masayı kurtarmak için iki defa kollarını sıvadı. İki defa mağlup oldu. İlki, masayı fark ettiği haftaydı. Maaşını aldığı bankaya başvurarak görevliye sekiz maaş tutarında kredi çekmek istediğini söyledi. Bankacı, bilgisayarda onun bilgilerini kontrol ederken “Çok ihtiyacım var,” dedi. Kadın gülümseyerek, “Anladım beyefendi, bakıyorum, oturun lütfen,” deyince ona gösterilen koltuğa oturmayı ancak akıl edebildi. Bankacının ince boynunu bilgisayar monitöründen bir elma kurdu uzanarak, “Maalesef beyefendi, çıkmıyor,” dediğinde Osman beyninden vurulmuşa döndü. “Nasıl olur, nafaka yüzünden mi?” diye sordu. “Hayır beyefendi, onun için değil, kredi notunuz çok düşük,” cevabını aldı. Bankacıyla Osman’ın arasına kredi görüşmesi için hayli uzun sayılabilecek bir sessizlik girdi. “Hiç mi olmaz?” diye sordu Osman. Görevli uzmanlaştığı yapay bir mahcubiyetle başını sallayıp “Maalesef beyefendi,” dedi. Ayağa kalktı Osman, gücünün yarısını kaybetmişti. Onun ne kadar üzüldüğünü anlatmaya kelimeler yetmez sevgili okur. Ama üzülmüş olması kadıncağızı, yanağındaki mürekkep lekesi konusunda uyarmaktan alıkoymamalıydı. Kendini bildi bileli iyi bir insan olmaya gayret etmişti çünkü. Titremeye devam eden eliyle kendi yanağını tutarak “Şey, şuranızda mürekkep lekesi var hanımefendi,” dedi. Kadın duraksadı, yüzünde müşteriye geçirmek üzere konuşlanan merhamet birdenbire kayboldu. “Hayır beyefendi, doğum lekesi o,” dedi, biraz sertçe. Diğeri kekeleyerek, “Öyle mi, ta tamam, doğum lekesi, olabilir, doğum lekesi, özür dilerim,” diyerek koşar adım çıktı bankadan.

İkinci teşebbüsüyse bir tefecinin bürosundaki kaplan postunun önünde başlayıp bitti. Acısız oldu, hızlıca. Tefeci, Osman’ın davranışlarından, konuş-

masından, ayaklarının sürekli titremesinden işkillenince çiçek bozuğu yüzünü iki yana sallayarak, “Piyasa kötü,” demekle yetindi. Kaybedecek zamanı yoktu. Telefonu kaldırıp sekreterine bir sonraki müşteriyi içeri almasını söyledi. Osman’ı bunlardan çok üçüncü gelişme yıktı. O sıralar antikacıya uğrayan emekli bir komisyoncu, masanın gerçek değerinin mevcut fiyatının iki katı edeceğini, böyle eşyaların zor müşteri bulduğunu ama bulunca da pazarlıksız okutulacağını söylemiş, Osman’ın masaya sahip olma hayallerini büsbütün suya düşürmüştü. Ama inanın, dördüncü gelişme hepsinden beterdi.

Masanın fiyatı arttıktan sonra antikacının Osman’a karşı davranışları değişti. Bir akşam dükkânın köşesinde keyifle çay demleyen Osman’a yaklaşıp “Senin evinde masa yok mu arkadaşım?” diye sordu.

“Var, var ama bir ayağı sakat.”

“Nasıl sakat? Onu kullanmıyor musun?”

“Kullanıyorum, elbette kullanıyorum. Başımı koyup güzelce uyuyorum.”

“Bir ayağı tıngırdayan masada uyuyorsun yani?”

“Evet, bir ayağı tıngırdayan masada uyunmaz mı?”

“Uyunur, uyunur tabii.”

“Hem neden sordunuz ki?”

“Sana açık konuşacağım. Şu masadan artık uzak dur. Çevresinde hasta gibi dolaşman beni huzursuz ediyor.”

Osman gerçekten kırılmıştı ama elindeki paketten demliğe çay dökmeye devam etti. Demliğin kapağını sakince kapatıp ayağa kalktı. “O zaman ben müsaade isteyeyim,” dedi. Bir ihtimal kendisine, yanlış anladın bekle, denileceğini sandı. Antikacının zalimane suskunluğunu “Peki, gideyim o zaman” diyerek böldü. Paltosunu almak için sandalyeye yöneldiği anı fırsata çevirerek son defa dokundu masaya. Gücenik gözlerinde, kısa anlara sığdırılan ivedi hazların bir benzeri vardı. Tutkulu, çalakalem ve eksik. Sonradan hayallerde büyütülecek şeylerden. Kapıdan çıkarken antikacıya dönerek, yemedik ulan masanı, demek istediye de diyemedi. Böyle şeyleri hiçbir zaman yapamazdı. Aksine, iyi bir adam olduğunu hatırlayarak son bir nezaket sergiledi. “Masanın sol ayağında güve delikleri var,” dedi, “ilaçlamanızı tavsiye ederim.” Antikacı başını iki yana sallayarak “Hâlâ masadan bahsediyor,” diye söylendi.

O akşam eve, henüz dünyası kararmamış ama kararmak üzere bir adam olarak girdi Osman. Telefonundaki isimlerden teker teker borç isteme alıştırmaları yapmaya da ilk o akşam başladı. Kimseyi arayamayınca Çın’ı aradı. Telefonun ucundaki ses Osman’ın konuşmasına fırsat vermeden, biraz telaşla, “Sakın intihar etmeyin beyefendi,” dedi.

“Nedenmiş o?”

“Çünkü masalar bunu umursamaz.”

“Hangi masalar?”

“Kendiniz dışında kimseyi cezalandıramazsınız.”

“Bir dakika, hangi masadan söz ediyorsunuz?”

“Hiçbir masa bir insanın yasını tutmaz.”

“Hayretler içindeyim.”

“Hayret etmenize gerek yok beyefendi. Masalar böyle durumlar için içlerinde bir hayvan besler. Ne zaman bir baltanın kendilerine yöneldiğini görseler o hayvan ortaya çıkar.”

“Saçmalıyorsunuz.”

“Bunda kızacak bir şey yok. Doğru zamanda kenara çekilmesini bilirler yani. İntiharınız boşa gider.”

“Ben intihar etmeyi filan düşünmüyorum. Sizin uydurmanız bu.”

“Bu sözünüzü ciddiye alacak değilim beyefendi. Masa sizden sonra ne yapar biliyor musunuz?”

“Umurumda değil,” dedikten sonra telefonu kapattı Osman. Öfkelenmişti. Önündeki kâseden iki zeytini ağzına atarak çiğnemeye başladı. Çekirdeğin birini yuttu, diğerini salonun ortasına tükürdü. Yeniden telefona sarıldı. Aynı numarayı arayıp yekten “Ne yaparmış?” diye sordu.

“Başka sahipler bulurlar. Sıyrık almışlardır çünkü. Sıyrıkları gerçekten iyileştirmenin de tek yolu vardır.”

“Susun lütfen.”

“Elbette susacağım. Kimse sonsuza kadar konuşamaz.”

Telefonu yine kapattı Osman. Yerdeki zeytin çekirdeğini alıp ağzına attı. Salonu uçtan uca birkaç kez turladıktan sonra sakinleşti ve yeniden Çin'i aradı. Bu defa sadece susup dinledi.

“Sizin ölümünüzle kendi yaşamları arasına bir çizgi çekmek isterler.”

“Çizgi böyle mi çekilir beyefendi? Sizi sevmedim, kapatmak istiyorum.”

Osman'ın Çin'le ilk görüşmesi böyle olmuştu. Gerçekten o akşam intihar etmeyi düşünüp düşünmediğini bilmiyoruz. Bildiğimiz bir şey var ki masayı elde edemediği her gün kendisinden uzaklaştı Osman. Yüce amaçlardan kaçmanın, sıradanlaşmanın, iyileşmenin en yaygın yolunu buldu. Elinde telefonuyla yatağa girip keyifle başka masaları seyretti. Antikacıdaki masaya dokunamamanın hıncıyla yeryüzünün bütün masalarını -ona öyle geliyordu- gördü. Yalnız masalar, mutlu masalar, sırtüstü masalar, yan yatmış masalar, ıslak masalar, kuru masalar, beyaz masalar, kırmızı masalar, siyah masalar, gürgen masalar, yeşil çuha kaplı masalar, bambu masalar, akordeon kapaklı masalar, küçük çekmeceli masalar. Ruhunda artık antikacıdaki masanın doyuramayacağı, sekmeden sekmeye koşan tatminsiz bir ağız açılmıştı.

Freud’la zehirlenmiş okur bilincinin, Osman’ın masalara kaçışına da yakışık-sız bir anlam yükleyeceğinden kuşkumuz yok. Eskiden yazarlar, okurun zihnini açmak için araya girerken şimdilerde, muhayyilesinin önüne geçmek için gereksiz bin türlü çıkış yapıyor, ne kadar gülünç, değil mi? Ama Osman’ın kırk yedinci yaşını savunmanın başka yolu yok. Her namuslu yazar onu okurun ithamlarından sakınmayı kendine vazife addeder. Aksi hâlde Osman’ın kırk yedinci yaşında başına gelenler, yazarın bilmem kaçınıcı yaşında başına gelenler olarak yorumlanır ki zamanımızda böyle dedikoduların insanın başını belaya sokması işten bile değil.

Osman hafta sonu evden çıkmadı. Pazartesi sabah işe giderken merdivendeki yaşlı kadınla karşılaştı. Doğrusu buna pek karşılaşma denilemezdi. İki gündür evde bu karşılaşmayı ipe çekmişti. Kadın, “İçeri gel,” dedi. Osman annesinden geriye kalan, gömülmesi gerekirken gömülmeyen bir parça olarak gördüğü kadının ardından huzursuzca yürüdü. Ev küf kokuyordu. Salona girdiklerinde pencereye yöneldi. “Üşüyorum,” dedi kadın. Osman durmadı, “Biraz havalansın, örteriz,” diyerek kapalı kalmaktan doğraması birbirine yapışan camı birkaç hamlede açtı. Dönüp kadını süzdü. Her tarafından ihtiyarlık akıyordu ama gözlerini belertişi değişmemişti. Aslında onu, annesiyle kendisi tanıştırmıştı. Ama ikisinin dostluğu tahmininin ötesine geçmiş, ölümü bekleyen ihtiyarların dokunaklı dayanışmasına dönüşmüştü. Annesi ölmüş, o ise yaşamaya devam etmişti. Kadının annesinden sonra da ayakta duracak gücü nereden bulduğunu az çok kestiriyordu. Onun ince yüzünde eski İstanbul’dan, eski İstanbul’un netameli muhitlerinden kalma ama Anadolu’dan da kaçamamış, bir ayağı orada sıkışıp kalmış melez bir ruh vardı ki Osman bu ruhun ne tür taşkınlıklar, ne çeşit bir yaşama azmi taşıdığını iyi bilirdi.

“Ben de yaşlandım,” dedi kadın, salonun neredeyse üçte birini kaplayan devasa yemek masasının kenarına otururken.

“Öyle mi?”

“Evet öyle. Geceleri çok üşüyorum.”

“Demek üşüyorsun.”

“Evet üşüyorum.”

“Hâlâ almayacak mısın?”

“Neyi?”

“Şunu işte, bir zamanlar çok sevdiğin masayı.”

“Bu masayı sevdiğimi de nereden çıkardın?”

“Tamam, üzerinde titredüğün masayı diyeyim.”

“Ben bu masanın üzerinde titremedim.”

“Üzerinde sabahlara kadar ağlamadın mı?”

“Ben masa filan istemiyorum.”

Kadın doğrulup masanın çekmecesini açtı. Osman bir çekmece dolusu mücevherle karşılaştı. “Masayla beraber içindekiler de senin olsun. Bunlar sayesinde istediğin masayı satın alabilirsin,” dedi. Osman kalktı. Kızdı. “Masayı da mücevherleri de istemiyorum,” diye bağırarak kapıya yöneldi. Kadın, Osman’ın peşinden gitmedi. Gözlerini sonuna kadar açarak pencereye baktı. Hıçkırıklar arasında, “Ama ben çok üşüyorum,” dedi.

O günden sonra Osman ne antikacıya uğradı ne de dalgınlıkla yanlış yollara saptı. Masaları eskiden olduğu gibi birbirine benzetti. Hiçbirini diğerinden ayırmadı. İş yerinde tam da neşeli okurun isteyeceği türden hayat dolu bir adama dönüştü. Mutlu son, diyordun sevgili okur, işte mutlu son. Osman, Hakan’la birlikte gün boyu otomobillere bakıp pek de kendine ait olduğu söylenemeyecek kahkahalar atıyor. Ama ne fark eder? Kahkaha kahkahadır, değil mi? Çin’in kim olduğunu da sorup soruşturmadı. Güneşli bir sabah, stajyerin getirdiği kahveyi höpürdeterek içine çektikten sonra numarayını rehberinden sildi.

Kahramanımızda kırk yedi yaşından tek bir alışkanlık kaldı. İştayken, yoldayken, uykudayken ara sıra göğze bakıp “Oradasın değil mi Tanrı’m?” diye sormaya devam ediyor Osman. Hepsini bu.

MÜZEYYEN ÇELİK

Uyandırma Servisi

Naile teyzenin beş oğlu var, ortancası benim. Sokakta altı genç kızız. Gökhan yüzünden Meral ile kavgalıyız. Serdar en büyük, sonra Serhat. Gökhan, yani benimki. Sonra Hakan sonra Erkan.

Satılmış amca koymuş bu isimleri oğullarına. Naile teyze doğru düzgün telaffuz bile edemez çocuklarının isimlerini. Gökhan 'a Gokan der, Serdar'a Serda. Erkan'a ise asla sıra gelmez. Sokaktan seslenirken sırayla ötekilerin isimlerini sayar, buna sıra gelene kadar Erkan anlar, evin yolunu tutar.

Aslen Şuhutlular. Bizim burada zaten Satılmış diye isim yoktur. Satılmış amca bundan çok muzdarip olmuş olacak ki oğullarına devrine göre modern denilebilecek isimler koymuş. Buraya kapıcılık niyetiyle gelmişler ama sonra yeni açılan fabrikaya girince beklediklerinden daha iyi olmuş hayatları. Üst üste çocuk yapmışlar. Bir de bizim sokaktaki bu evi almışlar. Buralı olmuşlar artık.

Biz hepimiz bu sokağın içinde mutlulukla büyüdük. Yazı ayrı kışı ayrı güzel bir komşuluğu tattık. Aynı okullara gittik, aynı topa el, ayak vurduk, aynı cenazeye ağladık. Orta okul çağlarımız gelince de bahar aylarıyla birlikte gevşeyen gönül yaylarımızla toprak sahada havalı saçlarıyla maç yapan Satılmış amcanın mahdumlarına âşık olmaya başladık. Serdar'a Özlem âşık. Serdar da ona boş sayılmazdı. Onlar bizden büyüktü. Serhat'a Kübra âşık. Gökhan benimkiydi. Hakan Fatma'nın. Erkan daha ufaktı.

Ben, Gökhanların evin ışığı sönmeden uyuyamazdım geceleri. Sürekli evde ne yaptığını, hangi müziği dinlediğini, gelecekte onunla yapacağım evliliği hayal eder dururdum. Dışarıda karşıma çıkınca içim cız ederdi. Birlikte geçirdiğimiz çocukluğumuzu unuttur, ondan hep utanırdım. Üç sene üst üste ramazanda sahura ben kaldırdım onları. Nasıl mı?

Sahura kalktığımızda hemen Gökhanların penceresine bakar ışık zamanında yanmıyorsa telefonlarını çaldırıp çaldırıp kapatırdım. Işık yanana kadar arardım. Eski telefonlarda numara görünmediği için bu tatlı telefon sapıklığı

işi oldukça heyecanlıydı benim için. Üç sene istisnasız ışıklarının yanmadığı her sahur onları sahura ben uyandırdım. Kıymet bilirler mi? Sanmam.

Gökhan aç acına sahursuz oruç tutmasın diyeydi bu gayretim. Halbuki ben de isterdim telefonu açsın. Alo, desin. Bir tanem desin, seni özledim desin, seni seviyorum desin. Bir kere bile demedi. Yüzüme yani. Arkamdan demiş. Bu, arkamdan demesi üzerine, ben lise sondayken iki hafta çıktık. Ben asla ona olan aşkıma çıktığımız dönemde ona söyleyemedim. Tutuk, heyecanlı, tuhaf bir varlığa dönüştüm. Bunun nedenini hiç bilmiyorum. Aşk yorulmasıydı bence. Senelerdir onu karşılıksız sevmeye âşık olmuştum. Gerçeğini yaşamaya gücüm kalmamıştı. Hayaliyle o kadar içli dışlı olmuştum ki gerçeğiyle ne yapılır asla bilemedim. İki hafta çıktık ve sessiz sedasız ayrıldık. Bu ayrılığı yıllar geçmesine rağmen kabullenebilmiş değilim. Yarım kalmışlık kadar insanı yıpratın, ömrüne mal olan başka duygu yok. Gökhan'la biz yarım kaldık. Onu bilmem ama ben hayatım boyunca onu tamamlayamadım. Bu yüzden de onunla ilgili hiçbir ayrıntıyı unutamıyorum.

Üzüldüğümde Gökhan yanımda olmadığı için üzgündüm hep. Doğru davransaydım şu an onunla olabilirdim. Olamadım. Bilmiyorum. Gökhan'la karşılaşırız zaman zaman. Hiç konuşmayız, sadece birkaç saniye derin derin bakışırız ve her ikimizin bakışı da hayatına devam eder. Biz böyle bir sevmeyi biliyoruz. Başka türlüünü bilmiyoruz. Bilseydik şu an ellerimizde başka eller olmazdı. Lakin şuna eminim ki içimde ona ait olan bir oda hep vardı ve asla o odanın kapısı kapanmadı. Aklımdan da çıkaramadım onu, kapısını da kapatamadım. Zaman zaman hayatın telaşesinden oda bakımsız kaldı ama dönüp dolaşıp çekidüzen vermeyi hiç ihmal etmedim. Bazen pişmanken gittim o kapıya bazen yalnızken bazen de etim morarmışken yokladım. O kapıyı asla kapatma diyen güçlü bir ses vardı onu duyuyordum. Gelecekti bir gün beni almaya. İçinde bulunduğum durumdan kurtulmak için bir çeşit kendimi kandırma yöntemi de diyebilirdim tabi buna. Gökhanlı gönül odam benim sığınağımdı. Mutlu, tasasız günlerime sığınmayacaksam nasıl yeşerirdim hayatta.

Ev telefonlarının numarasını, burcunu, kan grubunu nasıl öğrendim bilseniz azmime hayran kalırsınız. Gittiği sürücü kursunda çalışan birine rüşvet verip bilgilerini aldardım. Sekreter kıza gümüş bir bileklik aldım. Bana bütün bilgilerini döküldü. Yay burcu ve A Rh+. Çocuğumuz olsa asla kan uyuşmazlığı olmazdı bizde. Yay ve Kova da eh işte fırtınalı da olsa anlaşılardı. Her iki burcun da akli zaten bir karış havadaydı. Bütün bu bilgiler beni mutlak zafere taşımamıştı. Kendi çapımda aşkı için biraz cesaret göstermişim ve Gökhan'ın bunları anlayabilecek derinlikte bir anlama kabiliyeti yoktu. Biz olmadık. Aramızda sadece Serdar ve Özlem muradına erebildi. Sonra herkes

ayrı bir hayata dağıldı gitti. Kentsel dönüşümle sokağımız ve anılarımız silindi, Gökhan askerden sonra Ayşe diye bir kızla evlendi.

Seneler seneler geçti. Eski komşuların da zamanla bağları koptu. Kim-senin kimseden haberi olmuyordu artık. Gökhan'la hep çarşıda, hastanede, pazarda, alışveriş merkezinde denk geldik. Hiç konuşmadık ama gözlerimizi susturmasını da bilemedik. Gözlerimiz buluşmasını bitirince elimize tutunan çocuklara, kolumuzdaki eşlerimize geliyordu bakma sırası ve bütün heyecan yerini derin bir olgunluğa bırakıyordu. Bırakmak zorundaydı.

Yaşıyorduk, yaşıyorduk ama ben içimin Gökhan odasına sırtımı dönemi-yordum. Bir gün bir yerde konuşmamız gerekiyordu. Zorunluydu bu. Konuş-mazsan ölecektim. Sonra sanki bir rüya bitiyor, peri tozu dağılıyor ve sabah oluyordu. Sabahın o telaşında odam da dünyam da aydınlanacağı yerde ka-rarıyordu.

Kırkıma yaklaştım. Saçımda kat kat boya. Kilolar da alındı doğumlarla tabi. Çocuk liseye başladı hâlâ onun doğum kilosunu veremedim. Görev bi-linciyle yaşıyorum. En küçük çocuğu okula bıraktım eve dönüyorum. Cuma günüydü hiç unutmam. Makinede de çamaşır var. Hafta içi birikenleri halle-deyim de hafta sonu çocukların okul formlarını atarım diyorum. Karşıdan Gökhan geliyor. Bizim mahallede bu çocuk ne arıyor? Adam daha doğrusu. Bana doğru geliyor. Korkuyorum. O içimde bana bu kadar yakinken ve ben-denken işte karşımda ama yabancı aslında. Zaten konuşmaz ve geçer gider diyorum. Ona doğru yürüyorum. Yürüyorum ve yürüyorum. Kalbim asfaltlar-da atıyor. Yürüyorum ve Gökhan da bana doğru yürüyor. İşte tam karşımda.

Derya bakar mısın? Nasılsın? Artık içimde tutamayacağım. Biz neden bu haldeyiz Derya?

Ne haldeymişiz. Ne diyorsun sen? Çocukluk aşkı işte Gökhan. Bi gören olur. Çekil lütfen, evime gideyim. Evinde huzurun yokmuş duydum. Gel ka-çalım Derya. Bırak her şeyi. Kaç yaşımıza geldik, biraz da kendimiz için ya-şayalım. Seni çok özledim. Yaşayamadığımız her şey için bana bir kez güven ve tut elimden. Biz çıkarken saçma sapan davranmasaydın şu an her şey bambaşka olabilirdi.

Delirme Gökhan. Evliyiz biz. Çocuklarımız var. Yapamayız. Asla bırakmam çocuklarımı. Git şimdi buradan. Yapma Derya. Her şeyi göze aldım her şeyi. Elimden tut yeter. Çocuklarını da al gel.

Olmaz. Başıma bela olma!

Ben olmaz dedikçe Gökhan diretiyordu. Sokakta camdan çıkan insanlar olmasa beni kapıp götürcekti. Hızla uzaklaştım. Kolumdan tutsa ona kayıt-sız kalamazdım. Yine geleceğim, düşün dedi.

Eve vardığımda kendimi tuhaf hissediyordum. Sevinçten havalara uçup

yere çakılıp ölmüş gibiydim. Makineyi boşalttım. Çamaşır askısını içeri aldım, çamaşırları eve serdim. Sanki Gökhan balkondan beni tutup aşağı çekecekti. Olacak iş miydi? Nereden çıkmıştı bu? Senelerdir içimden içimden çağırırdım aşk bu muydu?

Hem şimdi hadi kaçalım desem bana nasıl ulaşacaktı ki? Olmaz olmaz Derya! Kendi felaketini geç adamın yuvasını yıkamazsın. Sen böyle biri değilsin Derya! Çocuklarının yüzüne nasıl bakarsın? Bakamam tabii. Olacak iş mi şimdi bu! Aklımı karıştırdı defoldu gitti. Yazıklar olsun sana Gökhan. Mal bulmuş Mağribi gibi askerden dönüşünün altıncı ayı hemen evlenmesen belki şu an durumumuz bambaşka olabilirdi. Ben toydum hadi ama sen.

Düşünmeyeceğim, düşünmeyeceğim. Akşam yemeği, çocuğun ödevi, evin eksiği bunları düşünmem lazım. Sorumluluklarım var hem. Aşk peşinde koşacak da değilim. Yine gelirse bu. Fatih'in kulağına giderse hem. Ay Allah korusun. Kıyamet kopar kıyamet. Öldürür beni Fatih. Sırada o var zaten de işte. Daha yapmadı bakalım. Çocuklarımdan kopamam. Onları da alıp kaçsam. Ay sus! İçimdeki şeytan.

O günden sonra uzun süre bir şeyleri bahane ettim ve evden çıkmadım. Gökhan'la bir daha hiç karşılaşmadım. Gönlümdeki Gökhan odasını dağıtıp kapısını da kilitleyince yollarımız da hiç çakışmıyormuş meğer onu anladım.

SAFİYE GÖLBAŞI

Rüya Tamirleri

Ne zaman bir şeye fazlaca üzülsem başım dönüyor. Başımın dönmesi beni ayrıca üzüyor. Üzüldükçe başım daha çok dönüyor. Öyle ki yeni bir şey, beklenmedik bir gelişme, olağanüstü bir hadise olup da üzüntümü unuttuncaya kadar başım dönmeye devam ediyor. Bugün de döndükçe beni üzen, ben üzüldükçe dönen başımın nasıl duracağını düşünüyordum ki hakikaten olağanüstü bir şey oldu. Yıllar önce yıkılıp gitmiş olan mavi evin önünde buldum kendimi. Şaşırdım. Bu gerçek olabilir miydi? Rüya görüp görmediğimi ilk defa o zaman düşündüm. Ama bu gerçek olamayacak şey, rüya gibi de değildi. Anlatayım.

Buraya nasıl geldiğimi hatırlamaya çalışırken avludan içeri girmişim. Yıllar sonra yeniden mavi evdeydim. Mavi ev dediysem sadece pencere çerçeveleri ve kapısı mavi. Avludaki kavak ağaçları hatırladığım gibi telaşsız, aldırışsız sallanıyor yine. Evin kapısı açık. Girebilir miyim şimdi bu evden içeri, bu kadar kolay olabilir mi? Heyecanlanıyorum. Kapıdan içeri başımı uzatıp *merhaba* diyorum, *ben geldim, içeride kimse var mı?* Dinliyorum, bir adamla bir kadının sesi geliyor evden. Açık kapıyı tıklatıyorum. Bir çocuk elinde bir torbayla bana hiç bakmadan yanımdan geçerek avluya çıkıyor. Bu, içeri girebilirsin mi demek oluyor? Ayakkabılarımı çıkarıp giriyorum. Çocuk avluda kalıyor. Bu çocuk o mu? Evin içindeyim. Burnuma eski çok eski bir koku çarpıyor. Bu kokuyu hatırlıyorum. Ev kokusu bu. İlk evimin kokusu. Duygulanıyorum. Adam kanepede, televizyona karşı uzanmış. Olduğundan hayli genç görünüyor. Elindeki kumandayı kanepenin kenarına ağır ağır vuruyor. Gözleri yarı aralık. Kadın mutfakta. Sırtı şimdikinden daha dik. Leğenin içinde ıspanak gibi bir şey yıkıyor. Kalbim heyecandan duracak gibi. Adamın karşısındaki kanepeye oturuyorum. İki de benimle ilgilenmiyor. *Zamansız mı geldim*, diyorum, bir gözümle mutfığa, kadına bakarken. “Bu bizim kız,” diyor kadın, leğende yıkadığı şeyin suyunu lavaboya dökerken, “yine kendi kendine konuşmaya başladı, kime çekti bilmem.” “Ne zaman bırakmıştı ki?” diyor

adam. *Anne* diyorum, *baba*, *kimden bahsediyorsunuz?* Adam kanalı değiştiriyor. Kadın ocağı yakıyor. “Yanında biri varmış gibi sürekli konuşuyor.” diyor kadın. “Artık bu kadarı da delilik.” “Belki de delidir.” diyor adam. Gülüyorlar. “Olur mu olur,” diyor kadın, “bizim tarafın tahtaları biraz eksiktir.” “Sanki bizim tarafinkiler tam.” diyor adam. Daha çok gülüyorlar.

Yerimden kalkıp avluya açılan pencerenin önüne gidiyorum. Perdeyi aralayıp çocuğa bakıyorum. Hakikaten de kendi kendine konuşuyor. Sanki bir tiyatro sahnesine çıkmış gibi coşkuyla rol yapıyor. Bu durum bu yaştaki bir çocuk için normal aslında ama gözlerinde bir şey var çocuğun, tam perdeyi indirecekken gözüme takılıyor: İnanç. Şu an komşusuyla çay içtiklerine, akşam eve gelecek bir kocasının olduğuna, bebeğinin birazdan uyanacağına inanıyor. Gözleri, içinde olduğu avluyu değil hayal ettiklerini görüyor. Nasıl göründüğünün farkında bile değil. Şakacıktan değil sahiden oynuyor. Kadın haklı yani, garip görüldüğü muhakkak. İçim acıyla burkuluyor. Arkamı dönüyorum. Adam mutfığa gitmiş. “Kıymayı iyi kavur,” diyor kadına, “bu otları ondan sonra koy.” “Ne yapacağımı şaşırdım iyice.” diyor kadın. “Bir doktora mı götürsek, bir bilene mi sorsak acaba?” “Gerek yok,” diyor adam “büyüdükçe düzelir. Sen kıymayı kavur.” Mutfığa yanlarına gidiyorum. Sırtları bana dönük. Aramızda bir metre var yok. *Anne* diyorum *baba*, sesim titriyor, *benden mi bahsediyorsunuz?* Duymuyorlar. “Şalgam içelim.” diyor adam “Var mı evde?” “Olacaktı,” diyor kadın, “dolaba bak hele.”

Avluya çıkıyorum. Çocuk geldiğimi anlasın diye öksürüyorum. Dönüp bakmıyor. Sessiz sessiz konuşarak çayını içiyor. Yanına çömeliyorum. *Beraber oynayabiliriz* diyorum. İstifini bozmuyor. *Komşuculuk mu oynuyorsun* diyorum. Cevap vermiyor. Plastik pembe fincanına bir çay daha doldurup gülüyor. *Sen Rüya mısın gerçekten, ben misin sen?* diye fısıldıyorum. Rüya bir şey demiyor. Çocukluğumun karşısına geçmiş onunla konuşmaya mı çalışıyorum şimdi ben? Böyle mi görünüyordum bu yaştayken? Amma da çelimsizmişim. Saçlarım nasıl da parlak. Ağzımda hâlâ süt dişlerim var. *Rüya* diyorum, *Rüya beni duyuyor musun?* Bebeğini yatırdığı yerden alıp kucağında sallamaya başlıyor. Sonra dönüp bana bakıyor. Ama beni delip geçiyor bakışları. Bana değil de ötemde bir yere bakıyor sanki. Annem ve babam gibi o da beni görmüyor. Anlıyorum. Çömeldiğim yerden kalkıp derin bir nefes alıyorum. Başım yine dönmeye başlıyor. Gözlerimi kapatıyorum. Ne kadar kapalı kaldığını bilmediğim gözlerimi açtığımda kendimi o bahçeli, beyaz evin önünde buluyorum.

Kalbim heyecanla çarpıyor. Mavi evin kapıları gibi beyaz evin kapılar da açık. Rüzgâr arkamdan eve doğru itiyor beni. Ama nasıl olur, giremem ki bu eve ben, olmaz ki, hiç girmedim ki. Bir utangaçlık, bir sevinç sarıyor beni. Bahçe kapısında karşılaşıyoruz. Biriyle telefonda konuşuyor. Bu siyah, gür

saçlara ilk kez mi bu kadar yakından bakıyorum? Beni fark etmiyor. Duvarın arkasına saklanıyor. “Bir dakika,” diyor telefondakine, “bir dakika bekle. Şu kız evin önünden bi gitsin de. Ne bileyim abicim” diyor, “kendi kendine gelin güvey oldu. Bir akşam yolda gördüm bunu, mahallenin kızı diye bir iki kelam ettim, etmez olaydım. Hülyalı hülyalı bakıp duruyor o günden beri. Âşık oldu herhalde. Âşık kızlardan da hiç hoşlanmam. Kız dediğin sevmeyecek abicim sevinecek, sana doğru koşmayacak, senden kaçacak.” Heyecanım, sevincim soluyor birden. Mahallenin kızı benim, onu bir zamanlar sevmiş ona doğru koşmuş olan benim ve şu an beyaz evin bahçesinde, onun tam karşısında durup bu sözleri duyan da benim. *Sen benden mi bahsediyorsun, kiminle konuşuyorsun, kimden saklanıyorsun* diyorum çaresizce. “Neyse,” diyor “boş ver şunu. Yarın sabah denize gidelim.” *Ben* diyorum, *duydum seni, her şeyi duydum, çok ayıp söylediklerin.* “Bana bak” diyor telefondakine, “sen yine kolluk, simit bir şey getir de boğulma ha, su orada bayağı derin ona göre.” Kahkahalarla gülüyor. O da beni görmüyor. İçine bu sefer de giremediğim evin kapısından dönüyorum.

Evin önünden hakikaten de bir kız geçiyor. Bu kızı iyi tanıyorum. Bu kız telefonda bahsettiği o kız. Bu kız benim. Bu kız benim on yedi yaşındaki hâlim. Rüzgârda salınan yapraklar gibi uçuşarak yürüyor. Koşup yakalıyorum. Kendi kendine gülüyor. “Muhakkak,” diyor içinden, “camdadır, bana bakıyordur. Sevinmiştir beni görünce şaşırmış, heyecanlanmıştır. Belki peşimden bile gelir.” Dönüp arkasına bakıyor. Yüzü al al. Kollarını tutmaya çalışıyorum. Elimden kayıp gidiyor. *Rüya* diyorum arkasından, *Rüya o seni sevm...* “Keşke ben de onu görseydim,” diyor, “dur bakalım belki de karşıma çıkıverir.” diyor. “Ama ya evde değilse o zaman şu köşeden dönüverir belki belli mi olur.” diyor. *Rüya* diyorum *sevme şunu bu kadar...* “Onun da aşkı her geçen gün büyüyordur bana karşı, ben ne kadar şanslıyım.” diyor. Peşinden köşeyi dönüyorum. Başım yeniden dönmeye başlıyor.

Ne olduğunu anlamadan tuğla rengi apartmanda buluyorum kendimi. Eve döndüm demek ki diyorum, yaşlı anne babamın yanına... İçimde bir yılgınlık, bir keder var. Kapıyı açıp içeri giriyorum. Eve benden önce o gelmiş ama: az önceki kız, Rüya. Ben. Tam olarak az önceki kız değil ama onun ablası gibi, ablam gibi. Daha doğrusu beyaz evin önünden geçen hâlimin on yaş büyüğü sanki. Giyinip kuşanmış, bir yere gidecek belli.

Ellerine güzelce krem sürüyor. Artan kremi yanaklarında gezdiriyor. Onu beklediklerini düşünüyor. Selma’ya gidecek muhtemelen. Biraz kilo almış. Dört kat yukarı çıkıyorum alışkanlıkla. Kapı kapalı ama içeri girebiliyorum. Selma ve Belma mutfaktalar, mutfağın eşiğinde duruyorum. Yanlarında olduğumun farkında değiller. “Abla,” diyor Belma, “sen mi çağırdın onu buraya?”

“Yok ya,” diyor ocağa çay suyu koyan Selma, “kendisi geliyor. Biraz da sana hoş geldin demek için geliyor aslında, üniversitede okuyorsun ya, sana geliyor yani.” “Aman eksik olsun,” diyor kardeşi, “of bu kız beni bayıyor.” “Aç bir kız,” diyor, arkadaşım, “aç, ilgiye sevgiye aç. Geleyim mi diyor, ne diyeyim, mecbur gel diyorum. Neyse,” diyor sonra da “kendi çalar kendi oynar bize ne. Biz sohbet açmayınca kalkar gider.” Birden müthiş bozuluyorum. *Selma* diyorum, *aşk olsun. Biz dost değil miyiz, arkadaş değil miyiz? Beni çağıran sen değil misin? Benden böyle mi bahsediyorsun kardeşine?* Duymuyorlar. “Valla” diyor Belma, “öyle uzun boylu oturamam sizin yanınızda baştan söyleyeyim. Hoş geldin, sağ ol, güle güle o kadar.” “Bizim dizi başlamadan gitse bari.” diyor Selma, çayın yanına atıştırılmalık bir şeyler hazırlarken. “Ay evet,” diyor kardeşi, “bu bölümün fragmanı fena.”

İki evden aynı anda çıkıyoruz. Asansörü çağırırken pek sevinçli. *Rüya* diyorum, *dursana. Gitme, istemiyorlar seni. Binme asansöre.* “Baş başa canları sıkılmıştır onların.” diye geçiriyor içinden. “Benim sohbetimden ikisi de hoşlanır. Hangi konuları açsam acaba?” *Rüya* diyorum, *gitme seni istemiyorlar.* Eli zile doğru uzanırken yüzü masumca gülüyor. Kapı biraz geç açılıyor. Selma’nın yüzünde zoraki bir tebessüm var. Görmüyor. Açılan kapıdan hevesle içeri giriyor. Elim bir kez daha Rüya’ma yetişmiyor. Ama o an bir karar veriyorum, açık net bir karar.

Apartmandan çıkıyorum. Başım şiddetli bir şekilde dönmeye devam ediyor. Ama kararlıyım. Başım ne kadar dönerse dönsün vazgeçmeyeceğim. Bir an önce mavi eve gidecek bugüne en başından başlayacağım. Olayların ne ara o noktaya geldiğini anlamadığım bir kitabın başına döner gibi, geri çevirirsem okuduğum sayfaları bu sefer her şeyi anlayacağım, anlayınca her şey düzelecek gibi, nerede olduğunu bilmediğim, çoktan yıkılıp gitmiş olan mavi evime doğru kararlılıkla yürüyorum. Onu bulacağıma inanıyorum. Biraz daha biraz daha gidersem kapısına varacağımı biliyorum. Ben onu böyle çağırırken o beni çabucak bulacak, hissediyorum.

İşte orada mavi ev. Sisli kavak ağaçlarının ardında. Demedim mi beni bulacak diye. Can havliyle doğduğum eve atıyorum kendimi. Avlu ve mavi kapı. Şimdi her şey başka türlü olacak işte. Başka şeyler duyacağım bu sefer, bambaşka şeyler.

İçeri girer girmez önce sarı bir ışık sonra yabancı bir koku karşılıyor beni. Geniş büyük bir salondayım. İçeride birkaç kişi var. Annem ve babam değil bunlar. Burası mavi evin salonu değil. Kapısından içeri girdiğim ev değil burası. Bu beni ürkütmüyor ama sadece biraz şaşırtıyorum. Evin içi güneşli, sıcak. Bir an çıksam mı diye düşünüyor sonra vazgeçiyorum. Duyduğum yabancı koku hoşuma gitmeye başlıyor. Yavaş yavaş sakinleşiyorum.

Geniş salonun ortasındaki sallanan sandalyeye yaşlı, sevimli bir kadın oturmuş, önündeki çocuğun düğümlediği ipleri çözüyor. Çocuk on yaşında var. “Çok dolaşmış değil mi iplerim?” diyor. “Evet,” diyor yaşlı kadın gülererek, “sen de onunla dolaşmışsın ki bu kadar karışmış.” Çocuğun hemen yanına, yaşlı kadının önüne oturuyorum. *Selamun aleykum teyze* diyorum. Cevap vermiyor. Etrafıma bakıyorum. Evde yaşlı kadınla çocuğun dışında iki kişi daha var. Genç bir kız ve bir kadın. Genç kız, pencerenin önünde kederli kederli duruyor. Kadın, hüznle bir duvardaki saate bir kolundaki saate bakıyor. Yüzlerini seçemiyorum. Birbirlerinin varlığından habersiz gibiler. Kim bunlar? Hiçbirini tanımıyorum. Buraya gelene kadar duyduğum sözleri hatırlayınca aslında kimseyi tanımadığımı düşünüp üzülmüyorum. “Çok üzülüyorsun,” diyor, “çok üzülüyorsun o yüzden düğümleniyor iplerin. Üzülmeyeceksin.” *Bana mı diyorsun teyzeciğim* diyorum, heyecanla. Yaşlı kadın önündeki çocuğun saçlarını okşuyor, gözlerine bakıp, “Üzüntü pek tatlıdır,” diyor, “insan ona alıştı mı kolayından bırakamaz, her şeye üzülesi gelir. Ama meyvesi çok acıdır; insanın aklını çürütür.” Odadaki genç kızın ve kadının da toparlanıp yaşlı kadına baktıklarını hissediyorum. Arkamı dönüp onlara bakıyorum. Sahiden de yüzleri yaşlı kadına dönük. Ama bir şey var bu yüzlerde. Ne olduğunu anlamamla hayrete düşmem bir oluyor. Çocuğa da dikkatle bakıyorum; onun yüzünde de aynı şey...Yaşlı kadına dönmüş bu yüzlerin hepsi şaşılacak derecede birbirine benziyor. Daha doğrusu bu çocuk, bu kadın, bu kız evet birbirlerine ama aslında yakından tanıdığım birine, dilimin ucundaki birine, şimdi çıkaracağım birine benziyor. İyi de kime? Hatta yaşlı kadın bile. “Hepiniz,” diyor, “çok üzülüyorsunuz.” Elindeki düğüm düğüm ipi gösteriyor. “İçiniz böyle düğümlemiş işte, oysa bilebilseydiniz ah ah, hakikati bilebilseydiniz.” Aman ya Rabbi bunlar bana... evet düpedüz bunların hepsi bana, hepsi Rüya... demeye kalmadan yaşlı kadın gözlerini gözlerime dikeyor. Başka bir yere değil doğrudan bana bakıyor. Bu yaşlılık benim yaşlılığım mı şimdi? Bu ihtiyaç kadın ben miyim? Gözlerime dikilmiş bu gözler benim gözlerim mi? “Üzülme,” diyor. “Üzülme ve acele etme, hepsi rüya.” Düğümlerini çözdüğü ipi avucuma bırakıyor.

Günlerce süren inatçı bir yağmurun aniden kesilmesi gibi başımın dönmesi de zıncı diye işte böyle duruyor.

ZEYNEP HİCRET

Doğum Günü

“Kaybınız çok ağır,” diyordu topluluktan biri. “Kaybınız tarifsiz. Neyiniz oluyordu acaba?”

Nemli toprağın başında iki büklüm oturmuş, yanında duran su kovasına daldırıp çıkardığı eliyle toprağı suluyordu. Ölünün adı, tevellüdü, vefatı toprağa saplanan uzunca bir tahtaya yazılmıştı. Arada bu tahtaya dokunuyor, ıslak parmaklarının izi kızgın güneşin etkisiyle çarçabuk kuruyordu. Bir çocuğun saçını okşar gibi, bir kedinin sırtını sıvazlar gibi okşamaktaydı tahtayı. Sonunda direncini kaybetti ve “Baba” diyerek toprağın üzerine yığıldı. Artık su kovasına daldırıp çıkardığı parmaklarıyla değil gözyaşlarıyla ıslanıyordu toprak. İnsanlar bu haline üzüldü, onu teskin etmeye, kabrin üzerinden kaldırmaya çalışıyorlardı.

“Babasıymış,” dedi onlardan biri. “Zavalılık, perişan olmuş.”

“Vah vah,” diyordu bir diğeri. “Çok büyük acı. Allah sabırlar versin.”

İçlerinden biri yakınına geldi. Koltuk altlarından tutup toprağın üstünden çekmeye çalıştı onu. Bir yandan da munis bir sesle konuşuyordu: “Ben de annemi kaybettim bir yıl önce.” diyordu. “Nasıl olduğunu bilirim. Başlarda hiç geçmeyecek gibi, hiç hafiflemeyecek gibi gelir ama geçecek göreceksin. Belki acısı hep içinde duracak, hüznü hep kalbinde taşıyacaksın, gülüşlerinde hep bir keder izi olacak ama yaşayacaksın. Nasıl yaşadığına sen bile şaşıracaksın. Ne olur kapıp koy verme kendini. O seni görüyor şu an, üzüldü bu hallerine. Ne olur, metanetli ol.”

İşitmekteydi. Söylenen her sözcüğü kelimesi kelimesine işitiyordu. Belki yabancı bir sestir ama o kadar yakın, o kadar anlayışlıydı ki. Yaşıyordu işte. Yaşamaktaydı. Babasının sesini bir daha işitemeyecekti, onu görememekten ziyade buydu delirten. Sırtındaki dağ çekilip alınmış, arka üstü tepetaklak devrilmişti yine de hunharca bir şevkle nefes alıyordu. Şu insanoğlu ne vahşi bir varlıktı. Göğsünü yumrukluyordu. Sürekli inip kalkan bu göğse, sürekli atıp duran bu kalbe tahammülü yoktu. Babası ölüyordu ama o yemek yeme-

liydi, su içmeliydi. Ağzından içeri bir şeyleri sokuşturup duruyorlardı. Biri su getiriyor, biri bir lokma tıkıştırıyor, biri ilaçlar içiriyordu. Oysa gayet sağlıklıydı. Organları yerli yerindeydi. Hiçbir kemiği kırılmamış, hiçbir uzvu kopmamıştı. Derisinde bir çizik dahi yoktu. Ama babasını kaybetmişti. Bütün bedeni parçalanıp un ufak olması gerekirken ölemediğine şaşırıyordu. Dünyadaki tek dayanağını, tek güvendiğini yitirdiği halde nasıl yaşayabiliyordu.

Sese döndü. Kan çanağı olmuş gözlerle bakındı sese. Titreyen ellerini uzattı ve çaresiz bir haykırıyla, “Babam öldü.” dedi. “Biliyor musun, bu mezar da yatan benim babam. Onu bugün, daha demin gömdüler buraya. Tek nazımı çeken, derdimi tek anlayan kişi şimdi toprakların altında yatıyor. Kesin ölmüş, biliyor musun? Bir daha hiç eve gelmeyecekmiş. Burayı görene kadar yaşıyor sanmıştım. Belki ölmemiştir, belki yanılmışlardır diyordum. İnsanlar şimdi bana, sen sağ ol diyorlar. Ben neden sağ olacaktım. Ben de onunla gitmek istiyorum. Beni onun yanına koyabilir misin?”

Sese yapışıyordu. Sesi ayartmaya çalışıyor, sese hâlini acındırıyordu. “Sen yapabilirsin bunu,” diyordu. “Bunu benim için yalnız sen yapabilirsin.”

Titrek elleriyle tutunuyordu sese. Yalvarırcasına haykırıyordu, “N'olur beni de onunla göm. Bırak gömüleyim buraya. Yardım edebilir misin bana? Beni anlıyorsun değil mi? Sen anlarsın beni. Ne demiştin, anneni mi kaybetmiştin. Annesizlik de zordur, en az babasız kalmak kadar zordur. Bırak burada kalayım. Sen diğerlerine aldırma. Güneşim battı artık. Güneşsiz nasıl yaşarım. Yardım et, onunla kalayım.”

Ses ağlıyordu. “Lütfen bırakma kendini, güçlü olmaya çalış. Takdiri ilahi böyleymiş. Hepimizin başına gelecek. Hepimiz bir gün öleceğiz. O gün gelece kadar yaşamak zorundayız.”

“Biliyorum, biliyorum,” diyordu sakın olmaya çalışarak. “Bilmez değilim. Ama neden bu kadar çabuk gitti, buna akıl erdiremiyorum. Neden bu kadar zamansız bir gidişi seçti. Hiç hazır değildim oysa. Onsuz çok güçsüzüm. Hayat acemisiyim. Kim beni koruyup kollayacak şimdi?”

Ses anlıyordu onu. “Sahibimiz Allah” diyordu. “Zamanı tayin eden de Allah. Bizi koruyup gözetecek olan da Allah. Biz bilemeyiz işlerin iç yüzünü. Bize göre zamansız olan gidişler yaratıcıya göre tam zamanıdır. Hem bak, ne güzel bir ölüm olmuş onun için. Vebadan, taundan ölen şehittir, buyuruyor Peygamber Efendimiz. Sen de bir şehit kızısın artık. Kimseye nasip olmaz bu şeref. Ne mutlu sana.”

“Elbette elbette,” diyordu bir yanlış anlaşılmanın önüne geçmek istercesine. “Ona ağladığım yok. Sakın yanlış anlamayın beni, ben kendime ağlıyorum. Yalnızlığım, kolumun kanadımın kırılışına, onsuz kalışıma. Yoksa biliyorum o kendi sınavını kazandı. Ama ya ben, ben kendimi kurtarabilecek

miyim? Beni bıraktı gitti. Her zaman bana yol gösterirdi. Beni yoklardı. Beni bırakmayacağına o kadar inandırmıştı ki. Şimdi ortada kalakaldım. Böyle an-sız. Böyle bıçak keser gibi.”

Hep birlikte ağlaşmaya başladılar. Bütün sesler ona sabırlar diliyordu.

“Güzel kardeşim, Allah sana sabırlar versin,” diyorlardı. “Ah kardeşim, yak-tın bağrımızı, Allah dayanma gücü versin sana.”

Dualar birbiri peşine geliyordu. Herkes kendi acısından örnekler veriyor, kendi direnişleriyle ona teselli oluyorlardı. Birden derin bir soluk çekerek nefes aldı. Gözyaşlarını kuruladı. Ve oradakilere tek tek bakarak dedi ki;

“Biliyor musunuz, babam doğum günümde öldü benim.” Bunu der de-mez boynunu büktü. “Tabii siz nerden bileceksiniz, bir de bu var. Bakın, bu-rada yazıyor işte.” Mezar başına dikilen uzunca tahtayı gösteriyordu. Kınalı parmağını ölüm tarihinin üzerine getirdi. “Tam da benim doğduğum gün. Bir daha doğum günüm olmayacak. Ben de bugünle ölmüş oldum. Buna ne diyeceksiniz peki. Siz olsanız dayanabilir miydiniz?” Kalabalıktan ses çıkmı-yordu. Yalnız burun çekme ve hıçkırma sesleri ortalığı doldurmuştu.

Elleriyle toprağı okşamaya ve yeniden ağlamaya başladı. Bir yandan da: “Hiç doğum günüm olmayacak.” diyordu.

“En kötüsü bu işte. Gitmek için doğum günümü seçti. Ben onun ilk göz ağrısıydım. O mükemmel el yazısıyla bu tarihi tam kırk yıl önce bir kâğıda yazmıştı. Benim doğumumu kaydetmek için yazdığı tarih, kırk yıl sonra ken-di ölüm tarihi oldu. Düşünün işte. Şimdi biraz olsun anlayabiliyor musunuz beni?”

Bir suçluluk duygusu içerisinde başlarını eğmişler, sükût içinde kalakal-mışlardı. Bu sükûttan cesaret bularak sordu onlara:

“O halde neyi bekliyorsunuz? Neden beni onunla gömmüyorsunuz? Gö-mün artık beni de.”

Bunu der demez, derin bir hıçkırmayla kabrin üzerine yığılıverdi.

ZEYNEP SATI YALÇIN

Sunak

Ben işte, ağaçların, otların ve tarihî kalıntıların arasındaki binek taşının üstüne oturup alacakaranlıkta bir damla huzur bekleyen ben. Yakındaki denizin dağlarda yankılanan ninnisini dinleyerek bir heykel sessizliğinde donmuş gibi duran ben. Tabiat ananın kucağında, büyülu nefesinden esecek teselliler uman ben.

Göklerin çocuğu güneş, doğdu doğacak...

En değerli kurbanın hayat olduğunu söylese de dilim, kalbimin en ücra kıyısında bir boşluk var, ne yapsam dolmuyor, yaşamak zorundalığının itici gücüyle olmuş olanı kabule çalışan ben.

Geçmişle şimdinin buluştuğu bu mekânda göğre bakıyorum, sayısız isteklerin yayından fırlamış birer ok gibi gözlerden çıkıp da fırladığı göğre, sınırlarının bizim görüş alanımızın çok ötelerine taşıdığını bildiğim göğre. Bunca oku taşıyışındaki azamet çıldırtıyor beni en çok, gözlerimi saygıyla geri çekiyorum.

Bir değil, birçok tarih kuşatmış çevremi, katman katman saçılmış yıllar. Bütün geçmiş söylenceler, sabah çiyine bulanık şeffaflıklarıyla yaprak yaprak yağıyor üstüme başıma. Huzurun sıkıştığı en dar zaman aralığı bu, sıkıştığı yerde büyüyüp patlayacak vakte gelmiş gibi geriniyor doğa, bir rahmin doğum anı gibi. İçimle dışımın tereddütsüz bir bilinçle bütünlük içinde olduğunu seziyorum ilk kez. Hayat veya ölüm doğacak. Belki bir kıvılcımla, belki bir çılgınlıkla belki iç yakan bir ezgiyle patlayacak zar, dağılan parçalarından biri başıma düşecek, nasibin sahibini arayıp bulması gibi bulacak beni. Hayat veya ölüm doğacak.

Taş kalıntıların ortasında, sözsüz ve kısırtısız, onlardan bir parça gibiyim, senden uzaktayım, aramıza çağlar girmiş gibi, öylesine uzaktayım. Giderken içimde bıraktığın ve taşıyamadığım denli büyük boşluğu, dışımdaki öteki büyük boşluğa savurmak için buradayım.

Güneş doğdu ve kendi rengine boyadı tabiatı. Her yer göz alabildiğince

sarı şimdi... Toprak, taşlar, kayalar, kalıntılar, tepeler, tepelerin etrafında ince-cik kıvrılan yollar, ağaçların yaprakları, otlar sapsarı... Öfkem, uzun boyunlu imbiklerde süzülüp hüzne evrilmiş, sarı bu hüznün som rengi olarak yer etmiş içimde. Sonbahardı benden kopup göğe yükseldiğinde, sonbahardı ikimizin parçasının rahmimden sökülüp toprağa katıldığında. Ondandır, güneş doğunca hastalıklı yüzler gibi sarı sarı bakması bütün dünyanın bana. Öfkem depreşir ara sıra, sarılığından sıyrılıp kapkara bir hâl alır dünya, öcü alınamamış acımızın öfkesidir kara. Olsaydın siler aydınlatırdın. Yoksun.

Çağın kara giysili kara kalpli adamlarıydı onlar, lanetli ruhlarıyla seni çekip yüreğimden kopardılar. Bir kurşun vızıltısı, bir alyans ve bir madalyaydı senden geriye kalan. Bir de yokluğunda tutunabilmeye umut verecek bir tıptırtı vardı içimde, ikimizin tek kalpte atışı... Kırılcılığın, gözlerinin derinine dek sızdığı bakışlarıyla süzdüler bedenimi, cansız bedeninin yanında kıydılar kalp atışımıza. Direncime karşın, tarifsiz bir kinle savruldu rahmime tekmele. Sen görmedin. Senden hemen sonraydı olanlar.

Sonsuz maviliğin içindeki bulutların aheste yürüyüşünü izliyorum. Huzur içindeki şu mekânda, uzak geçmişte, merhamet ve iyilikle dolu olmalı insan denen âciz, diyorum. Bütün güzellikler geçmişte mi kalmış, geçmişe mi gömülmüş merhamet ve mertlik? O zamanlar, hayatı iyilik emzirmiş olmalı bereketli göğsünde diyorum. Şimdi irinler katılmış kıt sütüne insanın, yoksa bu berrak ve bereketli göğün altında nasıl bu denli merhametsiz olunur? Bu çağın ağırlığını sensiz kaldıramıyorum, içime de dışıma da boşluğunu sığdıramıyorum. gözümle, kalbimle, ruhumla seni çağırıyorum...

Devasa taşlarla çevrilmiş anıtsal alanın ortasındaki mabedin çağırısını duyuyorum, sen de gelecekmişsin gibi bütün benliğimle oraya koşmak istiyorum. Koşunca, alanın hudutlarını aşınca, orada bir yer edinince, merhametin varlığını duyumsayınca, geçecek hepsi diyorum, içimdeki bütün hasret dinecek, bütün kopuşlar bütünleşecek, yeni bir ben doğacak ölümlerin ardından. Başka bir nesneye dönüşen eskimiş bir hammadde gibi yoğrulacağım zamanda, taşların şahitliğinde her ne yaşanmışsa burada, ben o yaşanılanın parçası olacağım. Geri dönebilsem hücrelerim, moleküllerim, atomlarım karışacak toprağın canına. Başka olacağım. Rüzgârın koinunda birlikte eseceğiz, dinecek kederin senin de.

Derin derin soluyarak yürüyorum sütunların arasında, taşları özenle dizilmiş bir avlu duvarı yükseliyor önümde. Kapisiz ve çatısız odaları ayıran kemerler ve altında yüksek eşikleri art arda. İlk taş kemerin üzerindeki yazı, hiçbir şey söylemiyor bana. Yabancı. Hâlbuki okuyup yazma bilenlerdendim, şimdi buraya ait oldum, harfleri bile çatamıyorum. Okula gitmemiş olmalıyım, hayatın anlamını, sorularımın cevabını hissel olarak devşirmekle

yükümlüyüm. Eşikte, taşın kalbinden yol bulup yeşermiş otlar ve yosunlar uzanıyor, hayatın dizginlenemez yaşam döngüsünü hatırlatıyor, katil ayaklar çiğnemedikçe yaşayacaklar.

Tuhaf bir sallantının içindeyim, artık olmaması gereken bir bulantı ve aşermesi art arda dönüyor bedenimde, elimle yokluyorum boş karnımı. Eşikten adımımı atar atmaz başka bir mevsimi sarınacağımı biliyorum, bilerek geçiyorum.

Bahar gelmiş eşiğin ardında. Gözlerimde dışarıdan emilmiş bütün o sarılardan tek iz yok. İnadına yemyeşil her yan. Kuşlar ötüşleriyle özenle hazırlanmış bir koronun şarkılarını yayıyor buğulanan toprağın yüzeyine. Bir coşku doluyor, Allah'a daha yakınmışım gibi bir duygu seli akıyor içime, mutlu bir ağlama tutturuyorum. Gök yere biraz daha yaklaşmış sanki, kollarımı kaldırırsam dokunacak gibiyim, öyle hafifim ki, rüzgârın içinde beni taşıyan sen olmalısın.

Önümde derin ve uzun bir taş duruyor, şükür ve adak sunağı... Etrafı buğday başaklarıyla örülmüş sunağın dibi nemli. Güneşi emmiş yüzeyini okşadıkça elime doğru akıyor sıcaklık. Geçmiş yakarışlardan kalan seslerde bir huşu umuyorum. Gözümü gökyüzüne çevirip sana ait bir ok arıyorum. Senin de bu vaktin içinde olmanı dileyerek bir ses de ben ekliyorum taş örgülere.

Önce bir at kişnemesi, sonra birçok at, ardından kalabalık insan sesleri, sonra birçok insan dolduruyor etrafımı. Kalbim korkudan çatlayacak, tek başına çırpınmaya devam ediyor kafesinde, sen yoksun. Olanları anlamaya çalışıyorum. Az önce ıssızdı, bir anda nasıl da kalabalık oldu etrafım... İnsanlar durmadan konuşuyorlar, dillerini anlamıyorum. Çığırtn ve öfkeli sesler, yeni bir korku daha salıyor içime. Sadece okuma yazma değil, dil de bilmiyorum.

Sakalları ve saçları aynı uzunlukta, partial giysileri içinde iki adam, koltuk altlarımdan ve ayak bileklerimden yakaladılar beni, sunağın üzerine yattırdılar. Tanrılarına sunulacağımı anladım, kıymetli ve kutsalım onlar için, ama neden beni seçtiklerini anlamadım. Saçları bellerine dek uzun iki güzel kız çocuğu gelip ellerimi göğsümde birleştirdiler, kollarındaki sepetten üzerime çiçekler serptiler. Her yanımda keskin çiçek kokuları, başım döndü rayihadan. İhtiyar bir kadın, elinde toprak bir kapla yetiştirdi çocukların ardından, seyrek saçları sımsıkı topuz yapılmış, yüzü yüz yıllık ağaç kabuğu kadar eski, bin yaşında olmalı diye düşündüm. Bir ezgi döküldü ince dudaklarından, elindeki kabı üzerimde gezdirdi, içinden göklerden sağılmış gibi masmavi bir sıvı damladı tuttuğu her yere, ellerime, omuzlarıma, bacaklarıma, boynuma. Yüzümü hariç tuttu. Safir bakışı ve güçlü sesi göğsü doğru uzarken kendimi çok değerli hissettim, yaşadıkları güzelliklere teşekkür kurbanıyım.

Herkes bakınca ben de baktım göğe, öyle yakın ki, melekler el uzatsa tutabilecekim sandım. Göğün hemen her katını ayırt edebiliyorum, son katın ardı görünmüyor, ben en çok orayı merak ediyorum.

Şu anın içindeki dünya nasıl güzel, mabedin eşiğinden geçmeden önceki sarsılmalar, umutsuzluklar ve vazgeçişler yok, ama bu coşkunun ruh hâli sürsün gibi bir arzum da yok. Şu an kıymetliyim, kurban edileceğim ve ölümden sonra da sürecek kıymetim. Seni arıyor gözlerim, yoksun.

Her yanıma hoş kokular içindeyken, çiçeklerle bezeliyken ölmek ne hoş olurdu. Dilerim uyurken gelir ölüm, dilerim boğazlamazlar beni, okla hançerle kılıçla delik deşik etmezler. Bunları düşününce coşkum azalıyor, korku bütün sevinçleri kazıyıp söker alır, buna izin vermeyeceğim, senin gibi cesur olmalıyım, gülerken dimdik durmuştun namlunun ucunda, onurlu güzelliğini, şefkat içtiğim gözlerini özlüyorum. Gözlerimi kapatıp bekliyorum, canımı senin gibi, bir altın kâse içinde Allah'a sunmanın hayalini kuruyorum. Belki o zaman buluşabiliriz yeniden.

At kişnemesi düşüncemi bölünce gözlerimi çektim gökten. Bir adam atından yere atladı, güçlü adımlarla gelip başımda dikildi. Sana öyle çok benziyor ki, bilmesem hain bir kurşunun seni alıp gittiğini, o sensin sanacaktım. Bir şeyler söyledi şaşkın bakışlarıma, ama ben anlamadım. Sana benzeyen sesini biraz yükseltti, yine anlamadım, bağırarak konuştu sonra, ben yine anlamadım. Hızla kılıcını çekti belinden, havayı kesen uğultusundan irkildim. Melekler nerede diye feryat ederken ben, başında beyaz bulutlar belirdi adamın, içinde bildiğim dilden yazılar. Konuştuklarını çevirerek imdada koşmuş melekler, diyor ki, söyle, çocuğum neden öldü? Ben nereden bilebilirim, açıklayamayınca dudak büküyorum, yine konuşuyor, sesi taşlara çarpan seller gibi öfkeli, gözleri yangın yeri. Ben tanımam onun çocuğunu, benim de söküp aldılar umudumu, onlar ki kara ruhlu çipçirkin adamlardı. Bulut parçalarındaki her çeviri, ben okuduktan sonra uçup uzaklaşıyor, duman gibi dağılıyordu. Benim de başımda bulutlar var mı, söylediklerimi anlıyor mu bilmiyorum. Bu iletişim yetmiyor, neler olduğunu etraflıca anlatabilecek ortak dilden yoksunuz, sadece başımı iki yana sallamakla yetiniyorum, ben çaresiz bir kurbanım çirkin adamlar söküp aldılar bütün umutlarımı, diye durmadan tekrar ediyorum. Kelimelerimi duyunca ancak fark ediyor başkalığımı. Belki de üstümde bulutlar vardı, o da beni okuyordu. Yüzü biraz sakinleşti, sakin yüzüne yeni bir güzellik geldi, sana daha çok benzedi, kılıcını aynı hızla kınına yerleştirdi, atına atladı, intikamla dolu olduğunu anladığım bakışla çekip gitti, gitme demek istedim, diyemedim. Giderken başının üzerindeki bulut parçalarında "ona benziyor, ama başka" yazıları uzaklaşıp dağıldı adamlarla beraber.

Yaşlı kadın başıma gelip dikkatle beni süzdü, safirden gözleri gözlerime öyle derin baktı ki bütün yaşamımın onun gözlerine aktığını hissettim. Anlamayacağını bile bile neler olduğunu sormaktan kendimi alamadım. Onun başının üzerinde bulutlar yoktu, ama o merakımı anladı, eliyle karnını işaret etti, olanları ve olacakları tarif etti. Ne sebeple olursa olsun, bebeğini kaybeden kadınların kurban edildiğini anladım, acının derin hüznüyle başka bir boyut kazandıklarından, yaşama sevincini yitirdiklerinden ve bütün hırslarından soyunmuş olduklarından hayata yeniden katılmaları değil, Tanrıya sunulmaları uygundu. Öyle yorgundum ki, yaşama hakkını anlatacak ve onlarla savaşacak gücüm de isteğim de yoktu, kurban olmakta ıstıraplı bir huzur vardı, sustum.

Hemen yanında saç topuzu diğer kadınla aynı olan başka bir ihtiyar kadın, kucağında sarılı bir bez tutarak sunağa yaklaştı, o da belki bin yaşındaydı. Diğer ihtiyar -yaşamımı içmiş olanı- kucağındakini aldı ve yüzüme tuttu, bu bir cenindi. Bacakları kıvrılmış, göbek bağı yere doğru sarkmış, koca gözlü, içimin kaynadığı bir cenindi bu, tıpkı benimki gibiydi. Cenini göğsüme bıraktı, gevşeyip gülümsedim.

Yeniden bir gürültü koptu, öfkeli sesler, patır kütür itip kakmalar... Elbiseleri yırtılmış, kan revan içinde bir kadın getirdiler, saçları yüzünü örtmüştü. Sunağın yakınında durup konuştular. Neler olduğunu anlamaya çalıştım. Yaralı kadın, saçlarını çekip yüzüme eğilince göz göze geldik, bana öyle benziyordu ki, onun yaralı yerleri bende de acımaya, içindeki sızı içimi sızlatmaya başladı, sanki ben de onun yaşamını içime çekmiştim. O da korkuyu unutmuş, yüzündeki endişeli ifade silinmiş, yerine şaşkınlık sürülmüştü. Benzerlik sadece ikimizi şaşkına çevirmişti, diğerleri için o kadar normal ki bu benzerlik, yüzlerinde şaşkınlık izi yoktu.

Yaşlı kadın yaralı kadınla yer değiştirmemizi istedi, bu topluluğun reberi olduğu belli. Kimse bana laf anlatmaya çalışmadı, işaret dili de yok. Sadece yaşlı kadın anlatıyor ve ben onu anlıyorum, bir de atıyla geçip giden adamın bulutlarında yazanı okuyabilmişim. Doğrudum, ama sunaktan kalkıp gitmek istemedim, zaten vazgeçmişim yaşamaktan, onun yerine kurban olmaya hazırdım. Buruşmuş elleriyle cenini alıp diğerine verdi ihtiyar kadın, sonra ellerimden tuttu, gözlerinde bayıltan, zayıflatan, itaat etmeye yönlendiren bir akım vardı. İndim sunaktan, ama bu sefer elbiselerimizi de değiştirmemiz gerektiğini anlattı aynı maharetli işaretlerle. İşte bunu yapamazdım, düşük yapmış lohusa bir kadının kanlı kıyafetlerini giyemezdim. İhtiyar kadının gözleri, bütün ikna gücünü toplamış olarak bakıyordu gözbebeklerime, kalktım. Mabedin arkasına iteleyerek götürdü bizi. İkimiz de itiraz ettik, ama onun güçlü iradesine karşı zayıf kalan bir itirazdı bu. Bir bana dönüp beyaz

bluzumu çıkardı, bir yaralı kadına dönüp kirli yırtık neftî gömleğini çıkardı, değiş tokuşu sağladı. İtirazsız giyiniyorduk ikimiz de. Sonra dönüp benim mavi, temiz, geniş plili eteğimi çıkardı, onun siyahımsı, kandan katılaşmış eteğini çıkardı, değiş tokuş edip giydirdi. Bacaklarındaki kan izleri, karnındaki şiddet izleri içimi eziyordu. Ona ve bana ne yapacaklarını sordum. Bana hiç işaret vermedi ihtiyar kadın, ya anlamıyor ya da anlatmak istemiyordu. Yerden toprak alıp yüzüme sürdüm. Tıpkılaştık. İtekleterek sunağa doğru sürüklenirken yaralı kadınla el ele tutuştuk, onun şaşkınlığı sürüyordu, benimse olanları anlama çabam. Sunağa gelince, ihtiyar kadın yaralı kadına oraya uzanmasını işaret etti.

At kişnemesini duyunca döndük hepimiz, attan atlarken gülümseyen adam sana benzeyendi. Yüzünde öç almışlığın dinginliğiyle kirli bir çuval attı yere. Diğerleri koşup hızla boşalttılar çuvalı, düşen ölü yüzler kara ruhlu adamlara, seni benden umudumu rahmimden söküp alanlara öyle benziyordu ki, ferahlığın hafifliğinde uçacak gibiydim o an. Bizim de öcümüz alınmış gibi, yaralı kadının yüzündeki ışımanın huzurunu paylaştık birlikte.

Adam bize yaklaştı, bir yaralı kadına bir bana baktı, konuşmadığından bulut parçacıkları da yoktu tepesinde, uzun uzun seyretti ikimizi, kim kimdir ayırt edemiyor gibi bakıyordu. İhtiyar, yaralı kadını sunağa yatırdı, aynı iki güzel kız çocuğu yeni taze çiçekler serptiler üstüne. Aynı kadın mavi sıvıyı damla damla gezdirdi sunağın üzerinde, aynı ayın tekrar başladı. Diğer ihtiyar kadın cenini getirip bıraktı yaralı kadının göğsüne. Adam kılıcını çekti kınından, kalabalığın ezgisi yayılırken havaya, onu durdurmak için kolunu tuttum, cüretime şaşmış gibi baktı yüzüme.

Sunaktaki kadını kaldırıp yerine yattım. Onlar yaşamalıydı, kadın yenden bir umuda sarılmalıydı, kurban olmak istemiyordu, bulunana dek saklanmıştı, beni o sanmışlardı, bunu neden anlamıyorlardı... Kadının gözlerinde hayata dâir umut ışığı parıldarken adam ikilemler sağanağında şaşkın ve kararsızdı. Sen olsaydın ben hayatı seçerdim, sen de. Ama yoktun.

Adam, yardım umarcasına ihtiyar kadına baktı. Kalbinin kabul ettiği dileklerime artık akli da yatmıştı, bunu değiştirmek için çözüm arıyordu. İhtiyar kadının gözleriye yerdeydi, hükmeden bakışları toprakta geziniyor, karar alırken etkilenmemek için kimsenin gözlerine değmiyordu. Bir müddet sonra, usul usul bir ezgiye başladı, sesi gittikçe şiddetlenen yağmur uğultusu gibiydi, diğerleri de tek tek ona katıldı. Aynı ezginin ritmiyle bütünleşip tek ses oldular, hepsinin gözleri göğe çevriliydi.

Her çağ kendisine gebeydi, hayatını veya ölümünü doğuruyordu.

Sunakta, kadının ve adamın gelmesinden önceki coşkun ruh hâlime, kıymetli hissettiğim ana geri dönmek istedim. Onca yüksek ezginin arasından

kendi sesimi duymak ve duamın gücüne sarınmak için göğre bakarak tekrar tekrar aynı duayla bağırdım. Ses dalgalarımların seslerinin arasından sıyrılıp uç uca eklenerek bir ok gibi varacaktı elbette yerine.

Sesimin çıldırmış gibi göğre doğru uzayan ahenksiz yankısı, ayinlerini gerçekleştirmelerine engeldi. İhtiyar kadın ezgisini kesmeden gelip elimden tuttu, sunaktan eşiğre doğru sürükledi. Kurbanları olmadığımdan artık değerli değildim, direncim yetmedi onun bin yıllık yüzüne sinmiş gücüne, eşikten zorla dışarı itildim.

Yemyeşil ağaçların, otların ve tarihî kalıntıların arasındaki binek taşına doğru yürüdüm, heykel sessizliğiyle oturup sana benzeyen adamı, bana benzeyen kadını düşündüm, hayatı seçeceklerine inandım, ama ihtiyar kadının hangi kararı aldığından emin olamadım.

Göğre baktım, sonsuz maviliğın içindeki bulutların aheste yürüyüşünü izledim. Sen yoktun.

SONER OĞUZ

Balmumu Hatıralar

Ahmet Nedim, o sabah seksen sene önceye uyandığını biliyordu, lakin bunun ne anlama geldiğini yaşaya yaşaya anlayacaktı yine de. Bir çocuk gibi kıpırdıyacaktı gönlü, yerinde duramayacak, etrafında bir anne bulabilse eteğini çekiştirecekti neredeyse. İçindeki sabırsız oğlanı bastırmak için tıraş olurken şarkı söylüyor, gömleğini ve kol düğmelerini ararken ısıklık çalışıyordu. Yüzündeki derin çizgilerle çökük avurtları olmasa sesine, şu odada sağa sola koşturmasına bakarak seksenini çoktan devirdiğini söylemek imkânsız olurdu. Bu diriliğini belki de aralıksız çalışmasına borçluydu. Yıllardır durup dinlenmek bilmeden müzelere, resmî kurumlara sipariş üzerine, tarihî şahsiyetlerin, ünlülerin balmumu heykellerini yapıyordu. Son zamanlarda birtakım siparişleri geri çevirmeye başlamasını, artık enikonu yaşlandığına, bu denli çalışmanın ihtiyar bedenini ziyadesiyle yorduğuna bağlayanlar oluyordu. Hâlbuki o, son zamanlarda kendini işine daha çok vermiş, bodrum kattaki atölyesine kapanıp -üstelik ömründe ilk defa- böylesi bir haz duyarak çalışıyordu. En son bir konak dolusu insan yüzü geçmişti ellerinden. Hepsi tanıdık, hepsi birbirinden güzel onca yüz, Ahmet Nedim'i saatlerce çalıştırıp zerrece yormamıştı. Hiçbir çizgisini unutamadığı bu simaları en ince ayrıntılarına kadar heykelleştirmiş, onlara kendinden bir ruh üfleyivermişti sanki. Bu heykeller; dün, çocukluğunun ve gençliğinin geçtiği konağa taşınmış ve her biri bizzat kendisinin belirlediği noktalara sabitlenmişti.

Ahmet Nedim, konağı içeriden uzun uzadıya görmeyeli yıllar oluyordu. Zaman zaman önünden geçtiği, gözlerini dünyaya açtığı bu evin kapısını itip de içine girmeye cesaret mi edememiş, yoksa gitgide incelen kalbi mi buna razı gelmemişti, bunu kendisi de bilmiyordu. Bir taksinin ön koltuğunda trafik ışıklarını, vızır vızır akan arabaları, cam silen mülteci çocukları, süslü mağaza vitrinlerini hiç görmeden başka bir âleme dalıp çıkarak gelmişti buraya kadar. Otomobilin arka kapılarından Suzan'la Halide indiler. Eskiden koyu gölgeli, bodur ağaçlardan oluşan korunun bulunduğu yerde durmuş-

lardı. Buradan itibaren sokaklar hiçbir vasıtanın işlemeyeceği kadar daralıyordu. Korunun bulunduğu yerde şimdi bir kabristan vardı. Tepenin etekleri oldukça değişmiş olsa da tarihi konakların, camilerin, türbelerin bulunduğu üst taraflara henüz el değmemişti. Ahmet Nedim önde, kızlar arkada ilerlerken kesme taşlar üzerinde parlayan güneş, turuncusundan hiçbir şey kaybetmemiş, sanki şu sokaklar senelerdir aynı seslerle cınlayıp durmuş gibi bir his Ahmet Nedim'in kalbine sokulmuştu. Topuk seslerinin ritmi, dik yokuşa rağmen konağa yaklaştıkça gençleşiyor, birkaç çocuğun telaşlı adımlarına dönüşüyordu nihayet.

Suzan, Halide'ye "Ölmüş buralar, baksana!" diye fısıldarken Ahmet Nedim, kapı önlerinde oturan yaşlı kadınları, koltuk altlarında cenknâmeler taşıyan delikanlıları, çember çeviren çocukları, pencere önü saksılarını, süs biberlerini, menekşe mavilerini, asmalardan sarkan razakıları geçiyor da Areknaz'ın kıvrır kıvrır saçlarında takılı kalıyordu.

Şimdi oturduğu semtte düz bir asfaltta, yüksek binalar arasında tıkanmasına rağmen burada ne dizleri sızlıyor ne soluğu kesiliyordu. Bir çocuk gibi uça ese ilerliyordu konağa doğru. Halide ile Suzan yaşça ondan küçük olmalarına rağmen ağabeylerine ayak uydurmakta güçlük çekiyor; kâh bir konağın bahçe duvarına yaslanıp dinleniyor kâh kapı önlerine bırakılmış iri taşlar üzerinde soluklanıyor sonra da plastik şişeden su içiyorlardı ağızlarını şapırdatarak. Buraların çok değiştiğinden, ıssız kaldığından bahsedip "İyi ki..." diyorlardı Ahmet Nedim'e duyurmaktan sakınarak. Ahmet Nedim'in kelimeleriye damağına yapışıp kalıyor, bir yutkunmadan sonra derin bir suskuya bırakıyordu yerini. Halide ile Suzan'ın yakındığı hiçbir şey onda en ufak bir yabancılik uyandırmıyordu. Sanki buradan seneler evvel çıkıp bir apartman dairesine taşınmamış da şimdi aynalı körüğün durduğu mahzenden az evvel bisikletini, uçurtmasını yahut çemberini bırakıp çıkmış, taş mektebin yokuşunu bir sıbyan talebesinin adımlarıyla tırmanıyordu âdeti. O zamanlar, taş mektebe giderken yüzünü aşağıda kalan büyük camiye döner, yaşlanacağı şu günü hayal ederdi çokluk.

Konağa yaklaştıkça duvarlardaki kuş figürleri cıvıldaşmaya, pencere önü saksıları yeşermeye başlıyordu içinde. Üst kata çıkan merdivenlerin eteğinde yıldıza salınan atlar, hâlâ heyecanla koşuyor muydu? Belki de salonun üç kenarını çevreleyen sedirleri dolduran misafirler, bunca zaman toplayıp biriktirdikleri öyküleri anlatmak için Ahmet Nedim'in seneler sonra konağa dönüşünü bekliyorlardı.

Feyzullah Efendi, konağı Ermeni bir tüccardan satın almıştı. Bu Ermeni, içindeki eşyalara hiç dokunmayıp -mümkünse- evi mevcut düzenini bozmadan kullanmaları karşılığında pazarlıkta anlaşılan fiyattan bir miktar daha

düşebileceğini söyleyince Feyzullah Efendi bu teklifi tereddütsüz kabul ederek konağın düzenini bozmayacağına söz vermişti. Lakin zamanla içine bir kurt düşmüş “Yoksa bunlar bir gün?” diye bir kuşkuya her kapıldığında, elini duvarların ahşap kaplamalarında üç defa tıkladı.

Ahmet Nedim, Suzan’la Halide’nin yorgunluklarına bakarak gülümsedi. Onlardan yaşlı olmasına rağmen bugün içinde bir çocuk doğmuş, şu yokuşu her adımında biraz daha gençleşerek çıkmıştı sanki. Gerisindeki Suzan’la Halide’ye dönerek “Geldik.” dedi. Kızlar, ahşap kapının önünde durduklarında nefes nefeseydiler. Yüzlerinde karaya çalan bir morluk belirmiş, konuşmakta zorlanıyorlardı. Ahmet Nedim, onların kapı önünde soluklanmalarını beklerken sabırsızlanıyor; fakat acele ederse de şu günün çabucak tarih olacağından korkuyordu. Çift kanatlı bahçe kapısının üzerinde, sarı zeminde siyah harfleri gördü: “Feyzullah Efendi Konağı”

Ahmet Nedim, gıcırdayan kapının iki kanadını sertçe iterek aynı anda açmıştı. Dedesi Feyzullah Efendi’den öğrendiği üzere sağ adımıyla ve dudaklarını kıpırdatarak girdi avluya. Yıllar sonra aynı rüzgâr esti çamaşırhane tarafından. Arapsabunu kokusu, genç bir kadın eli gibi dolaştı yüzünde. Sonra saçlarını sıvazlayıp gitti. Suzan’la Halide bunu hiç görmediler. Sanki şunca sene geçmemiş, yıllar bu avluyla arasına bir mesafe koymamış da komşu çocuklarla oynamaktan dönüyormuş gibi susamıştı avluya girerken. Halide, taşların arasından göverip çıkmış otları ve çamaşırhane taraflarını kaplayan çakırdikenlerini işaret ederek “Yaşanmazdı burada, baksana şu pisliğe.” dedi. Suzan da burada yaşanamayacağı fikrine katılan, apartman dairesindeki rahatlıktan bahseden onca cümle ile onu destekledi.

Konağın giriş kapısına doğru ilerleyen Ahmet Nedim, çardağın altında oturan babasını gördü bir an. Fahir Bey, yüzünü hastane tarafına dönmüş; az evvel ağlamaktan kalınlaşmış bir sesle yine aynı türküyü mırıldanıyordu:

“Ak göğsün üstünde çakırdikeni

Bitmeyince gönül yardan ayrılmaz.”

Koyu kahverengisi çoktan dökülmüş, dört büyük baklava desenli giriş kapısının önündeydiler. Ahmet Nedim, kalın tokmağı beş defa vurarak kapıyı çaldı. Halide ile Suzan’a göre kendince şaka yapıyordu ve kapıyı yine kendisi açacaktı. Ahmet Nedim’e göre böyle olmadı. Zira şahsına ait bir anahtarı yoktu henüz. Kapıyı Nurhayat açtı. Siyah feracesi daha solmamış, koyu yeşil şalı hiç eskimemişti zamanla. Nurhayat dünkü gibiydi; dün, seksen sene evvelki gibi... Ahmet Nedim’le Nurhayat kapının ağzında göz göze geldiler. Suzan’la Halide, Nurhayat’ı şöyle bir süzdükten sonra kayıp gittiler yanlarından. Ahmet Nedim, Nurhayat’ın ay gibi parlayan yüzünü hayranlıkla izliyordu. Yakaladı mı bırakmayan, kendine çeken, insana tesir eden duru güzelliği, yıllara

rağmen hiç solmamıştı. Ahmet Nedim, biraz duraladıktan sonra Nurhayat'ın dizlerine sarıldı. Nurhayat'sa yanaklarını sevdi, saçlarını okşadı çocuğun. Yüzünü hiç hatırlayamasa da dudaklarının sıcaklığını daima yanaklarında duyduğu annesi gibi koklayarak öpüyordu onu. Anadan öksüz, babadan yetim bu kızın her şeyi şu konaktı. Burada büyüdü, bir ailesi oldu, okudu, serpilip genç kız oldu ve burada âşık oldu sonra. Sonra?

Ahmet Nedim, Nurhayat'ın yanından bir türlü adımını atıp uzaklaşamıyor, onun koyu bir orman serinliğindeki bakışlarından gidemiyordu bir türlü. Nurhayat, çocuğun çimen yeşili dizlerine bakıyor, dirseklerindeki yaralardan öpüyordu seneler sonra. Cevizin dibinde söylediği türkü damar damar çatlıyordu Ahmet Nedim'in alnında. Nurhayat bir sevda gibi kök salıyor; dallanıp budaklanan bir ağaçmışçasına yeşeriyordu göğsünde. Kollarını açıp Nurhayat'ın kucağına fırlamıştı bir anda. Sıkıca sarıldı kızın boynuna. Kirlenen kıyafetlerini kapı ağzında değiştirdi hemencecik. Nurhayat eşikten geçip elindeki kirlilerle çamaşırhaneye doğru yürürken rüzgâr, terlik şırıltılarını tüm sokağa dağıtıyordu. Ahmet Nedim, o eşikte Nurhayat'ın ardından bakakalan çocukluğunun elinden tutup girdi içeri.

Zeminden üst kata çıkan merdivenlerin başında İbrahim'i gördü. Sol tarafta ise Nemide kollarını göğsünde bağlamış, bilezikler sarkıtıyordu esmer bileklerinden. Zamanın dehlizinde titreşe titreşe çınlayıp çoğalmış o ses yıllar sonraya ulaşmıştı âdeta: "Halasının bir tanesi!"

Nemide, bileziklerini şingirdatarak kollarını açtı. Ahmet Nedim, İbrahim'i merdiven başında bırakıp ona koştu. Sonra Nemide'nin kitap dolu odasına geçtiler, sarılıp kucaklaştılar. Bir annesi de Nemide'ydi sanki. Aynı koklayan öpüş, aynı sarılış... Halası ona hikâyeler okudu, tepsi içinde tereyağlı ballı ekmekler yedirdi. Yıllara rağmen aynı gülümseyiş vardı Nemide'nin yüzünde. "Artık yaşın geldi." diyorlardı Nemide'ye. Evlenirse giderdi. Bu korkuyu çok taşıdı Ahmet Nedim. Nemide'ye hiç evlenmedi, Ahmet Nedim'in içinde "Keşke evleneydi!" diye bir hayfa dönüştü seneler sonra.

Burası; masallardan, mânilerden, türkülerden bir odaydı. Kâğıt kokan esrarlı bir havası vardı. Bu odaya girmek, başına ne geleceğini bilmemek, Rüstem'i dinlemek, cenknâmelerde Ali'yi düşlemek, "Ziyanın Atı"nı söyletmekti Nemide'ye. Ahmet Nedim sanatkâr ruhunun bu odada uğrun usul yoğunluğunu seneler sonra anlayacaktı. Nemide: "Haydi," dedi "baban da bir görsün seni."

İbrahim, merdiven başında dikilmiş sırtıyordu. Ahmet Nedim, koşarak İbrahim'in üzerine üzerine yürüdü. Kafasıyla karnına tos vurur gibi yaptı. İbrahim hiç sakınmadı, Ahmet Nedim'i ensesinden yakaladı. Ahmet Nedim, bazen dövüyormuş gibi gururlanıyor bazen de dayak yer gibi yapıp yerlere

atıyordu kendini. En sonu ağladı. “Abartma len,” dedi İbrahim; “elim gözüne değdi azıcık.” Ahmet Nedim; abartarak, tüm evi İbrahim’in tepesine toplama-ya çalışarak ağladı. Kimse gelmeyince sustu. Kaşlarını çatıp “Benimle konuşma!” dedi İbrahim’e. Bu sözleri söylerken dahi biliyordu ki ne zaman merdivenlerde karşılaşsalar şu dövüş oyunu gayriiradi oynanacaktı aralarında. Bu nedenle söyleyen de işiten de ciddiye almadı bu sözleri.

Ahmet Nedim, bu yalancı ağlayışı orada bırakıp ahşap merdivenleri gıcırdatarak yukarı çıkıyordu. Duvardaki yıklara dokundu, yelelerini sevdi atların. Fahir Bey, merdiven başında kollarını açmış onu bekliyordu. Ahmet Nedim onu görünce biraz hızlanmak istedi; ayağı takıldı, düştü. Tırabzana tutunup kalktı. Ağlamadı. Bir babasının karşısında ağlayamazdı. Zira şu konakta ağlarken görmediği tek insandı o. Bu yüzden dizlerindeki acıyı basamaklarda bıraktı ona koşarken. Başta babası olmak üzere konaktaki herkes Ahmet Nedim’e annesizliğini hissettirmemek için özel bir gayret sarf ederdi. Koşup gelen çocuğu Fahir Bey tavana kadar kaldırdıktan sonra bağrına bastı. Babasının daima tıraşlı olan yüzü limon, ince bıyıkları tütün kokardı. Ahmet Nedim bu iki kokuyu ne vakit yan yana duysa gözleri yaşarırdı. Şu konaktaki her rastlaşmaları, sanki yıllardır birbirlerine hasret kalmışlar gibi çeker yaşıtırdı ikisini ve her karşılaşma böyle bir kucaklaşmayla son bulurdu.

Dedesi Feyzullah Efendi, Nezaket ölünce başodayı boşaltarak oğlu Fahir Bey’e teslim etmişti. Kendisi ekseriyetle salonda oturur, yatsıdan sonra dipteki küçük odaya geçerdi. Ahmet Nedim, koca adamın küçücük yatağa nasıl sığıdığına hayret ederdi. Evin tek oğlu olmak, Ahmet Nedim’in tüm alakayı üzerinde toplamasına yaramıştı. Herkesin her an merak edip birbirlerine sor-dukuları, sofrada bekledikleri, açlığını ayırımsadıkları tek kişiydi konakta. Bundan her zaman içten içe bir memnuniyet de duyuyordu. Fahir Bey, “Deden,” dedi “seni soruyordu, bir uğra bakalım.”

Feyzullah Efendi, seccadesinin ucunu kıvrımış, bir elinde marpuç, ötekinde doksan dokuzluk tespihi, ayaklarını her zamanki gibi altına çalmış otu-ruyordu. Yanına sokulan çocuğun yanaklarını okşadı, cepkeninin cebinden çıkardığı akide şekerlerini gümüş tepsiye döküverdi. O, tespih çekip tütün içerken Ahmet Nedim odada taklalar atıyor; yerlerde yuvarlanıyordu. Boy-nuna sarıldı sonra sırtına çıktı adamcağızın. Feyzullah Efendi en son onu yatırıp gıdıklamaya başladı. Feyzullah Efendi, öncelikli işler dediği ibadetler-den arta kalan zamanlarda, yaşlılıktan yorulan gövdesine inat, bir delikanlı gibi onunla güreşir; yerlerde yuvarlanır, türlü oyunlar oynardı. Ahmet Nedim kahkahalar atıyorken sofa tarafından yaklaşan Ziyet Hanım’ın sesi duyul-du: “Çatlatacaksın çocuğu, yeter!” “Yok,” dedi Ahmet Nedim, “ben çatlamam babaanne!” Güldüler. Ziyet Hanım’la Feyzullah Efendi onun akide şeker-

lerini kıtırdatarak yiyişine dalıp gittiler. Ardından aynı anda, aynı pencereye sabitlendi bakışları. Belki Nezaket'in şu tepeden gözüken hastanede kaldığı yahut da öldüğü gün düşünmüşlerdi ki gözleri bulutlandı ikisinin de. Çok geçmeden aynı hüznü Ahmet Nedim'i de tesiri altına aldı. Ve salondan biraz daha büyümüş haliyle çıktı. Sofada oynayan Suzan'la Halide'ye parmak sallayıp "Döverim bak, sakın kavga etmeyin" dedi laf olsun diye. Sofanın sonunda kendisine ayrılan odaya geçti. Burada annesi el işi yaparken ağır akıllı oynar buldu kendini. Annesinin yüzü, gözünün önüne bir türlü gelmedi. Nezaket, pencereye dönmüştü yine. Elindeki tülbenet kenarı iğne oyasını ışığa tuttuğundan kendi yüzü de seçilemiyordu. Ahmet Nedim, yine de o belirsiz, hatırası dahi yarım çehreyi hayranlıkla izledi. Minderlerin üzerine bir delikanlı olarak uzandı sonra. Tespihini bileğine doladı, bir tütün sardı kendine. Küçük el aynasında saçlarını, bıyıklarını taradı. Gülümsedi, bir mektubu katladı sonra. Kurumuş gül yaprağını özenle yerleştirdi zarfa. Areknaz'ın kıvrık kıvrık saçlarından sabun kokusu doldu odaya. Areknaz, konağın eski sahibi Ermeni tüccarın torunuydu. Şu çekmecede onun mektupları dururdu. Başında yeller estiğinde açar, her bir mektubu defalarca okurdu.

–Bak Areknaz, civarda kilise bile kalmadı!

Areknaz, "Ben seni böyle kabul ediyorum ama..." diye işi yokuşa sürüyordu her defasında. Alt sokaktaki çınarın gölgesinde yahut taş mektebin bahçesinde çok buluştular. Bir gün çınarın altında bekledi, bekledi, bekledi.

Minderlerin üzerinden kalkıp yatağa uzandı Ahmet Nedim. Gözleri tavandaki motiflere dalıp gitti yine. Bu yatakta çokluk mutlu uyanmış, şu odanın dar kapısından çıkarken bir saadetten diğerine geçmişti senelerce. Lakin hiçbir saadet bâki değildi. Bakışları cevizden yapılma elbise dolabının desenlerini izleyerek en alt çekmeceye geldi, durdu. Burada koyu yeşil ciltli bir hatıra defteri vardı. Babaanneden, tavan arasındaki güvercinlerden, Nurhayat'tan, Nemide'den, merdiven etekliğindeki ylıkardan zaman kalırsa birkaç satır karalardı. İşte seneler sonra hâlâ buradaydı. İyice epriyen yeşil kapağı kopmaması için özenle çevirdi. Vaktiyle konağın önce satılması sonra da kiraya verilmesi mevzubahis olmuş, şimdi hatırlamakta zorlandığı bazı tartışmalardan sonra kapısına kilit vurulan konak olduğu gibi bırakılmıştı. Ahmet Nedim, döne dolaşa konaktaki son gecesinde yazdıklarıyla dolu son sayfaya geldi. Aynı günün değişik saatlerinde iki parça not düştüğünü anımsadı bugün için:

Babam öleli iki yıl oluyor. Dedem on seneyi geçti sanırım. Suzan Emirgân'a, Halide Kadıköyü'ne gelin gitti çoktan. Konaktaki hisselerini satmak istiyorlar. Damatlar paraya sıkışmış olacak ki konağa müşteri dahi bulmuşlar. Koca konakta bir başıma kalıyordum. Apartman dairesi yeter de artarmış bana. Konağın

satılmasına hep direndim. Ömrüm oldukça da karşı çıkacağım. Lakin dört koldan öyle bir yüklendiler ki bana, ölümü gören sıtmaya razı olur misali konağın satılmasındansa kiralanması kararına boyun eğdim.

...

Nurhayat bir zabıte sevdalanmış. Adı Bekir'miş. Yaşı da geçmişti zaten. Hükûmet İbrahim'i Fransa'ya tahsile yolladı. Paris'ten şair döner belki. Belki de sefir olur, hiç gelmez. Areknaz bir valiyle evleneli hayli oldu. Halamdan kimsenin haberi yok. Koca bir tarih usul usul dağıldı böyle. Aslına bakarsak çatıdaki güvercinler susmuş, duvardaki yilkıların keyfi çoktan kaçmıştı.

Bugün konakta son gecem. Sabah sessiz adımlarla çıkıp gideceğim şu kapıdan.

Neyse şimdi dağılın.

Belki seneler sonra...

...

Zeminden Halide ile Suzan'ın sesi duyuldu. Nurhayat'ın odasından çağırıyorlardı: "Haydi, çıkalım artık! Her şey güzel olmuş."

Çocukluğu Nurhayat'ın kucağında, dedesinin sırtında, Fahir Bey'in kollarında; ilk gençliği şu odada dururken, çekmecede Areknaz'ı hatırlatan mektuplar varken çıkıp da gidemeyeceğini anlaması uzun sürmedi. Yıllar sonra her birinin balmumu heykellerini yapmış, yerli yerine koymuştu hepsini. Merdiven başında babasının kucağından inerek aşağıya seslendi. "Siz çıkın, ben sonra gelirim." Suzan'la Halide'nin heykelleri sofada didişip duruyordu nasıl olsa, onlar da ötekiler gibi kaybolabilir hatta ölebilirlerdi.

Suzan otobüsle, Halide taksiyle dönmek istiyordu. Ahmet Nedim çocuklukları boyunca sürekli didişen ikizlerin nasıl olup da şu vakte kadar tartışmadıklarına şaşırmıştı zaten. Ahmet Nedim'e bir karşılık vermeye çekindiklerinden olsa gerek sessizce çıktılar konaktan. Bahçe kapısının gıcirtısı duyuldu yalnız.

Ahmet Nedim kendini balmumu heykel ustasına çeviren son cümleyi seneler sonra karnını doyurması için Nurhayat'ı ararken tamamladı:

Belki seneler sonra...

Belki seneler sonra... yeniden...

Belki seneler sonra... yeniden... hep birlikte...

Belki seneler sonra... yeniden... hep birlikte... aynı rüyaya dolarız.

SEMA BAYAR

Hüseyin'in Boynundaki İp

Evdeyken işi, işteyken evi özleyen sıradan insanlardan değilim. Evdeyken işten, işteyken evden nefret eden tehlikeli azınlıktanım. Zavallı Zahide... Ruhumda boy veren nefretin sebebini hiçbir zaman bilemeyecek. Geceleri sahibi olduğum sokakları gündüzleri bir misafir gibi geziyorum. Karanlıkta heyulaları andıran demir parmaklıklar güneşin altında tebessüme duruyor. Songöz bütün kızılığıyla abanıyor sarmaşıklara. İzbe köşeler, güneşin ışıklarıyla bütün gücünü yitiriyor. Sabah mesaisine çıkan çöpçüler gecenin günahını bir bir topluyor. Gündüzleri uyurken çok şey kaçırdığımı zannediyorum. Hâlbuki gündüzler pek de ardından ağıt yakılacak türden değilmiş. Yine de delirmedişime şükrediyorum. Gönlüm sokakların alacasına kanınca sahilden gelen sesleri dinliyorum. Bu sesler beni hiç ummadığım bir şekilde hayata bağlıyor. Karıma düşman ediyor. Bir sonbahar akşamı kahvehaneye gelen telefonla karım olan Zahide'ye. Amcakızına sözünü kestik diyen babamın pıtraklı sesine. Zahide gündüz sevillebilecek kadınlardan değil, o küçük çocuksu bedenini nereye koyacağını bilemiyor, eli ayağına dolaşıyor korkuyor benden, hep korkulacak bir şeyler bulur zaten, korktuğunda yeşil gözleri tutuşur, çakmak çakmak yanar. Mazlumluğuyla zulmeder, onun gözlerinden mağduriyetler devşirmeye çalışmak beyhudedir.

Ürperiyorum. Elim ayağım buz kesiyor. Bir yerlerden, bir şeylerden kaçıp kaçıp bu kıyıda buluşan sevgililer, bütün şehri tutkunun bulanık, kirli suyuyla yıkıyorlar. Yollarda, cami önlerinde, ışıksız odalarda pinekleyen, kendi buruşuk tenine mahkûm insanlar da bu bulanık sesler sayesinde geçmişlerine doğru iskeleler kuruyor. İnsan kendini görmek için başka gözlere ihtiyaç duyar. Köşedeki simitçinin, sıcak çay diye sahili bir baştan bir başa durmadan arşınlayan garibanın hatta uyuz bir köpeğin gözlerini ödünç alır, döner kendine bakar. Gözümü karartıp başka bakışlarda sekiyorum. Zahide'nin yeşil gözleri aklıma düşüyor. Gözlerimi ne kadar kısarsam kısayım kuş uçmaz ker van geçmez dağ başları görüyorum. Kirli bardaklar, yorgun adamlar ve sis.

Denizin tuzlu dalgaları munis bir köpek gibi paçalarımı yalıyor. Sabahçı kahvelerinden birine giriyorum. Çay bahçeleri güz gelince eli koynunda kışı bekler. Muşambalara sarılır. O mazbut duruşuna rağmen içinde fokur fokur kaynayan bir ocak vardır. Bacasından biteviye tüten, kahvenin orta yerinde yanan sobanın dumanları değil de sabahçı kahvelerini mesken tutmuş, gurebanın efkârıdır. O gri buluttan göğün maviliğine bir sataşma yükselir. Çıraklar bedavadan ısınan ayak takımına karşı temkinlidir, çayların biri gider biri gelir. Sigara dumanına sarılmış ter kokusu genzimi yakıyor. Etrafa göz gezdiriyorum. Ruhuma ayna tutacak yeni gözlere ihtiyaç duyuyorum. Çoğu akşamdan kalma. Kimi gazetelerin sarı sayfalarından bir tutam umut devşiriyor, kimi az sonra arka sokaklara yanaşacak kırmızı kamyonlarını bekliyor. En dipte bir iki öğrenci masası var. Eskiden yakınlarında bir masada sotele-nir, konuşulanlara kulak kabartırdım. Bir iz, küçücük bir işaret yakaladığımda sinsice bekler, sonra karşımdaki yeniyetmeyi takibe alır, punduna getirince de boynundaki ipten kavrar doğru yer altının o korkunç canavarlarına teslim ederdim. Artık kimse kimsenin ne dediğiyle ilgilenmiyor. Bütün sesler cızırtılı bir radyo frekansına ayarlı. Arada sadece tanıdık isimler geçiyor. Spiker halkı sükûnete davet ediyor. Ardından bir Hasan Mutlucan türküsü yükseliyor. Sonra... Sonrası yok, kireç duvarların ardında neler olup bittiğini kimse bilmiyor. Yaşı yetenlerin, çok değil yirmi yıl öncesinden bir tahminleri var elbet. Ama onlar da tahminlerini kendine saklıyor. Eve dönüyorum, daha kapiya varmadan yığılıp kalıyorum.

Sabah bir yağmur ormanında çırılçıplak uyanıyorum. Üşüyorum. Alnımdaki, bileklerimdeki ıslak bezleri fırlatıyorum önce. Billurlaşmış bir el saçlarımı okşuyor. Bir çift yeşil gözün üzerimde gezindiğini sezinliyorum. Etimi, kemiğimi, insanlığımı geceye teslim ederek yerin göğün saldırılarına karşı korunaksız bir hâlde güne başlıyorum. Başkalarını kolayca taşıyan dallar ben tutunduğumda ya kurumaya ya da ağacın gövdesine doğru çekilmeye duruyor. Bir gaye uğruna ölmeyi ve öldürmeyi göze alabilen insanlara gıptayla baktım hep. Sonra bakmak yetmedi, aralarına karıştım. Boynuma bir ip asıp ucunu tanımadığım insanların eline verdim. Kitaplar okudum. Çoğu bilmediğim bir ülkenin hiç de bilmediğim düzenine dair kitaplar. İp âdemelmesine gelip dayanınca herkesten önce kendi ipimi kestim. Yetinmedim, ipi çekip ucundakileri de gammazladım. Bir aldım üç verdim, yetmedi, beş verdim, on verdim. Yeraltı canavarlarının aç midelerine âdem taşıdım. Obur bir yeraltı şeytanına hizmet ettim. Tanıdık tanımadık herkesin ipliğini pazara çıkardım. Sonra elime bir fener tutuşturdular, boynuma ip yerine düdük astılar. Her gece o düdüğü çaldım. Hınçla çaldım. Tekinsiz bir karaltı, huzursuz bir gölge gördüğümde değil. Kafamdaki sesleri sadece düdüğün tiz sesiyle bastır-

mak için çaldım. Zihnime mihlanıp kalan bakışları unutmak için.

Adımlarım beni sahildeki parka getiriyor. Gece sarhoşların yaktığı ateşin külleri hâlâ sıcak. Kasım rüzgârları ağaçları çoktan çırılçıplak bırakmış. Çocuklar ölgün yaprakların üzerinde tepiniyor. Cırcır böceklerini andıran çıtırtılar arasında gülüşüyorlar. Üşüdüğüm hâlde durup onları seyretmek istiyorum. Büyük olan, kucakladığı yaprakları olanca gücüyle göğe fırlatıyor. Gülüyor küçük çocuk ve çığlık çığlığa o da yerdeki yaprakları avuçluyor. Başka çocuklar da dâhil oluyor oyuna ve ortalık tozuyan, kıpkızıl bir neşeye keşiyor. Soğuk hava çocukların sesleriyle, kırılan yaprakların çıtırtısıyla ısınıyor. Zihnim, yollar boyunca görünmez misinalarla peşimden sürüklenen düşüncelerden kurtulamıyor. Bu masum çocuklar onca hengâmeden nasıl olur da yara almadan kurtulur. Keskin ve gürültülü teneke parçaları gibi peşimden gelen sorulardan, cevaplardan, vicdan azabına benzeyen keskin uçlardan af diliyorum. Umursamıyorlar. Bir kez olsun muhatap kalınan sorulardan insan kurtulamıyor. Uzaklara fırlatsa, yerin derinliklerine gömse de ondan bir parça taşıyor. Her yanları kırık dökük yapraklara, ihtiyar ağaç kabuklarına bulanmış çocuklar, üzerlerindeki kalıntıları silmeye çalışıyorlar. Büyükler daha başarılı bu oyunda. En çok yaprağı onlar topluyor, en yükseğe onlar uçuruyor. Ama kırıklar hepsinin üzerine bir miktar kalıyor. Anneler görünüyor sonra, yeter diyorlar. Çocuklar diretmiyor, yorgun ve üşümüş ellerini annelerinin ellerine teslim ediyorlar. Annelerinin gölgelerine sığınıp evin yolunu tutuyorlar. Dönüp göğe bakıyorum. Kimin daha çok bağırdığının önemi yok, kimin daha çok yaprak çiğnediğinin de.

Bir anne bir çocuğu nasıl sever? Gölgesinde gülücükler taşıyan anneler, çocuklarını nasıl sever? Annemin de bir gölgesi vardı yol boyu ardında sürüdüğü. Sadece sevme şekli diğer kadınlardan biraz farklıydı annemin. Üzerine varmayarak, ona rahat edeceği geniş bir alan bırakarak, ütüsünü yaparak, her gün sıcak çorba kaynatarak, az konuşarak, sadece hastalandığı zamanlarda ona dokunarak, ateşini kontrol etmek için alnına dokunarak severdi. Babam evi otel gibi kullanırdı. Kafasında hep bizi ilgilendirmeyen hesaplar olurdu. Devletten senede iki takım elbise alır, birini giyer diğerini saklar. Her akşam iş kıyafetlerini siyah poşetle eve getirir, süpürgesini sahanlıkta tamir eder, kasketine kimseleri dokundurmazdı. Evin düzenine karışmaz, yemek seçmez, saatlerce haber seyreder, sonra yatıp uyurdu. Kestirme yolları tercih ederdi. Bunun için gerekli pratik zekâyı fazlasıyla sahipti. Okulda bir suç işlediğim zaman başka babalar gibi lafı sündürmez, öğütler sıralamazdı. Hayatı tersyüz olmuş bu adam dost dediklerinin gadrine uğradıktan sonra sokaklarla yarenlik eder olmuştu. Kaldırım taşları arasından topladığı izmaritlerle, hurdacıya sattığı tenekelerle evini geçindirdiğini yüzüme vurmaz, hele kendi

uslu ve fakir çocukluğundan filan bahsederek hatalarımı fazladan açığa düşürmezdi. “Bir daha yapma, tamam mı?” der geçerdi. Kendini görmek için başka gözlerle ihtiyaç duymazdı. Onun bu hâline gizli gizli gıpta ederdim. Onun gibi dik başlı yürüdüm yıllarca. Sonra korktum, ölesiye korktum. Babam gördü sadece içimdeki korkuyu, bir gece boynumdaki ip gırtlığıma dayanınca gözlerimdeki korkuyu terazinin bir kefesine koydu, diğerine içimdeki yaşamak tutkusunu ve elime makası tutuşturdu, kes dedi, insan kendi ipini kendi kesmeli bu hayatta. Zorlu patikalardan düze indim, kolayca yaşar, herkes gibi olabilirim sandım, hatta tuttum evlendim, Tanrım ne büyük yanılgı.

Eve dönme vakti geldi. Zahide şimdi bez bebeklerini toplamış, özenle büfeye dizmiştir. Daha gelin geldiği gün sandığından çıkan o bez bebeğin bakışlarını sevmemiştim. Ruhumun karanlık köşelerine diktiği gözlerden huzursuz olmuş, onu kömürlüğe kapatmışım. Zahide’ye kıyamadım sonra. Doğmamış çocukları için bez bebekler dikti, kiminin sırtına bir kuş kondurdu, kimini çiçekli patiskalara sardı. Tanrı ruhumun karasını doğmamış çocuklarıma kefen diye sardı. Bahçedeki o meşe ağacının altına siyah poşetlerde kaç ceset gömdüm saymadım. Ben gömdüm, Zahide bez bebek dikti. Derken üçken beş, beşken yedi oldular, hepsinde o sinsî bakış. Sadece yaptıklarımı değil, yapacaklarımı da bilen o gözlerden ölesiye nefret ettim. Zahide kapı önünde bebekleriyle oynuyor, itaatkâr parmaklarıyla tek tek saçlarını tarayıp söküklerini dikeyiyor, oracıkta bir çuval gibi yığılıyorum.

Uyanıyorum. Yine o sabahçı kahvesindeyim. Vakit gece yarısına yaklaşıyor. Kirli sakallı adamlar kafa kafaya vermiş homurdanıyor. Kulak kabartıyorum. Şu kızıl yüzlü olan, boyuna âdemelmasına dayanan ipi çekiştiriyor. Adının Nihat olduğunu öğreniyorum. Eceli parmaklarıyla savuşturması o an anlamsız geliyor. Kahveden çıkınca peşine düşüyorum. Nihat’ı günlerce takip ediyorum. Tezcanlı, fakat nerede ne konuşacağını bilen insanlardan. Onun gibilerde, bende eksik olan her şey var. Heyecan dolular bir kere. Tutkuyla sevdiklerine, cinayetleri tutkuyla işlediklerine eminim. Pişmanlık duyarken de sıradanlıktan uzak hepsi. Coşkun ırmaklar gibi yataklarındaki bütün taşları yerlerinden sökmekten çekinmezler. Ayten de bende serinkanlılığa hayran olduğunu söylerdi. Geçmiş meseleler aramızda kapandığından ona bu özelliğimi annemden aldığımı söylemedim. Karakola gidip Nihat’tan bahsediyorum. Doyumsuz efendilerime yeni bir kurban müjdesi. Geceleri peşinde uyuz köpekler gibi geziniyorum. Bir gece yolunu değiştiriyor. Sur dibinde, yıkık dökük sokaklardan birine giriyor. Mavi boyalı bir kapıyı usulca tıklatıyor, burası Ayten’in evi. O an vaz geçiyorum ama iş işten çoktan geçmiş, sirenler çalmaya başlamış. Ayten’i de derdest edip götürüyorlar. Kirli bardaklar, yorgun adamlar ve sis. Karakolun izbe köşelerinden Tanrının katına dua-

lar yükseliyor. Dualardan geriye, dağılmış çeneler, morarmış gözler kalıyor. Komutan, burada Allah benim ulan, diye bağırıyor, apoletlerini göstererek. Apoletli bir tanrı bana gülünç geliyor ama gülmüyorum. Hücrenin kapısında bekliyorum. Komutan göz işaretiyle içeriye çağırıyor. Ter kokan bir tanrıya dönüşüyor şimdi de. Nihat elleri arkadan bağlanmış baygın hâlde yatıyor. Erlerden biri bir kova suyu üzerine boca ediyor. Dalga dalga yayılan sular munis bir köpek gibi paçalarımı yalıyor. Bu sahneyi bir yerlerden anımsıyorum. Titremeye başlıyorum. Aradan ne kadar zaman geçiyor bilmiyorum. Hücrenin kapısı açılıyor. İçeriye Ayten giriyor, feryatla Nihat'ın üstüne atılıyor, erlerden biri onu göğsünden tutup itiyor. Elbisesinin düğmeleri çözülüyor arbedede. Hepimiz Ayten'in açılan göğüslerine bakıyoruz. Sadece Nihat, kan oturmuş gözlerini döşemenin çatlaklarında gizliyor. Ayten bana öyle bir bakış fırlatıyor ki ebedî cehennemi onun göz bebeklerinde görüyorum. Utançla yüzümü kapatıyorum. Ruhumun çıplak ayak izlerinde yürüyorum. Gözlerimi Ayten'in kapısında açıyorum. Beni içeri buyur ediyor. Elimdeki poşetleri sahanlıkta bırakıyorum. Burnuma yeni demlenmiş çay kokusu geliyor. Pencerenin önünde renk renk çuha çiçekleri. Bir yıl oldu, diyor Ayten. Bir yıl oldu, diyorum. Bir kış, bir yaz, bir bahar, bir güz geçti, diyor Ayten. Usulca başımı sallıyorum. İçeriden bir bebek ağlaması geliyor. Ayten az sonra kucağında beyaz patiskalara sarılmış bir bebekle yanıma oturuyor. Çekinmeden göğsünü açıp memesinin ucunu bebeğin ağzına veriyor. Ben başımı öte yana çeviriyorum. Bir yıldır Ayten'in göğüslerine bakamıyorum. Başım dönüyor, saçlarımda yine o billurdan eller gezinmekte. Alnımda bileklerimde ıslaklık hissediyorum, Ayten, diyorum, Ayten beni affedebilir misin? Gözlerimi açıyorum. Zahide'nin gözleri tutuşuyor, sekiz bez bebek büfeden beni seyrediyor.

ALİ NECİP ERDOĞAN

Kayıp Kütüphanenin Esrarı 4

Ceylani ile Filozof rüya odasına gitmek için önlerinde uzayıp giden koridora girdiklerinde Ceylani, ilk olarak her şeyin başladığı Halife Me'mun'un Aristo'yu gördüğü rüyaya gideceğiz, dedi, muhtemelen rüyayı bilirsin, Me'mun'un, yüksekçe bir yerde oturan Aristo'ya 'güzel nedir?' diye sorduğu rüya, çoğu kişi bu rüyanın gerçek olmadığını düşünür, belki sen de bazı şüpheler taşıyor olabilirsin, rüya gerçek ve oldukça da güzel, çok net bir diyalog... Aslında aynı izleği Kant da kullanmıştır "Öte Dünyaya Yolculuk" isimli risalesinde, yine birçok kişi bu risalenin Kant'a ait olmadığını düşünür. Hem Me'mun'un rüyasındaki diyalog hem de Kant'ın risalesindeki yöntemi Platonik etkiler barındırdığı apaçık, ben de bir an için Kant'ın risalesi hakkında şüpheye düşmüştüm, bu nedenle bu risale ile ilgili gördüğü rüyaya ulaşmak için epey çaba sarf ettim, bu rüya da tüm geleneksel dönem rüyaları gibi inşa edilmemiş bir zihnin rüyası, akışı kesintisiz, semboller çok net, iletilmek istenen mesaj çok belirgin... "Yargı Gücü"nü yazdıktan sonra görmüş bu rüyayı, ona öbür dünyadan bazı kesitler gösterilmiş, azizlerin ve düşünürlerin öbür dünyadaki konumlarıyla ilgili... Hem Hristiyan Ortaçağ'ının azizleriyle hem de Antik dönem felsefecileriyle konuşuyor... Daha sonra bu rüyası üzerine epey düşünmüş, sonrasında, ne zaman olduğunu bilmiyorum, bu rüyayı eleştirinin bir imkânı olarak kullanmış ve hem Hristiyan Ortaçağı'na hem Antik Yunan felsefecilerine eleştiriler yöneltmiş, üstelik bunu yaparken hem rüyasına hem düşüncelerine hem de kendisine sadık kalabilmiş...

Son cümledeki iğneleme Filozof'un yüzünde bir seğirmeye neden oldu, ancak yan yana yürüdükleri için Ceylani bu seğirmeyi göremedi. Sadakat, de-yip iç geçirdi Filozof, sadakat zorlu bir mesele, sadık olmayanlar çok zaman kaybediyorlar, dedi. Ceylani ona dönüp dudaklarının kenarını aşağı çekip kaşlarını yukarı kaldırarak karşılık verdi. Filozofun yüzünde midesindeki burkulmayı hissettirmemeye çalışan hüzünlü bir gülümseme belirip kayboldu.

Filozof da tıpkı Ceylani gibi yüzünü çevirmeden koridorun sonuna baka-

rak, Kant için ne diyebilir ki insan? O, kendi kendine ne yapabileceğini çok iyi biliyordu. Sadece kendi kendini inşa etmekle kalmayıp, neredeyse kendisinden sonraki dünyayı kurdu. Güçlü bir iradeye sahipti. Kendi küçük alanında yaşamsal bir döngü oluşturarak o döngünün her gününü her anını inceledi, kendisinden önceki dünyanın köşeye sıkıştırdığı bilinci yüklendi ve bu bilinci daha ileriye taşıdı. Kendinden önceki her inancı, her düşüncüyü, her fikri ve böylece de kendi fiillerini, kendi söylemlerini ilmek ilmek dokuyarak bütün fikirleri aklın inşası için kullandı ve herkesi ışığın arkasına toplayarak, “Şimdiye kadar ışığa bakıyordunuz, şimdi, ışıkla, ışığın gösterdiği yere bakın!” dedi.

Ceylani buna karşılık olarak, Halife Me'mun da mutezili'leri önemsiyordu, onların da ışığa bakmak yerine ışıkla bakmak için gayret sarf ettiklerini biliyor ve metafiziğin sıradan insanlar üzerindeki olumsuz etkisini görerek, o da tıpkı Kant gibi metafiziği herkes için anlaşılır hale getirmek istiyordu. Bu düşünceyle kafası o kadar meşguldü ki, Arisyo'yu rüyasında görür görmez ilk sorusu “güzel nedir?” oldu. Tabii, güzeli elde etmek mümkün ama onu elde tutmak maalesef o kadar da kolay olmayabiliyor.

Filozof, bu seferki içnelemeye kayıtsız kalmayıp -ki bu esnada koridorun sonundaki asansöre yaklaşmışlardı- durup Ceylani'ye döndü ve keşke Kierkegaard'ın rüyalarına da baksaydın, çünkü kazanmış olduğu, elde ettiği şeyi bilerek ve isteyerek kaybetmiş ve kaybettiği şeye de tüm sadakatiyle bağlı kalmıştı, dedi gözlerini Ceylani'nin gözlerinden ayırmadan. Ceylani'nin yüzünde kas oynamadı, alnından çenesine akan perçemini sol eliyle kulağının arkasına itip asansöre doğru ilerledi ve kapısını açıp içeri girdi. Durduğu yerde onu izleyen Filozof da gelip kabine girdi ve Ceylani asansörün düşmesine bastı. Asansör kendisinden istenilen şeye itiraz ediyormuş gibi homurdanarak yukarı doğru tırmanmaya başladı.

Yolu yarılamlışlardı ki sessizliği Ceylani bozdu, Tuz Gölü'nün güney batı kanadındayız. Yüzeye beş metre kala asansör duracak, sonra bir kapsülün içinden merdivenle geçerek, yer altından çıkılan rögar kapakları gibi gözükken çıkış kapağına ulaşacağız. Gölde ayrılıp yaklaşık iki kilometre ilerdeki kulübeye yürüyeceğiz. Bu kulübenin bir dinlenme ve sohbet odası, bir de rüya odası olmak üzere sadece iki odası var. Bu arada, diyerek cebinden çıkardığı küçük iki el fenerinden birini Filozof'a uzattı, şimdi hava da kararmıştır, dedi.

Dışarı çıktıklarında gerçekten de hava kararmıştı ve gökyüzü yıldızlarla doluydu, ay gümüş bir tepsi gibi öyle güzel parlıyordu ki biraz daha yaklaşırsalar sanki kendi yansımalarını göreceklerdi. Fener kullanmalarına gerek kalmadı. Ceylani, rüya odasını neden bu kadar uzağa inşa ettiğimizi merak ediyor olabilirsin, dedi, bu bölgede ley hattı olup olmadığını araştırdım. Tuz gölünün etrafında muhakkak bir ley hattı olmalıydı, yer çekiminin etkisinin

en az hissedildiği ve ışık çekiminin de çok yoğun hissedildiği yer altındaki enerji fay hattı... Çok çaba sarf etmem gerekmedi, tecrübelerime dayanarak buldum hattı ve taşlarla kontrol ettim, kristalleri görmeliydin, hele akik taşlarını... İlahi bir heyecanla öylesine etkileyici dans ettiler ki, uzun süre seyretmekten kendimi alamadım. Birazdan varacağımız rüya odasının bulunduğu yerin altında çok güçlü bir manyetik enerji nehri akıyordu, belki de güneydoğu bölgemiz hariç, şimdiye kadar bulduğum en güçlü ley hattı. Oraya yaklaştıkça hafiflediğini hissedeceksin. Ay ışığıyla yer çekimi arasında salınıyormuşsun hissine kapılacaksın. Senin şansına Ay bu gece dolunay ama benim için biraz şanssızlık, dolunayın çekiminin benim rüya performansına biraz olumsuz etkisi olacak ama taşların enerjisiyle bunu aşabiliriz.

Taşlara olan ilgin, dedi Filozof yürümesine ara vererek, onunla birlikte Ceylani de durdu ve gülümseyerek ona döndü. Gözleri iki zümrüt ya da belki yakut gibi parlıyordu, göz bebeklerindeki pupiller, bu akşam vaktinde gökteki yıldızlar gibi ışıldıyordu. O gözlerin içinde bir an kaybolup gitti Filozof, taşlarla ilgili eğitimi için Büyük Usta'nın onu öğrenciliğe kabul ettiği günü hatırladı. Gözleri işte aynen böyle parlıyordu. 'Kabul edildim, inanabiliyor musun' demişti, 'kabul edildim.' Şimdi muhtemelen taşlar hakkındaki engin bilgisiyle Büyük Usta'yı geçmiş olmalıydı. Nasılsa birazdan öğrenecekti ama yine de taşlara olan ilgin onlar üzerinde tam bir denetime dönüşmüş gözüküyor, dedi gülümseyerek.

Tam denetim demeyelim de etkileşimin akışını izleme diyelim, dedi okşanan gururunun coşkunluğunu gizlemeyerek.

Taşları yanında gezdirmiyorsun galiba, dedi Filozof. Aslında evet, dedi Ceylani, artık sadece iki taşım var yanımda. Önce sağ eliyle cebinden kırmızı bir Muskovit çıkarıp ay ışığını arkasına alacak şekilde havaya kaldırıp Filozof'a gösterdi. Katmanlı bir yapısı vardı ve yaklaşık kuş yumurtası büyüklüğündeydi. Ay ışığını zarafetle içeri alıp kırıyor ve kırmızısının bütün tonlarıyla renklendiriyor, Ceylani, işaret parmağıyla başparmağı arasında tuttuğu taşı yukarı aşağı çevirmesiyle katmanlar arasındaki savrulan tonlar âdeta ateş yalımı gibi uzayıp kısalıyorlardı.

Daha önce hiç Muskovit görmüş müydün, diye sordu Ceylani? Hayır, dedi Filozof, doğrusunu istersen taşlar konusundaki bilgim pek az. Benim sadece bir Ateş Akik'im var. Beni koruduğu için onu yanımdan ayırmıyorum. Ateş Akik, dedi Ceylani, iyi bir seçim senin için; hem korkuları yok eder hem de güven verir. Derin bir görüş sağlar ve içsel dengesizlikleri giderir, ihtirasları ve yıkıcı arzuları dizginler. Mükemmeliyetçi bir taştır. Ruhsal dayanıklılığı teşvik eder, farkındalığı artırır. Gerçekten de bana uygun bir taş, dedi Filozof.

Ya Muskovit, dedi Ceylani, Muskovit önsezileri çok güçlü bir taştır. Vizyon verir. Üstelik onu taşıyan kendi geçmişini tıpkı bir televizyon ekranından

izliyormuş gibi görebilir, hatalarını eksikliklerini tespit edebilir, yapacağı değişiklikleri belirleyebilir. Onu taşıyanın görüntüsü, muhatabının üzerine düşer, muhatabına bakan hep kendini görür.

Bende kendini nasıl görüyorsun, diye soracaktı Filozof ama tırmandıkları tepenin üzerinde biraz soluklanmak için durduklarında Ceylani, işte dedi, kulübemiz gözüktü. Gerçekten de küçük bir tepeyi çıkmışlardı ki karşıdaki tepede etrafı çitle çevrilmiş bir kulübe gözükiyordu. Şimdi üzerinde oldukları tepeyi inip kulübenin bulunduğu tepeyi çıktıklarında varmış olacaktı.

Filozof hiç böyle hayal etmemiştim, dedi, etrafı çitlerle çevrili ve görebildiğim kadarıyla beş altı ağaç var ve çok güzel gözükiyor. Kulübe demek haksızlık olur sanki. Ceylani gülümseyerek aslına bakarsan evet, dedi, ona kulübe demek çok doğru değil ama ona kulübe demek çok çekici. Orasının sorumluluğu tamamen bana ait. Çoğu kez orada vakit geçiririm. Oraya kulübe demeyi seviyorum ama aslında orası sessizliğin sarayıdır.

Konuşmadan ve dikkatlice tepeyi inip kulübenin bulunduğu tepeyi tırmadılar. Yakından bakınca çok daha güzeldi, minyatür bir villa gibiydi. Çitler özenle yapılmıştı ve aralıklı dikilmiş bodur ağaçların arasından kulübe neredeyse ihtişamlı denilebilecek kadar güzeldi. Bahçe kapısına geldiklerinde kapının arkasından gelen hırlama sesiyle irkildi Filozof. Ceylani gülerek, özür dilerim dedi, söylemeyi unuttum, içeride iki köpeğimiz var, yin ve yan, dikkat et sonlarında 'g' yok. Bu köpekler son derece asildirler, ataları Halife Me'mun'a Anadolu'dan hediye olarak gönderilmiştir. Yani bu köpeklerin ataları Beyt'ül Hikme'nin başlangıcında Me'mun tarafından Beyt'ül Hikme'ye verilmiştir ve o günden bugüne kadar hep bizimle olmuşlardır. Sonra arkasına dönüp eliyle bölgeyi işaretleyerek, son olarak, burası kamu arazisidir ve 99 yıllığına kiralanmıştır, bu kulübe de özel bir izinle yapılmıştır. Mülki idare ve yerel yöneticiler benim burada yaşadığımı bilirler, o yüzden burası son derece güvenlidir, kimse buraya gelmeye cesaret edemez.

Bahçe kapısından içeri girip Yin ve Yan'ı Filozof'la tanıştırdı, Yin dişi ve Yan da erkek, dedi. Hayvanlar gerçekten çok heybetli ve çok asildiler. Sivas Kangal, dedi Filozof, başıyla onayladı Ceylani ve kulübeye girdiler. Küçük holün solundaki odaya geçtiler. Ceylani, burası dinlenme odasıdır, dedi. Son derece sade döşenmişti, odanın sol tarafında küçük bir pencere ve pencerenin önü mutfak tezgâhı, bir evye, evyenin sağında küçük bir ocak, üzerinde çaydanlık ve hemen yanında küçük bir tencere ile tava, onların yanında bir tepsi içinde su ve çay bardakları, pencerenin sağında yukarıda bir dolap, sol tarafta ise tezgâhın bitişiği yerde küçük bir buzdolabı vardı. Girişin sağında da bir sedir ve önünde bir masa duruyordu. Filozofu sedire oturtan Ceylani, ocaktaki çaydanlığın altını yakıp, bir çay içeriz değil mi, diye sordu. Filozof başıyla onayladı.

Hep rüya odasında mı uyuyorsun, diye sordu Filozof. Aslında dedi Ceylani, hep burada kalmıyorum ama burada kaldığımda evet rüya odasında uyuyorum, çünkü çalışmalarım için rüya incelemeleri yapıyorum ve o yüzden hep rüya odasında uyuyorum. Hep şu espriyi yaparım kendime, uyurken çalışan kaç kişi vardır ki? Belki de ilk defa bu espriyi birine söylüyorum. Gülümsedi Filozof, gerçekten de öyle dedi, peki incelemelerini yazıyor musun? Hayır dedi Ceylani, hafıza taşı mı kullanıyorum, o benim yerime her şeyi kaydediyor ama zaten benim hafızam da çok güçlüdür, hafıza taşıyla yani akik'imle çok daha güçlü ve etkili. Taşlar konusunda pek bilgim yok dedin ama ben bazı taşlarla ilgili bilgi sahibi olduğumu biliyorum. Zaten kırmızı bir akik taşın var ama bir de ay taşın da olduğumu biliyorum. Senden dedi Filozof, bir şeyi saklamak mümkün mü? Gülümseyip başını yana eğdi Ceylani, elbette dedi, mümkün ama istersem, uğraşırsam yani, benden saklanan şeyi öğrenmenin bir yolunu bulabilirim.

Bir süre masanın üzerindeki dumanı tüten çay bardağını iki eliyle tutup gözlerini bardaktan ayırmadan, konuyu değiştiren Filozof, evet benim uzmanlık alanım rüyalar ama benim uzman olduğumu zannettiğim şey sizin için son derece sıradan ve benden daha çok şey biliyorsunuz dedi. Yapma dedi Ceylani, buna kim inanır, senin Beyt'ül Hikme'yi aradığını biliyoruz. Bir tweetle kalkıp Ankara'ya gelmenin nedenini biliyoruz, senin görüldüğünden çok daha fazlası olduğunu biliyoruz. Ama şimdilik bu konulara girmeyelim, nasılsa konuşacağız.

Senin bu yanını hep etkileyici bulmuşumdur dedi Filozof, her zaman her şeyi bilirsin ama değiştirmeye çalışmazsın. Ay taşı, dedi Ceylani, ikinci taşım ay taşı, sadece dolunay olduğu günlerde yanımda taşıyorum ve bendeki ay taşı, sendeki ay taşıyla aynı yerden çıkarılmış, sen bunu bilmiyorsun muhtemelen ama benim taşımın hem Ay'la hem de diğer ay taşlarıyla çok güçlü bağı vardır, doğru kodlama yapılırsa iletişim için bu taştan daha iyisi yoktur ve bu taş dişi enerjiyle doludur, bu yüzden rüyaları kontrol etmekte bu taşın üstüne yoktur.

Doğrusu dedi Filozof, beni çok etkiliyorsun, tüm bunlar, anlattıkların başımı döndürdü. Bir bardak daha çay, diye sordu Ceylani. Hayır dedi Filozof, iki bardak yeterli, biraz yol yorgunluğu da vardı, çay iyi geldi. O halde dedi Ceylani, hazırsan rüya odasına geçebiliriz. Tamam, dedi Filozof, geçelim.

Rüya odasının önünde durdular, kapının üstünde besmele, sağında Allah (cc) ve solunda Hz. Muhammed (sav) yazıyordu, kapının üzerinde ise Kindî'nin şu cümlesi: Uykuda nefis duygudan düşünceye yöneldiği için, düşüncede oluşan izlenim rüyadır.

Ceylani kapının kolunu tuttu ve bir müddet öylece kaldı, sonra Filozof'a dönüp, baktım dedi, Kierkegaard'ın rüyalarına baktım.

(Sürecek.)

SERCAN CEYLAN

Hücre

Kahraman, derin nefes aldı, soluduğu havanın tazeliğiyle rahatlamış, kaldırdı kafasını. Dünyanın en güzel yerinde olmalıydı. Önce bunu düşündü, başlangıçta. Gözlerini daldan dala çevirdi. Orman baştan ayağa zümrüt kesilmiş, tok bir yeşille kuşanmış, onu izliyordu. Yeni ve bilinmez bir hikâyenin içinde, merakla tutuşan bir yüzle, yeni bir uykuyu ölesiye arzuladığını duydu.

Aşağıdan genç yaşlı, birçok insanın sesi geliyordu; çocuk, aile, fert, mustarip, yurttaş... Bu seslerin yabancısı bir turist gibi işitti, tanımaya çalıştı. Kahraman, çamların silüetini tonlayan karaltıları seyrederken aniden örümcekleri hatırladı. Plastik bir kap ayarladıktan sonra apartmanın arkasında toplanma, eşit boylarda dört erkek çocuğun sıralanması. Korku ve bin bir zahmetle alıkonan hayvanların kabın altına kapatılması. Onların küçük bir topluluk hâlinde kavgaya, kargaşaya ve doğanın vahşiliğine başlamaları.

Bakanlıktan gelen emir doğrultusunda buradalardı. Bir grup çocuk ve onlara refakat eden ailelerle geldikleri bu geniş ormanda, güzel havanın tadını örümceklerin de çıkarıyor olması, iyiydi. Kahraman derin nefes aldı. Az ötede gürül gürül şelale akıyordu. Az önce oradaydı. Yüzünü eliyle siperleyip bir turist gibi durdu. Hayran hayran izledi. Henüz erkendi, gökyüzünde tek yıldız bile yoktu. Yan tarafta genç sevgililer bir taşta oturdular. Öbür yanda kalabalık bir aile, kahverengi tepenin arkasında kayboldu. Kahraman gördü ki çöplerden temizlenen toprak yollar yer yer balçık olmuş. Kıyısına kadar gidip döndü. Pardon fotoğrafımızı çeker misiniz? Çekti. Kahraman, genç kız tarafından terk edilmiş bir âşık gibi yalnız, allak bullak, kalakaldı. Bakar mısınız, çakmağınız var mı? Verdi. Sıradan ve basit bir hikâyenin ortasında kalakaldı. Gömleğinin kenarındaki çamaşır suyu lekesi, bu çirkin kalıntı yeniden gözüne çarptı. Yukarı doğru çıksam diye düşünüp ormana döndü. Onu bekliyor olmalıydılar. Geçen sene buraya gelenlerden biri, "Acayip bir yer, görürsün, bir şeyler anlat, zaman geçsin, herkes yeni şeyler, ilginç anılar, hikâyeler bekler, ne olacak, bulursun." demişti. Bir hikâye düşündü. Ormana doğru yürümeye

başladı. Acayip bir yer. Şelaleyi sırtında, göğsünde tutarak bir tepeye tırmandı. “Keşke ben geçen sene gelseydim de o yaşasaydı. Benimki gibi şelaleyle ıslansaydı yüzü.” demenin sırası değildi. Telleri alınmış bir saz gibi durmak istemiyorum önlerinde. Bu cümle daha uygun, yayıldı damarlarına. Bakanlık bu bölgeden bir kalkınma istiyordu. Bu bölge eğitim öğretim bölgesiydi. Projeleri çok seven Bakanlık öğretmen, öğrenci ilişkisini önemseyerek doğaya çıkılsın, diyordu. Anlatacak güzel bir anı aradı. Bu anıların parçaları, iç burkucu fragmanları geçti aklından. Kahraman, bir ağaç gövdesinden yola çıkayım diye tırmandığı yükseltinin kıyılarına baktı.

“...!”

Bakınmaya devam etti. Küller ve küçük su oyuklarının yanından geçip gitti. En tepeyi görüyor ama ne kadar yaklaşırsa tepe o kadar uzayacak gibi büyüyordu. Kalın bir dal buldu yerden, adımlarını onunla attı. Karnı guruldadı. Hava serinlemişti. Onun gövdesiyle alnı ise sıcacıktı ve terlemiş de olmalıydı. Uzak bir kuytuda, uzun siyah saçları kımıldayan bir baş gördü. Yanında kısa, seyrek saçlı ikinci bir baş daha. Çevirdi kafasını. Gömleğindeki leke, oval biçimini almıştı. Kahraman derin nefes aldı. Geçen sene gelmek istemişti. Geçen sene, Şinasi Sahnesi’nde karar kılıp anlaşılmışlardı. Hangi cesaretle, unuttu. Elinde bir buket papatyayla beklerken, o, belki tüm gün gözünün içine bakacağı genç kız, ışıklar içinde aniden bir orman perisi gibi belirmişti. Kahraman, günler önce *Godot’yu Beklerken* için iki bilet almıştı. Kızın eczanedeki işleri bittikten sonra buluştuklarında, orman perisi heyecanla gülümsemiş, kabul demişti. Meslek hastalığı belki, tansiyonun düşmüş senin demişti. Kitabı okumuştı. Kahraman ve kitabı çok benzettiğini söylemişti. Birkaç hatıra anlattırmıştı ona ve metnin, sahnedeki hâlini çok merak ediyordu. Kahraman hatırladı. Buraya gelmek için de sözleşmişlerdi. Ormanda, ayaklarını ıslatacaklardı akıntıda. Şimdi yalnız bir turist gibi ormanda, baştan ayağa zümrüt kesilmiş yeşil tepegözler arasında, yürüyordu. Yıllık izinleri yaklaştığında farklı bir plan yapmışlardı, Kars için. Kızın birkaç akrabası oradaydı. Biri hemşireydi yanlış hatırlamıyorsa. Tırmandı. Elindeki kalın dalla toprağı kazarak devam etti.

Çamur birikintilerini delip yaprak yığınlarını ezerken ağarmış, ayırsı bir çembere geldi. Alkol şişeleri ve kül artıkları etrafa dağılmış, bu çemberin merkezi pürüzsüz ve düz bir halde, çırılçıplak kalmıştı.

Kahraman geçen sene gelseydi onun yaşayacağı kesin miydi, hayır. Geçen sene gelmiş olsaydı insanlar görür de güler diye korktuğu leke, üstünde kalmayacaktı, kesin. Ya Kars’a gitselerdi... Soğuk olur muydu, olmazdı. Gündüz mü varırlardı, gece varırlardı. Onu ilk kez o gece öpmek istemiyor muydu, orası bambaşka bir hikâye ama istemiyor muydu Allah aşkına, dudaklarında

uzun uzun bekleyerek, öperken sıcak bir şiire dönüşüp ilk kez o dudakların tuzunda uyuklar uyumak ve ilk kez o şehirde bir roman olmak. Kars'ı anlatan bir roman okumak istedi ama Orhan Pamuk bu hikâyede olsun istemedi.

Kahraman, ormanın içinde, çalı çırpının, tek tük fidanların, çamur ve yaprak birikintilerinin kuşattığı bir çemberin ortasındaydı. Dünyanın en çorak boşluğunda. İçi sızladı. Dünyanın en güzel yerinde olmalıydı. Önce bunu düşündü, başlangıçta. Ama ya çıkamazsa, ya burada böyle sonsuza kadar kalırsa. Kendi yatak odasında da böyle, gittiği banka şubesinde, IKEA giysi dolabının önünde, sokağında, okulunda da böyle. Sabah elini yüzünü yıkarken ya çıkamazsam diye düşünüyordu, Ford aracını anahtarsız çalıştırdığında dilinin ucuna kadar gelmişti, ya çıkamazsam, şimdi de ormanda. Birkaç ay önce, şehirdeydi. Abbas akik taşından bileklik almış, annesine yollayacaktı, Libya'da, bir tane de kız kardeşine. Az sonra kahvede buluşacaklardı. Derken yüreğinde çarpıntı... Ya çıkamazsa, kahvede, kalırsa öyle bin bir ihtimalin içinde.

“...!”

Karnı guruldadı. Yapraklar üzerinde kusursuz örülmüş ağlar gördü. Yaklaştı. Bir öbek karınca yürüyordu üzerlerinde. Yaprak dünyanın en güzel kara parçası gibi duruyordu karıncanın ayakları altında. Yaprığı çekse, başına yıkılacaktı karıncanın dünyası. Evi barkı paramparça, solucanlar, ısırğan otları ve dikenler arasındaki dipte, donacaktı. Bir gün Abbas, Libya'da camiye giderken karşılaştığı yabancı bir askerle... Kararsız kaldı. O örümcekler de kararsız kalmış mıydı diye düşündü, çocukluğunda. Bir kapana kısılmış, bir kara parçasının en kötü çıplaklığında. Ceset soğukluğundaki beton zemin üzerinde. Anlamışlar mıydı neden yapıyorlar bunu onlara, neden kapatıyorlar adamı bin bir coğrafyanın, bin bir dilli kara parçalarına... Çoktan anlamışlardı.

Kahraman, çocuklara ne anlatacağı, hemen hemen karar verir gibi oldu. Zaten çok zor da değildi. Çocuklar, o ne anlatsa iştahla dinlemezler miydi, elmas bir çift göz ve saf yürekle, sessizce. Derin bir nefes aldı. Elindeki kalın dal parçasıyla örümcek ağını, karınca dolu yaprakları bozmadı. Çorak, çıplak çemberin içinden ormanın serin sıklığına daldı. Geri dönecekti. İmkânsız öyküler gelmişti aklına, bir kitaptan. O, hayattayken hediye etmişti. *Godot'yu Beklerken* oyununu izleyecekleri gününün biraz öncesi. İmkânsız Öyküler. İmkânsız. Ormandaki esinti, esinti doğuruyordu. Mesela. Öcün Yüreğine Saplanan Kama. Nasıl olduysa bir kama saplandı karnına. *Bu işte vahşet kurdrganlığının tırpanı kol geziyor*, demişti o... ölmeden önce... eczanede. Güpegündüz bir vahşetin ortasında o, öldürülmeden önce. Cinayet. İnsanları iyileştiriyor değil miydi elmas bir çift göz ve saf yürekle, sessizce. Hâlbuki insanoğlu insan işte... Dünyanın en güzel yerinde olmalıydı. Önce bunu dü-

şüdü, başlangıçta. Şimdi neredeydi, şöyle bir bakındı...

“...!”

Her tarafı gece, her yönü örümcek ağıydı, ağaçlarda. Orman ve su, mutlak bir bellek taşıyordu ona. İşte yapayalnız bir turist gibi kafilenin yanına döndü. Bakanlık ne demişti, aslında hiçbir şey ama emirde geçen sözcük; doğa. Yıllardır, yıllardır aynı, Bakanlık hiçbir şey yapmak istemiyor ama her şey olsun bitsin istiyor, demişti o, geçen sene gelen, buraya. Ama sen boş ver -demek istiyor ki öç alma- öykülerini, anılarını anlat, güzel vakit geçir.

Kahraman, doğanın zorunlu bir parçasıydı ve doğaya çıkılsın istenmiyor muydu, işte çıktı. Orman, imkânsız öykülerden geçiyordu, o çıktığında. Aşğıda herkes güzel güzel gülüp eğleniyordu ve uykuların rayihasıyla mest bir öykü arıyorlardı, hâlâ. Anne babalar dertli, çocuklar dertli, şehrin bin tane derdi bitmek bilmiyor. O, artık dinleyen olarak sustu, çöktü bir köşeye, sofranın kurulmasını bekledi. Aklındaydı. Kars'ın ünlü harabelerini gezmişti doğada. Kahraman, ses ve dumanlar arasında demek ki bir harabelikten bakıyordu çocuklara. Ya çıkamazsam diye düşünmekten kendini alamadı. Ekmekten bir parça kopardı.

Ne yaptı, derin bir nefes aldı, ormanda...

VURAL KAYA

Küçürek Öyküler

AHU GÖZLÜM

Asfaltsız tozlu bir yolda ilerliyoruz.

Kıvrıl kıvrım yollar.

Eski bir minibüsteyiz, ardımız sıra tozu dumana katarak yol alıyoruz.

Teypte, Nurcan Opel, Ahu Gözlüm'ü söylüyor.

Ağır ağır yetmişlerden seksenlere giriyoruz.

MÜFLİS TERZİ

Sabahtan akşama iğneyle kuyu kazıyorum, dedi müflis terzi.

Akşamdan sabahaysa acılarımı söküyorum.

HIRS

Bir ulak atını dörtnala koşturuyordu.

Koşturdukça daha çok koşturdu.

Sonunda atı çatlayıp öldü.

Ulak şimdi onca yolu yaya yürümek zorundaydı.

SELVİGÜL KANDOĞMUŞ ŞAHİN

Derviş Kedi Gültekir

Şehre sicim gibi yağmurlar yağarken beni buldular. Sonrasında fırtınalı bir İstanbul akşamında, ağaçlar savrulurken, şimşekler gökyüzünü parçalar-ken, yine sicim gibi yağmurların altına beni öylece bıraktılar. Benim hikâyem böyle başladı...

Küçük kız önce çekindi, ıslak yapış yapış olmuş tüylerime, titreyen bedene dokunmak istemedi. Oysa minyon yapılı büyük kız, küçük elleri ile beni hemen alıp göğsüne bastırdı. Islanmış paltosundan sular sızıyor, saçlarından akan damlalar yüzümü yalayıp geçiyordu. Ben buraya nasıl gelmişim. Şehrin bu sakin, terkedilmiş, insanların uğramadığı bu soğuk تنها sokağa, devasa binaların dibine nasıl bırakılmışım.

Beni annem mi bırakıp gitmişti? Ah bilmiyorum, bilmiyorum...

Ama en son gördüğüm annemin solgun ve yorgun yüzüydü sanki. Kardeşlerim obur bir iştahla zavallılığı eme eme karnı içine geçmiş, yaz günlerinin o yakan kavuran sıcaklarında, yerlerde sürünür hale gelmişti. Ah zavallı anneciğim. Şimdi nerelerdesin? Senin sarı kumral tüylerine, bal rengi gözlerine bakamayacak mıyım bir daha? Sen beni unutursun muhtemelen... Ah unutursun...

Küçük kız daha mı heyecanlı. “Şimdi anneme ne diyeceğiz, bu kediciği odamıza alırız ne olacak ki?” diye soruyor ablasına, heyecandan ve sevinçten nefesi kesilir gibi oluyor. Abla daha dik başlı ve cesur. “Bir şey olmaz ya ne var bir iki gece odamızda misafir ederiz” diye sevinç ve heyecan içinde cevap veriyor kardeşine.

“Sen üşüdün mü, seni kimler bıraktı buralara ah minnoş” diye beni seviyor abla, sıcacık şefkatli sesi, küçük sevecen elleriyle. Sesi billur bir yankıyla yağmurun sesine karışıyor. Beni incitmek istemiyor gibi, göğsünün üzerine bastırdığı yüreğim hızlı hızlı atıyor, tüylerim daha bir yapışıyor, ağlamak istiyorum ama ağlayamıyorum.

Soğuk çehreli, yan yana dizilmiş binaların kıyısından yürüyor, loş ve alabildiğine geniş yollardan geçiyor, aynı boyda biçilmiş ağaçların arasından, tel

örgülerin kenarından geçerek sitenin içine giriyoruz. Üşüten, soğuk, kemik gibi yalnızlığın hüküm sürdüğü çıplak ağaçların, abus çehreli yüksek binaların, yağmur sularıyla ıslanmış yolların tenhaliği, sitenin havası beni ürkütüyor aslında. Burada ben arkadaş bulabilir miyim ki... Kim gelir ki buralara? Ben kimle oynarım? Kızlar hızlı hızlı yürürken heyecanlı ve korku içindeler aslında.

“Eve bir an önce girmemiz gerekiyor, bizi kimse görmemeli. Asansörde görürlerse şimdi kızarlar” diyor yosun yeşili gözlerindeki korkuyla, pembeleşen yanaklarına ateş yürüten küçük kız...

Eve giriyoruz, annem; “her evin bir havası, bir kokusu vardır” derdi bizleri bazen başına toplayıp konuştuğunda. Bunu ara ara yapardı.

“Gittiğiniz evlere, mekânlara dikkat edin. Öyle sokak kedileri gibi arsız olmayın. Terbiyeli, ahlaklı, edepli olun. Ben size bunu öğretmeye çalışıyorum. İnsanlar temiz hayvanları severler. Siz temiz olursanız bir evde mutlaka sizi barındıran birisi olacaktır. Tabi bizler sokak kedileriyiz, yerimiz sokak. Ama kış kıyamet geldiğinde başınızı sokacak bir yer bulmaya bakın e mi kuzularım. Ben başınızda olmam, çekip giderim, sizi de bırakır giderim. Gitmek zorunda kalırım daha doğrusu.”

Bu evin bir kokusu, bir havası vardı evet. Bu nasıl bir kokuydu. Dışarda yağmur sicim gibi yağarken damarlarıma kadar üşümüş âdeta, soğğun ve rüzgârın altında tir tir titrerken girdiğim bu sıcak ev nasıl güzel, nasıl sıcak geldi bana.

Evin annesi, dışardan gelen kızlara bakarken büyük kızın göğsünde beni öylece perişan, üşümüş, âdeta büzülmüş halde, çipil gözlerim yaldr yaldr yanarken, küçücük halime öylece baktı...

“Ah be kızım nereden buldunuz bu yavruyu. Şimdi ne yapacağız. Ah be yavrum, ne ettiniz böyle. Yavrucak çok da üşümüş... Neyse bulun bir yer, sabah bırakırsınız.”

Havalara uçtu kızlar. Onların sesini duyan bir erkek ve bir kız da kendi odalarından merakla yanımıza geldiler.

Ortanca kız uzun kumral saçlarını geriye atarak, bana biraz mağrur, biraz da çekinerek baktı. “Ben odama istemem. Şimdi kokar o” dedi. Burnu biraz havada idi. Yok yok bayağı kendini beğenmişti. Büyük kız tüm doğallığı ve içtenliği ile seslendi; “Ben sana vermem ki onu, merak etme koynuma alırım kuzumu, ah bak nasıl üşümüş görmüyor musun ?”

“Şebnem, hadi gel de yıkayalım banyoda, hadi bana yardım et.” diye seslendi kardeşine sonra.

Anne içerden, “Yıkamayın hayvanı, korkutmayın, temiz bir havlu ile kurulayın, o kendini zaten temizler, bir kutu ayarlayın yeter, nasıl olsa sabah bırakacaksınız.” diye seslendi kızlara.

Büyük kız beni kutuya koymadı. Pembe çiçekli nevresim kaplı sıcak

yün yorganın altına bir ince minder koydu, sonra beni yanına aldı. Orada uyumuş kalmışım. Sabahleyin mutfaktan sesler geliyordu.

Pazar sabahı maaile kahvaltı yapıyorlardı. Ben böyle neşeli bir aileyi ilk defa görüyordum. En son, annemle sığındığımız mahalledeki o gecekondudaki ev geldi aklıma. Kömürlükte yer bulmuştuk. Daha doğrusu anneciğim doğumunu soğuk, buz gibi eski eşyaların ve odunların bulunduğu kömürlükte yapmış. Ev sahibi neyse ki bizi görmemişti. Odunların arkasına anam bizim için otlardan geniş bir döşek hazırlamıştı. İlk günlerimiz böyle geçti. Ama ne günlerdi, kendimize geldiğimiz ilk zamanları hatırlıyorum evin içinden nasıl da korkunç sesler geliyordu. Çok mutsuz bir aile yaşıyordu sığındığımız kömürlük duvarının arkasında. “Bu mutsuz insanların yamacında bile durulmaz.” derdi anacığım. “Ah şöyle huzurlu insanların içinde olsak. Biz kediler zaten evlere huzur taşıyan hayvanlarız. Bizi de huzurlu, rahat, şefkatli insanlar sever. Şimdi bu evdekiler bizi farketse kim bilir neler yaparlar, aman evlatlarım sesiniz soluğunuz çıkmasın.” diyerek gözlerini bize dikip öylece anlatırdı.

Bir gün evin küçük oğlu annemiz yokken bizi gördü. Daha tüylerimiz yapış yapış, gözlerimiz yeni açılmış. İki kardeşimi eline aldı. Bizler hep birlikte feryat figan ağlıyoruz. Aldı onları, ne yaptı nereye götürdü bilmiyorum. Annem her zaman o iki yavruyu hatırlar iç çekip ağlardı. Bize söylemedi kardeşlerimin akıbetini tabi biz öğrendik mahalleliden duyduk, sonrasında bizi orada barındırmadı, ağzıyla tek tek başka güvenli bir yere taşıdı. İnsanlar acımasız olunca çocuk da olsalar farketmiyor. Mahallede çocuklar birbirlerine anlatırken duyduk, küçük oğlan çocuğunun kardeşlerini suda boğduğunu. İlk o zaman derinden duyumsadım insanoğluna güvenemeyeceğimi.

Oysa o küçük çocuğu babası döverken annem bize sarılır, bu sesleri duymamızı istemezdi. Bizler çok küçük olduğumuz için tam olarak olanları anlamazdık. Annem âdeta bizim üzerimize o sarı, o uzun tüylü şefkat kuşanmış bedenini serer, bizi bir sıcak yorgan gibi kuşatır ve sesleri duymamızı istemezdi.

Baba, çocuğu ve anneyi her akşam döverdi. Onların çığlıkları loş, buz gibi odunluğun nemli duvarlarında yankılanır. Kadın yalvarır, dövünür, adam sarhoş halde her akşam eve geldiğinde mutlaka bir olay, bir sebep bulur, çocuğa ve kadına evi dar ederdi. Kadın gözaltları morarmış halde odun almaya gelir, elleri titrer, ayakları birbirine dolanır, sonra çöker odunların üzerine ağlar, uzun uzun soluklanır, derin derin iç çekerdı. Anam o zaman bir ana yüreği duyarlılığıyla kadının eteklerine sürünür onu teselli etmeye çalışırdı sanki. Kadın bilirdi bizi, bilir ve ses çıkarmazdı. Ara ara süt getirirdi. O zaman morarmış yüzünde, solgun, ışığı sönmüş gözlerinin hüznünü görür, zayıf bedenindeki takatsizlikle odunları zorlukla taşıdığını fark ederdik. Annem hep

ona dua ederdi. Bu kötü adamdan bir gün kurtulsun diye...

Yaramaz küçük oğlan çocuğuna kızamıyorum ben. Kardeşlerimi önce duvara vurmuş vurmuş, sonra onları yan tarafta akan kirli dereye atmış. Ah yüreğim parçalanıyor, hatırlamak istemiyorum. Ama o çocuk her akşam babasından neler çekiyor. Zayıf çelimsiz bedeni her akşam pörsümüş bir ıslak kedi yavrusu gibi duvarın dibine öylece yığılıyor.

O çocuktan nefret ettim günlerce, günlerce beddua ettim kardeşlerime yaptıkları için. Sonra annem o şefkatli patisi ile ağzımı kapadı. "Ah evladım, ah yavrum o insan yavrusu da çaresiz. Ona dua edelim de zalim babanın elinden kurtulsun. Aklı ermez biçaredir o, çaresiz kalmış bizim yavrulardan almış hırsını, hıncını, kinini." diye beni teselli ederdi şefkatli sesiyle mırıl mırıl...

Sessiz akan nehirlerin suskunluğu ve duruluğu oturmuş annemin bal rengi gözlerine. O da çok acılar çekmiş, o acılar onu olgunlaştırmış, o zaman bencillikten sıyrılmış.

Mor bir toz bulutu gibi çatılara, yollara, insanlara yağan kar, ayın doğuşuyla maviye dönerken, beyaz savurganların ortasında, kara kışlarda bulmuş kendini altı küçük yavruyla.

Sonra o kara kaşlı, kara saçlı, kapkara kadın gözlerinde alevlerle sarmış kuşatmış anamı. Ah anacığım bir yere kaçamamış, kıstırmış güçlü baldırının arasına. Sonra küçük kızını karşısına oturtmuş "uzat demiş uzat ellerini."

Ah o travmayı unutamamış annem. Ara ara bize anlatırdı. "En zoru da korkan bir küçük insan yavrusunun acısını görmekmiş. O kara kadın nasıl korkutmuş yavruyu, nasıl kendi evladına böyle acımasız davranmış hiç anlamadım." derdi ağlayarak...

"Küçük kız gözlerimin önünde küçük ellerini uzatıyor. Ellerin üzerinde top top olmuş et benleri var. Küçük kız ağlıyor, ama suskun bir ağlayış bu. Aman Allah'ım diyorum bu nasıl bir korku. Bu insan evladı anasından nasıl korkuyor böyle. Küçük kızı dişlerini dudaklarına geçiriyor.

Sonra o kara saçlı, kara yüzlü kadın benim kafamı o küçük sarı kafamı tutuyor, hadi yala diyor. Hadi pisi pisi hadi yala.

Aman Allah'ım, bu olayı hayatım boyunca unutmadım. Ben küçük kızın ellerindeki et benlerini, daha doğrusu ellerini yalamadım. Evet yalamadım. Dedim insanoğlu beni itti, beni dövdü, sopaladı ama öyle insanlar vardı ki bana süt, ekmek, bazen pişmiş et verdiler. Ben bu küçük insan evladının titreyen ellerini yalamayacağım. Zaten küçük kız düştüğü dehşetengiz durumdan nasıl çıkacağını düşünüyor, artık hıçkırıklarına engel olamıyor. Bir de ben onun ellerini yalarsam yavrucak düşüp bayılacak korkudan neredeyse...

Başımı sağa sola çeviriyorum. Yok yok ben yapamam. Kadın dizlerinin arasında beni sıkıştırıyor. Allah'ım diyorum insanın cahili de ne acımasız olu-

yormuş ana olsa da... En sonunda tüm gücümü topluyorum boynuma yapışmış elini tırmalıyor ve onun can havliyle dizlerini gevşetmesini fırsat bilip yıldırım gibi kaçıyorum oradan. Ah ne çok rüyalarım girdi o kız çocuğunun titreyen elleri. Ah ah...

Sonra o kızı düşündüm. Şimdi o kız çocuğu ne travmalar yaşayacak kim bilir ömür boyunca. Onun yerinde olsam tek bir kediye bile sevemezdim her halde. Ah ah..." diye anlatırdı anacığım...

Bu evin bir kokusu var evet. İçeriden mutfaktan kahkaha sesleri geliyor. Sonra anlıyorum ki bu evde yaşayan her bir kimsenin de bir kokusu var. Bu merhametin, sevginin, şefkatin kokusu neden sonra anlıyorum.

Evin tek oğlunun odasındayım. Bu odada hiçbir odada olmayan bir huzur buluyorum. Delikanlı sabah namazıyla kalkıyor. Hiç üşenmeden benim yemeğimi veriyor, bir hafta ona misafirim. İsterdim ki bu odada her zaman durayım, burada bulduğum huzuru hiçbir yerde bulamadım.

Delikanlının siyah omuzlarına kadar uzun saçları, gür kaşları, şefkatli gece siyahı gözleri var. Başka zamanlardan, başka diyarlardan gelmiş gibi. Bir derviş derinliği ve duruluğu ile elleri tüylerimi okşarken dualar ediyor her daim dudakları kıpır kıpır. Akşam güneşi pencere önündeki çiçeklere kızıl huzmelerini bırakırken bakır ısıltılarla, yüzüne derin bir hüznün çöküyor sanki. Bazen radyosunu açıp dinliyor. Akşama doğru okumalar yapıyor, kendine göre gününü zamanlara bölmüş. En çok secdedeki hali etkiliyor beni. Bedeni secdeye gittiğinde sanki bu âlemden başka bir âleme geçmiş gibi oluyor. Anlıyorum taze, körpe bedenine yayılan bir eşsiz huzur, ruhunda meydana gelen inşirahlar ile farklı bir âleme dalar gibi oluyor ve esmer çehresindeki ışına bazen benim gözlerimi alıyor.

Her pazartesi ve perşembe akşamı kızıl günbatımlarına yaslayıp yüreğini beni kucağına alarak, annesiyle babasının hacdan getirdikleri ahşap oymalı küçük rahle üzerinde Kur'an okuyor. Kitapları, bilgisayarını hepsi yerli yerinde. Ben böyle bir düzen görmedim. Kendine göre bir düzeni var. Sesi uzaklardan, davûdi bir ahenkle, derin manalar yüklenmiş odaya oradan sanki tüm eve yayılıyor. Ama sadece ben duyuyorum ahenkle okuduğu Kur'an'ı.

Başka başka dünyalara misafir oluyorum ben bu evde. Büyük kız çılgın yapısı ile beni sarıp kuşatıyor. Benimle oynamayı çok seviyor. Akademi öğrencisi bol bol resmimi çizdi karakalem olarak. "Hey delikanlı naber" diye bana takılıyor. Bana en çok "yakışıklı" diye sesleniyor. Valla niye yalan söyleyeyim bir tuhaf oluyorum. Hoşuma gitmiyor değil. Bir başka seviyorum ben büyük kızı. Sevgi dolu, evet biraz deli dolu ama bu evde belki de en merhametli o. Omuzlarına dökülen, düz siyah saçları, ela gözleri, minyon yapısı ile çok hoş, çok sevimli geliyor bana. Onunla beraber kalmak benim için çok eğlenceli.

Küçük kızla aynı odayı paylaşıyorlar zaten. Kumral saçlı, yosun yeşili gözlü küçük kız belki de bu evde en çok kitap okuyan kişi diyebilirim. Bana biraz temkinli yaklaşıyor. Ablası gibi çılgın değil. Ama o da sevgi dolu, merhametli. Bu evde anlıyorum ki sevgi herkesi kuşatmış. Annenin, babanın birbirlerine olan muhabbetleri evdeki evlatlara da sirayet etmiş.

Ortanca mağrur kız da beni bir gece misafir etti. Neredeyse bana alıştı. Sevdı beni. Ben de onu sevdim. O da bana masal okudu geceleri. Tüylerimi uzun, ince beyaz parmakları ile uzun uzun sevdi, bana alıştı diyebilirim...

Ben bu insanlara güvendim, sevdim onları, ta ki sonbahar yağmurlarının yağdığı soğuk bir İstanbul akşamında, sicim gibi yağmurlar yağarken, beni Yahya Efendi Dergâhına bıraktıkları zamana kadar.

O zaman anladım işte insanoğlunun en güvenilir olanı bile terkeder, bırakır, merhameti de bir yere kadardır. İnsanoğluna güvenilmez anladım.

Memnundum bu güzel aileden oysa. Bir gün beni bırakacaklarını hep duyuyordum ama böylesini de beklemiyordum. Beni bırakmayı her gün erteliyorlardı. Ama işte bırakacakları, benden vazgeçecekleri zaman gelmişti.

Beni ağlayarak bıraktılar. İstanbul'un bu müstesna mekânına, asırlık mezarların arasına öylece saldılar beni. En çok anne ağladı. Çocuklar deselerdi ki "anne bakarız bırakmayalım", sanki alıp götürcekti, sarıp kuşatacaktı beni... Ama işte ben de yaramaz bir sokak kedisi olup çıkmıştım.

Anne ara sıra konuşuyordu çocukları ile "salalım gitsin güzel bir yere, özgür olsun, koşsun oynasın, ayakları toprağa değsin, âşık olsun, sevsin, yareni olsun, hayatı doya doya yaşasın Gültekir" diyerek.

Evde ne kadar daha kalabilirdim ki...

Evet doğru söylüyordu. Ben ev kedisi değildim. Özlemle ve merakla kaç kere camdan bakarken yakaladılar beni. Ah koşup oynasam, ah şimdi şu yeşilliklerde dolaşsam diye az iç çekmedim.

Yine de soğuk bir sonbahar günü bu kadim mezarlığın derin yalnızlığına öylece bırakılmak beni derinden yaraladı. Ben bu güzel aileden bunu beklemezdim. Sonra öğrendim insanoğluna güvenilmez. En merhametlisi, en iyisi bile olsa terkedip gider, bir gün bırakır gider.

Şimdi ben Yahya Efendi'de derviş kedi oldum. Büyüdüm artık, zor günler geçirdim. Beni dövdüler, tırmaladılar, burası kurtlar sofrası. Tutunmak için çok çabaladım. Çok acılar çektim. Ama direndim. Hiç yılmadım. Artık burada sarsılmaz bir konumum ve kariyerim var. Girişteki cumbalarda gelenleri karşılıyorum. O güzel aileyi de bekliyorum. Bir gün gelirler bulurlar beni, tanırırlar diye bekliyorum onları. Ben onları çok sevdim, beni karanlığın, yağmurun, çamurun ortasına bıraksalar da sevdim. Çünkü benim gerçeğim buydu ve bunu yaşamamı sağladılar...

MUSTAFA UÇURUM

Turgut Uyar'ı Bulun Bana!

Sabahın seherinde uyanmak. Hem de kuş sesleriyle. Vaktin bereketi sabahta derdi annem. Ondandır bilmiyorum sabahları hiç uyumamam. Erkenden uyanırım. Bahçedeki kuşların seslerini de uyanmama bahane ederim. Sanki onlar olmasa uyanmayacağım. Onlar işin süsü. Böyle bir türkü vardı herhalde. "Sabahın seherinde ötüyor kuşlar / Balınan yoğrulmuş o sırma saçlar" Bismillah çekip yataktan kalktıktan sonra bu türküyle kuşları selamlamak da vardı ama bende o ses nerde. Her derde deva gibi türkülerini bilirim, hatta arada kimseye sezdirmeden mırıldandığım bile olur da şöyle sesli sesli söyleyeyim desem sesim gider, şevkim gider, türküyü olduğu yerde yarım bırakırım, kuşların sesini dinlemeye devam ederim.

Şehrin ortasında kuş sesiyle uyanmak da büyük nimet. Anadolu'nun böyle güzelliği var işte. Şehir de olsa dört bir yanın dağ, bayır. Başını kaldırıyorsun dağlar, çeviriyorsan yemyeşil orman. Bizim köye geçen yıl ayı indi diyene mi rastlarsın, çantasından çıkardığı tilki kuyruğunu özenle getirip, "Hocam, babam geçen yıl vurduydum. Tam bizim kümesin kenarında. Tavukları götürecekti zalım tilki, babam tüfeğini çektiydi yere serdi tilkiyi. Kuyruğunu da kesti, kuruttu. Ben de size getirdim, arabanızın arkasına koyarsanız." Taze köy yumurtasıyla Abdullah'ın getirdiği kömüştür yağurdunu şehrin hangi marketi satabilir ki.

Çıktım evden, kuş sesleri içimde ötmeye devam ediyor. Şehir yeni uyanmaya başlamış. Ben şehri en çok da böyle zamanlarda sevdim. Kimsenin olmadığı zamanlar. Kıyı, köşe benim. İndim aşağı doğru. Irmağın kıyısı boş. Söğütler ırmağa kadar eğilmiş. Suyu değdikçe sallanıyor dallar. Sanayinin yakınında burası. Uykulu gözlerle işine giden çıraklar, kalfalar var. Hepsi genç. Ustaların arabası vardır. Kolay mı usta olmak.

Her zamanki yerime oturdum. Söğüt dallarının arasında kendime köşk gibi bir yer yapmıştım. Küçük bir çapa getirmiştik geçen sene. Onunla kazdım toprağı. Düzelttim iyice. Tam bir oturak oldu. Evden eski kilimlerden ge-

tirdim. Kimse de dokunmadı köşküme. Birkaç defa balıkçı bir amcaı otururken görmüştüm. Beni görür görmez hemen doğrulmuştu yerinden. “Seninse burası kalkayım evladım.” demişti. “Olur mu emmi, Allah’ın Yeşilirmak’ı, sen tut balığını, ben seni sessizce izlerim.” demiştim.

Cebimden kitabı çıkardım. “Arz-ı Hal ve sonrası.” Bugün de şansına bu kitap düştü. Dışarı çıkarken geçiyorum kitaplığın karşısına. Rast gele bir kitap seçiyorum. Atıyorum cebime. Bu kitaplıktaki her kitabın bir anısı var. Dili olsa da konuşsa kitaplar. Aslında kendi lisanlarında konuşuyorlar da benimle tanışmaları onlar için de ilginç bir tesadüftür diye düşünüyorum. İbrahim, Levent, Ufuk hep şahittir bu kitapların hikâyesine. Gençlikti işte. Oldu geçti. İyi ki de olmuş. Şimdi hatırı sayılır bir hale nasıl gelirdi kütüphanem. Her kitap ne zorluklarla bu kütüphanedeki yerlerine kavuştu, bilen bilir.

Gelelim Turgut Uyar’a. Sen kalk, İkinci Yeni şairi ol. Edip Cansever’le demlenirken kendinden geç. Başı dumanlı dağlar gibi dolaş her yeri. Sonra da otur Arz-ı Hal yaz, Dünyanın En Güzel Arabistan’ı diye isim koy kitabına. Adamlar gerçekten yeniymiş ama Turgut Uyar ayrı bir yeni. “İki Cami Arasında Turgut Uyar” diye bir yazı yazmak farz oldu.

Yeşilirmak akıyor. Yanımda gevrek bir simit. Kitaptan rast gele şiirler açıp okuyorum. Irmağın sesi de doğal fon müziği. Kitabın ilk şiirinin ilk dizesini okuyorum. “Ben de günahkâr kullarımdanım Allah’ım.” Bu dize için bile yazılırdı bu kitap. Bazen öyle oluyor işte. Tek dize alıp götürüyor şairini de kitabı da zamanı da. Hem de Edip Cansever; “dize işlevini yitirdi” dese bile.

Kitaptan rast gele bir sayfa açtım. Bahar Hastalığı şiiri. Mevsim de uygun. “Şimdi katar katar trenler Anadolu’da / Bahardan bahara dolaşmaktadır. / Biri Sivas’tan kalkar, biri Malatya’ya varır / Gurbetçiler Ardahan’dan, Posof’tan / Yayan yapıldak dağları aşmaktadır. / Bilmem bu delişmen sevda içinde halim / Nereye varır.”

Trenlerin en çok da hüzün taşıdığını düşünürüm. Belki ağır ağır yol alışlarından, belki demir rayları incitmeden nazlı nazlı gidişlerinden. Şehirde deniz yoksa tren olmalı. İstasyon caddesi diye bir güzellik girmeli insanın hayatına. Oradan yolcu etmeli dostları, orada beklemeli uzak yerlerden gelenleri. Çocukluk yıllarım ve ilk gençliğim Adapazarı- Haydarpaşa arasında geçti. Kaçak yolcu ne demek tüm hücrelerimde hissederek geçtim bütün istasyonları. Şimdi; deniz yok, tren yok burada; işte Yeşilirmak’ı sevmek için yeni yeni bahaneler.

Gördün mü Turgut Uyar’ın yaptığını. Beni aldı istasyonların en uzak köşesine bıraktı. Yeşilirmak’ı daha çok sevmek için bir kapı daha araladı bana.

Epey zaman geçmiş. Eve gitmek gerek. Kuşlar susmuştur, ev halkı yavaş yavaş uyanmıştır. Sabah bütün güzelliğiyle devam ediyor.

Şimdi de bir Tokat türküsü takıldı dilime. Kimse yok etrafta. Keyifli keyifli söyleyerek giderim eve. “Sabahtan kalktım da ezan sesi var / Ezan da sesi değil yâr yâr, burçak yası var”

Kahvaltımı yaptım, birkaç cümle ekledim deftere. Sabahın hayrı derler ya öyle bir huzur var havada. Pencereden giren rüzgâr savuruyor perdeyi. Bu sivruluş bile güzel. Baharın tüm renkleri sanki birleşmiş de evin içine doluyor. Ben baharda açmışım gözlerimi hayata. Nasıl sevmem baharı. Kışın soğuşundan kurtulup da havalar ısınmaya başlayınca içimin huzur dolduğunu hissediyorum. Güneş giriyor evin içine teklifsiz misafir gibi. Yerleşiyor başköşeye. İnsanın nefesi bile huzur buluyor.

Mevsim geçişlerini seviyorum. İki arada bir derede gibi. Kimsenin gönlünü incitmiyor hava. Montumu alıyorum yine. Yokuş aşağı inip ırmak kıyısında soluklanıp oradan da şehir merkezine. İnsanın her yere yürüyerek gideceği bir şehrinin olması ne kadar güzel. Irmak yeşil, dağlar yeşil, her yerde insanın gönlünü hoşnut eden bir renk.

Yolda buluştuk arkadaşlarla. Ne yapacağımız belli değil. Okul yok, iş yok. O zaman matbaaya uğrayıp derginin son haline bakmak lazım. Müdahale şart. Yoksa Ragıp abi yine kafasına göre çiçekler, böcekler koyar sayfaların kıyısına köşesine. Matbaadan girdik, Ragıp abi bardak altı gibi gözlüğüyle Macintosh bilgisayara gömülmüş, sanatının inceliklerini konuşturuyor. Kim bilir hangi belediyenin afişini hazırlıyor, hangi gencin hayallerini süsleyen davetiyeye yeni buluşlar gibi süslemeler yapıyor.

Selam verdik, sessizce oturduk taburelere. İşini bitirmeden ne selam alır, ne yüzümüze bakar. Son noktayı koydu, başını kaldırdı. “Vay gençler, aleyküm selam” dedi. Hemen elinin altındaki bezle camını sildi her zaman “Sizin iki maaşınız eder.” dediği Macintosh’un ekranını. “Dergi ne âlemde abi?” dedim. “O iş bende, yarına tamamdır.” “Aman abi, gözünü seveyim, incik boncuk koymadın değil mi kıyıya köşeye, bir açsan da baksak.” dedim açmayacağını bile bile. “Bitmeden olmaz. Büyüsü bozulur ama büyük sürpriz var bu sayı. Arka sayfaya kendimden bir şiir attım.” demesin mi... “Abi şiiri görseydik bari.” dedim ama o çoktan düğün davetiyesine yeni kalpler ekleme işine dönmüştü bile.

Çıktık oradan. Kale yolu yokuşunun başındaki berbere uğrayalım dedik. Hem vakit geçer, hem iki laflarız diyerek girdik berberden içeri. “Selamlar berber Kenan!” dedim. “Abi, kuaför desene Allah aşkına, öyle daha havalı oluyor.” “Senin kendi havan yeter kardeşim, kuaföre ne hacet!” deyip geçtim boş bir koltuğa. Müşteri de yok. Muhabbetin tam zamanı. Cebimde sabahki kitap duruyor. Çıkarttım. “Bugün Turgut Uyar günü desene.” dedi Ufuk. Birkaç şiir okuduk kitaptan. Kenan’dan havadisler aldık. “Hadi bari kimse yokken topar-

la saçlarımı.” dedim, kitabı sehpaaya bıraktım.

Tıraşa başladı Kenan. İçeriye elinde tespihle bıçkın bir delikanlı girdi, selam verip boş bir yere oturdu. Önce gazeteleri karıştırdı, sonra Kenan’la biraz hasbihal etti. Sonra benim kitabı gördü, aynadan, izliyorum. Kitabın ilk sayfasını açtı, belli ki şiiri okuyor. Yüzündeki ifadeye bakılırsa şiiri beğendi de. Bir anda yüzünün asıldığını gördüm. Nefesi bile hızlandı sanki. “Kimin lan bu kitap Kenan!” dedi. Bir şeyler olduğunu anlamış olmalı ki Kenan, bana baktı. Ses çıkarma der gibi bir işaret yaptı. Benim arkadaşlarda da hafif tedirginlik hissettim. Onlar da ses çıkarmadı. “Hayrola Ahmet kardeş, ne oldu ki?” diye sordu Kenan. “Lan oğlum böyle şiir mi olur? Adı güzel, Arz-ı Hal. Güzel de başlamış. ‘Ben de günahkâr kullarıdanım Allahım ...’ Eyvallah. Günah da çıkarmış şair. Bu ne kardeşim?” deyip sehpaaya bir yumruk indirdi. “Neymiş Ahmet kardeş seni bu kadar sinirlendiren?” diye sordu Kenan. “Tövbe estağfurullah. Ben okumam bir daha kardeşim. Günaha giremem.” dedi, Kenan’a uzattı şiiri. Ahmet’in parmağıyla işaret ettiği yeri yüksek sesle okudu Kenan.

Sana bir şey soracağım, affet Allahım!..

Beş vakit kızlar doluyor camilerine,

Beyaz yaşmaklı, beyaz tenli, masum kızlar ...

Benim bir defa görüşte yüreğim sızlar

Sen tutulmadın mı, içlerinden birine?

Sana bir şey soracağım affet, Allahım!..”

Şiir bitince Ahmet başladı yine Tövbe estağfirullahlara. Kitap benim desem yakacak çıramı Ahmet. Kenan da “Bir müşteri unutmuştur herhalde.” diyerek geçiştirdi Ahmet’i. Ses çıkarmadım. Ahmet kitabı aldı. Sayfayı hışımla yırttı. “Şimdi bu Turgut Uyar’ı bulmak gerek, hesabını sormalı bu şiirin.” dedi Ahmet. “Bu zor.” dedim. Hayrola, yoksa tanıyor musun, arkadaşın falan mı?” “Yok da keşke arkadaşım olsaydı, iyi şairdir Turgut Uyar. Rahmetli oldu.” dedim. “Ne iyi şairi kardeşim, iyi şair böyle şiir yazar mı? Şair dediğin Mehmet Âkif, Necip Fazıl, Osman Yüksel Serdengeçti, Abdurrahim Karakoç gibi olur.” dedi. Ahmet’le tartışmaya girmenin âlemi yok. Koltuktan kalktım, “Eyvallah kardeş.” dedim. Berberden öyle bir çıkışımız vardı ki sanki arkamızdan kovalayacak bizi. Birkaç sokak geçene kadar arkamıza bile bakamadık. Caddenin üstündeki lisenin bahçesindeki kafeteryaya zor attık kendimizi. Oturur oturmaz bir gülme tuttu bizi, öyle böyle değil. Durmanın imkânı yok. Tam gülmemiz bitecek gibi oluyorken aramızdan birimiz “Turgut Uyar’ı getirin bana.” der demez tekrar başlıyor gülme krizi. Bu halimizi gören Hasan Hoca da geldi yanımıza. “Gençler neye gülüyorsunuz, söyleyin ben de güleyim.” “Türk şiiri büyük bir çıkmaza girdi Hasan Hocam.” der demez tekrar başladı bizim gülme krizi.

SEGÂH GÜMÜŞ

Themis'in Işığı

Herkesin gözü önünde Themis'i kör ettiklerinde kendi sesini kuşanıp yola çıktın. Neden gittiğini ve ne yapmak istediğini kimse bilmiyordu. Bu gidiş nereye? diye soranlara susarak cevap veriyordun. Yola çıkmandan hemen önce bahçeli, mütevazı evinizde son kez bir araya gelmişti tüm aile. Duvardaki saatin tik takları dışında ses yoktu odada. Kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Pencerenize uzanan sardunyalara dahi ölüm sessizliği düşmüştü. Kimseyle göz göze gelmemeye çalışıyordun. Biri beş diğeri yedi yaşındaki iki çocuğuna sıkıca sarıldın. Annenin ve babanın ellerini öptün, eşinle helalleştin. Yol haritanı, siyah deri kaplı eski defterini ve babandan hatıra kalan terzilik makasını alıp düştün yollara. Bunlar çocukluğundan kalan en kırılgan hazinelerindi.

Bu gidiş; atalarından miras aldığın bir göçtü ve doğduğundan beri buna yazgılıydın. Bir gün bu anın geleceğini bilen baban mühürledi dilini, doğduğün kasabanın tam ortasından geçen tren yolunun da bildiği şeyi kimseye demedi. Herkesin birbiriyle hısımlı olduğu o taşra kasabasından kırk yıl önce senin için ayrılmıştı. Sıkıcı, tekdüze bir yaşamın hüküm sürdüğü, yirmi dört saatin herkese fazlasıyla yettiği yerden, günleri sakız gibi çiğnemekten başka bir şey yapmayan bazı işsiz güçsüz insanlar yüzünden gittiğini söylemişti herkese. Ama aslında "töre"nin bitmeyen acılarına tanıklık etmiş toprak damlı evler tarafından kulağına sürekli fısıldanan bağınaz bir sırdan kaçıırıyordu seni.

Bunları henüz bilmeden üzerindeki tonlarca ağırlıkla çıkmıştın yola. Çalının arkasında beliren o garip ışığı fark edinceye kadar durmadan yürüdü. Uzaktan göz kırpan o ışığın senin için çağrı olduğunu düşünerek o tarafa yöneldin. Oysa elindeki haritada böyle bir işaret yoktu. Yol, ırmağın içinden geçmeni gerektiriyordu, soğuğa aldırmandan dalıverdin suya. İslanıp ağırlaşan cüppenle yürümeye devam ettin. Irmağın serin sularında beliren ve o güne dek görmediğin tuhaf balıklar cübbenin kırmızı şeritlerini dişle-

meye çalışıyordu. Sen ise bu balıkları tutup onlarla konuşmak istiyordun. Balıklar nedense hemen teslim oluyorlardı ellerine. Fakat sen onlara dokunduğun anda ölü gibi kımıldamadan duruyorlar, suya bırakıldıklarında birden canlanıyorlardı. Ölü taklidi yaptıklarını biliyor, bunu bildiğin halde onlara nasihat etmekten geri durmuyordun. Balıklar ısrarla kımıltısız durup, saydam gözlerle bakıyorlardı sana. Suya değer değmez hızla canlanıp gözden kayboluşlarını hayra yormamıştın. Oysa inandığın değerlerin diliyle konuşuyordun. Balıklar hep aynı döngüyle sarıyorlardı etrafını.

İçinden bir ses; geri dön, dedi. Yol tekin değil, dön geri. Fakat dönmedin. Birinin o yollardan yürümesi gerektiğine inanıyordun. Sık ağaçlarla kaplı dar bir patikadan geçtin, daha açık bir alana geldiğinde, karşında kocaman bir tepsi gibi duran dolunay, yolunu aydınlatmaya başlamıştı. Gideceğin istikamet önün sıra belirliyordu, orada silinmiş ayak izleri fark ettin.

Taşıdığın yük hep aynıydı hatta geçtiğin yollar da. İnsanlığın yüzyıllar boyunca çözemediği boşluklar kayda geçirilip, elden ele taşınmış ve en son sana yüklenmişti. Sen de kalemi eline almış, dikkatle ve kararlılıkla yazmıştın gördüğün her bir ayrıntıyı. İnandığın ilkelerden taviz vermeden günlerce, haftalarca, aylarca yazmıştın. Köreltilen kaleminin ucunu her seferinde yeniden keskinleştiriyordun. Her bir noktanın üzerinde titizlikle durulması gerekiyordu ve hiçbir şey ihmale gelmiyordu. Sen gerekçeleri yazdıkça biliyordu öfkeleri de. Gözlerini kan bürümüştü. Düşmanlıkları kurulu düzene ve ona ait gördükleri herkeseydi. Yok etmek, kıymak üzerine kurgulanmıştı zihinleri.

Korkmuyordun onlardan. Ellerin Themis'in yeryüzündeki elleriydi ve insanlara adalet giysileri dikmekle görevliydi. Aynı zamanda birer terzi eliydi onlar. Ne zaman onlara ihtiyacı olan birini görseler yardım için uzanıyorlardı. Öğrenciydin. Kaldırırma oturmuş içli içli ağlayan bir çocuğa rastlamıştın. Okulda arkadaşlarıyla oynarken pantolonu boydan boya yırtılmıştı. Annesinden korktuğu için eve gidemiyor, orada çaresizce ağlıyordu. Çocuğun masumiyetine gülümsedin. Onu orada bırakamazdın. Birlikte babanın dükkânına gittiniz. Pantolonunu tamir edip gönderdin çocuğu.

Yıllar sonra meslek sahibi, evli barklı biri olduğunda da değişmedin. İşe giderken yine ağlayan bir çocuk görmüştün. Satmaya çalıştığı simitler yola saçılmıştı. Arabayı kenara çekip yanına koştun. Simitleri bir bir yerden topladın. Sonra da satın aldın hepsini ve çocuğun başını okşayıp kadife yumuşaklığında sohbet ettin onunla. İnsanları teskin eden bir sesin vardı. Konuştuğunda herkes dikkat kesilip dinliyordu seni.

Themis'i kör etmeye niyetli olanlar ise her an büyüyen nefretleriyle meydanlara doluyor, zincirlerini öfkeyle şıngırdatarak, yerde yatan ölülerinin üstüne intikam yeminleri eden bildiriler okuyorlardı. Güneş tam tepedeydi

ve sıcak yapış yapış bir tortu bırakıyordu yüzlerde. Acele etmeliyiz, ceset ortada kaldı diyordun kendi kendine. Susmayacakları belliydi. Bu iyi bir fırsattı onlara. İçlerinden ikisi yerde yatan ölüyü aldı, göğse doğru kaldırdı. Başlar bir anda onlara doğru döndü. Ortalık sus pus olmuştu. Herkes o tarafa bakıyordu şimdi. Birden öfkeyle bağırıyorlar:

İntikam!

Meydandakiler kinden beslenen büyük bir coşkuyla hareketlendi.

İntikam!

Durdukları yerde ayaklarını yere vurarak ve yumruklarını havaya kaldırarak eşlik ettiler onlara:

İntikam! ... İntikam! ... İntikam! ...

Yükselen toz bulutu arasında bu tek kelimenin şoursuzluğuyla kendinden geçmişti topluluk. Kuşlar etini gagalıyordu ölünün, kimse farkında değildi. Kayıplarının öcünü almak isteyenler suçu Themis'e yüklüyorlardı. Ve öç alma maskesini takıp yüzlerine, en masum yerinden vurmaya çalışıyorlardı adaleti. Sen onun yeryüzündeki temsilcisi, kalbini kuşlara yem etmeye kararlıydın. Biliyordun bir bedel ödenecekti ve ortaya kendi ömrünü koydun. Bitsin istiyordun bu melun acı.

Başka yerlerdeyse kirli oyunların döndüğü masalardan gizli saklı niyetlerle kalktılar. Kapanmalıydı artık bu hesap. Yazılıp çizilmişti her şey. Onlar da kapatmaya kararlıydı sözde hesaplarını. Ölüyü gömebiliriz, dediğin gün harekete geçtiler. Herkes yaptıklarının bedelini ödeyecek diyordun. Oynadıkları oyunu görmüştün ve bunu herkese ispat etmeye hazırdın. Oysa kılık değiştirdiklerini bilmiyordun. Hedeflerinde sen olduğunu da. O gün içlerinden iki kişi intikam ateşiyle odana daldığında boyunlarından sarkan zincirlerini saklamışlardı. Sizden biri gibiydiler. Sanki onlar da senin gözlerinden bakıyorlardı etrafa ve diktiğin giysilerden geçirmişlerdi üstlerine. Böylece tamamen gizlemişlerdi kendilerini. Güven veren elbiseler içinde geldiler yanına. Tam karşına geçip yüzlerindeki bakışı soydular önce. Buradayız, dediler sırtarak, buradayız işte! Asırlardır buradaydık ve arkamızda koskoca bir ordu oldu her zaman. Sense yalnızsın ve elimizdesin şimdi. Bizi Themis mi yargılayacakmış? dediler. Önce kendi gözlerini yargılasın o. Ve silahlarını çıkarıp ateş ettiler. Themis'in gözlerine böylece kurşun sıkıldı.

Uzun süren yolculuğun son noktasında durup soluklandın. Göğsün inip kalkıyordu. Yorulmuştun. Kuşlar etrafında dönüp duruyordu. Serin ama güneşli bir günün sonunda varmıştın menzile. Burası neresi, diye sordun, karşıdan gülümseyerek bakan bir çocuğa. Burası gümüş bir orman, dedi aynı sana benzeyen yedi sekiz yaşlarındaki oğlan çocuğu. Buraya sadece Themis'in elçileri girebilir. O zaman anladın kaynağa yaklaştığını. Oradalar, dedi ve ışığı

gösterdi çocuk.

İçeri girdiğinde gözlerin ışıktan kamaşmıştı, bir şey göremez olmuşsun. Bir yargılamanın başlamak üzere olduğunu söylediler. Seni beklediklerini anladın. Yüzün teslimiyetle ısıt ısıldı. Hedefine ulaşmış olmanın gururuyla doluydu için. Kendini yargılamaya hazırdın. Her şeyi en iyi şekilde yapmış olmanın rahatlığı vardı üzerinde. Sen, babanın yıllar önce gökyüzüne astığı duanın rahmet olarak yeryüzüne inişiydin. Bense yol boyu sana eşlik eden siyah kaplı defterin, her şeyi görmüştüm ve her anına şahit olmuştum. İçeri girdiğinde beni üzerindeki cüppeyle birlikte teslim ettin.

Babanın eski bir kan davası yüzünden o taşra kasabasından kaçırıldığı çocukluğun emanetleri teslim almış, mahcup bir şekilde önüne bakıyordu. Biraz sonra mahkeme sona erdiğinde karar açıklanacaktı. Işık boydan boya sarmıştı her yanını. Ve hâkim masaya tahta tokmakla vurup Themis adına herkesi susturdu:

Tak! Tak! tak!

ÖZLEM KARAPINAR

Yitik Kentim

Su üstünde yürüyen yüzlerce insan, sahilden kayalıklara kadar uzanan sırada uysal bir bekleyiş içindeler. İnsanlardan oluşan bu kuyruğa sükûnet hâkim. Arkada kül rengi kayalıklar; yıllardır sakladıkları gizemi korumuş olmanın gururuyla mağrur ve ketum; ziyaretçilerini bekliyor. Denize dikili birer kara taşmış gibi görünen insanlar, dizlerine kadar suya çakılı vaziyette bekliyorlar. Mağara orada! Beni bir girdap gibi kendine çeken mağara, göğes diklenen kayalıkların dibinde kutsal bir kabir gibi yatıyor. Ve insanlar...Kimi ayakkabılarını eline almış çıplak ayak, kimi deniz ayakkabısıyla, kimi küme halinde bir arkadaş grubu, kimi çift, kimi yalnız birçok huzursuz bacak. Peki, *benim bacaklarım, beni taşıyan bacaklarım bu ziyarete hazır mı? Huzursuzluğum son bulacak mı?*

Oktağ'ın, giriş kâğıtlarını çıkarmamı istemesiyle daldığım görüntüden sıyrılıyorum. Ben onun aldığını düşünmüşüm, o benim. Zaten deli saçması bir şehir efsanesine kapılıp kilometrelerce yol geldiğimiz için söyleniyor, bütün yol yaptığı gibi, sanki buraya gelmesi için onu zorlayan benmişim gibi... O, arabaya giriş biletlerini getirmeye giderken ben, o gelene kadar sahildeki kafede serin bir şeyler içmeye koyuluyorum.

Çam ağaçlarının gölgesi masaya düşüyor. Yerlerde dikenli yapraklar. Anem arıyor bilmem kaçını, bu kez açmıyorum. Limonlu sodamı yudumlarken insanlardan oluşan o uzun sıra kadrıma giriyor yeniden. Doğrusu gözümü oradan hiç ayırmamış olabilirim. Gam yükü, koca yaşlı şişko dünya olarak bildiğimiz bu dünyada hâlâ keşfedilmemiş, görülmemiş, ayak basılmamış, dokunulmamış, bakir topraklar da varmış. Bunlardan biri de biraz sonra içine gireceğim mağaraymış. Hani şu çobanın, kayalıklara düşen kuzusunu kurtarmaya çalışırken keşfettiği yer altı diyarı. Çobana bu diyarın kapısı kayalıklardan birindeki yarıktan açılıyor. Çoban kuzuyu ararken o yarıktan kolunu içeriye uzatıyor el yordamıyla kuzunun sesine ulaşmaya çalışıyor, sonra omzu, sonra tüm bedeni... Sonrası mağara. Hiç kesilmeyen o garip tınısıyla, ferah

esintileriyle büyüklü küçüklü odalar. Odaların tabanlarında gözeler, gövdeleri yosun kaplı bodur ağaççıklar birer anıt gibi, sarkıtlar dikitler, mağaraya hoş bir aydınlık veren sarı, pembe neon kayaçlar... Bu tür saklı kent hikâyeleri duymuşsunuzdur siz de. Benzerlerinden daha farklı bir güzelliğe sahip olsa da bu mağarada benim ilgimi çeken şey; içerideki o hayranlık uyandırıcı güzelliği değil. Sonrasında çobanın başına gelenler...

Ben denizi seyre dalmış mağaranın hikâyesine kendimi kaptırmışken Oktay aniden yanımda bitiyor. Suratından düşen bin parça, arabanın çekilmiş olduğunu öğrendiğimde bana da aksediyor. Mağaraya bu kadar yaklaşmışken, arabamız çekilmiş, üstelik bilmediğimiz şehirde, kim bilir çektikleri otopark nerede? Aramak sorun değil fakat elimizdeki en kıymetli şey zaman; o da bu ufak aksiliklerle kayıp gitmek üzere. Sırf buraya gelebilmek uğruna yapılan planlar; hastaneye alınacak medikal cihazların görüşmesini özellikle üstlenmeler... Bu büyük günün mahvolmasına izin veremem. Araba sorununu çözüp mağaraya dönmeliyim. *Peki, mağara beni bekliyor mu ya da mağarada beni ne bekliyor?*

Turist kaynaklı bu kalabalık şehirde otoparkın şehrin en uzak köşesinde olduğunu öğrenmemizle son umut kırıntısı da denizin üstündeki martıların gagasında uzaklaşıp gidiyor. Saatler, dakikalar; birer şeytan tüyü gibi uçuşuyorlar. Uzun uğraşlar sonucunda arabaya ve biletlere ulaşıyoruz. Kalabalık şehre dalıyoruz tekrar, hedef otopark bulmak, hedef deniz, hedef mağara! İki apartman arası boş arsaya arabayı park edip bazı tekinsiz adamlara anahtarı bırakıyoruz. İş mi yaptığımız? Ama o mağaraya gidilecek! Bu kez daha uzun yürümemiz gerekecek, olsun! Birazdan *kendimi o mağarada bulacağım* ve...

Sonunda denize varıyoruz. Girişe yaklaştıkça keyfimiz yerine geliyor. Oktay, ısrarla bana mağaraya niçin bu kadar çok girmek istediğimi soruyor. Nedir bu mağara sevdası? Neyi çözmek istiyorsun, diyor; bana anlatsan birlikte her şeyi çözebiliriz. İş, seni yorduysa işten ayrılabilirsin, bir süre kafa dinle, idare ederiz. O böyle konuştuğunda suçluluk duyuyorum. Telefonu çalıyor. Oktay'ın kuzeni ve kuzeninin nişanlısı sabahki yer bildirimimden bizimle aynı şehirde olduklarını fark etmişler. Aman ne büyük mutluluk! Bizimle buluşmak istiyorlar, onlar da mağaraya girmeyi düşünüyorlarmış. Tadım biraz kaçsa da mecbur bekliyoruz, geliyorlar. Sarılmaca, şaşırmaca (!) E siz n'apıyorsunuz burada, diyoruz. "Balayı için en uygun şehri bakıyoruz," diyorlar. Bir çeşit keşif gezisiymiş ve böylece kulaklarım bu dünyadaki duyabileceği en saçma şeyi duymuş oluyor. Neyse ki mağara, yedi yüz metre ötemde ve ben birazdan denizin ortasından geçerek mağaranın o tılsımlı sakinliğine kavuşacağım. Uzun bir kuyruk var denizin ortasında. Haydi, diyorum. Sıraya geçelim. Ne sırası, biz kurt gibi açız, bak şu ilerde bir kahvaltı mekânı var muhteşem. Yüz

on dokuz çeşit yalnızca on dokuz lira. Bugün saçma şeyler bitmiyor. Oktay bana bakıyor. Dişlerimi sıkarak gülümsüyorum. Bir tek Oktay anlıyor gerili mi. Kahvaltı boyunca kuzeni ve onun aşırı romantik nişanlısının muhabbeti eşliğinde ben, kahvaltı yaptığımız mekânın terasında kayalıklara dalıp dalıp gidiyorum. *Ben de bir mağara olmalı mıyım, saklamalı, korumalı mıyım?*

Bir uzaktaki gri kayalıklara bakıyorum bir kuzenimizin nişanlısının telefonundan gelinlik modellerine, bir yanda saklı kent, bir yanda romantik nişanlının düğün için saç modelleri, bir yanda deniz bir yanda .. Dayım arıyor bu arada, onu da meşgule alıyorum. Evlilik aşkı öldürür mü diyor, birden gelin kızımız. O şirin vizon kirpiklerini kırıştırarak. Siz bilirsiniz evlisiniz ya. Oktay'la göz göze geliyoruz. Biz evleneli daha bir yıl olmadı, diyor Oktay. Evlendiğimizden beri çok yoğun çalışıyoruz ikimiz de. Onu düşünecek zamanımız olmadı, diye ekliyorum. Öldüyse de haberimiz yok. Gülüşmeler. Fakat Oktay ona bakışından eğer buradan bir an önce kalkmazsak ölebilir, dediğimi tak diye anlıyor. Toparlanıyoruz. E biz kaçalım, diyorlar. Yaniiii, bizimle gelmiyorlar. Tükeniyor saatlerimiz, yüz on dokuz çeşit kahvaltı gibi... Burası çok kalabalıkmış. Yetkililerden tanıdıkları arkadaşları varmış, sonra gireceklermiş. Neden bazı insanlar mağaraya girerken bile ayrıcalıklı oluyor?

Sinirden deliye dönüyorum. Kocaman gülümsüyorum. Öpüşüp, düğüne gelme sözü verip vedalaşıyoruz. Deniz, nihayet. Çam ormanlarının denize vuran kıyılarındaki yapay plajın sıcak kumlarını hissediyorum ayaklarımın altında. Gözlerimi kapatıp dalgaların sesini dinliyorum. O arada Oktay girişteki görevlilerle konuşuyor, bize yer ayarlamaya çalışıyor. O mağarada aradığımı bulacak mıyım? Oranın bir şehir efsanesinden ibaret olmadığını biliyorum, bunu ruhumun derinliklerinde hissediyorum. Benim bu mağaraya ihtiyacım....

“Bahar, Bahar, Bahar..” Oktay bana seslenerek yaklaşıyor. Umarım, yine bir sorun yoktur.

“Yer yokmuş.”

“Nasıl yer yokmuş.”

“Basbayağı yer yokmuş. Kafile kafile alıyorlarmış içeri. Önümüzdeki kafile şu denizde yürüyen grup son kafileymiş. Mağara tıklım tıklım doluymuş. İçeriden ilk giren kafilelerin boşalmasını bekleyeceğiz.”

“N’apıcaz?”

“İstersen öğleden sonra girelim..”

“Olmaz, ölürüm de gitmem bir yere. Hem sen kuzeninle muhabbete dalmışken fark etmemiş olabilirsin, öğlen geçti bile. Şu kafileye eklenelim işte, koş. İki kişi değil miyiz?”

“Bahar o ne öyle çocuk gibi? Sordum izin vermiyorlar. Arıza çıkarma.

Baksana güvenlik görevlilerine zebellah gibi. Hadi gidelim buluruz bir yer. Gerekirse başka zaman geliriz.”

“Ne zaman mesela... İşe yeni girmişim, hastane yeni; bir yıl izin yok, yıllık izin yok. Buraya kadar gelmişken bir şansımı denemem lazım. Buradan öylece eli kolu bağlı ayrılamam.”

Oktay kuzeninin tanıdıklarından yardım isteyeceğini söyleyerek beni oradan ayrılmaya ikna ediyor. Çünkü içerideki kafilelerin çıkması nereden baksan iki saat ve biz akşama medikal ürün, cihaz alımı için masa başında anlaşmada olmalıyız. Şeytan tüyleri.

Kuzeninden; denizdeki girişin, çobanın bulduğu giriş olmadığını öğreniyoruz. Zaten bunu tahmin etmek çok zor değil. Diğer girişe, huni biçimli kayalıklardan aşağı inilerek gidildiği için, tehlikeliymiş, o yüzden buraya sonradan giriş açılmış. Zaten burası sığ denizi ile meşhurken, mağaranın bu kısmına giriş açarak turizmde de çığır açılmış. Ama tüm bunları bilmem, beni mağaraya sokmuyor. Çobanın girişinin halktan gizli tutulduğunu, arkadan köyü dolanıp deniz değil, kara yolunu kullanmamız gerektiğini söylüyor, kuzeni. Balayı öncesi keşif çalışması başarılı(!) En iyisi şehirden çıkıp köy yoluna sapmak, on beş-yirmi kilometre yol gittikten sonra yüksek kayalıklardan aşağı inmekmiş. Akşam cihazları satın alacağım firma ile görüşmeme saatler kala, mağaraya başka hangi koordinatlardan girebileceğimin hesabını yapan ben, biraz hırslı ama hâlâ umutlu, yola koyuluyoruz. Sahilden çıkıp tekrar şehrin anayoluna dönüyoruz. Bir süre gittikten sonra tekrar bir tali yoldan ormanın içine dalıp çobanın köyüne yöneliyoruz. Bol sarsıntılı, virajlı yolu gittikten sonra köye varıyoruz; içimdeki dönemeçlerden, sarsıntılardan ne haber vardır? Kahvenin önünde oturan birkaç ihtiyarın meraklı bakışları arasında köy ortasından geçip aşağı varıyoruz. Denize giden yola koyuluyoruz. Yolun sonunda gördüğümüz şey hoşumuza gitmiyor. Kapan ve görevli askerler var. Hiç çaktırmadan devam ediyoruz. Köye misafir geldiğimizi, köyün alt tarafını dolaşmak istediğimizi söylüyoruz. Jandarma orada tarihî kalıntılar olduğunu söyleyerek izin vermiyor. Bulunduğumuz yerden kayalıkların uç kısımlarını görebiliyoruz. Uçuruma doğru varabilirsek aşağıda mağaraya girmek için sıra bekleyen insan sürüsünü de kuşbakışı göreceğiz. İkna olmuş gibi yapıp köye dönüyoruz. Aslında Oktay ikna oluyor. İkna olmayan ben. Beni yoldan caydırmak için yola çıkan yol arkadaşım, bir kez daha beni vazgeçirmek için şansını deniyor. Zaten o baştan beri çobanın hikâyesine de inanmıyor. *Sizin inandığınız hikâyelere inanmayan biriyle nasıl yol arkadaşı olabilirsiniz?* Köy kahvesine varıyoruz. Onlara saklı kenti soruyoruz. Yabancılar alışkın olan köylüler, aynı hikâyeyi defalarca anlatmış olmanın verdiği kolaylıkla başlıyorlar anlatmaya. Başımla işaret ediyorum Oktay’a:

Bak dinle. Çoban mağarada uykuya dalar ve kendi hayatıyla ilgili bazı hal-leri rüyasında görür. Eşine dostuna mağarayı anlatır. Bir süre sonra çoban ortadan kaybolmuştur. Nişanlısından ayrılmış, küçüklüğünden beri yanında çalıştığı adamın işini bırakmıştır. Kimi altın buldu büyük şehre kaçtı der, kimi köyde kalırsa başına gelecekleri önceden rüyasında gördü der. Anlattıklarına göre rüyası öyle gerçekmiş ki uyandığında sıırsıklam kan ter içinde kalmış. Kısa bir süre sonra ne kadar doğru karar verdiğini bu kez gerçek hayat ona göstermiş. Önce köylülerin, sonra civar köylerin ziyaretçi akımına uğramış mağara. Üstelik o zaman turistik giriş kısmı yokmuş ve mağaraya kayalık-lardan aşağı inilerek giriliyormuş. Zamanla bütün memleketten akın akın ziyaretçiler gelmiş. Mağaranın ziyaretçileri arasında kimler kimler yokmuş ki? Pop şarkıcıları, futbolcular ve hatta politikacılar. Zaten mağaraya aşağı-da kapı açılma fikri politikacılardan birinin ziyaretinden sonra gerçekleşmiş. Marşlar, bayraklar eşliğinde coşkulu bir açılışla tanıtılmış mağara dünyaya. Bilmem kaç trilyon para harcanmış açılış için diyorlar. Sonrasında akın akın ziyaretçiler ve onların değişim hikâyeleri... Mucize hayat değişimlerini biz-zat köylülerden dinlediği halde Oktay'ın fikri zerre kadar değişmiyor. Sesinin tınısından biz mağara yolcularını küçümsediğini de seziyorum. Şehre turist çekmek istiyorlar, sizin gibi böyle doğaüstü olayların meraklıları varken... Bir de büyük laflar ediyor. Sen zaten kocaman bir mağarada yaşıyorsun, dünyayı mağarada gördüklerinden ibaret sanıyorsun, böyle şeylerden medet uma-cağına kendini kapattığın o mağaradan çıkmayı dene. Sanırsın bana Platon! Esasen onun derdi ne köy, ne mağara, ne çoban! Onun tek öğrenmek istediği benim bu mağarayı neden bu kadar çok istediğim.

Akşam karanlığı basıyor. Saate bakıyorum, toplantıma bir saat kalmış. Görevli askerler küçük kulübede toplanmışlar. Bir şeyler yiyorlar, birazdan gidecekler belki bir kişi kalacak. Fakat derin bir sohbete dalmışlar. Kulü-benin ışığında beş asker... Tam zamanı. Onları izlediğimiz yerden çıkıyoruz. Karanlığın içine saklanarak yolun ışık düşmeyen tarafından çıt çıkarmadan dikkatle ilerliyoruz. Bu arada patronum arıyor. Sizi daha sonra arayacağım mesajı gönderiyorum alelacele. Kulübeyi atlatınca sessizce ama koşar adımlarla yolun sonuna varıyoruz. Denizdeki dalgaların kayalıklara çarpışının sesi kulaklarımıza geliyor. Sonunda geldiğimizi anlıyoruz. Oktay büyük bir sitemle bana bakıyor. Ne hallere düştük? Bir yandan telefonun ışığını kayalıklara tutuyor. Toplantıya bir saat var. Emin misin? O toplantıya katılmazsan çıkacak rezaletin farkındasın, değil mi? Haftalardır kaç tane tedarikçi ile görüştüğümü, teklifler aldığımı, malzeme numunelerini incelediğimi, çizelgeler yaptığımı biliyor. İş riske atıyorsun, diyor. Ben oralı değilim. Mağaraya bu kadar yaklaşmışım. *Birazdan kayalıklardan aşağı inip o büyüğü mağaraya gire-*

ceğim, tılsımlı uykuya yatacağım. Belki bütün prangalarımın kurtulup özgür bir insan olarak çıkacağım. Belki hiç bilmediğim bir yol...

Oktay beni tembihliyor. Aşağı sarkarken ayağını koyacağın yere sağlam bas. Düz diye her taş basma, sabit olmayabilir. Önce sağlam mı diye yokla, emin olursan öyle bas. Aynı zamanda tutunacağın yeri de önce kontrol et. Seni taşıyacak dala tutun, köksüz zayıf dala tutunursan düşersin. Aşağıda görürüz, diye vedalaşıyoruz. Çok yoruldu Bahar diyor, birden. “Çok yoruyorsun kendini, dünyayı sen kurtaramazsın, o işyerini tek başına kurtaramazsın, beni sen kurtaramazsın, aileni sen kurtaramazsın, dayının serseri torununu sen kurtaramazsın. Her şeye sen yetişmezsin. Biraz anlat, biraz dertleş, sürekli güçlü olmak zorunda değilsin, ailenin her şeye koşan kızı, iş yerinin çalışkan satın alma müdürü... Senin bu mağaraya filan ihtiyacın yok, bütün bunlara hiç gerek yok. Ne zannediyorsun anlamıyorum ki, her işlerine koşmazsan insanlar seni sevmeyecek mi? Öyleyse bırak sevmesinler.” Bu neydi şimdi? Tam uçuşumun kenarında bunları mı konuşacağız? Bırak şu nasihatleri de in. Önce o iniyor. Sonra ben... Onun bastığı yerlere basarak, onun izinden giderek. Fakat bir yerde ayağım yetişmiyor, ellerimle çalılıklara sıkı sıkı tutunurken, sağ ayağım bir kaya çıkıntısında sol ayağım boşta kalıyor. Basacağım yeri bir türlü bulamıyorum. Canım sıkılıyor, havada asılı kalıyorum. Oktay zaten indik, diye sesleniyor. Atla diyor, atla. Nereye atlayacağımı görmek için ışığı tutmasını istiyorum. Karanlıkta küçük bir yer kestiriyorum gözüme. Ellerimin zaten artık dalları tutacak gücü kalmamış. Atlıyorum. Oktay’ın üstüne düşüyorum. İkimiz birden yere yığılıyoruz. Sert taşlar kollarımı çiziyor. Onun da kafası acıyor. Düştüğümüz durumdan ötürü bana kızıyor. Ben elimle sağımı solumu silmeye tozunu almaya çalışırken, elime ılık bir sıvı geliyor, bir yerimi kanatmış olmalıyım; sinirlerim bozuluyor. Gülmeye başlıyorum. Sus, diyor duyacaklar şimdi. Ama susmamın imkânı yok. Gülme, bir kriz halinde kontrolüm dışında gerçekleşiyor. Kendimi sıksam da birkaç saniye sonra yine bir kahkaha patlatıyorum. Oktay sus dedikçe, hatta ağzımı kapattıkça ben kahkahalarla gülüyorum. Halim, bütün bu mağaraya girme isteğim, haftalar öncesinden ayarladığım, günlerdir uğruna savaştığım her şey bir anda gözüme çok tuhaf görünüyor. Geçici bir körlük sonrası gözlerim açılmış gibi... Gülerken gözüm-den yaşlar geliyor. Gülmelerim istemsiz ağlamalara dönüşüyor. Ne bedenimi ne duygularımı kontrol edebiliyorum. Bir ağlıyorum, bir gülüyorum. Yitik olan kentim mi kendim mi bilemiyorum. Oktay, umutsuz bir vakaya bakan bir doktor gibi ne yapacağını bilmez halde, öylece izliyor beni. Ben hıçkır hıçkır ağlıyorum. Arada bir kahkaha yükseliyor ağlamalarımın içinden. Yukarıdan sesler geliyor. Sonra yüzümüze bir ışık tutuluyor.

-Kim var orada?

NADİR AŞÇI

Beşi Bir Yerde

Lisemiz dört katlıydı. Bu dört katı düşse kalka çıkanlar için oranın adı hep *lise* idi. Neler yaşamış olursak olalım bende adı *lisemiz* olarak kaldı. Kalan bir şey daha vardı. Adını kim bilir kazandığımız hangi savaşın hatırasına aldığını bilmediğimiz Tarihçi Muzaffer Hoca'nın koridorları delip geçen gür sesi. *Almanlar yenildiği için biz de yenik sayıldık...* Ardından bitip tükenmeyen uğultular. *Ne yani Hocam biz yenilmedik mi aslında?* Kısa bir sessizlik. *Ne münasebet efendim yenilen Almanlardı. Biz onların yanında savaşa katıldığımızı göre...*

Sonradan öğrendik. Daha doğrusu anladık Babası adını, hayata karşı girdiği savaşta bir zafer nişanesi olsun temennisiyle vermişti. Tarih yapraklarıyla hiç mi hiç alâkası yoktu adının. Çok iyi bir hayatının olmadığını, rahatlıkla görebiliyorduk sıralarımızdan. Okulun fişlenmiş sınıfı Edebiyat C, *Hababam Sınıfı'nın hayta öğrencileri* gibi istediği yöne sürerken hayatı (*ne de olsa hayta ile hayat aynı harflerden mürekkep*) o, iki takım elbise, iki kravat, birkaç gömlek ve bir çift ayakkabı ile onlarca çeşitleme yapacak kadar biliyordu sihri. Ama yine de okuması en yavaş olanımız bile yüzündeki çizgilerden okuyabiliyordu ezilmişliğini. Belki de bu yüzden *yetmiş yedi- yetmiş sekiz Rus Harbi*'ni anlatırken bile *Almanlar yenildiği için biz de yenik sayıldık* diye sayıklayabiliyordu. Bir tek ben, Ahmet, Sevim, Özlem ve Fatih gülemiyorduk bu duruma. Aslında, *babam yenildiği için ben de yenik sayıldım* demek istediğini bir tek bizler anlayabiliyorduk. Tıpkı, on altı yıl sonra cenazesine de koştuğumuz gibi.

Sabah erkenden aradı Ahmet. Daha evden çıkmamıştım. Sesi kötüydü. *Muzaffer Hoca ölmüş.*

Kısa bir sessizlikten sonra, böyle durumlar için hazırlanmış ve cep telefonlarında kalıp mesajlar şeklinde kullanıma sunulmuş kısa cümlelerden en uygun olanı hemen düştü dilime. *Allah taksiratını affetsin.* Hiç de sevmezdi böyle, makineden çıkmış gibi sözleri. Son konuşmalarımızdan birinde söylemişti. Ramazan Bayramı'nın ikinci günüydü. Telefonuna gelen bayram mesajlarını, bana ve Fatih'e göstermiş, *-Ya, işte çocuklar! Kendi başımıza bir*

cümlecik bile kurmaya üşeniyoruz. Ne olacak sonumuz diye hayıflanmıştı. Kuru kuruya söylenecek bir *Bayramınız mübarek olsun* mesajının bile, *Melekler katında, cennet sahillerinde...* diye başlayan gösterişli ve süslü nice mesajdan bin kat daha muteber olduğunu söylemişti.

Mevlana'ya müthiş bir hayranlığı vardı. Onun, ölüm gecesine *Şeb-i Arus* demesine sık sık gönderme yapar *Düğünün bir adı da bayramdır çocuklar* derdi.

Bayramın mübarek olsun Sevgili Hocam

Ahmet şaşırıyor. *Ne bayramı, ne mübarek olsunu Emin?*

Boşver Ahmet, kızlara haber verdin mi?

Ahmet hâlâ, *bayram*'dan *mübârek*'ten kendini sıyıramamış olmalı ki duraksıyor.

Ahmet! Kızlara diyorum, haber verdin mi?

Verdim merak etme.

Cenaze, öğle namazını müteakib kaldırılacaktı.

Bizim yıllık atlarımız bile... diye başlayan heyecanlı bir konuşmasının ardından Necmettin'in ağzından çıkan *Yılkı Muzaffer* lâfı, üzerine bir etiket gibi yapışmıştı. Sanki herkes, Necmettin'den bir işaret bekliyordu, Muzaffer Hoca'ya *yılkı* demek için. O günden sonra *Yılkı Muzaffer* sözünü duyan her öğrenci, gülme krizlerine tutulurken, yalnız biz; Ahmet, Sevim, Özlem, Fatih ve ben gülmeden gururla söylüyorduk bu ismi. İlk gençlik yıllarımızın Cüneyt Arkın'ıydı o. Gerçi, Cüneyt Arkın'ın esas adını öğrendiğimde, Fahrettin Cüreklîbatur'un aslında Muzaffer Sönmez olduğunu anlamıştım ama bunu en fazla üç ay saklayabilmişim arkadaşlarımdan. Harun, sınıfa elinde sinema sanatçılarının gerçek isimlerinin yazılı olduğu bir listeye girdiğinde son sınıftaydık. Sesli sesli okunan listeye ben de çok şaşırmış numarası yapmıştım, o listeyi önceden gördüğümü hissettirmeyerek. Sevim ve Özlem bile Muzaffer Hoca sayesinde, keyifle seyrediyorlardı *Malkoçoğlu* serisini.

Hey gidi yıllar... Ne kadar nankörsünüz!

...

Sevim, *Evlüyüm, bir kızım var. İyi sayılabilecek derecede İngilizce ve bilgisayar biliyorum* cümlesini sekizinci söyleyişinde bulabildi şu an çalıştığı işi. İki yıllık işe yaramaz bölümlerden birini bitirmişti. Uzun süre iş bulamayınca, İngilizce ve bilgisayar kurslarına gitti. Evlendi ardından. Çocuğunu büyütüp dört yaşına getirince de, epey bir uğraşın ardından özel bir sigorta şirketinde çalışmaya başladı.

Özlem, içimizde kafası en çok çalışan olduğundan, en iyi bölümü o kazandı. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi... Okulu bitirince ver elini ABD... Doktorasını tamamlayınca, *Oralarda mahalle fırınları bile yok. Sıcak ekmek kokusunu özledim* deyip döndü Türkiye'ye. Tabii, Sevim gibi, yıllarca iş peşinde koşmadı. İş onun ayağına geldi. Üniversitenin en sevilen hocalarından birisi

şimdi... Bunca, uzaklığa rağmen hiç bırakmadı bizi. Her an, koridorun ucundan bakiverecekmiş gibi geldi bize. Edirne'den içeri attığı her adımın ikinci gününde mutlaka buldu bizi. Dördümüz, hiç il dışına bile çıkmadığımızdan, zor olmadı hiçbir buluşmamız.

Ahmet, bizim mülâyim olan yanımızdı hep. Zaten Ahmet ismi bana her zaman hoşgörüyü hatırlatmıştır. Rüzgâr, aradan geçen bunca yıla rağmen hiçbir şey koparamadı yüzünden. Hâlâ şeffaf, hâlâ mütebessim. Özel bir bankanın Halkla İlişkiler Uzmanı olarak sürdürüyor hayatını. Ara sıra takılırım ona.

Ulan Ahmet, Halkla İlişkiler Uzmanı olman için üniversite okumana gerek yoktu ki... Boşu boşuna harcadın dört yılını. Okumasan da sen bu işi becerirdin.

Mektepli olmak başka alaylı olmak başka derken bile, insanın içini ısıtan kadife gibi bir sesi vardır Ahmet'in.

Fatih...

Varoşların (arka sıraları anlatan ve Biyoloji Hocası Bülent Bey'in jargonumuza kazandırdığı isim) vazgeçilmez öğrencisi Fatih... Ama onun arka sıra tutkusu tembelliğinden değildi. Oturduğu yerden herkesi görmek, aynı zamanda kimse tarafından görülmemek gibi garip bir huyu vardı Fatih'in. Sırf bu yüzden, minibüse ya da otobüse bindiğinde, en arka koltuk boşsa mutlaka oraya otururdu. Fatih ile bölümlerimiz farklı da olsa aynı üniversitede okumuştuk. Tercihlerin yapıldığı dönemde bir ara Ankara'yı yazmak geçmişti içimizden. Farklı bir şehir olsun diye düşünmüştük. Ama tam o sıralarda, Edebiyat Hocamız Füsün Hanım bir dersinde, Yahya Kemal'in Ankara için söylediği *en çok İstanbul'a dönüşlerini sevdim* sözünü sınıfın ortasına bırakıverince hemen dağılıverdi Ankara'nın büyüü. Ankara'yı sevmenin yolunun, kendi deyimiyle *Boston Açık Hava Hapishanesi Günleri*'ni yaşamaktan geçtiğini çok sonraki yıllarda Özlem'den dinleyince kısa süreliğine oluşan *Ankara! Keşke olsaydı* yazıklanmasını, neyse ki Yeditepe'nin bir yerlerine gömmeyi başardık hemen.

...

Haberi alır almaz, okulu arıyorum. Müdür Bey, *Yakının mıydı?* diyor.

Yakınım mı? Yakın ne demek? Babamdı.

Emin Bey! Saçmalamayın. Biliyorsunuz babanız iki yıl önce...

Biliyorum Müdür Bey. Ama siz sanırım bir insanın hayatta babası kadar yakın gördüğü bir kişinin olabileceğini bilmiyorsunuz?

İstemeyerek de olsa sesimi yükseltmiş olmalıyım ki, gayet sakin bir ses tonuyla *Tamam Emin Bey! Bugün izinlisiniz* diye ekliyor Müdür Bey.

Odamı topluyorum ilk önce. Her taraf birbirine girmiş durumda. Bekâr evi işte ne olacak. Her akşam bir tarafa tıkıştırılan çoraplar, gömlekler, pantolonlar; her sabah bir bulmacanın parçaları gibi tek tek yerlerine konuyor.

Değişen hiçbir şey yok bu evde. Aynı şehrin coğrafi sınırlarını paylaşmamıza rağmen, komşu şehir hayatı yaşadığım annemi bir türlü ikna edemedim bu evde beraber yaşamaya. Hep aynı mazeret...

Babanla onca yıl soluk alıp verdiğim evi bırakıp gidersem öbür dünyada nasıl veririm hesabını bunun. Hem sen yarın bir gün evleneceksin. O zaman ne yapacağım ben.

Ama anne... ile başlayan her soruya verecek bir cevaplarının olduğunu öğrendiğimden beri annelerin, başımı sürekli yerde tutuyorum.

Haklısın anne...

Cenazenin kaldırılacağı cami birkaç saatlik mesafede. İki otobüs değiştirmem gerekecek. Fatih arıyor.

Allah sabır versin hepimize. Ahmet söyledi az önce. İzin alabilecek misin?

Tabii ki... Konuştum Müdür Bey'le.

İkimiz de, dilimizin ucuna kadar gelen ama söylemeye bir türlü cesaret edemediğimiz şeyi fark ediyoruz birdenbire. Sessizliği Fatih bozuyor.

Sence gelecek mi?

Gülün dikilmesine katkı olmamışsa sulamaya gelmenin hiçbir kıymeti olmaz.

Susuyor Fatih. Boş ver diyorum. Düşünmeye değmez.

Muzaffer Hoca'nın Amerika'daki hayırsız oğlunu bilen de yine beşimizden başkası değildi. Çok sıkkın olduğu bir günde yaptığımız ziyaret sonunda anlatmıştı bize her şeyi. Sevim açmıştı bu hikâyenin kapısını ansızın.

Hocam, biz arkadaşlarla oturup dedik ki kendi kendimize, oğlunuzun kabrini ziyarete gittiğinizde biz de sizinle gelmek istiyoruz. Tabi sakıncası yoksa sizin için.

Oysa, kendi kendimize hiç öyle bir şey dememiştik. Sevim, Hoca'nın erken yaşta kaybettiği oğlunu hatırına getirip üzüldüğünü düşünmüş, kendince yardım etmek istemişti.

Muzaffer Hoca, sağ eliyle gözlüklerini çıkarıp sehpanın üzerine koyduktan sonra derin bir nefes almıştı. *O ölmedi.* Bir an hepimiz bunu, *kalbim(iz) de yaşıyor* vecizesinin giriş kapısı sanmıştık. Ama bu sözün mecazî bir anlam taşımadığını öğrendiğimizdeki durumumuzu tasvir etmeye hiçbir lisan kıfayet etmeyecekti.

Ölmemiş, sadece din değiştirmişti. Müslüman olarak gittiği Amerika'da Hristiyan olarak kalmıştı.

Müslüman olarak gittiği Amerika'dan Hristiyan olarak bile dönmemişti.

Hiç dönmemişti.

Yusuf ölmemişti...

En azından beden olarak... Muzaffer Hoca onu ruh olarak öldürebilmiş miydi o da meçhûl.

Katolik olmuş diyebilmişti sadece kısık bir sesle. Ardından, hiç olmazsa

Protestan olsaydı bari, bir şeyleri protesto etmiş olurdu en azından, demeyi de ihmâl etmeyerek. Ses tonundan isteyen istediği şeyi çıkarabilirdi. Nitekim öyle de oldu. Ben ve Fatih, Yusuf'un defterden silindiğini, Ahmet ve Sevim ise tam tersini düşünmüştü bu kalp okuma seansı sonrası. Özlem yoktu. Olsaydı, onun oyu dengeyi değiştirecekti. Ertesi gün Sevim, Amerika'yı aramış, her bir şeyi anlatmıştı Özlem'e. Özlem bu, durur mu? Aralarında epey mesafe olmasına rağmen gitmiş Yusuf'u bulmuştu. Ama Özlem'in dediğine göre Yusuf, Muzaffer Hoca lâfını duyar duymaz bir set çekmiş araya.

...

Ahmet ve Fatih'le buluşup, cami avlusunun şadırvana açılan kapısından içeri giriyoruz. Gözümüze çarpan kalabalığın, cenaze namazlarını kaçırma-maya büyük ihtimam gösteren cami cemaati olduğunu bildiğimizden hiç şaşırıyoruz. *Bu kadar seveni var mıydı?* gibi beylik bir cümleyi ne ben ne Ahmet ne de Fatih aklımızın ucundan dahi geçirmiyoruz bu yüzden. Muzaffer Hoca'nın bütün akrabaları ve bütün arkadaşlarının sayısı, avludaki kalabalığın onda biri ya eder ya etmez zira.

Sevim ve Özlem de, bizi görüp başlarıyla selâm verdikten sonra az sayıdaki bayanın (hatta hatta Hoca'nın iki yeğeni ve üç komşusunun) yanındaki yerlerini alıyor.

Nasıl bilirdiniz?

Anlatmaya kalkarsak, defin işi ikindi namazının sonrasına kalır İmam Efendi. Biz en iyisi kestirmeden söyleyelim.

İyi bilirdik

İyi bilirdik

İyi bilirdik

Selâmı verince, hani filmlerde olur ya karşılaşacağımızı hayâl ettim bir an. Ama ortalarda yoktu Joseph. (Din değiştirenler neden eski isimlerine en yakın ismi seçmek zorunda hissederler kendilerini bir türlü anlayamamışım-dır.)

Çok uzak ülke... Bu kadar kısa zaman içinde gelmesi çok zor diyerek yine her zamanki mütebessim çehresiyle itidal arıyor Ahmet. Bu seferki bakışlarımızın onu gerçekten de rahatsız edeceğini bilmesine rağmen üstelik. Sevim ve Özlem, Hoca'nın yeğenlerinin koluna giriyorlar. Biz de tabutun bir kenarından tutuyor, cenaze arabasına kadar hiç bırakmıyoruz.

Mezarlığa gelenlerin sayısı, parmakla sayılacak kadar azalıyor.

İlk toprağı ben atıyorum. 369 Emin.

Sırasıyla, 345 Ahmet, 405 Fatih, 432 Özlem, 354 Sevim...

Rahat uyuyun Muzaffer Hocam... Edebiyat C burada. Sınıfı tam kabul edin.

AYŞE ÜNÜVAR

Ne Yola Ne Yere Bakamadan Geçip Gidenler

İki göz oda bir mutfak. Kapı önünde bir ak dut ağacı. Dalında mavi naylon ipten bir salıncak. Oturulsun diye ipe yerleştirilmiş çiçekli pazenden bir minder. Bu minderin yüzünü her sene üşenmeden değiştiren bir yaşlı kadın ve onun yaşlı aksak kocası. Durmadan bekleyen bir ev. Misafire hasret bir bahçe. Dalına hiç uzanılmamış dut ağacı. Erdiğinde bu dutlar, cıbra olur çıkar çayır çimenin üstü. Ama ne konu komşu, ne mahallenin çoluk çocuğu giremez bu bahçeye. Olur ya canı çeker, göz hakkıdır bir el uzanır duvar başından. Hemencecik bir ses gelir pörsümüş bozarmış tülün arkasından. Ya kadın pencerededir. Ya da aksak adam. Zaten hiç çekilmezler camın önündeki halı serili sedirden. Öylece bakar dururlar pencerenin kirli camından. Bu ikisi, yaşlı kadın ile aksak adam bu sokaktan kim gelir kim geçer hepsini bilir. Hem de saat kaçta olursa olsun. Çünkü onların gözü hep yoldadır. “Yol’a bakırsın Allah yere bakıtmasın” derler birbirlerine durmadan. Hiç gelmez bekledikleri. Hiç gelmemiştir. Dut ağacının ergin dutları da bekler bilmediği bu yüzü. Kapı bekler, ağaç bekler, duvar bekler, tül perde, aksak adam, yaşlı kadın bekler ama kimse gelmez. Ben kendimi bildim bileli bekler bu adamla, kadın. Evin kapısından tüpçü, sütçü, elektrikçi’den başkası girmez derler. “Kokusunu alır gidermiş gelen” Öyle inanırlarmış. Anneme sordum; “Kimin kokusuymuş sakladıkları?” “Oğlanlarının” dedi annem. O günden sonra ben de her şey değişti. Başka bakar başka duyar başka sezer oldum bu adamla kadını. Eve girenlerden biri de benim. Sabah tam dokuzda süt yeşili bahçe kapısını zorlar. Pas tutmuş damağa elimi kaptırır. Biraz sızlandıktan sonra kapıyı aralayıp bahçeye girer. Girer girmez de kapıyı kapatırım. Allah etmeye ardımdan bir çoluk çocuk neyim girerse yaşlı kadın kıyametleri koparır. “Gelme bi daha. Anana söyle süt göndermesin seninle. Çocuğun ne işi var bu evde? Öyle ya kokusu tükenecek evladımın. Çalıp gidecek azatsız çocuklar. Sen, ne yaşamayasıca, muzur bir çocuksun böyle. Kızsın ama erkek çocuktan betersin. Kapıyı hep açık bırakıp gidiyorsun. Senin ardını toplamak zorunda

mıyım ben? Anana söyle! Söyle anana bir daha seninle göndermesin sütü. Zaten geçenki iki kilo kesik kesik oldu. Su mu kattı, ekşitti küşküttü mü belli değil ya ses etmedim? Bir daha olmasın söyle. Söyle sağar sağlamaz gönder-sin sütü. Bekletmesin. Bekleye bekleye ak düştü ya saçıma. Bir de sütçü mü bekleyeceğim bu yaştan sonra? Ekşi istemem, eksik istemem, su da katmasın içine. Ak saçımda bunlarla mı uğraştıracaksınız bi de bel!” Ses edemem. Hiç susmaz çünkü kadın. Eşikte yavaşça ayakkabılarımı çıkartır evin o koyu renk sisinin içine dalar sağ taraftaki mutfakta daha önce hiç duymadığım kokuya burnumu tıkar, beton tezgâhın üzerindeki krem renk çinko tencereye sütü boşaltır, boşaltırken musluğa, emaye evyeye birkaç damla sıçratır sonra hemen gözümü yere indirir beklerdim. Şamar gibi inerti kadının ilençleri yüzüme yüzüme ama yüzüm yerde. Sözleri, bedduaları bitinceye kadar beklerdim. “Çalkala” derdi sonra. İki damla su aç musluktan, bidonun dibini iyice çalkala ve tencereye dök. Dökerdim. Ben dökerken o yeniden başlardı; “İki damla, sadece iki damla dedim sana. Zaten annen su katmıştır içine. Bi de sen dök-tün cıllık cıllık oldu süt. Ne diyecek total? İçmez şimdi bunu. Sizden sebep azıcık nişasta ekerim pişerken. Koyu olsun da süt fincanını duvara çarpmasın diye! Ah bilmezsiniz ki siz! Aksidir o. Ne aksi. Tülü aralayıp baktırmaz dışarı. Ahali sanır ki ben sokmam ne eve ne bahçeye kimseleri. Ne aksidir o. Siz bilmezsiniz. Misal sen uzanıp iki dut koparsan olmaz mı? Olur elbet. Çocuk-sun daha gönlün çekmez mi? Çeker elbet. Anlamaz ki adam. Vardığımdan beri gün göstermedi bana. Derler ki oğlandan sebep böyle bu total. Yok kadın kızım yok vallaha bildim bileli böyle bu. Aksi, netamali, nakıs bu herif. Varıp da kimselere deyiverme ha! Ebeye böyle böyle edermiş dede! Oğlan-dan değil vallaha da billaha da oğlandan değil. Çocuk gitmiş gelmemiş de böyle olmuş bu total! Değil anam babam vallaha değil. Eskiden beri böyle nakıs bu herif. Kuruttu, kocattı da hâlâ aynı be kızım. Ama oğlandan değil, billahi değil, tallahi değil. El âlem ne derse desin babasının nakıslığının ce-zasını oğlum çekmesin... Hadi gir. Gir de haftalık sütün parasını versin eline. Ama düşürme yolda. Kaybetme bak. Şuncacık çocukla süt yollayan anana da söyle kendi getirsin bundan böyle. O eve çocuk girdirmemiş dede deyiver, annene. Aksiymiş de bir de. Ama herkesin dediği gibi oğlu gittiğinden değil aksiliği, oldu olalı aksiymiş de olur mu? Böylece de annene. Böylece tamam mı? Gir hadi odaya, var sedirin yanına versin eline paranı. Ama kaybetme bak! Selam da söyle anana süte su katmayacakmışsın de...”

Seni mi gönderdi içeri? Derken yere bakarım hep. Girişte sağ tarafta bir kuzine soba. Yaz kış kurulu durur. Üzerinde iki güğüm bir ibrik. Güğümler alüminyum, ibrik bakır. Sobanın yanı başında pas tutmuş yine bakır bir len-ger, içinde birkaç meşe odunu. Onlar da yaz kış durur. Bu kadın çok üşürmüş.

“Yaşlı, romatizmalı zağar” der annem. “Yok der mahalleli, oğlu gideliden beri üşürmüş.” Ne zaman gitmiş bu oğul, kaç yaşındaymış, nereye gitmiş, neden gelmemiş kimse bilmez? Deşelemez de. Öyle işte. Gitmişmiş de bunlar da ondan böyle garip olmuşlarmış. Ne nezaketleri varmış, ne komşulukları ne de çoluk çocuğa merhametleri... Aksak amca eliyle beriye gel diye işaret eder, başımı yerden kaldırır kaldırmaz. Varır yanına dikilirim. Yine işaret eder sedirin kıyısını gösterir. Otur demektir bu. Annem seslenir içimden. Sütleri kapıdan ver kapıdan dön. Sakın kimsenin içerisine girme. Girmem. Ama yaşlı kadının mutfağına süt döktüğümü bilir annem. Ses etmez onlara. Lakin der ki; “Bir aksilik etme, ne derlerse tamam de. Sütü dök parayı al çıkıp gel. Onlar tuhaf biraz. Oğlanları gittiğinden beri böylelermiş ama neyse!” Sütü dökerim, parayı almak için odaya girdiğimde aksi topal dedikleri yaşlı adam başlar konuşmaya; “Pek geliyordu sesi, sütü yere mi döktün yoksa?” Hayır, anlamında başımı kaldırıyorum hemen. O devam eder. “Aksi bu kadın. Hem de ne aksi! Her şeye bir kulp bulur takar. Neymiş çoluk çocukla süt mü gönderilirmiş? Gelesiye çalpalaya çalpalaya yarısı dökülüyormuş sütün. Ha bir de bahçe kapısını açık bırakıyormuş bu çocuk. Örtüyorsun sen, buradan görüyorum ben. Hatta elini kısıtırıyorsun kapının damağına. Çocuksun sen çocuk. Anana söyle sütü kendi getirsin madem. Yoksa bu netamali kadının çenesinden durulmuyor. Vay neymiş süte su katılıyormuş. Vay neymiş ekşi küşkü süt gönderiyormuş. Çenesi şişinceye kadar konuşur bu. Geldiğinden beri böyle ama. Neymiş? Ahali der ki oğlan gittiğinden beri böyle olmuş bu kadın. Vallaha yalan billaha yalan. Tallaha yalan. Aldığım günden beri şirret akar yüzünden. Sonra gideni suçlar bilmeyen. Oğlan dönse gelse de aynı gelmese de. Allah’ın günü tasalı, Allah’ın günü nakıs. Ne iş beğenir ne güç? Sakalıma ak düştü de el bilmez. Bilmez de dede aksi, dede oğlan gittiğinden beri konu komşu bilmez, el gün görmez, bağa bahçeye kimi kimseyi katmaz der durur. Desin! Bilmezler ki oğlandan sebep değil avrattan sebep. Oğlanın suçu yok! Oğlumun suçu yok! Gelecek o. Bir gün şu elini sıkıştırdığın bahçe kapısı açılacak, oğlum kavak boyuyla içeri girecek. Uzanıp ak duttan bir tane koparacak, ağzına atacak ve gülümseyecek. Sonra da eve girip anasına sarılacak. Gitmedim diyecek”

Hiç gitmedim...! Adım da yok benim. Uzun kavak gibi boyum da. Çünkü ben hiç olmadım. Olmayan beni öldurdunuz sonra da gitmiş gibi yıllarca çağırıp durdunuz ve hasret yükünü düşlerinizdeki bana yüklediniz. Hadi artık bitsin bu hasret, olmayan gelsin bu kapıdan girsin ve olanın yükü ile olmayanın yükü üleşilsin...

Sonra çıkarım o kapıdan. Parmağımın sızısı yüreğime düşer ve ardından görüp görebildiğim herkese karşı bir suskunluk gelir oturur içime. Derim ki

anneme “O eve sütü hep ben götürüyüm.” “Tamam.” der. “Tamam ama sakın duta uzanma, salıncağa varma, etrafa bakma, çiçek, çanak ne varsa elleme bak sonra...”

Bakarım sonra, anlarım onları çocuk aklımla ama kimse anlamak, dinlemek, içine varmak istemez zor sebeplerin. Gün gelir, önce topal sonra yaşlı kadın ölür de anlamaz eller duta, bilmez eller kapıya, çocuklu eller bahçeye uzanır durur. Çok sonra dut çürür göçer, örenler öter yıkılmış duvarların ardından, ben onlarla aynı yaşı aldığım, aynı zor sebeplere vardığım, aynı acıyı tattığım başka bir günde olur tüm bunlar! Bazı insanlar ne yola ne yere bakamadan geçip giderler hayattan der sonra kader...

MEHMET BAYNAL

Müzedede Bir Tanıdık

İşe geç kaldım. Güçlkle doğrudum yataktan. Dün gece telefonda nişanlımla ettiğimiz kavgayı anımsadım. Bu kez de gelinliği kiralasak mı satın mı alsak diye tartışmıştık uzun uzun. Bir önceki de yemekli mi yemeksiz mi olsun meselesiydi. Kiralayalım teklifimi bir türlü içine sindiremedi. Hakkı da var. Gençtir, ister, ister ama.... Daha ev tutulacak, beyaz eşyalar, koltuklar, altınlar... Evlensek de kurtulsam bu mevzulardan. Şu evin dağınıklığıyla da başa çıkamıyorum zaten. Alelacele çıktım evden.

Soğuk bir yağmur yağıyordu dışarıda. Şubat ayının donmuş karları hâlâ yerlerde yatıyordu. Kapkara soluk, gri binaların arasında sokaklar çamur içinde. Car car öten korna seslerinin gürültüsü altında karnıma ağrı girinceye kadar iskeleye doğru koştum koştum. Nafile yetişemedim... Vapurun bekleme salonunda tek başıydim şimdi. Sinirlerim iyice bozuldu. "Olan oldu, boş ver Oğuz, ucunda ölüm yok ya!" deyip işi asmaya karar verdim. Midem açlıktan ağrıyordu. Bir simitçiden bayat bir simit aldım. Sahilden gelen deniz havası sinirlerimi biraz yatıştırdı. Islık çalarak rıhtım yolundan arka sokaklara saptım. Biraz sonra yağmur şiddetlendi. Tepeden tırnağa sıırılsıklam oldum. Sığınacak kapalı bir yer ararken bir müze tabelasına rastladım. Uzun zaman olmuştu bu müzeyi gezmemeli. Babamın ilk götürdüğü günü, hayal meyal hatırladım. Heyecanlandım. Yitirdiği bir şeyi, onsuz yapamayacağı bir eşyayı bulmuş bir çocuk sevinci içindeydim. Bahçesinden çabucak girdim içeri.

Arkeoloji müzesi taştan, büyük bir binaydı. Bahçesinin düzenlenişi o kadar güzeldi ki yürürken bir saraya giriyormuşum gibi hissettim. Tam kapısında kara bir kedi yalanıp duruyordu. Taş aslanların koruması altında içeri girdim. Salonda benden başka ziyaretçi yoktu. İçerisi sıcacıktı. Bir klimanın dibine geçip bir süre esen sıcak havanın tadını çıkardım. Biraz olsun kendime gelince dolaşmaya başladım. Buralarda tarihî eşyalara bakarken o eski inanışları, yaşantıları hissediyor insan. Zamanın şaşırtıcı bir hızla aktığı mekânlar.

Kapı yanından başlayarak sıra sıra mermer lahitler, kil tabletler, pişmiş topraktan yağ kandilleri, kabartma rölyefler, koku ve yağ şişeleri, kepçeler, oyuncaklar, tıp aletleri, kolunu, bacağını, bir gözünü kaybetmiş heykeller salonun duvarlarına kadar sıralanmıştı. Eskici vitrini gibiydi koca salon. Henüz birkaç adım atmıştım ki karşımda Babil döneminden kalma horoz başlı, iki tekerlekli, pişmiş topraktan bir oyuncak. Dalıp gittim önünde. Uzun uzun baktım. Çocukken buna tıpatıp benzer bir oyuncakçı görünce babamdan ısrarla satın almasını istemiştım. Babamın sabırla verdiği cevapları anımsadım. Gözlerim doldu. Telefonumu çıkardım, tam bir kare çekmişim ki görevli gacı gacı öten iskemlesinden doğrulup: “Beyefendi flaş yasak!” diye uyardı.

Sevimsiz bir müze görevlisi... Köşelerde mutlaka biri çıkar karşınıza. Bunların dikkatini çekmeden dolaşmak mümkün değil. Her adımınızda rüzgâr gülleri gibi size döner başları. Ama bugün onlar dahi yakın geliyordu bana. Boş boş dolanmaktan bezdiği ortadaydı. Gözlerini üzerime dikmiş, ışıldayan sokak lambası gibi uzaktan uzağa beni süzüyordu. Kaşlarının arası buruşuk, alnındaki çizgiler katmerleşip açılıyordu. Başının iki yanında kısacık birer tutam saç kalmış. Tepesi iyice açılmış. Bu haliyle biraz rahmetli babama benzettim. Hafif yaylanarak yürüyüşüyle, ara sıra da yüzüne oturan keskin bakışlarıyla etrafına bakınarak müzenin sahibiymiş gibi bir tablo çiziyordu. Sessizce takıldı ardıma.

Umrumda bile değildi. Hiç tınmadan, ağır adımlarla salonda dolaşmaya devam ettim. Gözleri telefonumda. Bir fırsatını bulsa kaptığı gibi kafama geçirecek. Kendini göstermiyordu. Bir ara beni izliyor mu diye gizliden arkama doğru bir bakış attım. Ağzını açmış esnerken göz göze geldik. Elimdeki telefonu ona doğru çevirince önce kaşlarını çatıp kötü kötü baktı; daha sonra sararmış dişlerini göstere göstere sırtıtmaya başladı. Yanına gidip mahsus kızdırmak için sataştım, “Gözleriniz çok ses çıkarıyor!” dedim.

Cevap vermedi. Yüzünün pancar rengi alışına bakılırsa alındı sanırım. Yüzünde “Hadi bir daha flaşı aç da göreyim!” cümlesini gördüm. Dünyanın en önemli işini yapıyor edasıyla çevremde kasıla kasıla dolaşıyordu. Ben de ikide bir telefonumu fotoğraf çeker pozisyona getirip son anda vazgeçiyordum. İz peşindeki tazi gibi salonda dolaşıyordu ardımdan. Beni takip etmediği anlar sıkıcı geçer oldu. Sonunu çok merak ettiğim tuhaf bir oyunun içinde kaybolmuş gibiydim. Onu kızdırmak hoşuma gidiyordu. Kendimi ait olmadığı mekanlarda dolaşan cüretkâr bir suçlu gibi hissediyordum. Biraz dolandıktan sonra karşıma ilginç bir eser daha çıktı. Hitit rölyefli bir vazo. Üzerine evlilik sahnesi betimlenmiş. Daha dikkatli bakınca üstüne bir düğün için kesilen boğalar, ziyafet hazırlıkları, akrobatlar, lir, saz, tef çalan müzisyenler işlendiğini gördüm. O zamanlar da masraflıymış bu düğün işleri diye düşün-

düm. Heyecanla bir kare daha çeker çekmez soluğu yine yanımda aldı. Ayaklı alarm gibi ötmeye başladı. “Flaş yasak? Görmüyor musunuz uyarı levhasını!”

“Hay Allah! Alışkanlık işte kusura bakmayın, ayrıca bu eser benim için çok anlamlı; flaşsız çekmeye kıyamadım, hem ne zararı olacak!” dedim. Umursamaz halime kızmış gibiydi. Azalmış saçlarının altından kafasının ortası yer yer parlıyordu. Gözlerini yüzüme dikip dersini ezberlemiş bir öğrenci gibi izah etti yine, “Beyefendi müzenin kuralları var; uymazsanız sizi dışarı çıkarmak zorunda kalacağım.” “İyi de karanlıkta flaşsız görüntü kalitesi çok düşük, vazodaki ayrıntıları görmek istiyorum!” “Uzatmayın yasak işte. Benim görevim uyarmak!” dedi. Sonra gitti köşede masasının önündeki iskemlesine kuruldu yeniden. Peşinden gidip yanındaki boş yere oturdum. “Bütün gün bu koridorlarda dolanmaktan sıkılmıyor musunuz?” dedim.

Bir süre gözkapakları pırpır seğirerek ne söyleyeceğini kestiremedi, kalakaldı olduğu yerde. Elindeki anahtarlığı sert bir şekilde masaya koydu. “Yahu sizi sabah sabah özel siparişle mi yolladılar. İzin verin de işimizi yapalım!” dedi. Mesainin bitmesini dört gözle beklediği her hâlden belli oluyordu. Ceketinin kolunu tutarak neşeli bir sesle, “Dikkat ettiniz mi burada bir kuaför dükkânı açacak kadar çok eser var. Bronz aynalar, cımbızlar, makaslar, kemik taraklar, koku şişeleri, fibulalar, saç süsleri, kulak tıkaçları... Kadınlar hiç değişmiyor.”

Omuzlarını silkti. Hiç ses çıkartmadı. Benden hiç hoşlanmadığını düşünüyordum. Çok ileri gitmiştim belki de. Masadan kalkmamı ister gibi gözlerini üzerime dikmişti. Gayet umursamaz bir havada cebimden bir sigara çıkarıp yaktım. Kemerli, kocaman burnundan soluya soluya tepeme dikildi yine. Sigaranın ağzımda acı bir tat bırakmasına aldırmadan dumanı içime çektim. Usulca paketimden bir dal daha çıkarıp uzattım, “İster misiniz?” “Yahu yasak olduğunu bilmiyor musunuz?”

“Tabii ya! Kusura bakmayın. Kapıya yakın içilebiliyor diye düşündüm. Başımı onaylar gibi salladım ve kalkıp dolaşmaya devam ettim. Koridorun çıkışında çatık kaşlarının altından fıldır fıldır beni izliyordu yine. Biraz sonra tekrar yanına gittim. Arkasından “İçeride boş boş dolaşacağınıza bana rehberlik eder misiniz?” dedim. Oralı olmadı. Kır düşmüş kaşlarını oynatarak “Görevim değil. Girişte broşür var, alabilirsiniz!” dedi.

“İncilerin dökülürdü zaten!” diye mırıldandım. Bu kez Sümerlerden kalma bir tabletin üstünde eski bir aşk şiiri gördüm. Binlerce yıl öncesinden kalma mahrem bir mektubu okuduğum için önce kendimden utandım. Sonra birden bunu ileride düğün davetiyemin kapağında kullanmak geçti aklımdan. İlginç olabilirdi pekâlâ. Yeniden telefonu elime aldım. Salon flaşın ışığıyla parıldadı bir an. Önüme dikildi yeniden. “Bu kaçınıcı oldu! Benimle kafa

mı buluyorsunuz. Deli misiniz?”

Duymamış gibi konuşmaya devam ettim, “Bu aşk şiirini okudunuz mu? Çok acıklı, üzüldüm adama.” Hemen karşı duvarda bizi dinliyormuş gibi duran Roma heykellerini işaret edip “Kleopatra’ya aşkını Antonius yerine bu şiirle Sezar itiraf etseydi şansı olur muydu sizce?” Önce afalladı. Sonra başını sallayarak güldü. Gülüyor adam. Gülüyor vallahi; nasıl gülebiliyor. Bu da benim kafadan galiba. “Yahu ne Sezar’ı ne şiiri kardeşim.” dedi. Ağzımı yaya yaya ekledim: “Şimdi dikkatli bakınca Sezar’la aranızda bir benzerlik görüyorum.” Önce yüzüme fena fena baktı. Sonra yavan yavan esneyip merak içinde sordu. “Neymiş?”

“İkiniz de kelsiniz. Düşünsene Sezar’sın. Ama kelsin. Geceleri uyuyamaz olmuş rahmetli. Kafasında kalan bir tutam saç korumak için denemediği kalmamış. Bir süre defne tacı takarak gizlemeye çalışmış. Kalan bir tutamı da saklayabilmek için tuhaf şekilde tarıyormuş. Bundan dolayı kafasını kaşırken saçları bozulmasın diye tek parmağını kullanıyormuş.” Önce kızar gibi oldu sonra elini başına atıp yanlarda kalmış birkaç tutam saçını düzelterek katıla katıla güldü. Ferahlayıverdi. Ardından koyu bir sohbete daldık. İyi kalpli, babacan bir hal almıştı şimdi. Yakında evleneceğimi söyledim. Birden gözleri doldu. Nereden başlayacağını bir türlü kestiremedi. Omuzları düştü. Geniş bir soluk aldı. Dökülüverdi sonra. Anlatırken çenesi titriyor. Büyük kızını bir memura vermiş. Adam hayırsız çıkmış, kız karnında çocuğu ile dönüp gelmiş.

Hali bana dokundu. İçim ezildi. “Hayırlısı olsun,” dedim. “Ne idüğü belirsiz bir herife verdik yaktık kızın başını. Çocuğu canından bezdirmiş meğer yıllarca. Bu devirde kız babası olanın Allah yardımcısı olsun.” Dalgın bir iç çekişle nasihat etti. “Evlilik kocaman bir dağ evlat. Karı koca el ele verip omuz omuza onu aşmalı.” Gün görmüş bir adam. Vakit nasıl geçti anlamadım. Kurt gibi acıkmıştım. Öğlen vakti gelmişti. Bir şeyler atıştırmak için müsaa-de isteyip vedalaştım. Yüzüne bir bahar gülümseyişi yayıldı. Tam çıkıyordum arkamdan seslendi, sonra kolumdan yakaladı. Önce yine uyaracak sandım. Gülererek: “Bakma sen! Ben neşeli adamım yahu. Her şey yerine göre tabii.” İçini geçirerek “Ara sıra uğra, geldiğinde de haberim olsun. Hem Marmaray kazılarında yeni eserler çıkmış, buraya taşıyacaklarmış, yengeyle de gelirsiniz belki.” dedi.

SALİHA FERŞADOĞLU İLHAN

Ölüm Provaları

“Rahat bırakın hastayı,” dedi hemşire.

Sorun değil, dedim. Kimse duymadı. Başıma üşüşen çocuklarıma baktım. İçimde binlerce çiçek açtı. Yüzlerini ezberlemek ister gibi seyrettikçe, unutulmuş bir bahçede tomurcuklanan bir güle dönüyor nasırlı yüreğim. Onlar, benim mutluluğumdan habersiz bağırıp feryat figan ağlarken gönlüm daralıyor. Kızım, büyük olanı, Halime ellerime sarılıp anlamsız kelimeleri art arda diziordu. Ne dediğinin farkında değil zavallı yavrum.

Çaresiz bakışlar, ürkek tavırlar; ne yapacaklarını bilmedikleri öyle belli ki. Hemşire, üçüne birden kötü kötü baktı. Şaşkınlığı bir yelek gibi sırtlarına geçirmiş çocuklarıma başka bir şey demeden kontrolleri yaptı, önündeki dosyaya notlar aldı.

Tepemdeki kirli tavan manzarasını görmekten içim karardı. Biri arkama yastık koysa, yatağı kaldırsa biraz. Pencerenin kolunu çevirse; güneş girip uzansa, ferah ve serin rüzgârları yanında getirerek.

“Annem, konuş!” dedi küçük kızım. Nurhan, hiç dayanamaz beni böyle görmeye. Alnında birikmiş bulutlar sağanak yağmura gebedir her zaman. Keşke gelmeseydi. Yıkık bir mezarı incitmekten korkar gibi yatağın demirine tutunmuş, soluk yüzüme hasretle bakıyor. İnşallah ayılıp bayılmaz buralarda.

“Sizi iştitemeyebilir,” dedi içeri giren genç hemşire. “Bilinci kapalı.”

Her şeyi duyuyorum. Asıl siz beni duymuyorsunuz. Yankısı bağrımda sıkışmış kalmış içli bir çığlık var, haberiniz yok. Oğlum Cemal, gelsene yanıma yavrum.

Onun öğretilmemiş bir korkuyla bir bana bir kızlara baktığını görüyorum. Göz bebekleri küçülüp büyüyor, üst dudakları her an dalından kopmak üzere olan yorgun bir yaprak gibi titriyor. Ayakları geri geri gidiyor sanki. Uzaklaşıyor benden. Cemal, gel yavrum.

“Gözleri neden açık öyleyse?”

“Bitkisel hayattaki bazı hastalarda zaman zaman gözler açık olabiliyor.

Tıbben sebebini bilmiyoruz.”

Hiçbiri tatmin olmadı hemşirenin söylediklerinden. Boş gözlerle bana baktılar. Ne geçiyor akıllarından Allah’ım? Ne hissediyorlar? Öyle zor ki onların yanında olup onlarla konuşamamak.

“Anneciğim sana hiç yakışmıyor böyle ölü gibi yatmak.”

Halime’nin sesi doktor çağırın sekreterin anonsunda boğuldu. Yine de duydum. Bir nevi öldüm mü ben şimdi? Yerimden kalkamıyorum, tek bir kelime edemiyorum, yemek yiyemiyorum. Ah bir doğrulabilsem.

“Fatma Kaya’nın odası burası mı?”

Hemşireler dâhil hepimiz sesin sahibine bakıyoruz. Elinde cam bir kavanoz. Kavanozun içi kırmızı beyaz güllerle dolu. Hayırdır inşallah demeye kalmadan Halime, hüznünü örtbas edip soluğu teslimatçının yanında alıyor.

“Evet. Annemdir kendisi. Kim gönderdi bunu?”

“Kartın üstünde not var efendim.”

Ne kibar delikanlı. İmza aldıktan sonra gidiyor.

Herkes merakla birbirine bakıyor. Kim gönderir bana çiçek? Şaşırıyorum.

“Çok geçmiş olsun Fatma Hanım. Bir an evvel görüşmek dileğiyle.” Rüzgâr konmuş sesiyle okuyor Halime.

Bütün yüzler bana dönüyor. Baştan aşağı kızıla boyanıyorum. Şaşkınlığı-mı üzerimden atar atmaz düşünüyorum süratle. Kim bu? Düşündükçe aklıma biri geliyor ama...

“Kamera şakası mı bu? Bitkisel hayattaki kadına çiçek mi gönderilir?”

“İsim de yok.”

İki kızım da gözlerini duvara çevirip düşünüyor bir müddet. O mu gönderdi acaba?

“Annem ikinci bahar arayışında olabilir mi abla? Sonuçta babam öleli yirmi yıl oluyor.”

Tövbe estağfurullah. Ne biçim konuşuyorsunuz Allah aşkına. Bu yaştan sonra olacak iş mi? Hem ben dünya kapısını çoktan kapattım; dilim zikirde, gönlüm Rabbimde. Söylüyorum söylüyorum ama duyan kim.

“Saçmalama abla. Annem yapmaz öyle şeyler,” diyor Cemal.

Aferin aslan oğlum. Gel yanıma yavrum. Yabancı gibi uzaktan bakıp duruyorsun annene.

“Yalnız o çiçeği burada tutamayız hanımefendi. Hastalara zarar verdiği için hastane yönetimi yasakladı.”

Ben rahatsız olmam kızım. Niçin yasakladılar? Çiçekten zarar mı gelir? Benimki ömrünce bana böyle bir çiçek almadı. Şunun güzelliğine bak. Yaprakları gür, rengi koyu. Nasıl da canlı, hayat dolu. Üç değil beş değil. Bir demet gül. İçime neşe saçıyor. Güzel seçim vallahi.

“Ben eve giderken götürürüm hemşire hanım,” diyor Halime pencerenin önüne yerleştirirken. Bu kız da çocukluğundan beri bana ait olan her şeyi çok beğenir. Anne, bu parfümün güzel kokuyormuş, biraz da ben sıkayım. Anne o eşarbin yeni mi, biraz da ben takayım. Anne, bu tabaklar genişmiş, biraz da ben kullanayım. Kızıyorum, söyleniyorum ama kıyamıyorum da. Ne isterse ikiletmeden veriyorum. Analık böyle bir şey. Ah bir de kıymeti bilinse.

“Gönderenin kim olduğunu hâlâ anlayamadık abla. Acaba çiçeği geri mi gönderseydik?”

“Aman boş ver. Şimdi hemşirelerin yanında konuşturma beni. Kimse kim. Ne önemi var? Bak, annem uzanmış yatıyor öylece konuşmadan bir haftadır. Ah annem...”

Halime, yeniden başlıyor ağlamaya. Sinir krizi geçirecek diye korkmaya başladım. Ben Nurhan için endişeleniyordum halbuki. Halime’nin sinirleri ince, gevşek bir tele dönmüş. Koptu kopacak. Belki hamilelikten. Belki benim yüzümden. Ellerimi sıkıp bırakıyor benden bir cevap almak istercesine.

“Doktor ne zaman gelir?”

Hâlâ cevaplar peşinde Nurhan. Anlayamıyor bir türlü nasıl bitkisel hayata girdiğimi. Kaç kez anlattım, duymadılar. Artık havanın kararmasına mı aldandım işleri yetiştirme telaşına mı kapıldım nedir, kendimi aceleyle taze sebze seçerken buldum. Pazar dönüşü koştur koştur eve dönerken hızla üzerime gelen arabayı görmedim. Araba son anda yavaşlamış ama yere düşüp kafamı vurmuşum. Bedenimde tek bir çizik yok şükür. Sadece beynin bazı fonksiyonları kaybolmuş.

“Doktorunuz, dörtte viziteye çıkacak.”

Çok merhametli bir doktorum var Nurhan. Bir görsen. Onun gibi inançlı, güzel ahlaklı biriyle evlenmeni çok isterim. Pencereden dışarıyı seyrediyor. Hayaller peşinde hep. Gitti gazeteci oldu. Başka meslek kalmamış gibi. Ülkenin gerçek ve doğru haberlere ihtiyacı var dedi durdu. İlle de habercilik diye tutturdu. Yetmedi televizyon haberciliğini seçti. Gecesi gündüzü kalmadı kızımın. Şu güzelim yüzüne bak. Yağmalanmış bir bostan gibi duruyor. Yemeklerini yemiyor musun kızım? İyice ihmal ettin kendini. Hasta olacaksın diye korkuyorum. Hiç bakmıyorsun kendine, hiç önemsemiyorsun. Ah bir evlensen, yuvanı kursan. O zaman kilo alır toparlarsın da. Yüzüne renk gelir, bakışlarına hayat. Hem sana benden tavsiye. Kendi evlatlarını büyüt be yavrum. Yeğenlerinle ömür tüketme. Bilmez misin yeğene yatırım olmaz. Büyüyünce elden farkı mı kalır onların?

“Abla, ben bir hava alıp geleceğim.”

Nereye Cemal? Ah Cemal. Hastaneye geldiğim günden beri soğuk duruyorsun bana. Bu erkekler neden böyle? Bir korku yerleşiyor yüreklerine

toprağa yakın birini görünce. Elleri ayakları boşalıyor, ne yapacaklarını bilemiyorlar. Üstelik şu çiçek geldiğinden beri suratı beş karış. Konduramadı anasına. Niçin yavrum? Sizin üzülp darılmayacağınızı bilsem ikinciye evlenirdim. Kolay mı yirmi sene yalnız yaşamak? Yalnızlık dediğin her an büyüyüp genişleyen bir çukur. Ömür çizgisi inceldikçe daha derine çekip alır seni. Başkalarından ayırır, uzaklaştırır. Hem sen bilir misin koca yatağın ucunda soğuk yorganlara sarılıp uyumak nasıldır? Hiç ısıtamadığımı sandığım kemiklerim değil; ruhumdur. Beş dakikalık telefon görüşmelerinde hâl hatır sorunca yalnızlığım geçiyor mu zannettin? Bu aramalar, kısa ziyaretler bir bebeğin ağzına sokuşturulan ucu şekerli suya batırılmış yalancı memeden farklı değil.

“Belki gizli gizli buluşuyordu sevdiğiyle annem. Bizden çekinmiş olabilir. Babamla görücü usulü evlenmemiş miydi?”

Hiç vazgeçmeyecek bu Nurhan. Ben kızımı iyi tanırım. Cevaplar bulasıya kadar senaryonun biri başlayıp biri bitecek.

“Saçmalama ya. Annemin ne işi olur sevgiliyle?”

Kimsenin beni gördüğü yok. Anne dedikleri kendi kafalarında tasarladıkları bir imgeye dönüşmüş çoktan; duygularımdan, hislerimden, ihtiyaçlarımdan bağımsız. Halime kızgın. İkinciye evlenseymişim dünyaları bana dar edermiş, anlıyorum. Odanın içindeki lavaboda elini yüzünü yıkıyor, ensesini ıslatıyor. Bozulan eşarbını açıp yeniden yapıyor. Sallana sallana gelip yatağımın ucuna yerleşiyor. Karnı iyice büyümüş. İkinciye doğurmasına az kaldı. Ben görür müyüm? Allah bilir. İplerin bir ucu makinede bir ucu Azrail’in elinde. Annesiz ne yapacaklar? Bedbaht, zavallı çocuklarım.

“Sizce annem bizi duyuyor mu?”

Cemal gelmiş, kapının eşiğinde dikiliyor. Uzaktan seyrediyor beni.

“Doktorun söylediğini ne çabuk unuttun?” diyor Halime.

“Duymuyor yani?”

“Bence duyuyor.”

Nurhan, her zaman herkesten farklı düşünür. Akıllı kızım. Ah bir iletişim kurabilsek seninle. Neler anlatacağım neler.

“Acaba Münkerle Nekir soru sormaya gelmiş midir?”

“Aptal mısın? Annem öldü mü? Ölü kefenlenir, mezara konulur, sorgu melekleri o zaman gelir.” Küçümseyerek Cemal’i süzüyor şiş karnını tutarken Halime.

“Sahi ya. Karıştırdım ben. Kafa mı kaldı?”

Ürperdim. Ölmek ha. Ben mi öleceğim? Bu yatakta yatıyorum diye, ha? Öleceğimizi hangimiz aklından geçirir ki? Ölmek hep başkalarının işidir. Tuhaf bir sanrı bu. Bir yanılığ. Günün geceye varması, güzün kışa kavuşması

gibi ölüm başıma gelecek. Yine de insan yakıştıramıyor kendine. Büyük küçük makinelere, birbiriyle alakasızmış gibi görünen kablolarla bağlı olsam da hâlâ yaşıyorum.

Yaşamak akıyor damarlarımdan görmüyor musunuz? Avuçlarımdaki hayat çizgisine bakıp uzun bir yürüyüş düşlemiştim yeryüzünde. Desenize şuna düpedüz ölümsüzlüğü düşlemişsin diye. Ah bir kalkabilsem şu yataktan, saatlerce güneşleneceğim. Korkmadan yağmurun altında ıslanmanın hazzını çıkaracağım. Üstümden akan bulutların ninnisini bir bebek gibi dinleyeceğim. Dağları ziyarete gideceğim, dağlara varan yollarda durmadan, dinlenmeden, ağırlara aldırmadan yürüyeceğim. Denizlerin koynuna gireceğim soğuk sıcak demeden. Ağaçlara sarılıp konuşacağım onlarla; göğsüm kabararak sizi anlatacağım. Bir kalkabilsem şu yataktan. Allah'ım beni çocuklarıma bağışla. N'olur duy sesimi.

“Eğer gerçekten bir ilişkisi varsa annemi affetmeyeceğim.”

Doğrusunu yanlışını bilmeden yargılıyor Cemal. Sesine bol gelen bu bu yurgan ton ne kadar yabancı. Kelimeleri hoyrat ve kaba geliyor yaşlı, yorgun yüreğime. Ağırlığıyla eziliyorum, sıkılıyorum.

Kızlar sesini çıkarmadı. Boş boş etrafa bakıyorlardı. Açık kapıdan kordodaki hareketlilik sızıyordu içeri. Sedyeyle taşınan bir hasta geçti. Acaba ölmüş müdür? Ölüm sair yerlerden daha sık kol geziyor buralarda. Üstelik ölüm ağırlığını koyunca masaya, hayatın söyleyecek hangi sözü kalır karşısında?

“Demin ne dedin sen?”

“Annemi affetmeyeceğim.”

İştahlı bir düşmanlığa yatay geçiş yapıyor Cemal. Beklemenin tedirginliği kıskırtmış olacak ki ondaki hayret, tereddüt, korku çoktan nefrete dönüşmüş. Ben ölürsem, daha az acı çekeceğini zannediyor bu sayede. Sahiden aptal bu çocuk. Kızmak, suçlamak çok kolaydır ama insanın ruhundaki sancıyı arttırmaktan başka bir işe yaramaz. Sen farkında olmadan bahardan aldığı emirle eriyen kar suyu gibi dimağına sızarak hasta eder seni. Kaybının acısıyla suçlamaların ağırlığı arasında gelgit yaşar, hayattan lezzet alamaz hale gelirsin. Kendini koruduğunu zannedersin; ölümden, kayıplardan, ihanetten. Umduğun olmaz. Büyür, çoğalır acıların, ağrıların. Kaçtığın duygular bıraktığın boşluklara dönüşür. Baş edemezsin. Bir anlasa, şimdiden göğsünün arasına taht kuran ölüm acısını hafifletmenin yolu bu dikenli patikalardan geçmiyor.

“Acaba annem seni affeder mi?”

Alaycı bakışlarıyla Halime, Cemal'i tartaklıyor. Ne demek şimdi bu?

“Hac parasını gizli gizli çekip hesabını boşalttığını bilse hiç düşünme-

den seni evlatlıktan reddederdi.”

Ne? Ne yaptın oğlum sen? Üç kuruşum vardı. Ona mı göz diktin?

“Nerede harcadın paraları?” diyor Nurhan.

“Nerede olacak, kumarda. Bahis falan oynamış.”

Allah’ım, kalbime bir ağrı saplanıyor, önünü alamıyorum. Hem de haram yolda yemiş hepsini. Duymak istemiyorum daha fazla. Susun! Susun diyorum.

“Nasıl yaparsın Cemal? Düpedüz hırsızlık bu yaptığın.”

“Hem hırsız hem hasta. Kumar hastası.”

“Annem bilse kalpten giderdi.”

“Gerek kalmadı. Neyse ki ucuz yırttın Cemal Efendi. Annem yattığı yerden sana hesap soramaz.”

Dönüp bana bakıyorlar. Dilimde bir zehir. Her şeyi duyup tek kelime edememek ne zor Allah’ım. Bir tür işkence mi bu günahlarım için? Bile isteye işlediğim hatalarım için? Cemal’in yüzünden düşen bin parça. Gökyüzünde yolunu kaybeden bir yıldızdan farksız. Suskun. Ablalarına karşı çıkmak bir yana kendini savunmuyor bile. Ah be evladım, ne yaptın sen? Giden paranın ehemmiyeti yok ama bu marazdan nasıl kurtulacaksın?

“Neden Cemal?”

“Besbelli annemi öldürmek istiyor.”

“Tamam abla. Abarttın sen de.

“Ben mi suçlu oldum şimdi?”

“Annemi üzüyorsunuz.”

“Daha geriye kalan ne gizler var. Bekle de gör.”

“Hiçbirini bilmek istemiyorum. Nerede olduğumuza baksana. Söyle, annem iyileşecek mi?”

“Gelirken internetten okudum. Adamın biri on beş yıl boyunca bitkisel hayatta kalmış. Bir gün mucizevi bir şekilde uyanmış.”

“Mucizevi,” dedi Nurhan. Sesi toprağın altından geliyor sanki.

Uzanıp yatağa, yanıma kıvrıldı Halime. Sağ koluyla vücudumu sarmaladı. Alnımdan öptü beni. Minik bir kız çocuğunu öper gibi. Şefkatle. Gözümden bir damla yaş kaydı, Halime’nin eline kondu.

“Anne, ağlıyor musun? Anne!”

Telaşla bağırdı. Koridora çıkıp hemşirelere seslendi. Ortalığı ayağa kaldırdı birkaç saniyede.

Çocukların diğer ikisi, yüzlerinde bir ışık, tırnaklarından, saçlarından fışkıran bir ümitte beni inceliyorlar. Uslanmaz bir umut, başlarında gölgesiyle bekliyor şimdi. Açık açık görüyorum.

“Anne, bizi duyuyor musun? Anne?”

Evet. Duyuyorum. Hem de her şeyi duyuyorum. Baş parmağımı kaldırıp

indirdim. Sabahtır yanımda yaptığınız sohbetleri, kavgaları hepsini duydum, gördüm. Parmağımı bir kez daha kaldırdım. Kesin artık bu saçmalıkları. Gidin. Yalnız bırakın beni.

Ne beni duydular ne hareket eden parmağımı gördüler.

“Sadece bir refleks,” dedi suratsız hemşire makine göstergelerine göz attıktan sonra.

Hayır hayır hayır, yanılıyorsun.

İnanmayın ona.

Halime'nin suratı düştü. Gelip yeniden sardı beni. Daha sıkı. Şişkin kar-nını bile hissediyordum. Onun bana bu kadar düşkün olduğunu bilmezdim. Hepsini eşit sevdiğimi söylesem de Cemal'i kızlardan ayrı tutarım. Öyle piş-manım ki onlar arasında ayırım yaptığımı. Herhalde ayrımcılığım yüzünden Cemal böyle oldu. Nasıl bir anneyim ben? Ahirette bunun hesabını nasıl ve-receğim?

Ziyaret saatinin sona erdiğini haber veren hemşireyle ayaklanıyor ço-cuklar. Halime, pencerenin önündeki gülleri aldı. Kesin Muzaffer Beyin işi bu. Benden ümidi kesmemiş, bir de çiçek yolluyor. Peki karta neden ismini yazmadı? Belki unutmuştur. Utanmış da olabilir. Gençlikte evlilik bir gerek-lilikken, insanların seni mezara yakıştırdığı yaşlarda bir utanç meselesine dönüşüyor nedense.

Oysa vaden dolmadığı müddetçe yaşamak elimizden gelen en iyi iş ol-malı.

Gogol'ün paltosu askıda dursun:
Yunus'un erik ağacının dalında olgunlaşmaktan söz ediyorum.

İsmail Sert ile *Toprak Ayna* Üzerine

Konuşan: **Rüveyda Durmaz Kılıç**

Toprak Ayna ilk öykü kitabınız. Bu nedenle yeni başlangıçların hikâyesini öğrenmek; yazarı tanımak anlamak için önemli bir imkân. Toprak Ayna okuruna kavuşuncaya kadar nasıl bir süreçten geçti? Öykülerin hazırlık dönemi nasıldı, biraz bahseder misiniz?

Kitaptaki öyküler, aralıklarla yazdığım, çok geniş bir zamana yayılmış metinler. Ben hep yazma uğraşı içinde oldum. Ancak hep daldan dala kon-
dum. Şiir, radyo metinleri, gazete yazıları, reklam metinleri ve tabii öykü.

Öyküyü çok sevdim, 'tam bana göre'ydi. Halen de öyle görürüm. İlk cümle-
lerine yakalandığım bir öyküyü okumaya başlarken de heyecanlanıyorum. Yazar-
ken temel bir sıkıntım var. Yazdığım öykülerin sonlarını bir türlü sevemiyorum.
Son yazmak bana giran geliyor. Sadece yazmakla ilgili değil, yazma eyleminin
dışından bir ağırlık basıyor üzerime. Anlatması uzun sürebilir. Bir öykümde anlatı-
cı, oyun yazarların final yazmamaları gerektiğini söyler. Bunu ısrarla tekrar tekrar
dile getirir. Kendince sonlanmayan oyunlar yazmanın felsefesine giriş yapar.

Geçen yıl bu aylardaydı, Ali Karaçalı beni kitap için zorladığında epey
öykü yayınladığım ortaya çıktı. Bu vesile ile hepsini topluca yeniden oku-
dum. Birçok öykünün dil ya da içerik olarak zamana yenik düştüğü hükmüne
vardım. Onları bir kenara ayırdım. Kalanlardan bu kitap oluştu.

'Tam bana göre' dediğim öykünün ayrıca bize de çok uygun düştüğünü
düşünüyorum. Bize derken Türkiye'yi kastediyorum. Düşünme tarzımız, ya-
şama ve yaşadıklarımızı anlatma alışkanlıklarımız, telaşımız ve daha birçok
özelliliğimiz öyküye çok uygun. Romana uzak, öyküye çok yakın. Şiiri merkeze
ve biraz üste bir yere koyalım. Hemen ardından öykü geliyor.

*İlk öykünüzle başlayan ve diğer öykülerde de sık sık karşımıza çıkan bir
doğa bilginiz ve okumalarınız var. Öykülerinizin en özel yanı bu diyebilirim. "Yer-*

yüzü karşısında konuşmak ne zor” der şair fakat siz bunu en sade ve etkili bir biçimde yapıyorsunuz. Denizi, toprağı, taşları başka bir görme biçimiyle anlatıyorsunuz. Neden doğa bu kadar önemli sizin için?

Şairin dediğini düz okursak; yeryüzü karşısında dilimizin tutulmasını ‘normal’ karşılamalıyız. Yani yeryüzü karşısındaki konumuzla daha çok dinleyici olmayı kendimize yakıştırabiliriz. Hepimizi dinliyor kabul edelim. Kimimiz hem dinliyor hem notlar alıyor. Not alanlardan bazıları yazdıklarını temize çekiyor ve saklıyor.

Onların içinden de bazıları notların içinden benzeşenleri birleştiriyor, aralarına geçişler, bağlantılar yazıyor. O sırada hayaline gelenleri de onlara ekliyor. Sonra hepsini düzene koyuyor ve bir akış sağlıyor. İşte biz onlara ‘öykücü’ diyoruz.

Rüzgârın sesi bir tane değil. Neşeli olduğuna da şahidiz, hüznüne de, dalgınlığına da... Keza rüzgârın da canı var. Dolayısıyla canı da sıkılıyor, yorulduğu da vâki. Yorulunca senin benim gibi dinlenecek yer arıyor. Bunları görmek için yakından bakmaya bile gerek yok, ona dönmek yeterli. Kiraz ağacına ya da denize her baktığımızda da aynı şeyi görmüyoruz aslında. Ve tabii ki toprağa. Onlar bize her defasında bir şeyler anlatıyorlar. Dillerine vird edindikleri de var. Onları hep tekrar ediyorlar. Günden güne değişen konu başlıkları da oluyor.

Bu ilişkiyi biz bozduk. Biz bu alışverişi berhava ettik. Onlar yerlerini koruyorlar. Onların anlattıklarına kulaklarımızı biz kapattık. Giderek daha çok kodladığımız bakışımızla kendimizi buna âdeta zorluyoruz.

Her şeyin her an yaratılmakta olduğunu anlamaya çalışmak, bizim varlık bilмесesini çözmemiz için çok kıymetli. ‘Hayret makamına çıkmaktan’ söz etmiyorum. O benim boyumu aşar. Olsa olsa oraya yakınlaşmaktan, gün içinde o muhite de uğramayı gözetmekten söz edebilirim.

Bir başka açıdan bakarak ifadelerimi pekiştirmeye çalışayım. İçinde olmamız gereken ortamdan kopuk yaşıyoruz. Bir eksiğimizin olduğunun farkındayız. Ancak bir türlü adını koyamıyor, ipin ucunu yakalayamıyoruz. Bunu nasıl, hangi pratiklerle yapabileceğimizi de bilmiyoruz.

Şöhretli olsak da güçlü, zengin, başarılı olduğumuzu düşünsek de bir

yanımız hep eksik, bir parçamız hep kayıp.

Toprak Ayna'da *tadına doyamadığım konu ve öykü "köprü" oldu. Okudukça köprüye saygımız artıyor, hızla, tekrar köprülere bu farkındalıkla bakmak istiyoruz. Hatta bazen yazar abartıyor mu derken, başka daha ne diyebilir diye merak ediyoruz. Âdeta bir köprü manifestosu var karşımızda. Aslında sizin için taşlar da toprak da bu kadar önemli. Varlığı bu denli duyumsayan haliniz, öykücülüğünüze nasıl bir değer katıyor?*

Köprü çok heyecan verici bir mekân. Yürürüz, karşımıza bir köprü çıktı-ğında duraksarız. Yolda yürürken fail biz iken köprüye geldiğimizde köprü fail olur. Yolda biz bir yere gidiyorken, köprüde köprü bizi bir yere götürür.

‘İki yakası bir ara gelmemek’ diye bir deyimimiz var. Geçim sıkıntısını anlatmak için kullanıyoruz. Bence derininde bir başka anlamı daha var bu sözün. İnsanın iki yakası var. Beri yakası ile öte yakası. Aydınlık yüzümüz ile karanlık dehlizlerimiz. Her gün gördüğümüz/göründüğümüz halimiz ile ortaya çıktığında kendimizin de şaşırdığımız halimiz. Yeryüzü ile gökyüzü. Havf ile reca. Korkularımız ile umutlarımız. Düşünün, arada köprü yok ve hep aynı yakada yaşıyoruz!

Birakalım ‘öteki’ne ulaşmayı, kendimizden kendimize bile köprü sayesinde geçebiliriz. Köprü olmazsa olmazımız. ‘Başka bir hayat’ köprü ile mümkün. Köprü olmasa, uzaktan uzağa bakışır dururuz. Empati demek köprülül insan demek ya da köprü sever insan...

Dünyanın gezdiğim yörelerinde kapı fotoğrafları çekiyorum. Görkemli kapılarla coşuyorum. Fotoğraf karesinde kapalı olsalar da zihnimde hep açık duruyor o kapılar. En azından benim sığacağım dar bir aralık... Bir de köprü fotoğraflarım var. İki ayağını kadrja sığdıramadığım bir köprü, sadece kendinin değil, dünyanın genişliğini, ferah, türlü türlü imkânlı bir yer olduğunu anlatıyor. Köprüdeki insan trafiği çok özel bir festival gibi geliyor bana. Köprülerde çok oyalanıyor, köprüleri çok düşünüyorum.

Öykülerinizin tümünde felsefi, psikolojik gücü hissediyoruz. Metafizik alana kurgudaki imkân becerinizle kolaylıkla giriyor ve rahat bir anlatımla bizi o alana çekiyorsunuz. “Su Yokuşu” öykünüz bu konuda müthiş bir tahlil ve kurgu başarısı. Öyküdeki dolaylı bağlantılar, kahramanın psikolojik anlatımı ve “elma” üzerinden metaforik anlatımı etkileyiciydi. Öykülerinizin psikolojik, felsefi arka planı hakkında ne dersiniz?

Madem bir öyküye odaklandık kontrollü bir çözümleme işine girebiliriz. Yaptığımız mesleklerin, meşguliyetlerimizin hayatımızın büyük fotoğrafında kapladığı yer sandığımızdan daha büyük.

O öyküde köyde elma yetiştiricisi olan, belki de ümmi bir anne ile onun

okumuş, şehre gitmiş, borsada çalışan oğlunun karşılaşmasından prizmaya yansıyanlar anlatılıyor. Oğul varlığa, yokluğa, varoluşa, başlangıca, sona dair soruların üzerinden atladığını, işinin de bu soruları aşarak daha üst bir katmanda yer tuttuğunu düşünüyor. Üstelik sigaya çekilmese durumu idare edebilir.

Anne elma ağacının dört mevsimlik devridaimini seyreden biri. Hayatında emek, nasip, rızık, paylaşım kavramları iç içe girmiş. O kavramların buluşmasının gerçek bir formu olarak elinde elma var. Kalıp cümleleri, mottoları yok. Ancak biliyor ve duyuyor. Elinde tuttuğu elmaya bakarak sırlarını kavradığı bir dünyada serazat yaşıyor.

Bu ilişkide, kadim bilginin ucundan tutarak istemeden de olsa meydan okuyan anne. Yaya kalan, boşlukta olduğunu acıyla fark eden, hattâ ezilen kişi oğul.

Makyajı silmek, dışından gördüğümüzün içini yoklamak, mümkünde tersyüz etmek, darasını almak... 'Felsefi arkaplan' dediğinizden, gördüklerimizi böyle bir seri işleminden geçirmeyi anlıyorum. Daha fazlasını yaptığımı, organize yazdığımı sanmıyorum.

Toprak Ayna'da mutlaka konuşulması gereken öykülerden biri de "Merkez Muzaffer Bey". Okunması oldukça akıcı, ironileri o kadar zekice ki tekrar okuma isteği duyuyoruz. Muzaffer karakteri üzerinden yaptığınız sistem, bürokrasi eleştirisi, hepimize "oh be" dedirtecek bir iç konuşma metni gibi âdeta. Bu öyküyle empatisi güçlü, başkaldıran, mizahi yönlerinizi görüyoruz. Gerçek hayatın, öykülerinizi oluşturmadaki etkileri nelerdir ve sınırı nasıl oluyor?

Okuduğum fakülte gereği bürokrasinin ortasına doğru ilerlerken, bir uyanışla, epey kıyısında bir yer buldum kendime. Ancak yine de bürokrasiye muhatap olmaktan kaçınmıyoruz tabii ki. Hepimiz aynı durumdayız.

Çok çaba sarf etsem de bürokrasiyi bir türlü ciddiye alamadım. Sık sık teneffüse çıkardım kendimi. Dışarıdan baktım, bakabildim. Uzaktan bakınca bürokrasi, sıra düzeni içinde bir çember etrafında dönüp duran, kostümlü, makyajlı, ritmik ve komik hareketler yapan bir karnaval ahalisi gibi görünüyor.

Bir ara ordu için 'kâğıttan kaplan' denilmişti. Ben bu deyimın asıl bürokrasi için tam isabet olduğunu düşünürüm. Esas gücü tarih atılmış, sayı verilmiş, imzalı, damgalı, antetli, yazılı kağıtlar değil mi zaten?

Bir dev olarak tarif edilen, öyle görünmeye çalışan o yapının merkezinde, unvanı, yetkisi ne olursa olsun mih gibi çakılı duran biri var. Bütün sistem ona bağlı ve onun etrafında dönüyor. O da yerinin, öneminin, varlığının vazgeçilmezliğinin fena halde farkında. Yürüyüşü, iş tutma biçimi, seçtiği kelimeler ona ayarlı. Bu farkındalığın keyfini sonuna kadar çıkarıyor. 'Devlette süreklilik' denildiğinde hemen o tipler gözümün önüne gelir. Muzaffer bey onlardan biri ve aramızda bunca yılın tanışıklığı(!) var.

Kısacası; yaşadıklarımız bazen bile isteye, bazen bize rağmen yazdıklarımıza sızıyor. Yaşarken maruz kaldıklarımızı yazarak, kendimizi zihnen daha güvenli bir yerde tutmayı başarabiliyoruz.

Öykü dilinizdeki rahatlık, sadelik ve bununla birlikte ortaya çıkan güçlü etki, öykülerinizi daha akılda kalır bir hale getiriyor. Kurgular bazen örtük olsa da diliniz hiçbir zaman yoğun, kapalı olmuyor. Öykü dilinde dikkat ettiğiniz, önemsedığınız öncelikleriniz neler?

Dil okuyarak, yazarak şekil kazanıyor, Üslup demek istemiyorum. Çünkü bir yazarın üslubundan söz ediyorsak; ona ciddi bir iltifatta bulunuyoruz demektir. Billurlaşmış bir üslubum var mı? Emin değilim.

Hele sadelik içinde bir üslup edinmek bir ömür çaba gerektirebilir. Sadelik ile basitliği birbirine karıştırmamak gerekiyor. Basitlik satıhta bir yerde, sadelik ise daha derinde. Basitlik dildeki fakirlikle açığa çıkabilir. Sadelik ise zenginlik içinde yalın bir çözümleme düzeyi demek. Neyse, konuşmayı teoriden devam ettirmeyeyim. Basitlik başlarda ise, sadelik mutlaka ileri aşamalardadır.

Hep aynı örnek ufkumuzdadır. Belki de bütün ufkumuzu kaplamaktadır. Varsın kaplasın. Yunus basit görünür. Ancak yalındır, güçlüdür, önümüzden gidedir. Gogol'un paltosu askıda dursun, Yunus'un erik ağacının dalında olgunlaşmaktan söz ediyorum.

Meslek hayatınızın öykücülüğünüz üzerindeki etkilerini merak ediyorum. İllüstrasyonlar ve karikatürler çiziyorsunuz. Çizgiye, görsele dönüştüren zihin yetkinliğiniz, kurmacada bir avantaj mı sizin için?

Metni yazarken, öyküyü kurarken, 'kelime' en temel yapı taşımız. Hiç bitmeyecek bir kaynak. Ancak benim anlatma gayretim içinde en baştan bu yana, gerek karikatür gerek illüstrasyon olarak çizgi hep yer aldı. Başlarda çizgi çok ayrıcalıklı bir imkân olarak görünüyordu. Çizince, sayfalarca anlatmadığınızı bir karede çözdüğünüze ikna olabiliyorsunuz. Ancak çizgi keskin, sert, ani vuruşlarla ilerliyor. Çizgi, gösteriyor. Görselin bu kadar baskın çıkma-ya çalıştığı çağımızın temel trajedisi de bu: Gördüklerimizin gerçek olduğu, gerçeğin tamamı olduğu yanılgısına düşüyoruz. Hem de çok sık. Oysa görüntü yalan söyleyebiliyor. Söylüyor. Bütünü gösteriyor gibi dursa da gösterdiklerinin yanında sakladıkları da çok oluyor. Derinliğe inışı ise zaten kısıtlı.

İşin özeti; çizginin peşinden gidip bir kavis çizdim, sonra kelimeye, sadık yârimize tekrar döndüm. Dönerken bazı anlatım teknikleri edinmiş de olabilirim tabii. Onu da yadsımıyorum. Yanlış anlaşılmasın; çizgiyi kötü bir yere itmiyorum. Bugünlerde de çizdiğim oluyor. Sadece adaleti gözetmeye çalışıyorum. Çizginin hakkı çizgiye, kelimenin hakkı kelimeye.

BENİM ÖYKÜM

SELMA AKSOY TÜRKÖZ

Sokağımızın en küçüğüydüm, beraber oynadığım arkadaşlarım okul çağları gelince okula başlamışlardı, yapayalnız kalmıştım ve bu durum beni çok üzmüştü, hasta olduğumu hatırlıyorum. Semtimizin ilkokulunun müdürü babamın tanıdığıydı, babam bu durumu ona anlatınca “şimdilik kayıt yapmayalım, gelsin, sonra duruma göre bir şeyler yaparız”, demiş. Böylelikle ilkokula başlamış oldum, henüz beş yaşındaydım. Okumayı öğrenir öğrenmez bir sürü arkadaşım oldu, kitaplar, kitaplarım. Sınıf kitaplığı çok çabuk bitti. Okumak bir çeşit nefes almaya dönüşmüştü. Babamın kütüphanesi bana hitap etmiyordu, yine de okumaya çalışıyordum, birinci sınıfa giden ve elinde *Sahih-i Müslim* olan bir çocuk düşünün, garip bir durum ama kendimi durduramıyordum. Orta halli bir ailemiz vardı, buna rağmen babam, okuma aşkımı görünce şehrimizin en büyük kitapçısına beni götürerek tanıtıp, ne zaman gelsem istediğim kitabı vermelerini tembihledi, babam kitapla olan bu uzun soluklu ilişkimde ilk muharriktir benim için. Dönem dönem, yaşamın doğallığı içinde çeşitli nedenlerle kesintiye uğrasa da sonrasında kitapla aram hiç açılmadı.

Ben kendimi kitapsever ve hayvansever olarak tanımlıyorum, özellikle de kedisever. Kitaplar ve kediler, vazgeçilmezlerim arasında olmuştur hep, tabii evlatlarımdan sonra. Ortaokulda hemen hemen bütün klasikleri bitirmiştim, ilk okuduğum klasik *Sefiller*'dir. Hatırlıyorum da uzun süre etkisinden çıkamamıştım, özellikle ihtilalin anlatıldığı çarpışma sahneleri ve Cosette günlerce meşgul etmişti beni, şimdi bile kedilerimden birinin adı Cosette'tir.

Lise yıllarında daha çok kompozisyon yazmaya eğildim. Daha doğrusu edebiyat öğretmenlerim, yazma yeteneğimi keşfederek beni bu alana yönlendirdiler. Hemen her yarışmaya katılıyordum, bir seferinde Türkiye derecesi bile elde etmiştim, bir tutku hâline gelmişti yazmak. Lise ikinci sınıftayken, yeni gelen edebiyat öğretmenimiz derste, “Selma Aksoy kim?”, diye sordu, sınıfımız çok kalabalıktı ve hepimizin ismini bilmiyordu, ben ayağa kalkınca, “Kızım kompozisyonunu okudum, çok farklı bir tarzın var, biraz da Cemil Meriç tadı aldım yazında, Cemil Meriç mi okuyorsun?” diye sordu. O kadar

çok şaşırmıştım ki bir yazara benzetilmek harika bir duyguydu fakat Cemil Meriç okumamıştım, hatta tanıımıyordum bile. Hemen o gün okul dönüşü Cemil Meriç'in bir kitabını aldım, *Bir Facianın Hikâyesi* ve o dönemlerde hep Cemil Meriç okudum, böylece okuma serüvenim biraz fikir tarzına kaymış oldu. Bazen samimi bir soruyla bile birisinin hayatına dokunabilirsiniz, o öğretmenimi hep iyi dileklerle andım.

Üniversite yıllarında müstear isimlerle fakülte dergilerine öykü gönderirdim, yakın arkadaşlarımın bile bu durumdan haberi yoktu. Hatta bir seferinde yazdığım öykü çok beğenilmiş ve dergi kurulu, öykünün yazarına küçük bir ödül vermek istemiş ama müstear isim olduğu için fakültede kimin bu öyküyü yazdığını bulamamışlar. Sonrasında arkadaşlarım konuşurken tesadüfen öğrendim ve sessiz kalmayı tercih ettim. O dönemlerde giz, yaptığım işe sanki farklı bir ehemmiyet katıyordu ya da yaşımın gereği bana öyle geliyordu, bilemiyorum. Daha sonra kelimelerin etimolojisiyle ilgilenmeye başladım, özellikle Arapça ve İngilizce kelimelerin, mesela bir kelimenin hem Arapça hem İngilizce karşılığını tesbit ediyor sonra kökenlerini bulmaya çalışıyordum. Latince kökenli İngilizce kelimelerin uzun bir listesini tutmuştum ama devam ettiremedim. Bu etimolojik değerlendirmeler bugün de ilgi alanıma giriyor, keşke Latince bilseydim, kimbilir belki birgün öğrenebilirim.

Eğitim hayatım çok dalgalıdır benim, birkaç üniversite bitirdim ve hâlâ öğrenciyim. İlk üniversitemden sonra yazmaktan biraz uzak kalmıştım, ama yine iyi bir okuyucuydum. Sonrasında edebiyat dergileriyle tanışmam beni yeniden edebiyat dünyasının içine çekti. İlk tanıştığım dergi *Heceöykü* dergisidir, "Bana Bir Yalan Söyle" adlı ilk öykümü de 2013 yılında oraya gönderdim. Öyküm yayımlanınca yazmaya devam etmeye karar verdim, reddedilseydi belki bir daha yazmayacaktım, ilginç bir dönüm noktasıdır benim için ilk öykümün kabulü. O dönemlerde ikinci bir üniversiteye devam etme kararı aldım, çeşitli vesilelerle uzun süreler yurtdışında bulunduğum için dilimi geliştirmek adına İngiliz Dili ve Edebiyatı'na kaydolarak yeni bir eğitim sürecine girdim ve çeviriye yoğunlaştım. Çeviri yapmanın da okumak gibi yazmayla alakası olduğuna inanıyorum, en azından benim için öyle. Edebî eser ve özellikle öykü çevirilerinin yazı hayatıma katkısının olduğunu düşünüyorum, çünkü çeviri bir çeşit derin ve nitelikli okuma anlamına geliyor, mikroskobik bir tahlil ya da. Ketebe Yayınları'ndan çıkan son çeviri kitabım *Dublinliler*, bildiğiniz gibi bir öykü kitabı, diyebilirim ki *Dublinliler*'i çevirdikten sonra öyküye daha farklı bakmaya başladım.

Sonraki yıllarda kitap fuarları furyası başladı, o fuarlarda büyük yazarlarla tanışma fırsatım oldu, Rasim Özdenören, Hüseyin Su, Cemal Şakar gibi. Bazı öykülerimi Rasim Hocam'a gönderip değerlendirmesini istiyordum ve

o da her seferinde büyük nezaket gösterip okuyarak bana destek oluyordu. İlk kitabımın yayıma gönderilmesi aşamasında Hüseyin Hocam'ın desteğini asla unutamam mesela. Cemal Hocam'la tanışıklığımız ise tam bir kaderdir benim için. Yazdığım öyküleri ona gönderdiğimde hiçbir zaman basit bir tetkikle geri dönmediler, âdeta bir atölye çalışması gibi noktadan virgüle kadar yeniden ele alma, tahlil çalışması yapıldı, bu anlamda hemen her öykümde imzası vardır Cemal Hocam'ın, öykücülüğüme yön vermiştir, onun sayesinde öykü anlayışım değişmiş, farklı bir noktaya taşınmıştır da diyebiliriz. Cemal Hocam kendi öyküsünü tanımlarken “o öyküden bir kelime çekilince öykünün yıkılacağını” söyler, bu ifade her zaman benim için büyük bir örneklik oluşturur, ben de günün birinde onun gibi, bir kelimenin bile büyük önem arzettiği öyküler yazabilirim inşallah, umudum ve çalışmalarım bu yöndedir.

Çeşitli dergilerde yazmaya devam ediyorum, halen yazma eylemi ve çabası içindeyim, çünkü yazmak, özgür bir alan benim için, sınırları zorlamak, ideal olana ulaşmak, öğrenmeye devam etmek, kendini gerçekleştirmek... İlk öykü kitabım *Ölmek İçin iyi Bir Gün Değil* 2018 yılında İz Yayıncılık'tan çıktı. İkinci öykü kitabım *Aynı Yağmur'u* ise bu mart ayında Muhit Kitap bastı. Ayrıca Edgar Allen Poe'dan çevirisini yaptığım üç serilik *Seçme Öyküler* ve yukarıda bahsettiğim James Joyce'den *Dublinliler* adlı çeviri kitaplarım Ketebe Yayınları etiketini taşıyor. Öykülerimin ve çevirilerimin hep daha ileriye taşınması için ömrüm vefa ettiği müddetçe bu yolda yürümeyi arzuluyorum, Benim Öyküm henüz yeni başladı, diyebilirim.

MEHMET AYCI

Ölüm Ne İnce Ağrı

Sakin, iri kıyım, yürüyünce toprak titriyor, bir efsaneden az önce çıkıp gelmiş gibi heybetli, bakarken de sakın bakıyor, sakın konuşuyor, haftada bir Faruk Nafiz Fazlıoğlu, Kızılay'a getiriyor onu, Deva Lokantasına gidiyoruz, lokantacı yasak olmasına rağmen içeride gizli bir masa açıyor bize, ayak paça içiyor, bazen de kelle paça içiyor, arabaya kadar yürüyoruz, aldığı ışın tedavisi, kemoterapi yormuş Behram'ı, arkamızdan yürüyoruz, iki kat maske-sini çıkarmıyor, Behram seni çok seviyorum diyorum, ben de seni abi diyor, iyileş, Bodrum'a gideriz, ben Herodot'u ve Neyzen Tevfik'i ziyaret ederim, denize taş atarım, sonra Bodrum gecelerine akarız, akarız abi diyor Behram, o işi Mümtaz'a bırak diyor Faruk Nafiz, tedavi arası Faruk Nafiz onu Bodrum'a götürüyor, orası iyi geliyor çocuğa, bazen ben de konuşuyorum Faruk Nafiz'in telefonundan, teyzeyle de konuşuyorum, annem öldü diyorum, sen de benim annem sayılırsın, geleceğim, bana Karadeniz yemekleri yaparsın, lahana sarması, karalahana çorbası, seviniyor teyze, Behram'ı abisi Ankara'ya getiriyor sıkça, tedavisi Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde devam ediyor, o gelince ben de seviniyorum, Deva Lokantası'na gidiyoruz, ona iyi geliyor diye inanıyoruz kelle paça, bir iyileşse abi kardeşim diyor Faruk Nafiz, bunu söylerken gözleri doluyor, kurban adıyoruz, iyileşse Bodrum'a gideceğiz, bir ümit işte, çocuk tütün içmez, gece hayatı yok, alkol almaz, her şeyi dert etmez, yediğine içti-ğine dikkat eder, sağlığına titizlenir, boynunda şişlik olmuş, doktora gitmiş, akciğer kanseri teşhisi, sonra metastaz yapmış, beyne sıçramış, akciğer için kemoterapi, beyin için başka bir terapi, bir de alternatif tıp ilaçları deniyorlar, Ankara'da abisinin evinde kalıyor, ihtimam gösteriliyor, yine de Bodrum'u öz-lüyor, bazen ellerinde ayaklarında uyuşma oluyor, her gün Behram'ı soruyo-rum Faruk Nafiz'e, her gün haberini alıyorum, Topal Behram'ın adını taşıyor o, büyükbabasının, o çift tabancalı, mavzeriyle turnayı gözünden vuran, sinirli, dediği dedik, ömrü boyunca adaletten şaşmayan, hak yemeyen ve hak yedir-meyen büyükbabasının, demiş ki ninesi, çok iyi adamdı, kimsenin karısında

kızında gözü olmadı, gözü olduğunu nikâhı altına almış zaten, yedi mi dokuz mu hanımı varmış, büyükanne bunlardan şikâyetçi değil, Topal Behram'dan memnun, efsane adam Topal Behram, ona bakınca, o tedavinin etkisiyle hafif aksayarak yürüyünce gözümde devletimizin zor devirlerinde yerine yöresine göz kulak olan Topal Behram geliyor aklıma, ah bir iyileşse, Faruk Nafiz'le haftada beş gün buluşuyoruz, ona her gün Behram'ı soruyorum, bir gelişme olursa haber ver diyorum, Bodrum'a götürüyor onu, tedavisi orada devam edecekmış, birkaç gün sonra ağırlaşıyor, gidip Ankara'ya getiriyor, yoğun bakıma alıyorlar, servise çıktığı gün kalbi duruyor, suni teneffüs, tekrar yoğun bakıma, bilgi vermiyorlar, yoğun bakımda, birkaç gün sonra Selçuk Azmanoğlu ile Erdal Çakır'ın evine yemeğe davetliyiz, sofranın başındayken Faruk Nafiz arıyor, abi diyor, haber ver dediğin için söylüyorum, hastaneden aradılar, Behram'ın tekrar kalbi durmuş, döndürmeye çalışıyorlarmış, hastaneye gelin dediler, sesi sakın, geliyoruz Faruk diyorum, bu Behram öldü demenin kibarcası, telefonu kapatıp Turan Kandemir'i ve Mehmet Taşkın'ı arıyorum, hastaneye gitmelerini söylüyorum, bu arada Turan'la konuşuyorum, yakınmış, hastaneye geçmiş, gitti diyor Turan, taksiye atlayıp hastaneye geçiyoruz, içimden sızılı kuşlar havalanıyor, belli etmiyorum, Faruk'un gözleri kızarmış, saçlarını okşuyorum, ne çabuk uçtun Behram diyorum içimden, daha iki hafta önce Deva Lokantasındaydık, Bodrum'a gidecektik, teyze bana yemekler yapacaktı, gece Mümtaz'la Bodrum gecelerine akacaktık, sen bana Bodrum'u anlatacaktın, sureti gözümün önünde beliriyor, seni çok seviyorum Behram diyorum, ben de seni abi diyor, o kuşların arasında havalanıyor, havalanıyor, havalanıyor, göğşe bakıyorum, içim yıkanıyor...

ERTAN ÖRGEN

Aylak Okumalar

Uzun zaman tematik ve problem uzantılı okuma uğraşları içerisinde kalınca hani insanın gönlünce sadece okuma zevkine daldığı o ilk zamanlardaki heyecanlar aranıyor. Ara ara kendi zevkime göre okuduğum zamanlar oldu elbette. Fakat aylak okuma benim en sevdiğim biçimdir. İlgimi çeken popüler, ilmî, edebî her kitabı karışık okumayı severim. Bunlar üzerine kısmi notlar çıkarmak da öğrencilik yıllarımdan kalma bir alışkanlıktır. Çok şaşırtıcı değil, çok popüler değil, çok sistemli değil elbette. Ama kitaplar bazen hayran, bazen muhalif okuyucuları sever aforizmasıyla notlarımı yazmaya karar verdim. Alberto Manguel'in o derin zahmet ve titizlik dolu çalışması ya da Oğuz Demiralp'ın satırlar arası aylaklığındaki disiplin ya da bibliyofil Selçuk Altun'un kıs(s)alar, aforizmaları zenginliğinde olmasa da vasat bir okurun paylaşımları denebilecek bir düzeyde bu tespitlerimi paylaşmak istedim. Başlayayım:

Zamanın edebiyata neler yüklediğini tartışan bir kitap olarak *Edebiyata Övgü* her şeyden önce adındaki çekiciliğin hakkını veren bir söyleşi olmuş. Zygmunt Bauman ile Ricardo Mazzeo'nun sohbeti, Akın Emre Bilgin tarafından çok akıcı tercüme edilmiş. Okurken kocaman cümlelerin arasında sıkışıp kalan birçok problemi ve cümleyi gizleyen ve okura kazıyarak çıkarma eziyeti veren kitaplardan olmaması bile bir ayrıcalık. Ekranlar üzerinden Alzheimer ve Zombi'ye dönüştürüleceğimizi saptayan Stefano Tani alıntısı, acıklı bir geleceğe gittiğimizi söylerken Bauman ve Mazzeo bu fikre katılarak günümüzdeki sanal ağların bu uçustaki rolünü derinleştirmişler. İnternetin dev bir elektrikli süpürge gibi her şeyi değiştirmesini, uçurmasını tüm kitaba yayılan mitoloji göndermeleri ile bütünlemişler. Âcizane takma adlı hesapların ve çokbilmişliğe sığınmaların kuşakları bir çeşit zombiye teşvik ettiğini de ben ekleyeyim.

Benim kitaptan çıkardığım sonuç: Metinlerarasılık ve parodi gariplikleriyle tüm klasiklerin zombileştirilmesi, Heraklit'in suya bakışındaki asaletten uzaktır.

Kıyıda köşede kalmış ancak milletimizin derinliğini dönemlerinde belge olarak yaşamış isimlere yönelik çalışmalarıyla ciddi edebiyat araştırmalarına imzasını atan Nâzım Hikmet Polat Hoca, uzun zaman izini sürdüğü anlaşılan İdris Sabih Gezmen hakkındaki çalışmasını *İdris Sabih Gezmen, Ebedi Hâdimü'l Haremeyn* adıyla okura sundu. Süreli yayın tetkikleriyle tespit ettiği bilgi ve belgeler, her şeyden önce emeğin hakkı olarak anılmalıdır. Bu çok kuvvetli olmayan şair ve muharririn hayat hikâyesini ve metinlerini toplayan çalışmadan bana kalan notlar:

Özellikle yirmi üç yaşında Çanakkale Muharabelerinde şehit olan kardeşi Ahmet Tefik Efendi'ye yazdığı "Kardeşime" şiirinin hatırı çok önemli. Türk şiiri için nefis ve tarih muhassalası taşıyan güzide bir mısra:

O kadar yandı mı bağrın ey çocuk?

İdris Sabih Bey, Medine müdafaasında Fahrettin Türkkan Paşa'nın yanında özel kalem olarak çalışmış, daha sonra bir buçuk yıl Kahire'de İngilizlerin elinde esir kalmış ve buradaki feci baskıların altında bile umudu ayakta tutan yazılarla dergi çıkarmış, ardından Afganistan, Şili ve Arjantin'de kâtiplik görevi ile geçen bir hayat yaşamış.

Peygamberimize yazdığı naat'ından güzide iki mısra:

Bir ümmi isen de ya Resulallah

Ancak sen okursun yüreğimizi...

Haddim olmayarak İdris Sabih Bey'in bu zorlu hayatından ve eserinden şu sonucu çıkardım: Dağılan millet ve coğrafyaya o dönem kuşağı, sadece selamete ulaşmak iradesiyle bakmıştır.

Okur hinlikleri:

Her okur metin karşısında suçsuzdur. Kitap yani yazar okuru zorlar.

Ge(n)ç kalan metinlerin ömrü uzundur.

Dökülmüş çiçekler bahçesi köyü hanımı unutulmaz bir öykü kişisi. Don Juan dökülmüş çiçeği zaten hatırlamaz. Yourcenar Hanım bence bunu demek istemiş.

Okurun tanıdık olanı yazarların muhatabıdır. Başkaca söylersem o yüz okuma tanımlı kapıdır, diğer okur ise otomatik kapıdır.

Şairler tek dilde yazarlar.

Salgında köpekler ve kediler sokağın canlılığı oldular. Yeni yazılacak metinlerde illaki görünmelidir.

Her ne kadar edebî metinlerde yazılmasa da cep telefonları ile artık dostuz.

MEHMET KAHRAMAN

Yaratıcılığın Doğası

Yaratıcılık

Yaratıcılık, “her bireyde var olduğu kabul edilen, zekâ, düşünce ve hayal gücünden yararlanarak o zamana kadar görülmeyen, yeni bir şey ortaya koymaya iten farazi yatkınlık” diye tanımlanır sözlükte. Bu genel bir tanımdır ve anlaşıldığı üzere her bireyde var olduğu kabul edilir. Bir şey yapmak, ortaya koymak, yaratmak insani bir dürtüdür, yani insan olmanın getirdiği bir oluştur. Düşünen, üreten, ortaya yeni bir şey koymaya çalışan tek tür insandır. Bu bakımdan insanın hayatına giren her şey işlevseldir ve onun ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

Yaratma ediminin nasıl oluştuğunu anlamak için ilk önce şu soruyu sormamız gerekir: Yaratıcılık insanın hangi ihtiyacını karşılar? İnsanı diğer canlılardan ayıran özellik onun doğuştan âciz olmasıdır. Öteki bütün canlılar dünyaya kendi koşulları içinde hazır gelirler. Örneğin bir zürafa yavrusu yarım saat içinde yürümeye başlar. Deniz kaplumbağaları hiç görmedikleri denizin ne tarafta olduklarını bilirler ve suya doğru giderler. Fakat insanın yürümesi, konuşması bile en az bir yılını alır.

İnsanın tamamlanmamış olarak doğması, varlığını hayat içinde tanıması, onu yeni şeyler yapmaya, noksanlıklarını tamamlamaya sevk eder. Dünya hayatı sürekli ihtiyaçlar doğurur. Yemek, barınma, güvenlik sorunları, fiziksel ihtiyaçlar; sevgi, saygı, kendini gerçekleştirme gibi psikolojik ihtiyaçlarımız vardır. İhtiyacın büyüklüğü ve şiddeti bir yenilik durumu ortaya çıkarır. Bunun en basit örneği icatlar, buluşlardır. Pusulanın ya da trafik lambalarının icadı bir ihtiyacı karşılamak düşüncesiyle açıklanabilir. İhtiyaç yoksa bir şey yapmaya gerek yoktur, oturup beklersiniz. Hayat ise böyle değildir, sizi durmadan yeni olayların içine sokar. Yemek yemek için kaşık yaparsınız, hastalandığınızda ilaç ararsınız, yağmur yağınca şemsiye aklınıza gelir.

Yaratıcılık da benzer bir süreci kapsar ve bir ihtiyaçla kendini gösterir. Maddi ihtiyaçları belirtirken bir kesinlikten söz edebiliriz; çünkü bunun

farkındayızdır. Ne yazık ki sanatsal yaratıcılık için aynı şeyi söyleyemeyiz. O, insanın belirsiz doğasından çıkan ve onsuz olmayan bir şeydir. Bu yüzden sanatsal yaratı için içsel bir gerçekliğin ortaya çıkması gerekir. İçsel olması onun nevi şahsına münhasır olması demektir. Biriciktir, şahsidir, genelleştirilemez. Hangi içsel gerçekliğe dokunduğunu sanatçıdan başkası bilemez ve açıkçası sanatçı da kendi çıkış noktasının farkında değildir. Kendini onun içinde bulur. Yaptığı şeyi ancak günün birinde “niçin?” diye sorduklarında düşünmeye başlar. Niçin sorusunun net bir cevabı olmasa da, bir ihtiyacı karşıladığı gerçeği göz ardı edilemez.

“Sanat nasıl bir ihtiyacı karşılar?” sorusu iki yönlü karşılık bulmaktadır: Birincisi sanatçı açısından, ikincisi muhatap bakımından. İkisinin de sanata yaklaşımı kendi iç gerçeklikleriyle alakalıdır. Bu gerçeklik ne kadar derin ise elde edilen netice de o denli geniştir. Şöyle söyleyelim: Sanatçı kendi iç gerçekliği nispetinde eser verir, okur da kendi iç gerçekliği nispetinde eserden verim elde eder. _

İnsanı arayışa iten şey gereksinimleridir. Şayet tamamlanmış, bütünüyle biçimlenerek doğmuş olsaydık hiçbir şeye muhtaç olmaz, çizilen sınırlara göre yaşardık. Ama insan, hayatın ne getireceğini bilmediği veya sunulan şeylerle kendinde eksik olanı tamamlayamadığı için sürekli arayış hâlinindedir. Maddi ihtiyaç olmasa bile insan doğası gereği kendini aşmak ister ve hep daha fazlasını talep eder. “Yaratıcılık insanın kendisini aşmasından doğan bir edimdir.” der Rollo May. Sanatçı, ilk önce kendine meydan okumaktadır aslında. Bu meydan okuyuş, kendini aşma isteğinden kaynaklanır. Bir şeylerin eksikliğini duymuş, bir şeylerden rahatsız olmuştur ki bunu dışa vurmaktadır. Susan Sontag öyle diyordu: “Gerçek sanat bizi rahatsız etme yetisi taşır.” Sanatçı, rahatsız olacak ki rahatsız edebilsin. Bu yüzden olsa gerek Picasso her yaratma edimini ilk önce bir yıkma edimi olarak görür. Sanat, yıkarak, yeniden yeniden yapmaktadır.

Anlaşılabacağı üzere yaratıcı edim, kişinin hafta sonu can sıkıntısından kurtulmak için yaptığı bir şey ya da bir fantezinin ürünü değil; varlığın ifadesi olan bir keşif sürecidir. Bu süreç sadece doğanın taklidi veya gerçeğin yansıtılmasından ibaret olamaz; yeni biçimler, semboller, fikirler, özgün tasarımlar olarak karşımıza çıkar. Aristo’nun dediği gibi, “Sanat, eylemleri taklit eder ve böylece taklit edilebilme ihtimalini taşır.” Toplumun yapısını, kültürünü, geleneğini, anlayışlarını, ahlakını, sosyal sorunlarını belli bir formun içinde tartışır, eleştirir, farklı boyutlarıyla ortaya koyar. Sanat, çözüm sunmak yerine bunları bize gösterir, hissettirir. Orada insanın bütün hâllerine tanık oluruz. İmgelerle, sembollerle, metaforlarla içe ayna tutar sanatçı; toplumun önünden yürüyerek gelecek felaketleri erkenden haber verir. O nedenle ay-

kırı insandır sanatçı, gördüğü, duyduğu, yaşadığı her ne varsa onu eserine taşır. Amacı olup biteni tespit etmekten öte, yeni bir gerçeklik oluşturmaktır. Gerçeği, günceli, sıradanı herkes yazabilir, bir nevi taklittir yapılan; önemli olan aykırı fikirleri eldeki malzemelerle harmanlamak ve daha önce hiç kimsenin söylemediği şekilde var etmektir.

Yaratıcılık yeni bir şey ortaya koymaktır. Bu yönüyle sanatçı, yaratıcılık konusunda Tanrı ile yarışan değil, ondan aldığı yetki (potansiyel) ile yeni bir gerçeklik ortaya çıkaran kişidir. Bunu yaparken sanatçının elindeki tek güç zihnidir; yani sanatçı, hayal gücünün ve deneyiminin zenginliğiyle başkalarının görmediğini görür, duymadığını duyar ve bunları sanatına aktarır. Kısacası sanatçı olayları, durumları başka şekilde gören insandır.

ZİHİN VE TASARIM

Yaratıcı edimde sanatçının elindeki tek gücün onun zihni olduğunu belirtmiştik. “Zihin öyle bir alandır ki, istenç, irade, bilinç, duyular, hayaller, düşünceler burada biçimlenir.”¹ der Alfred Binet ve şöyle devam eder: “Zihin tanrısaldır. İnsanda yaratıcı özellikler zihin sayesinde varlık bulmuştur.” Zihnimiz hayatı kavrama, anlama ve onu şekillendirmede hayati görevi üstelenir. Burada zihni; akıl, beyin gibi eş anlama gelecek kelimelerden ayırmak gerekiyor. Beyin bir organdır; kalp, böbrek, akciğer gibi kendi fonksiyonunu yerine getirir. Akıl düşünme, bilgiyi işleme ve sebep sonuç bağlantısı kurarak mantıksal çıkarımlar yapar. Zihin ise bütünü kapsayan dinamik bir süreçtir. Zihin hakkında çeşitli görüş ayrılıkları olmakla birlikte genel görüş zihnin ruhsal süreci de kapsadığı yönündedir. Binet’in onun *tanrısal* olduğunu söylemesi de bu yüzdendir. Zihnin kalp ve akılla bağlantılı olması, onun tanrısallığını da mümkün kılmaktadır.

Zihin, “Canlının duygu ve davranışlar dışındaki ruhsal süreç ve etkinliklerinin bütünü.” olarak tanımlanır sözlükte. Zihnin akıl, duygu ve davranışları da içine alan bir bütün olduğu görülüyor. Hegel’in zihin için “dinamik bir süreç” demesi de ruhla ilişkilendirilmesindendir. Zihin her an yeni imgeler, semboller üretir, tasarımlar yapar ve bunları şimdi deneyimliymiş gibi heyecan yaratır. Damasio’nun “bedensel ilmi” dediği şey tam da budur. Beynimiz, bedenimiz tarafından algılanan fiziksel bir olayı sanki yaşıyormuş gibi tepki vererek ortaya çıkan duyguları kendisi olarak deneyimleyebilmektedir. Fiziksel olayı deneyimleyen beyin, duyguları yaratan ise zihindir.

Bugün ayna nöronları diye bilinen bir araştırma var. Bu, kişinin taklit etme isteğini açıklamaktadır. Karşımızda biri bir şey yaptığında aynı şeyi

¹ Alfred Binet, *Zihin ve Beyin*, çev. Burak Erdoğan, Aramis, 2016, s.29

yapmaya meyyal oluruz. O hareketi bire bir yapmasak bile benzer deneyimleri yaşamamız kaçınılmazdır. Mesela karşınızda limon yendiğinde ağzınızın sulanması; kaşınan birini gördüğünüzde kaşınmanız, seyrettiğiniz bir sinema filminden heyecan duymanız, korkmanız veya ağlamanız tamamen bu nöronlarla alakalıdır. Taraftarı olduğunuz takım gol attığında yaşadığınız sevinçten tutun da kurmaca karakterden etkilenmeye kadar her şey ayna nöronlarıyla açıklanabilir. Fakat bütün bu heyecan yaratan olaylar bize fantezi olsun diye değil, iradenin hayatıyet bulması için verilmiştir. Bu yüzden Roger Garaudy'nin söyledikleri çok önemlidir: "Muhayyile keyfi hayaller kurma yeri, yani hayalhane değildir. Aksine muhayyile, nesnelerin ve olayların inşasında ve dünyanın dönüştürülmesinde kişinin somut girişiminin kaynağıdır."² Kişi hayal ederek, zihninde tasarımlar yaparak dünyayı dönüştürmenin yollarını arar. Böylece yeni oluşumlar, tasarımlar için tahayyül eder.

Oluşumların yeri zihindir. Biz kendimiz de dâhil her şeyi tasarlarız. Aslında hayal etmediğimiz bir dakika bile yoktur. Çünkü atacağımız bir sonraki adım zihinde farkında olmadan tasavvur edilmektedir. Bir de bilinçli yapılan tasarımlar vardır, bunlar ise bireyin deneyim zenginliğiyle bağlantılıdır. Kişi, hakkında bilgisi olmadığı veya tecrübe etmediği bir şeyi hayal edemez. "Hayattan ne kadar çok şey öğrenirse hayal ettikleri o kadar gerçekçi olur. Gerçeğe yeterince yakın hayaller kurabilirse insanlar anlattığı şeylerin sahiden olduğunu, onun yalnızca aktardığını düşünecektir." der Hemingway. Zihnin tasarım yapabilmesi için bildiği, deneyimlediği şeylerden yola çıkması gerekir. Bu tasarım sadece plan şeklinde, üç boyutlu bir görüntü olarak değil de capcanlı, duyguları olan bir gerçekliği var etmektir. Binet'nin dediği şey de budur: "Bir anıyı canlandırmaya çalışırken, o zamanı yaşarken duyumsadığımız duyular tekrar canlanır ve böylece sanal bir gerçeklik yaratılır." Zihin tasarlarırken dahi aynı şeyi yaşıyormuş gibi duygular yaratır.

Freud bu yaratım sürecini "gündüz düşünce" benzetir ve bu düşün üç zamanda gerçekleştiğini söyler. "Bir düşün âdeta üç zaman arasında, tasarım gücümüzdeki üç zaman boyutu arasında salınıp durur. Ruhsal çaba güncel bir izlenimi, kişide büyük isteklerden birine yol açabilen hâl'e özgü bir nedeni kendisine dayanak yapar; buradan yola koyularak daha öncelerde, sıklıkla çocukluk döneminde kalmış olup söz konusu isteğin doyuma kavuşturulduğu bir yaşantının anısına sığar ve böylece hâl'de duyulan isteğin gerçekleşimini içeren gelecekteki bir durumu, yani gündüz düşün'ü doğurur; çıktığı kaynakların, yani hâl'deki nedenle geçmişe ilişkin ânın izlerini kendisinde barındıran düşlemi yaratıp ortaya koyar. Geçmiş, hâl ve gelecek,

² *Don Kişot*, Roger Garaudy, Türk Edebiyatı Vakfı, 2016

kopuntusuz uzanıp giden istek ipi üzerinde boncuk taneleri gibi art arda dizilir.”³ Freud’un da ilk kalkış noktasının ruhsal bir çaba olduğunu hatırlatalım. Ruhsallık olduğu zaman fantezi değil bir inşa sürecinin başladığını söylemiş olalım tekraren. Güncel bir izlenimin ya da bir imgenin ruhsal bir etkileşim ile kişide daha önce doyuma kavuşmamış bir hâlden, doyuma kavuşmuş bir hâle geçerek gelecekteki bir durumu oluşturma girişimidir Freud’a göre.

Yaratıcılık için ilk başta bir uyarıcının olması gerekir. Çünkü zihin kendiliğinden bir işe girişmez, ona o yönde emir vermek gerekir. Tetikleyici etkinin ruhsal bir karşılığının olduğu görülüyor, isterseniz buna esin veya ilham da diyebilirsiniz. Newton fiziğinde olduğu gibi bir şeyin hareketi için ona hareket ettirici bir kuvvetin uygulanması gerekir. İlk hareket için çıkış kuvveti çok önemlidir, o kuvvet yoksa hareket, yani eylem akim kalır.

Hemingway, Marquez, Faulkner gibi büyük yazarların yazma girişimlerine baktığımızda her şeyin bir imge ile başladığını görürüz. Marquez kendi yazma sürecini şöyle anlatır: “Bütün kitaplarımın çıkış noktasında bir imge vardır. *Başkan Babamızın Sonbaharı*’ndaki ilk imge, ineklerin içeri girip perdeleri yedikleri çok lüks bir sarayda oturan oldukça yaşlı bir adam.”⁴ Tetikleyici unsur kişide karşılık bulmuşsa yaratıcı edim devreye girer ve oluşum başlar. Freud itici güç der buna ve “doyuma kavuşturulmamış, düşlemenin itici gücü” olduğunu söyler. Düş veya rüya, adına ne dersek diyelim, yaratım doyuma ulaşma isteğinin bir yansımasıdır. İnsanı tasarım yapmaya iten kuvvetin tatmin duygusu, bütüne ulaşma isteği veya Mevlana’nın deyimiyle “asıl olanı arama” olduğunu söylemek gerekir. Buna ister ruhsal doyum deyin, ister arınma, yücelme veya oyalanma; hepsinde de tatmin duygusunun amaçlandığı görülecektir.

Tasarımın ilk aşamasının bir imge olduğunu söylemiştik. Şimdi o imgenin nasıl şekillendiğine bakalım. Freud bunun için şöyle der: “İtici güç rolünü oynayan istekler düş kuranın cinsiyetine, karakterine ve yaşam koşullarına göre farklılıklar gösterir; ama bu isteklerin tümünü bir zorlamaya başvurmaksızın iki ana grupta toplayabiliriz: Kişiliği yüceltmeye yönelik büyüklük istekleri ve cinsel istekler.”⁵ İmgenin ete kemiğe bürünmesi kişinin cinsiyeti, tecrübesi, yaşı ve diğer kişisel gerekçelerle şekillenir. Mesela, yirmi kişilik bir sınıfta hayal etme oyunu oynasak ve kendi ağacımızı hayal etsek hepimizin ağacı farklı olacaktır. Orada zihnimize sadece bir ağaç imgesi gelmez, ağaçla ilgili daha önce yaşadığımız bütün deneyimleri de hatırlarız. Bu hatırlayışlar içsel hazlardır ve yaratıcı zihni heyecanlandırmaktadır.

³ *Sanat ve Sanatçılar Üzerine*, Sigmund Freud, YKY, 2001, s.108

⁴ *Yazarın Odası*, Timaş Yayınları, 2009, s.190

⁵ Sigmund Freud, *Sanat ve Sanatçılar Üzerine*, YKY, 2001, s.107

Burada zihin pasif değil aktif konumdadır, bütün deneyimleri yaşamak ister ve bu nedenle sınırsız bağlantı seçenekleri sunar. Yazar, niyetiyle doğru orantılı olarak uygun gerçekliğe karar verir. Karar aşamasında duygular belirleyici etkiye sahiptir. Yazar önce hissettiği şeyleri duyumsar, ardından duyumsadığı şeyleri duyulur hâle getirir. Hissetmediği ya da etkilenmediği konu üzerinde yazmaya çalışması beyhude bir çabadır, okur nezdinde hiçbir karşılığı olmayacaktır yazdıklarının. “Duyumsama genel olarak bir hayali veya düşünceyi canlandırmak, ortaya koymak, açığa çıkarmak için oluşturulur ya da böyle bir amaç olmasa bile duyumsama işleminin sonucunda hayal ve düşünce oluşur.”⁶ der Binet. Sanatın duygu aktarımı olduğu düşünülürse duyumsanmayan meselelerin duyguya dönüşmediği de görülecektir.

Zihin Dil ve Toplum kitabında Searle, “Biz zaman zaman diğer insanların duygularını kendi duygularımızı bildiğimizden daha iyi biliriz.” der. İnsan çoğunlukla içinde bulunduğu durumdan habersizdir veya kabul etmek istemez. Ama onu kendi olarak deneyimlediğinde gerçeği kavramaya başlar. Yine Searle’den alıntılanarak söylersek, “Biz hiçbir zaman yalnızca yalıtılmış hâlde bulunan deneyime sahip değildir; bir deneyim daima deneyimlerin ötesine geçmeye meyillidir. Sahip olduğumuz her düşünce bize başka düşünceleri hatırlatır. Gördüğümüz her manzara görülmeyen şeylere bir ima taşır.”⁷ Zihnin sınırsız deneyimleme gücü sadece deneyim olarak kalmaz ve yeni gerçeklikler üretir; tasarım atölyesi gibi çalışması da bundandır. “Hayal gücü sonsuz küçüğe nüfuz edebilme, her yoğunlukta onun yeni, sıkıştırılmış doluluğunu karşılayacak bir açılım icat etme yeteneğidir.”⁸ Zihnin yaptığı açılımlar yaşadığı hazzı da artıracaktır. Hazzın doruğa ulaştığı yerde yaratıcı edim de zirve yapacaktır. Üretim aşaması çile veya işkence olarak addedilse bile zihin o işkenceden zevk duyacaktır.

Hayati tehlike barındıran aktiviteleri hatırlayalım; dağcılık, rafting, tüpsüz dalış gibi risk seviyesi yüksek sporlarda ölüm riski ne kadar fazla ise alınan haz da o kadar çok olacaktır. Sanatçının duyduğu heyecan ve yaşadığı keyif ise bambaşkadır. Freud, sanatçıyı oyun oynayan çocuğa benzetir. “Oyun oynayan bütün çocuklar, oynadıkları oyunlarla kendilerine özgü bir dünya yaratır; daha yerinde bir deyişle, yaşadığı dünyanın nesnelerini kendi beğenisine uygun olarak kurduğu yeni bir düzen içine yerleştirir, böylece tıpkı bir sanatçı gibi davranır.”⁹ Sanatçı, tasarım sürecinde kendine özgü bir dünya yaratır. Hayali falan değil birebir o dünyayı simüle ederek her şeyiyle varlığı

⁶ Alfred Binet, *Zihin ve Beyin*, çev. Burak Erdoğan, Aramis, 2016, s.38

⁷ John R. Searle, *Zihin, Dil ve Toplum*, çev. Alaattin Tural, Litera Yayıncılık, 2015, s.53

⁸ Rollo May, *Yaratma Cesareti*, çev. Alper Oysal, 2010, s.70,

⁹ Sigmund Freud, *Sanat ve Sanatçılar Üzerine*, çev. Kamuran Şipal, YKY, 2001,, s.104

deneyimler. Alternatifler içinde olası bütün fonksiyonları test eder ve hangisinde ikna olmuşsa onun peşinden gider. Okurun alımlayabileceği estetik zevki de dikkate alarak eserini oluşturmaya çalışır. Deneyimleri ve muhayyilesinin zenginliği onun elindeki güçleridir. Gerisini zaten zihin yapacaktır.

Yeter ki zihin yaratım emrini alsın. O emri aldığı anda yaratıcı güç göreve başlar. Öyle çok büyük uyarılara falan da ihtiyaç yoktur. Esin göstere göstere gelmez. Bazen Faulkner'da olduğu gibi "bir saç teli" ya da Fowles'taki gibi "denize bakan kadın" imgesiyle kendini gösterebilir. İşte sanatçı ile sıradan insanı ayıran yer burasıdır. Sanatçı imgesinin peşindedir daima, sıradan insan ise onu umursamaz ve unutup gider. Biz bir kere karar verdiğimizde zihin nedensel ilmekler örerek yeni bağlantılar kurar, imgeler, hikâyeler ve duygularla alternatif bütünlükler sunar bize. Tasarımın farkında olmasak bile zihin temas kurmaya devam eder. Zihnin çalışma mantığı budur. Searle'nin cümlesiyle söyleyecek olursak: "Zihnin temel işlevlerinden birisi de içinde yaşadığı dış dünyanın bir taklidini ya da daha doğru bir söyleyişle simülasyonunu canlandırmaktır. Bu simülasyon sayesinde deneyimlediğimiz yargıların olası sonuçlarını da değerlendirebiliriz."¹⁰

Zihnin dünyayı tasavvur ederek taklit etmesi deneyim zenginliği açısından sanat hassasiyeti olsun veya olmasın yaşam için kaçınılmazdır. Sıradan insanlar ham hayallerle oyalanırken muhayyilenin işlevselliğini keşfeden birey (sanatçı), dünyayı kendi algısı etrafında dönüştürmek için somut adımlar atar. Bilinçli yönde bir adım atıldığında yaratıcı zihnin devreye girer ve bilinçaltıyla birleşerek olası bütün gerçeklikleri onun önüne koyar.

BİLİNÇALTI VE YARATICILIK

Proust, "Yazmak hatırlamaktır." der. Öyleyse yazarken hatırladığımız şey nedir? Yazar konusunu nereden bulup çıkarır? Yaratıcı zihni harekete geçiren şeyin bir imge, bir söz ya da bir duygu olduğunu söylemiştik. Bu imgenin ete kemiğe bürünmesi için yazarın kendi iç gerçekliğiyle harmanlanması gerekir ki, ifadesini bulabilsin. Yani yazar hatırladıklarını yazmaz, yazdıkça hatırlar. Aslında hatırladığı şey saf görüntüler, anılar değil hislerdir. Bu yüzden sadece hatırladıklarımızı yazmaz, hisleri, deneyimleri tekrar yaşayarak o duyguyu yeniden keşfederiz. Bu keşif bazen acı verebilir. Nietzsche'nin dediği gibi "Herhangi bir şeyin bellekte kalması için acı vermesi şarttır; yalnızca sürekli acı veren şeyler bellekte kalır." İz barakan anıları daha çabuk hatırlarız. Zihnimiz sürekli onun etrafında dolanır, onu tekrar tekrar işler. Zamanla duygusal olarak acıyı değil de âni hatırlamamız bundandır.

¹⁰ John R. Searle, *Zihin, Dil ve Toplum*, çev. Alaattin Tural, Litera Yayıncılık, 2015, s.73.

Yazı bilinçaltını deşerek hikâyeyi gün yüzüne çıkarır. Bilinç yüzeydedir ve çoğunlukla aldattıcıdır; çünkü bahane ve savunma mekanizmalarıyla hatırlayışı süsleyebilir. Oysa bilinçaltından gelen veriler daha sahicidir. Sanatın çıkış noktası da orasıdır. İçtenlik, samimiyet, sıcaklık dediğimiz şeyin oluşumu böyle gerçekleşir. İnsan kendinden yola çıkarak hayatı algılar ve anlar; kendinde olmayan bir şeyi kavraması mümkün değildir. Sanat da algılanan bu iç tepkiyi yansıtmak üzere bilinçaltından yüzeye çıkarır. Sanatın görünen kısmı bilinçle açıklansa bile asıl ürün verdiği yer bilinçaltıdır. Bilinç günlük işlerle, hesap kitapla uğraşır. Bilincin devrede olması demek, yaptığı şeyin farkında olması demektir ki, o da sanatçıyı kasar ve derine inmesine izin vermez. Hüseyin Atlansoy “Gösteri Uçuşu” şiirinde “Uçamaz unutmazsa kanatlarını kartal.” der. Yaratma anında sanatçı kendi de dâhil olmak üzere yeteneğini, düşüncesini, planlarını unutmali veya devre dışı bırakabilmelidir ki gerçek manada yaratıcı edim gerçekleşebilsin.

Sanatçı yaratım sürecinde dünyadan, hayattan, kendinden, kısacası her şeyden kopar ve onu sürükleyen güce teslim olur. Bu güç bilinçaltından gelir. Nasıl gelir? Onu yaratıma iten etken nedir? Bunlar cevabı olmayan sorulardır. Çünkü sanatçı o an kendisinin de bilincinde değildir. Bir rüya gibi, hayal gibi kestirilemeyen, tanımlanamayan zaman aralığındadır. Bir çocuk, oynadığı oyuna nasıl kaptırıyorsa yazar da öyle kaptırır kendini. Çocuğun aldığı keyif kadar, belki daha fazla, bu esriklik hâinden keyif alır yazar.

Yaratma ânı rüya görmek gibi tamamen kişisel bir alandır ve bütün müdahalelerden uzaktır. Kişi rüyadayken bilinçten kopmuş bir şekilde başka bir âlemi deneyimlemektedir. Orada gördüklerimizin ne olduğunu, nasıl olduğunu veya neyi temsil ettiklerini bilemeyiz. Rüyalar bilinçaltının çağrışımlarıyla oluşurlar. Gündüz vakti yaşadıklarımız, duyduklarımız veya bir şekilde algıladıklarımız etrafında şekillendiği var sayılır. Ancak uyandığımızda rüyada gördüklerimizi düşünür ve üzerine yorum yapabiliriz. Yaptığımız yorumlar da bizi bağlar, hiçbir kesinliği yoktur. Yazma ânı da rüya görmek gibidir ve bu yüzden bilincin denetimi dışındadır. Bunu şöyle bir örnekle açıklamak mümkündür. Bir arkadaşımızla sohbet ettiğimizi düşünelim. Konuşma esnasında muhatabımızın söylediği bir söz bizi etkiler ve bir anda dalıp gideriz. Onun sonraki sözlerini duymayız bile. Bu sırada bilincimiz devreden çıkmıştır, bilinçaltının çağrışımlarıyla ilerleriz. Zihnimize bir sürü görüntü gelir ve hiç aklımızda olmayan şeyleri hatırlamaya başlarız. Yaşadığımız tecrübe bir nevi *gündüz düşüdür*. Onları bilinçli bir şekilde hatırlamak istesek de hatırlayamazdık. Bu nedenle hatırlamak bilinç dışı bir eylemdir.

Sanatın da bilinç dışı olduğu bir gerçek. Buna ister düş diyelim ister hayal; ortada bilinçaltının derinliklerine inildiğini kanıtlayan göstergeler

vardır. Bulunduğu dünyadan soyutlanarak kendini tamamen hayal âlemine kaptırmak eserin sahilliği ve içtenliği için gereklidir. Oyuna girebilmek ve ondan tat alabilmek bunu gerektirir. Oyun oynadığınızı fark ettiğinizde büyülü atmosfer dağılır ve kendinizi gerçeğin sıradanlığında bulursunuz.

Yaratımın içtenlikle devam edebilmesi için oyunun içinde kalmalı, kalemmini zihninin akışına bırakmalı yazar. Zihin, bilinçaltından kendine en uygun olanı, i e yarayanı bulup çıkarır. Proust'un dediği hatırlama böylece gerçekleşmiş olur. Zaten kişiyi yazmaya iten kuvvet neyse y neli  ona doğrudur. "Bence sanatçı eserinin hammaddesini sadece gayriiradi hatıralarda aramalıdır."¹¹ der Proust. İstem dışı gerçekleşen, farkında olmadığımız olguların ne kadar etkili olduğunu söyler yazar. Eserin  ıkış noktası hatırlamalar ve duyumsamalardır. Bilinçaltı bu yüzden önemlidir. Fark etmediğimiz, gözden kaçırdığımız ya da bilinç düzeyinde süslenmiş olay veya duygular derinlerde kendi anlamını bulurlar.

Aslında sadece sanat eserleri değil hayatımızın hemen her  nı farkında olmadığımız içsel gerçekler tarafından yönetilmektedir. Burada Freud'a katılmak durumundayız. Psikanalitik incelemelerde kişiyi bir davranışa yönelten şey onun geçmişte yaşadıkları veya algıladıkları olduğunu göstermektedir. İnsan bir duygu durumu yaşamaktadır; diyelim ki be  karde li bir ailenin  ocuđusunuz ve sürekli azarlanmaktasınız, ailenin diğer fertleri de sizinle benzer hayatları ya asalar da hiçbirinin algısı aynı olmamaktadır, birinin benlik algısı zedelenip i e kapanırken diğer i  suça meyilli olarak başka bir karaktere bürünebilmektedir, öteki ise olan bitenden hiç etkilenmeden kendi benliğini koruyabilmektedir. Oysa aynı anne baba tarafından benzer davranış kalıplarıyla eğitilmi lerdir. Bilinçaltı hepsini farklı duyu larla kodlamı , biriktirmi  ve hikâye etmiştir. Bilince yansıyan her şey bilinçaltının, egonun, arzunun ya da incinmenin bir yansıması olarak gerçekleşmektedir.

Gerçek dünyada kararlar farkında olan bilincin iradeye yansımasıyla alınır, ancak bilinci etkileyen bilinçaltının kendimize dahi açıklamakta zorlandığımız karanlık taraflarını unutmamak gerekir. Dostoyevski'nin *Yeraltından Notları*'nı hatırlayalım. Kırk ya larında, anla ılmadığını, kabul görmediğini düşünen ve böylelikle varlık sorunu yaşayan karakterin davranışları ne tür bir bilinç düzeyiyle açıklanabilir? Kendini utandıracağını bile isteye mantık dışı hareketlerine hangi teori ile cevap verebiliriz? Görünüşte hiçbir rahatsızlığı olmamasına rağmen sadece benlik algısından kaynaklanan düşünce-ler, eylemler hayatını ve h liyle kararlarını etkilemektedir.

Kurmaca dünyadaki karakterin durumu ne ise yazarın dünyası da aynı

¹¹ Marcel Proust, *Edebiyat ve Sanat Yazıları*  ev. Roza Hakmen YKY, 2018, s.28.

şekilde işler. Yazar bilinçaltının derinliklerinde saklanan konuları seçer ve ona yoğunlaşır. Rollo May'ın dediği gibi, “yaratıcılık, bilinci yoğunlaşmış insanın kendi dünyasıyla karşılaşması,”dır. Yoğunlaşmak, “bütün dikkatini bir konu üzerinde toplamak” demek; ancak yaratıcılık için önemli olan şey “konu”nun sanatçıda bir karşılığının olmasıdır. Biz farkında olalım veya olmayalım, kendimize yakın konuları bulup çıkarırız; algıda seçicilik böyle bir şeydir, neye dikkat ediyorsak, neyi önemsiyorsak o konuda yoğunlaşıp eserler veririz. “Kalem ruhun dilidir; ruhunda yeşeren fikirler neyse, şiirlerindeki de odur.” der Cervantes *Don Kişot*'ta. Kişi içinde neyi taşıyorsa dışarıda gördüğü şey o olacaktır. Sadece sanat değil her eylemimiz böyle gerçekleşmektedir; bir ağaca, bir çiçeğe ya da hayvana; her neye bakıyorsak bakalım baktığımız şey aslında kendimizizdir. Bizden dışı doğru yansıyan duygular tabiata veya sanata ulaşır ve oradan tekrar bize döner. Yunusların sonar dalgalarıyla iletişim kurarak konum tayini yaptığı gibi kişi de kendinden taşan duygu vasıtasıyla nesnelerle iletişim kurar, böylelikle varlık içinde kendi konumunu tayin eder.

Yazmak da tamamlanma isteğinin başka bir yansımasıdır. Yazar, yazdıklarından, yazma biçiminden haz duyarak kendini tamamlayabilirse yaratıcı hazla tanışabilir.

YARATICI HAZ

Yaratıcılığın temel belirleyeni hazdır. İnsan haz duymadığı bir şeyi “iyi” yapamaz. Şayet haz duymadan yapıyorsa o iş angaryadan öteye gitmeyecektir. Haz basit bir tatmin duygusu değildir. Freud'un deyimiyle bir arınma, yücelme durumudur. Bunun ilahi bir şey olması gerekmiyor. İnsan kendi fitratından kaynaklanan hazdan mutlu, huzurlu olabilir. Kişi mutlu olduğu için haz duymaz, haz duyduğu için mutlu olur. Haz bir işin neticesidir. İş ne kadar başarılıysa, baştaki amaca ve niyete uygun olarak yapılmışsa haz artacak, değilse yok olacaktır. Haz, varlığın sırrını duyumsamaktır. Bu yüzden haz ile sır doğru orantılıdır, haz arttıkça sır da kendini açığa çıkaracaktır.

Haz insana doygunluk, genel anlamda bir tatmin ve anlık yücelme duygusu sağlar. Kişi bir süreliğine kendinden uzaklaşır, varlıkla bütünleşir. Nesneye bağlı hazlar da böyledir, ancak onlar geçicidir. Okumak, yazmak, bulmaca çözmek, çekmeceleri tamir etmek, yemek yapmak; bunların hepsi hazzı içinde barındırır. İnsan yaptığı şeylerden keyif duyan varlıktır, yaratıcı haz ise hepsinden öte bir gücü içerir. Freud'un söylediği gibi, “Sanatçı, bizim daha çok kişisel gözüyle bakacağımız düşlemlerini önümüzde sergiledi ya da bunları bize anlattı mı, belki o vakit çeşitli kaynaklardan çıkıp gelerek bir araya toplanan yüce bir haz duyarız.” Bizi doygun bir ruha kavuşturan şey bu

hazdır.

Freud sanatsal hazzı da çocuğun oyun oynamaktan elde ettiği hazla aynı şekilde değerlendirir. Çocuk oyun oynamaktan nasıl keyif alıyorsa sanatçı eserini üretirken de aynı hazzı duyar; sadece sanatçı değil, okur da aynı tadı alacaktır, çünkü haz duygusundan el çekmek mümkün değildir. “İnsan ruhunu tanıyanlar bilir ki bir zaman tadılmış bir hazdan el çekmek kadar güç şey yoktur. Doğrusu, el çektiğimiz bir haz da söz konusu değildir; bütün yaptığımız, bir hazzı atıp bir başkasını onun yerine koymaktır; el çekmek gibi görünen, gerçekte bir yerdeş ürüne yöneliştir.”¹²

İnsan hayat boyu oyundan kopamaz, sadece oyunun adı ve türü değişir. Arabalarla veya bebeklerle oynamazsınız da yaşın getirdiği başka oyunlara yönelirsiniz. Sanat da böylesi arayışlardan biridir. Bu, sanatı ciddiyetsiz yapmaz, aksine değerli hâle getirir. Freud buna çocuğun oyun oynarken büründüğü şekille örnek verir. Çocuk oyunu nasıl ciddiye alıyorsa yazar da yazma eylemini öyle ciddiye alır. Çünkü ciddiye almadığı şeyden haz duyması mümkün değildir. Çocuklarla oyun oynadıysanız bilirsiniz, sizin oyuna her şeyinizle kendinizi vermenizi, yani oyunu ciddiye almanızı isterler; şayet laubali davranır, kayıtsız kalırsanız oyun biter. Çocuğu oyunda olduğunuza ikna etmelisiniz. Yazar da okurunu öyle ikna etmek zorundadır, yoksa okur kurmaca anlaşmasını bozarak oyundan çıkar.

Peki, yazar gerçek anlamıyla oyunda olduğunu nasıl gösterebilir?

Her şeyden önce yazarın haz duyması gerekir yazdıklarından. Sonra elindeki unsurlarla ikna edici sahneler kurmalıdır. Zaten okur ikna olmaya hazırdır, metni eline aldığı anda kurmaca anlaşması denen gizli bir anlaşmayı baştan kabul etmiştir; yeter ki yazarın numara yaptığını, kendisini kandırmaya çalıştığını anlamasın. Sanatta kandırmak değil ikna etmek vardır; ikna edilerek ruhumuzun gerilimlerinden uzaklaşır, kendimizi esere kaptırırız. Bu yüzden haz içsel bir olaydır ve bilinçaltıyla doğrudan bağlantılıdır. Yüzeysel, basit veya kendimizi vermediğimiz işlerden haz duymamız söz konusu olamaz. Para, şöhret veya görev icabı inanmadan yaptığımız işlerden keyif alamayız. Haz duymadığımız için de ruhun gerilimlerinden kurtulamayız.

Yazar da okur da ruhun derinliklerindeki gerilimden ancak haz sayesinde kurtulabilir. Yaşamın getirdiği gerilimlerden bir kaçış veya sığınak olarak kendimizi sanata teslim ederiz. Biraz oyalanmak ve gerçeklerden kopmak hoşumuza gider. Oradaki sanal gerçeklik bir süreliğine asıl gerçekliğimiz olur ve kahraman olarak başka bir âlemde yaşamaya devam ederiz. Yazar metnini yazarken kendini o âlemde hissetmemiş, o duygusal yoğunluğu ya-

¹² Sigmund Freud, *Sanat ve Sanatçılar Üzerine*, çev. Kamuran Şipal, YKY, 2001, s. 105.

şamamışsa ondan yaratıcı hazzı da duymayacaktır. Yani demek istiyoruz ki, yaratıcı haz metnin sonunda değil, metnin yaratım aşamasında gerçekleşir. Yazarı metne bağlayan şey odur. Yaratıcı haz yoksa yaratıcı zihin de devreye girmeyecektir doğal olarak. Böylece ortaya kendini tamamlamış, amacını gerçekleştirmiş iyi bir eser çıkmayacaktır. Ayrıca yaratıcı haz devreye girmişse zamanın, eserin, piyasanın hiçbir önemi yoktur; o zaten kendini gerçekleştirmiş demektir. Goethe'nin *Faust*'u kırk yılda yazması, Tolstoy'un *Savaş ve Barış*'ı yedi-sekiz kez elden geçirmesi; Picasso'nun bir eseri için bin ayrı çizim yapması yaratıcı zihnin ve hazzın ürünüdür.

SONER OĞUZ

Olaysız Öyküler

Öyküleme, bir anlatım yöntemi olarak edebiyatla yaşıttır, denebilir. Zira en eski metinler olarak kabul gören “İlyada” ve “Gılgamış” gibi destanlar bilinir manada bir vaka üzerine kurulmuştur ve öyküleme için gerekli tüm şartları taşımaktadır. Söz konusu hâl Türk destanları için de geçerlidir. Türkçenin ilk yazılı belgeleri olarak kabul gören “Göktürk Yazıtları”nda genel anlamda bir söylev havası bulunsa da yer yer öyküleyici anlatıma başvurulduğu açıktır:

“Küçük kardeşim Kül Tigin vefat etti. Kendim düşünceye daldım. Görür gözüm görmez gibi, bilir aklım bilmez gibi oldu. Kendim düşünceye daldım. Zamanı tanrı yaşar, insanoğlu hep ölmek için türemiş.”¹

“İlteriş Kağan kazanmasa ve ben kendim kazanmasam, il de millet de yok olacaktı. Kazandığı için ve ben kendim kazandığım için il de il oldu, millet de millet oldu.”²

“Bunca milleti hep düzene soktum. O şimdi kötü değildir. Türk kağanı Ötüken ormanında otursa ilde sıkıntı yoktur. Doğuda Şantung ovasına kadar ordu sevk ettim, denize ulaşmama az kaldı. Güneyde Dokuz Ersine kadar ordu sevk ettim, Tibet’e ulaşmama az kaldı.”³

Bu ilk yazılı belgelerin gerisinde başlangıcı belirsiz bir destan döneminin varlığını ve daha eski belgelerin bulunabilme olasılığının her zaman imkân dâhilinde olduğunu da hesaba katarsak öyküyü olmasa bile öykülemeyi yüzlerce yıl geriye götürebiliriz. Lakin olay ya da durumun aktarılması bağlamında öykülemenin de bir evrimden geçerek günümüze ulaştığı, bu evrim sürecinde değişimin en hızlı ve yoğun yaşandığı dönemin 1950 sonrasına denk geldiği söylenebilir. Bilhassa son dönemde anlatmaya dayalı gelenek-

¹ *Orhun Abideleri*, Muharrem Ergin, s. 59

² *age.* s.113

³ *age.* s. 3

sel öyküden anlatmaktan ziyade “kurmak” temelli bir modern öyküye geçişe tanıklık ediyoruz.

Öykü, uzunca bir süre kronolojiye bağlı kalarak bir olay ve bununla ilgili kişilerin zaman ve mekân düzlemine yerleştirilmesi biçiminde tarif edildi. Günümüz için eksik kabul edilebilecek bu yöndeki tanımlamalar, yakın zamana kadar kabul de gördü. Zira kabul görmesine engel olabilecek örnekler ya hiç yoktu ya da sayıları çok azdı. Edebiyatın, dolayısıyla da türlerin, bizim duyuş, düşünüş ve yaşayışımızla ilgisi yadsınamaz. İnsanın yaralı, hissiyatın eksik gedik olduğu bir dönemde -edebiyatın ihtiyaçlar bağlamında ilerlediği düşünüldüğünde- öykü için muhtemel sonlardan biri de olay yahut durumun bireyin iç dünyasındaki karşılığını sorgulamaktı. Modernitenin kaçınılmaz sonucu olan yalnızlaşma ve yabancılaşma temalarını, bireydeki kapanışı olay üzerinden göstermek her zaman mümkün olmayabilirdi. Bu çerçevedeki arayışlar, olaysız öyküleri doğurmuştur denilebilir.

Olaysız öyküler hakkında farklı tanımlamalarımız, çıkarım ve tespitemiz olabilir. Yeni kavramların yerleşme sürecinde bu tür anlamlandırma, tanımlama farklılıklarıyla karşılaşmak olası ve tabiidir. Buradaki farklılığın temel nedeni neyin olay değeri taşıyıp neyin taşımadığı üzerindeki farklı düşünüşler olabilir. Bir vazoun kırılışı, kaynağı belirsiz bir ses, belki bir te-bessüm çoğumuz için olay değeri taşımaz. İşte olaysız hikâyelerde böyle-si durumlar olayın yerini alır. Peki, bu öyküler hakikaten olaydan tümüyle sıyrılmış metinler midir? Yoksa esasında bir olay var ama “vukuat” yok mu demek gerekir? Bu tür öykülerde bilinir manada bir olaya rastlamak güçtür. Sadece olayın satır aralarına serpiştirilmiş kırıntıları ile karşılaşabiliriz belki. Şu da var ki nihayetinde içsel ya da dışsal her durum bir olayın öncesi veya sonrasına dayandırılmaya müsaittir. Bir öykü için asli olan olay değilse, öykü bir olay etrafında ilerlemiyorsa -bir anlamda deneme türünün sınırlarında gezen- o metin için “olaysız öykü” denilebilir. Burada asıl olay bir bakış, bir gülüş vs. durumların öncesini yahut sonrasını dolduran okur tarafından ek-lenecektir. Olaysız öykülerde olsa olsa bir iç serüvenden bahsedilebilir. Zira her şey-zaman ve mekân da buna dâhil- öykü kişilerinin iç dünyasındadır. Bu da zamanda kırılmalara ve zihinde hızlı geçişlere olanak tanır. İçsel durum-lar, duygulanımlar, izlenimler olayın yerini alır. Anlatım duygusal-düşünsel bir atmosfere dayandırılır. Anı, rüya, hayal gibi unsurların sanat-edebiyat da-iresinde rağbet görmesi ve cazibesini en azından şimdilik yitirmemiş olması olaya yaslanmayan öyküler için önemli bir imkândır.

Olaysız öyküler, okura daha önceden tasarlanmamış bir imge, bir meta-for ya da sadece bir kelime peşinde çıkılan bir yolculuğu okuduğu hissini ve-rir çoğu zaman. Bu türde, yazar üzerinde duracağı içsel durumu belirledikten

sonra, dili de bu anlamda bir biçime sokarak öyküsünü oluşturur. Yoğunlaşan duygu ve düşüncelerin açığa vurulması için bilinen anlamda bir nesir dili kâfi gelmeyecek; çağrışımlara, yinelemelere, ses uyumlarına da başvurulacaktır. Kelime tercihleri ve söz dizimiyle oluşturulabilecek ahenk tümüyle statik yahut değişken bir ruhsal vaziyetin emrine sunulacaktır. Teknik anlamda ise anlatma ve diyalogun yerini iç monolog ve bilinç akışı gibi yöntemler alır. Kapanan insanı anlatmak için diyalog ve tasvirden çok ruhsal betimlemeler ve iç konuşmalar ön plana çıkar. Eylem üslubu da, ister istemez, yerini fiillerin eksiltimiyle sağlanacak sıfat ve zarf ağırlıklı bir tasvir-tahlil üslubuna bırakır.

Olaysız öykülerin en belirgin özelliği özetlenemez oluşudur. Ancak böylesi bir metin okurun anlatılan durum üzerine bir olay yerleştirmesine yahut söz konusu durumu bir olay üzerine oturtmasına da imkân tanır. Okur etkinliğini artıran bu hâl, olaysız hikâyelerin anlam üretmeye, farklı okumalarda çoğalmaya daha elverişli olabileceğine işarettir. Bir hikâyenin özetlenemez oluşu bir olumsuzluğa karşılık gelmez. Açıklanamaz, özetlenemez, sadece hissedilebilir bir tür olan şiire yaklaşmanın göstergesi olarak da kabul edebiliriz bunu. Okunma süreci sonunda bize bu öykülerden kalan çoğu kez sadece imge, metafor ve kimi çağrışımlar olmaktadır. İyi bir metafor, iyi bir imge de en az çarpıcı bir olayın bıraktığı etki gücüne sahiptir. Bu tür imgeler öykünün okurdaki varlığını ve tesirini uzunca bir zaman devam ettirir. Bu nedenle iki öykü biçimini etki güçleri açısından kıyaslarken bir olayın ya da bir imgenin bırakacağı etkiler üzerinden bir mukayese yapılmalıdır.

Modern yaşam getirdikleriyle olsun götürdükleriyle olsun yeni bir insan profili oluşturmaya çoktan başlamıştır. Değişen insanı konu edinen edebî, sanatsal türlerin de yeni imkânlar deneyeceği ve yer yer türün sınırlarını zorlayacak bir farklılaşmaya gideceğini düşünmek ve durumu kabullenmek yanlış olmaz. Kısa bir süre evvel olaysız bir öykü yazmak kolay benimsenecek bir tavır değilken bugün böylesi bir değişim çoktan kabul görmüştür.

İHSAN ABDÜLKUDDUS¹

Türkçesi: Ökkeş Hengil²

Günah ile Sevap Arasındaki Şaşkın

Kendisi bir ressamdır ama öyle meşhur insanlardan değil.

İnsanlar oyuncuları tanır, şarkıcıları tanır, yazarları tanır ama ressamları tanımazlar. Bu ressamların suçu değil, insanların suçu. İnsanların sanat zevki bayağı ve basit olunca resim bir arpa boyu yol gidemezdi.

Kâğıda ilk çizgisini çektiğinden beri onu tanırım, fakirdi. Fakirliğine rağmen, güzel sanatlar fakültesinden mezun olduktan sonra resim öğretmeni olmayı kabul etmedi. Resim yapmaktan başka bir şey yapabileceğine inanmazdı. Öğrencilerin arasında dikilmiş, sanki kimseler duymasın diye alçak bir tonda konuşup öğrencilere resim yapmayı öğrettiğini hayal ederken onu bir gülme alırdı:

- Yani bu mantıklı mı? Önce benim öğrenmem gerekmez mi?

Küçük dükkânların etrafında turlardı; bakkallar, hırdavatçılar arasında tabela boyar, süsler yapardı. Yaptıklarının ücretini alır, resim yapmak için boya, fırça; üzerine çizim yapmak için kumaş parçaları alır doğruca "İtircılar Mahallesi'ndeki küçük odasına gider resim yapardı. Bütün geceyi resim ya-

¹ **İhsan Abdulkuddus:** Tiyatro ve televizyon sanatçısı Mısırlı bir babanın ve gazeteci Mısırlı bir annenin oğludur. 1 Ocak 1919'da Kahire'de dünyaya geldi. Çok küçük yaşlarda kısa hikâye ve şiirler yazmaya başladı. 1942 yılında hukuk öğrenimini tamamlayan yazar iki yıl avukat olarak çalıştıktan sonra gazete ve edebiyat yazılarına odaklanabilmek için avukatlığı bıraktı. *Rûz-ul Yûsuf* dergisinde editörlük, *Ahbbaru'l-Yevm* gazetesinde yazı işleri müdürlüğü, *el-Ahrâm* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Babasının mesleğinden de etkilenererek bir dönem film senaryoları yazdı, radyo programcılığı yaptı. Yazdıkları nedeniyle birkaç kez hapse giren yazar düşüncelerinden ve prensiplerinden vazgeçmedi. Yazdığı birçok roman ve öykünün çoğu sinemaya uyarlanan İhsan Abdulkuddüs 11 Ocak 1990 tarihinde beyin kanamasından vefat etti.

Öykü, yazarın aynı adı taşıyan *Günah ile Sevap Arasındaki Şaşkın* (el-h'air beyne'l helal ve'l-haram) adlı kitabından alınmıştır.

² **Ökkeş Hengil:** 1997, Gaziantep doğumlu. İlk ve orta öğrenimini Gaziantep, İzmir ve Aydın'da tamamladı. 2016 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Arapça Öğretmenliği bölümüne girdi. Hâlen bu bölümde eğitimini sürdürmektedir.

parak geçirir, güneş doğar sabah olur o hâlâ resim yapardı. Ne zaman uyurdu bilmem. Ya ne zaman yemek yerd? Yorgunluktan bitap düşünce uyur, açlıktan midesine kramp girip yemek yemesi gerektiğini hatırlayınca da yemek yerd.

Şiddetli bir bunalım yaşıyordu. Bunalımının sebebi fakirliği değildi. Hiç fakirlik hissetmemişti. Almak istediği bir şey yoktu, olsa da zaten alamazdı. Bunalımının asıl sebebi şaşkınlığıydı. Garip bir şaşkınlıktı. Sevap ve günah arasında kalmış bir şaşkıındı. Sevap neydi? Günah neydi? Neden sevaptı? Niçin günahı?

Küçükken namaz kılardı, babası öğretmişti ona namaz kılmayı. Annesi, kafasının içini meleklerle, peygamberlerle ilgili hikâyelerle doldurmuştu. Namaza dururken sanki harikalar âlemine dalıyordu. Bu âlemde cennet vardı, melekler vardı, büyük koca çeneleriyle gülümseyen akça pakça yaşlılar vardı. Şevkle dalıyordu bu âleme. Bu âlemin hayaliyle yeniden doğuyor, abdest aldığı suyla hayat buluyor gibi heyecanla dalıyordu. Hiç sorgulamıyordu.

Onun için “neden” kelimesinden sonrası yoktu. Annesi ona namaza durmadan önce bacaklarını kısa şortunun altına, diz kapaklarına kadar kapatacak siyah uzunca bir çorap giymesini söylüyordu. Hiç neden diye sormuyordu. Babası da namaz kılarken takke takmasını söylüyordu. Sorgusuz sualsiz takıyordu. Fatıha okusun diye onu türbelere götürüyorlardı, sonra ellerini açıp dua edip yüzüne sürüyordu. Ancak hiç sormuyordu neden diye.

Aklında günah sevap kavramları yoktu. Yapıyordu, çünkü yapması gerekiyordu. Yapmıyordu, çünkü yapmaması gerekiyordu. Neden yapmam gerekiyor, niye yapmamam gerekiyor diye kendi kendine bile sormuyordu.

Bütün dünya gördüğü kadardı. Günahsız sabilerin dünyası işte... Anne babalarını severler, Allah'ı severler, namaz kılar ve oyun oynarlar. Ancak büyümeye başladı, tabi zihnindeki şey de büyümeye başladı. Bir kelime olarak çıkıp karşısına dikildi:

- Neden?

Kendi kendine “annem neden namaz kılarken bu saçma sapan siyah uzun çorabı giy diye ısrar ediyordu?” diye sorduğunda on dört yaşındaydı.

- Dizlerimi kapatsın diye...

- Tamam da neden dizlerimi kapatıyorum?

- Çünkü avret mahalli...

- Avret mahalli ne demek?

- Avret demek insan nefsinin aynasını tahrik eden her şey demek...

- İyi de benim dizlerim insanların nefsini neden tahrik etsin? Altı üstü kısa pantolon giyiyorum. Üstelik...

Kendisiyle olan çekişmesi sürüyordu. Bir yandan kendi aklının öte yan-

dan anne babasının aklının ve onların aşıladığı dinî duyguların ağır bastığı bir tartışmaydı bu.

Bu tartışma bir isyanla bitene kadar namaz kılmaya devam etti, uzun çorabı giymeden, başına takke takmadan... İsyani ne Allah'a ne de dineydi. İsyani aklının mantığının almadığı kalıplaraydı.

İsyan etmesine rağmen korkuyordu. Hata etmekten korkuyordu. Korkudan kimi zaman uzun çorabı giyiyor, sonra sil baştan çıkarıyordu.

"Neden" sorusu zihninde çığ gibi büyüyordu. Kendi içindeki çekişme dinmiyor, her şeyi sorguluyor ama bir türlü bir sonuca varamıyordu.

Yorgun düştü. Sonunda namazı bıraktı. Allah'a inanmadığından değil, küçük aklının almadığı konuları tartışmaktan yorgun düştüğü için. Kaçmaya çalışıyordu. İç çatışmasından kaçmak istiyordu ama Allah'ı kalbinde hissediyordu. Ona inanıyor, sığınıyor, kalbi huşu ile doluyordu. Namaz kılmadığı halde zihnindeki sorular peşini bırakmadı.

Sanata olan ilgisi acısını azaltıyordu. Şaşkınlığın acısı... Tartışması şimdi de yeni bir yöne evriliyordu:

- Sevap neydi? Günah neydi? Mesela yalan söylemek günah mıydı?

Babası da yalan söylüyordu. Kimseyi incitmeyen beyaz yalanlar... Peki ya babası yalan söyledi diye ateşte yanacak mıydı? Hayır, ... babasının ateşte yanmasını kabul edemiyordu. Belki de yalan söylemek günah sayılmazdı. Günah olan yalan değil insanları kırmaktı. Eğer yalan söyler de kimseyi incitmezse, yalan günah sayılmazdı. Hatta belki de birisini rahatlatmak için yalan söylerse bu sevap bile sayılabilirdi. Peki ya sanat neydi? Sanat yalandı. Sanatçılar yalanda ustalaşmış bir güruhtu. Aktör, senin önünde durup sana yalan söyler, seni anlattığı hikâyedeki dünyaya çeker. Ya sanatçılar? İnsanları eğlendirmek için yalan söylüyorlar diye ateşte yanacaklar mı? Onların yalanları günah değil sevaptı öyle mi?

Bir yalanın insanları kırıp kırmadığını kim belirliyordu? Ortada bir ölçü yoktu. Yoksa yalan söyleyip söylememe hakkını insanlara mı bırakıyoruz? Bunun adı kaos! Bir katil öldürmenin, bir hırsız da çalmanın kendi hakkı olduğunu pekâlâ söyleyebilirdi. İnsanlara yalan söyleme hakkı tanınsa yalan söylemekten geri durmazlardı. En iyisi yalanı bütün renkleriyle beraber günah saymaktı. Fakat...

Tartışma sürüp gidiyor, günah ile sevap arasında şaşkınlığı artıyor, artık acı çekiyordu. Şaşkınlığı bütün tablolarında ortaya çıkıyordu. Oysa tablolarında bir görüş belirttiğinden ya da eleştiride bulunduğundan bihaberdi... O sadece şaşkın tekiydi. Şaşkınlığı ona acı ve endişe veriyordu. Âşık olduğunda acısı zirveye ulaşmıştı. Evli bir kadınla birbirlerine âşık olmuşlardı. Kendi kendine sormaya başladı:

Aşkî günah mıydı? Sevap mıydı?

Tartıştığî konu cinsel ilişki değildi. Cinsel ilişki onun gözünde tartışmaya değmeyecek kadar önemsizdi. O, duyguyu mesele ediyordu. Duygusunu, aşkını... Aşkî günah mıydı sevap mıydı?

Günahmış, herkes öyle diyordu. Hem başka bir adamın hakkına giriyordu. Hak yemek ise günahtı. Çünkü hak yemek insanları kırmak sayılırdı.

Neydi ki yediğî bu hak?

Bu kadın başka bir adama aitti.

Bir kadın bir adama nasıl ait olabilirdi ki? Kadınlar alınıp satılacak bir mal değil, kendi başına bir bireydir. Hem sevmeden evlenmişti. Hatta eşini bile kendisi seçmemişti. Başkaları onun yerine seçmişti. Evlenmişti, çünkü öyle olması gerekiyordu da ondan. Bizimki görevini yerine getiriyor, üzerine düşeni yapıyordu sadece. Görevi kadını aşktan geri koymak değildi. Kadın çalışanı âşık olunca şirketin müdürünü yıkıp geçmiş sayılmazdı. Âşık olduğu adam da şirketin haklarını çiğnemiş sayılmazdı. Bu evlilik çocukları büyütüp hayata hazırlayan bir şirket değildi. Kocasî da şirketin müdürü değildi! Bu mantıktan korkuyordu. Kafasını kaldırıp gökyüzüne bakıyor sanki şaşkınlığına bir cevap arıyordu. Kulaklarında çığlık gibi bir ses yankılandı:

- Hayır, evlilik bir iş değildir. Hele de bir şirket hiç değildir. Evlilik iki karakterin bir toplum potasında erimesidir. Sen aşkınla sadece bir evliliğî değil aynı zamanda bir toplumu da çiğneyip geçiyorsun!

Korkusu büyüdü. Aşkından kaçmaya başladı. Sevdîğî kadından kaçmaya başladı. Aşkî ağır basar basmaz sevdîğî kadına geri döndü. Sonra yine kaçtı. Bir yandan günah öteki yandan sevap çekiştirip duruyordu onu. O ise şaşkıındı. Artık şaşkınlığını kaldıramıyordu. Hastalandı. İnce hastalığa yakalanmıştı. Verem ciğerlerine sıçrayıp sonunda canını aldı.

Bir keresinde ziyaretine gitmiştim, yatağında uzanıyordu. Dudaklarından sararmış yüzüne uzanan bir gülümsemeyle:

- Mutlu mesut yaşadığî zamanlar ne zamandı biliyor musun? Zihnimin soru sormayı bıraktığî, ruhumun huzura kavuşup iman edip sükûnete erdiğî zamanlardı. Diyeceğîm o ki herkesin iman edip rahata erene kadar aklını bir kenara koyması gerekiyor, dedi.

Ben de sevgi dolu bir edayla:

- Akli, ruhun hizmetine verenler imana kavuşur. Ruhunu, aklının hizmetine verenler de şaşırır gider.

- Ne demek istiyorsun?

- İman, ruhun huzura ermesidir. Düşünmeye girişmeden önce iman kazanmak gerekir. Sonra o imanın sınırlarında düşünebilirsin. İman, doktorun yazdığî ilaç gibidir. Burada doktordan kastım Allah. Sen ilacı içmeden önce

ilacın içeriği hakkında soru sorma. Sorarsan yorulursun, şaşırırsın. Sen kim-yager değilsin. Soru sorunca iş, ilacı reddetmeye kadar gider. İşte o zaman da derman bulamazsın.

Anlamalı bir ifadeyle baktı. Daha sonra elimi, bir deri bir kemik haldeki titreyen ellerinin arasına aldı. Gözlerinde bir parıltıyla:

- Günahı sevabı nasıl ayırt ediyorsun?

- Günahı sevabı ayıran aldığımız eğitimidir, bu da toplum düzeni için konulmuştur. Tıpkı trafik kuralları gibi. Yolun solundan gitmek imkânsız değil ama bizden sağdan gitmemiz istenir. Biz de buna uyup kimseyle çarpışmayalım diye sağdan gideriz. Bu altı üstü toplum hareketini düzenlemek için konmuş bir kural. İşin insan kısmına gelirsek her insanda Allah'tan bir parça var. Adı da 'vicdan'. Günahı sevabı ayıran da bu vicdanın ta kendisi. Sevap ne sana ne de başkasına acı veren şey, günah da ya sana ya da başkasına acı veren şeydir. Vicdan da davranışlarının başkasının canını yakıp yakmadığını ölçen hassas terazidir.

Titreyerek:

- Ya vicdansız insanlar?

- Onlar da Allah'ı bilmeyenler.

Zayıf nefesleri dudaklarının üzerinde dağılırken uzun bir süre sessiz kaldı. Sonra gözleri bir ışık görmüş gibi parladı. Kimsenin duymasını istemediği bir ses tonuyla:

- Tartışma götürmez bir gerçek var.

- Neymiş o?

Bir lokma kalmış yüzündeki gülümsemesiyle:

- Ölüm!

Yüzünü dönüp, elimi öfkeyle sıkıp:

- Ben ölmek istiyorum, niye biliyor musun?

Elini tutmuş yavaş yavaş eline dokunurken gülümsememle onu neşelendirmeye çalışarak:

- Neden? diye sordum.

- Öldükten sonra günah neymiş sevap neymiş öğreneceğim de ondan, dedi.

Uzun bir süre sustu. Sonra gözlerini belertip, gözlerindeki parıltıyla birlikte bağırdı:

- Öğrenecek miyim? Yoksa ölümden sonra...

Hemen sözünü kestim:

- Evet, evet, öğreneceksin.

Bitkin bir halde başını yastığa bıraktı, sözünü tamamladı:

- Bilemiyorum.

Ç a ğ d a ş İ r a n Ö y k ü s ü

ALİ EŞREF DERVİŞİYAN¹Türkçesi: **Solmaz Arzili²**

Yoksul

- Niyazi Ali Yoksul.

- Burada...

Onu ilk gördüğümde okul merdivenlerinin kenarında oturmuştu. Öksürüyordu. Tek tek gelen öksürükler vücudunu sertçe sallıyordu. Ağzından soluk, kan rengi bir sıvı aktı. Eskimiş ceketinin koluyla ağzını sildi. Aceleyle sınıfına girdi ve ön sırada oturdu.

İkinci sınıftaydı. Soluk renkli küçücük bir vücudu vardı. Boynundaki damar, derisinin altından görünüyordu ve nabızı da ateşi olan bir hastanın nabızı gibi atıyordu.

Kurşun kalemını kısa bir ipile ceketinin düğmesine bağlardı. Yazarken ipin kısalığı yüzünden karnını öne çekerekdi. Sanki kalem yerine kendi vücudunu kâğıt üstüne çekiyordu. Ödev defterini elime aldığımında elleri titrerdi. Kâğıtları okulun çöplerinin içinden bulup defter yapardı. Ödevlerini kontrol ederken sanki hayatını kontrol eder gibiydim. Öğlen vakti eve gitmezdi. Çocukların çoğu eve gitmezdi. Dün geceden kalmış bayat ekmeklerini okulun

¹ **Ali Eşref Dervişiyân:** İranlı Kürt öykü yazarı, eğitimci ve akademisyendir. 3 Ağustos 1941'de İran'ın Kirmanşah şehrinde doğdu. Öğretmenlik eğitimini bitirdikten sonra İslamabad'ın yoksul köylerinde öğretmenlik yaptı. Daha sonra Tahran'a taşındı ve İran edebiyatı alanındaki çalışmalarına devam etti. Avustralya Koleji ve üniversitelerde Fars edebiyatı dersleri verdi. 2006 yılında İran Demokrasi Merkezi'nin konuğu olarak Avustralya'ya gidip çeşitli sosyal ve kültürel konularda konferanslar verdi. İranlı Fransız yazar Marjane Satrapi, *Persepolis* adlı çizgi romanında Dervişiyân'dan bahseder ve onu "İranlı Charles Dickens" olarak niteler. 26 Ekim 2017'de Karaj'da vefat eden Dervişiyân Beheşt Sakineh mezarlığına defnedildi.

Öykü, yazarın *Az Nedarad Ta Dara/ Yoksuldan Zengine Kadar* adlı eserinden Türkçeye çevrilmiştir.
² **Solmaz Arzili:** 1972 yılında İran'ın Tebriz şehrinde doğdu. Ailesi 1985 yılında Tahran'a yakın Karaj şehrine taşındı. Arzili, 1995 yılında Tahran Şehit Beheşt Tıp Üniversitesi ebelik bölümünden mezun oldu. Kliniklerde alanındaki çalışmalarıyla beraber Farsça ve Türkçe edebiyatlarına ilgisinden dolayı çevirmenliğe başladı. Türkçeden Farsçaya 3 kitap çevirdi. Bunlardan ikisi İran'da yayımlandı ve 6. baskıya ulaştı.
 Arzili, 2017 yılından beri Ankara'da yaşamaktadır.

kerpiç duvarının kenarında oturup yerlerdi. Onun da ekmeği cebindeydi. Lastik ayakkabı ayak bileğinde kırmızı kötü bir iz bırakıp yaralamıştı. Derslerine iyi çalışıyordu. Diğerlerinden daha çabuk öğrenirdi. Gazetelerin büyük puntolu yazılarını rahatça okuyabilirdi.

Bir gün hepimiz sessizce oturmuştuk. Pencerenin kırılmış camı gazete kâğıdıyla kaplıydı; gazetenin hışırtısı çocukların ilgisini çekti. Niyaz Ali'ye "Niyaz Ali gazeteyi okuyabilir misin? Orada ne yazılı söyleyebilir misin?" diye sordum.

Biraz kızardı ama sonra mırıldanarak başladı okumaya: "Ceket yazmış hocam."

"Aferin, doğru, hadi oku!"

"İki yüz el...li Tümen³ hocam."

"Bravo, çok iyi, devam et."

"Tahran'da müzayedeye koyuldu."

Bir nefes alıp bana dönerek "Hocam, ne güzel ve büyük harflerle yazılmış." dedi.

"Evet Niyazi Ali, gazetelerde büyük ve güzel şeyler yazıyorlar." dedim.

Niyazi Ali Yoksul?

Burada...

Soyadı Yoksul'du. Sınıfta çoğunun soyadı Yoksul'du. Adı okunduğunda, irkilirdi. Çekinerek kurşun kalem ve ipini görmemem için onu saklardı, sonra kısa bir çığlıkla "Burada" derdi. O vaziyette sesi avuçta sıkıştırılmış bir karga yavrusunun çığlığına benzerdi.

Çocuklar okul bahçesinde oynarken o duvar kenarında oturup kâğıt topunu avucunda sıkardı. Gökyüzünü seyrederdi ve hasretle çocukların oyunlarına odaklanırdı. Kendisi oynarken öksürmeye başlardı ve kan kusardı.

Onunla daha fazla konuşmak isterdim. Bir gün okulun merdivenlerinde oturmuştum, o da

yavaşça gelip merdivenlerin kenarında oturdu. Topu elindeydi. Kirli dizleri yırtık pantolonun

deliklerinden belirirdi.

"Niyazi Ali eviniz nerede?" diye sordum.

"Kalenin arkasında hocam."

"Babanın adı ne?"

"Aksakal hocam."

"Ne iş yapıyor?"

³ İran'da, halk arasında kullanılan para birimi.

“İşsiz. Çok yaşlı. Sürekli evde oturuyor.”

“Annen nasıl? O ne iş yapıyor?”

“Şimdilik işsiz. Dün ön dişleri düştü ve işsiz kaldı.”

Biraz soruşturunca anladım ki annesi Bâkır Amca için çalışmış. Bâkır Amca tüccardı, köyden şehre çerez ve yemiş götürüp satardı. Annesinin işi, ağzı kapalı Antep fıstıklarının açmaktı, hem de dişleriyle. Günde ücret olarak yirmi beş kuruş almış. Kaç yıl çalıştıktan sonra dişleri dökülmüş ve işsiz kalmış.

Abisinin adı Hakberader'di. İki yıl önce askerlik görevi bitince köye dönmüştü, çalıştığı yerde enkaz altında kalarak ölmüş ve onları yalnız bırakmıştı.

Kış geldi. Çocuklar uzak köylerden okula geliyorlardı. Okula varınca buzdan adama benziyorlardı. Kirpiklerin etrafı, kaşlar, burun delikleri hepsi donmuş vaziyette olurdu. Göz kırpınca kirpikleri tıpkı iki parça cam kırıntısı gibi birbirine çarpıp çık-çık ses çıkarırdı. Soba kenarında oturup burunlarından buz parçaları koparırlardı. Üst sınıflardaki daha büyük öğrencilerin üst dudakları ve bıyıkları buz kesilirdi. Çarıklarını sobaya yapıştırdıklarından dolayı yanmış lastik ile keskin ter kokusu odayı kaplardı. Çarıklardan ve lastikli ayakkabılardan damla damla su dökülür, sobanın etrafını ıslatırdı.

Benim odam sınıfın yanındaki odaydı. Her sabah pencereden çocukların okula gelişlerini seyrederdim. Niyazi Ali ayağına ip bağlanmış bir kuş gibi okula sürüklenerek gelirdi.

Dersler bittiğinde çocuklardan sınıfın önüne gelmelerini, hikâye veya masal anlatmalarını isterdim. Bazen de onlardan ilginç rüyalarını hatırlamalarını isterdim. Bir gün sıra Niyazi Ali'ye geldi. İlk önce kabul etmedi ama sonra kabul etti. Yüzü bir hastanın yüzü gibi kızarmış, sesi ise titriyordu. Anlatmaya başladı:

“Rüyamda bir serçe olmuştum. Hep zıplıyordum. Çatıdan bahçeye, oradan da rafın üstüne zıpladım. Babam “Allah Allah, çocuğumuz serçe olmuş.” dedi. Sonra gördüm ki o da serçeye dönüştü ve gidip odanın köşesine kondu. Annem önce güldü sonra ağlamaya başladı. Birden gözü ejderhaya çarptı “Aman Allah’ım Bâkır Amca gelmiş.” Bağırdı; sonra eteğinden bir avuç Antep fıstığını hızlıca çıkartıp ağızlarını açmaya başladı. Annemin ağzında hiç diş kalmadığını gördüm. Ağzından kan akıyordu. Gidip ejderhanın gözünü çıkarmak istiyordum. Antep fıstıklarından biri gülerek şöyle dedi:

“Ejderhanın gözünü çıkarmak bir işe yaramaz, öyle bir şey yapmalıyız ki ejderha kederden gebersin.”

Antep fıstıklarının tamamı gülmeye başladı ama sonra hepsi ağızlarını kapattı. Ejderha depoya girdi ve onların hepsinin ağızlarının kapalı oldu-

ğunu gördü. Ejderha öfkeyle “Hey! Sizler! Size şimdi gününüzü gösteririm” diyerek onların kafalarına vurmak için gidip büyük bir sopa getirdi.

Ayaklarının altı dişlerle doluydu. Ayağı onların üzerinde kaydı ve kafa üstü yere çarptı. Antep fıstıkları gülmeye başladı ve hepsinin ağzı açıldı. Bâ-kır amca sevindi ama fıstıklar birbirine “Artık gülmeyelim çocuklar.” dedi.

Ejderha onları güldürmek için komik şeyler yapmaya başladı. Boynunu gökyüzüne yıldızlara kadar uzatıyordu. Takla attı. Gözlerini şaşı yaptı. Kulaklarından yıldızlar çıkarttı. Ben gülmeye başlayınca sesimi duydu ve bana döndü:

“Bunların hepsini sen yaptın değil mi?” diye sordu. Aniden bana saldırdı. Pencereden kaçmaya çalıştım. Pencere küçüktü. Fıstıkların biri yakınımdaydı: “Gel benim üstümde otur birlikte kaçalım.” dedi.

Fıstık, bir balona dönüştü. Ben de üzerine oturdum. Balonun üstünde sobanın deliğinden dışarı çıkıp yükseldik. Gökyüzünden anneme boynuna takması için bir yıldız getirmek istiyordum. Ama aniden ayağım kaydı ve kafa üstü yere kapaklanmaya başladım. Düşerken uzaktan babamı gördüm. Evimizin çatısında kerpiç yapıyordu. Kafayla kerpiçlerin ortasına çakıldım. O zaman uykudan uyandım ve gördüm ki oda tavanından su damlaları kafama düşüyor.

Bütün çocuklar gülerек alkışladılar. Yuvasına giden bir yavru ördek gibi sırasına geçti.

O yılki kış önceki kışlardan daha soğuktu. Pencereleleri gazete ve kartonlarla iyice kapatmıştık.

Bir gün sabah yine yoklama yapıyordum.

“Niyazi Ali Yoksul?”

Birkaç çocuk yavaşça “Yok!” dedi.

İrkildim. Sırası boştu. Çocukların yüzlerinden belirsiz bir hüznün okunuyordu. Hepsi başlarını eğmişti. Ekber, sınıfın öğrenci temsilcisiydi; ona sebebi sordum:

“Dün akşam öldü hocam, boğazından kan geldi ve öldü hocam. O halde bile hep şunu diyordu:

“Yıldız istiyorum, yıldız istiyorum, annem için bir güzel yıldız istiyorum.”

Çocuklar sessizdi. Rüzgâr sınıfın penceresine yapışan gazete kâğıdını sallarken bir fısıltı duyulur gibi oldu.

Sanki Niyaz Ali uzaklardan bir hikâye veya düşlerinden birini anlatıyordu. Gazeteyi okurken sesi hâlâ kulağımdaydı.

Gökyüzünün ortasında kara bir bulut lekesi oturuyordu. Hepimiz sessizdik. Penceredeki yeni gazeteye baktım. Büyük harflerle şöyle yazılmıştı: “Herkes için sağlık.”

Ç a ğ d a ş K a z a k Ö y k ü s ü

ASQAR ALTAY¹Türkiye Türkçesi: **Aşur Özdemir**

Kızıyatır

Bu, benim için çok sıcak bir hikâyledir. Aradan yirmi beş yıl kadar zaman geçmesine rağmen hiçbir yerde yayımlamamışım. Çocukluğumun mutlu ve tatlı günlerinin geçtiği Altay'daki Kızıyatır Yaylası hakkında anlatılagelen efsane, bu hikâyenin dünyaya gelmesine sebep olmuştu...

Bazen okurlar yazarlara "Eser nasıl meydana gelir?" diye soru sorarlar. Kızıyatır Yaylası efsanesi işte bu hikâyenin anası ve kaynağıdır. Gelgelelim efsanevi hikâye vakit geçtikçe tasavvur dünyama öyle yerleşmiş olmalı ki iç âlemimi yepyeni bir çalkantıya düşürdü ve Altay Baladı (Altay'ın Al Şakayı) adlı romanın yazılmasına yol açmıştı...

Buna sadece okur hayret etmiyor, kendim de hayret ediyorum!

Yazar

Ayı, burnunu rüzgâra vermiş, taze sası kokuyu içine çekiyordu. Çevre sık sarıçam ve köknarlar kaplıydı. Akşam karanlığının yeni çıktığı bir vakitti.

¹ **Asqar Altay:** Gerçek adı Asqar Qumarulı Alpisbay olan yazar ve eleştirmen Asqar Altay, 12 Şubat 1963 tarihinde Doğu Kazakistan iline bağlı Zaysan şehrinde dünyaya geldi. Çocukluk ve gençlik çağı Altay'ın Marqaköl, Kürşim, Katon-Qarağay yöresinde geçti. Bu yüzden de yazarın romanlarının bereketli kaynağı doğup büyüdüğü yerdir. Asqar Altay iş hayatının yanı sıra edebiyat çalışmalarını da aksatmadan sürdürmektedir. Yazarın *Degeleñdegi Jarılıs* (Degeleñ'deki Patlama), *Propıska* (İkamet Kaydı), *Kentavr* (Sentor) adlı hikâyeleri ortaöğretim ders kitaplarına, birçok hikâyesi ise yükseköğretim ders izlencelerine girdi. Dokuz hikâyesi Londra'da çıkan Albion adlı almanakta, bir hikâyesi Türkiye'de yayımlanan bir seçkide, birçok hikâyesi de Türk ülkelerinde yayımlandı. Yazarın *Qır men Qala Xıykayaları* (Köy ve Kent Hikâyeleri) adlı ilk hikâye ve hikâyet kitabı, otuz yaşında yazdığı *Altay Balladası* (Altay Baladı) adlı mitik romanı, *Kazino* (Gazino) ve *Killer Sawısqañ* (Kiralık Katil Saksığan) adlı hikâye kitapları, *Qızıl Böltirik* (Kızıl Bürçe) adlı hikâyet kitabı ile son yıllarda kaleme aldığı *Sıyrat: Altay Sagası* (Sırat: Altay Sagası) ile *Tuwajat: Tamuqqa Tüsken Säwle* (Uzak Akriba: Tamuya Düşen Işık) romanları geniş okur kitlesi tarafından bilinip okunmaktadır. Kazakistan Yazarlar Birliği Yönetim Kurulu Üyesi olan Altay Asqar, Uluslararası Franz Kafka Ödülü, Uluslararası Alaş Ödülü, Uluslararası Tölegen Aybergenov Ödülü, Ğabdol Sılanov Ödülü sahibidir. 2017 yılında Kazakistan Cumhuriyeti Qurmet Nişanı almıştır.

Hava nemliydi. Her yer dinginliğe teslim olmuştu. Hafif esintiyle uğrünen uzun dağ otları, köknarların salınan başları ile hanımelielerin ufak yaprakları koşularak usulca hışırdıyordu.

Enikonu güçlenip olgunlaşmış erkek bozayı, arka ayaklarının üstüne kalkarak bir kez daha derin soluk alarak havayı kokladı. Kokunun yakın yerden geldiğini sezinledi. Kayrana çıktı. Karşısında yüksekçe çıplak tepe vardı. Koku aniden kesildi. Ayı insan gibi iki ayağının üstüne doğrularak araştıra araştıra tekrar kokladı. Oraya buraya yürüyerek de tecrübe etti lakin ayının kösnüsünü tahrik eden o esritici koku yoktu. Dize değin yükselen otların bastığı sarıçamsız ve köknarsız çıplak tepenin başına çıktı. Bir davar koyunun sığacağı tepe başında sarıçamdan yontularak yapılmış beyit² beliriverdi. Ayı ürküp kalakaldı. Bu da nereden çıktı dercesine gözlerini dikmiş bakıyor. Gözüne doğru düşmüş saçlarını esinti savurdu. Burnuna, genzini yakan sası koku geldi yeniden. Burnunu buruşturarak kokladı. Sası kokuyla birlikte ödü patlarcasına korktuğu iki ayaklıların da kokusu gelmişti sanki. O anda bütün vücudunu anlamsız bir korku sarıp geçti. Yine de yerinden kımıldamadı. Ne de olsa yürek taşıyordu; orman vahşi sakini hantal ayaklarını kaldırmak, yüreği dayanmadığı için geri dönüp gitmek istedi, lakin sası kokuyu bırakmaya gönlü razı olmayınca öylece durdu...

Biraz sonra dört kulakları dikilmiş beyite da ondan gelen kokuya da hatta çıplak tepeyi çeviren ormana da alışır gibi oldu.

Ayı yavaşça yürüyerek beyite yaklaştı ve sakına sakına göz attı. Genç sarıçamdan yontularak yapılmış beyit sessiz bir karaltı hâlinde duruyor. Hiçbir ses yok. Yalnızca genç sarıçamın acı reçinesine karışan sası koku geliyor. Vahşi hayvan, sası kokuyu tabii sarıçam kokusundan rahatça ayırıyor. Yabancı ve özge koku yok. Yerinden kımıldayıp beyitin kible tarafındaki kapısına geldi ve arka ayakları üstüne doğrularak iki elini kaldırıp sakına sakına içeri girdi. Ay henüz doğmamış. Altaylı geleneğine göre yapılmış çatısız beyitin içi mağara gibi karanlık. Ancak karanlıkta çok iyi gören ayının gözleri beyitin içini çoktan kolaçan etmişti bile. Beyit geniş. Toprağı daha kurumamış taze kabri hantalca eşelemeye başladı. Güçlü kolları göz açıp kapayıncaya kadar toprağı eşeleyip eşeleyip saçarak mevtanın üstüne döşenmiş kalın kızılçam kalasları parçalamaya başladı. Ağır kalasları değnek misali yolup yolup alarak duvara dayayıverdi.

Kabrin üstü açıktı. Açılır açılmaz da ölünün kokusu dışarı çıkıverdi. Üstü açıldıktan sonra ayı derin kazılmış kabre dikkatle bakakaldı. Tam o anda çev-

² Kazaklarda kabirlerin üstüne beyit, küçük de olsa türbemsî bir yapı inşa etmek âdeti vardır. Buna "beyit" denir. Türkçede tam karşılığı olmadığı için sözcük olduğu gibi bırakılmıştır.

reye ışık düştü. Ayı buna sevinerek başını kaldırıverdi. Ay yüce dağın başına yarı yükselmiş, çevreye süt gibi şavkını dökmekteydi. Tepenin başı süt misali şavkta yıkandı, ancak tepenin eteği sarıçamların gölgesi yüzünden karanlık hâlini koruyordu.

Vahşi hayvan, kalın burnuyla pıs pıs ederek yavaşça homurdandı. Henüz tam yükselmemiş ayın şavkı yüksek duvardan aşarak karşı duvara vuruyor. Açılmış kabrin içi kapkaranlık. Fakat ayının keskin gözleri kabrin kible tarafında başını gün batısına vererek ak kefene sarılmış mevtanın yanını oyuktan görüyor. Eğildi ama cesede eli yetmedi. Sonra yüzükoyun yatarak elini yeniden uzattı ama yine ulaşamadı. Tepelere koyulduğu için Altay eli kabirleri adam boyundan derin kazıyor ve kible tarafına insanın rahatça sığabileceği bir oyuk yapıyordu.

Biraz uğraştıktan sonra kabre inip mevtayı kaldırarak kenara koydu. Sonra ellerini uzatıp arka ayaklarının tırnağını duvara batıra batıra kabirden çıkıttı. Katılaşmış mevtayı aykırı biçimde kucağına alıp yer yer ay ışığı vuran beyit duvarına yasladı ve kefenini yırtmaya başladı. Kefeni lime lime edip atınca ortaya genç bir kızın bedeni çıkıverdi.

Kefeni yırtarken mevtanın upuzun saçları dağılıverdi ve yayılan yarpuz karışık koku ayının burnunu sızlattı. Ceset henüz bozulmamıştı, yalnızca ölmüş kişiye özgü ölü kokusu vardı. O da temiz orman havasına çıkınca tez dağılıp gitmişti... Ayın şavkıyla yıkanan kızın bedeni yumurtadan yontulmuş gibi kusursuz ve bembeyazdı. O sırada yalnızca tabiatta rastlanabilen beklenmedik bir şey oldu. Kızın dağılmış saçlarından yayılan hoş kokusunu koklayıp gözü yumuk güzel yüzüne bakarken ayının erkeklik onuru uyandı. Kişioğlunun inanamayacağı bir durumdu bu... Lakin her şeye rağmen tabiatın bir muammasıydı. Vahşi hayvanın açgözlülüğüne duygu coşkunluğu galip gelmişti...

Dolunay, göğün törüne çıkıp kuruldu. Her yer sütlü şavka gark oldu. Ormanın üstüne gökçül bir duman yükseldi, otların yüzüne çiy düştü ve boncuk gibi yıldırımaya başladı. Açık lacivert gökyüzünde yıldızlar yer değiştirdi, Yedigir çamça misali eğildi. Serin gece esintisi yelpirdeyerek geçiyor.

Vahşi hayvan bütün dünyayı unutmuş, soğuk mevtayı duvara dayayıp sımsıkı kucaklayarak ısıtmaya çalışıyor. Mırıldanarak başını mevtanın boynuna, çifte narını yarım yamalak örterek düşen uzun saçlarına gömerek homurdanıyor. Kızın bedeniyle konuşuyormuşçasına envayitürlü anlamsız sesler de çıkarıyor. Seve okşaya sıkarak mevtaya eziyet ediyor. Cansız beden her şeye boyun eğiyor...

Ay zirveden inmeye meylederken bir deste çiçek misali Ülker göründü. Ay ışığı fersizleşip salkım salkım indiği için her yer akçillaştı. Tan karanlığı

da yakındır. Yüksek kayalık aşitlar ile dağlar da dinginlik içinde uyukluyor. Bütün dünya gökçül renge boyandı, serin esinti dindi. Yalnızca yaprak kırırdamaz bir sükûnetin hükmettiği çevre vardı.

Bu uyuklayan puslu dinginlikte geceye sarınmış bir atlı sarıçam arasından çıkagelip atını tepenin eteğindeki kayrana saldı. Gemi çıkarılmış olmalıydı ki at, sık taze otu ağzıyla biçe biçe yayılmaya başladı. Ayağına duşağı salmadığına göre iyesi atını iyi tanıyor olmalıydı.

Adam usul usul yürüyerek tepeye çıktı. Bu adam, yaşı yirmilerin ortasına yeni gelmiş olan avcı Calkışi idi. Küçükklüğünden beri dağlarda yaşayan demir gibi bir yiğitti. Babasını yıllar önce Aklar ile Kızılların kanlı savaşı sırasında azgın eşkıya öldürmüştü. Babası da avcı idi. Sınırdaki aşıdı göstermediği için Kızıl Kezen'deki yarın başından atmışlardı.

O zaman Calkışi on sekizini yeni doldurmuştu. Ona avcılığı sevdiren de babasıydı. Zavallı babasının paramparça olmuş cesedini üç gün sonra bulmuştu. Baş bedenden ayrılmıştı. Babasının başını bulamadı. Belki de azgın haydutlar kesip götürmüştü?.. Başsız cesedi eve getirdi. Aziz anası bu acıya dayanamayarak yatağa düştü ve çok geçmeden bu dünyadan göçtü... İşte o günden sonra da onun dağdaki avcılık hayatı yani yalnız yaşamı başladı.

Dumanlar içinden geçerek dağları aştı; arkar³ vurdu, börü kovaladı.

Bir gün bay⁴ avılinda⁵ çillehane⁶ toyunda Mirzan denen kişinin gencecik kızı Kızcan'la tanıştı. O günden başlayarak Bay Mirzan'ın avılına akşam olur olmaz geliyor, zifirî karanlık bastırınca salıncak başından ayrılıyordu. Kızcan'ın güçlü kuvvetli üç ağabeyi ayağını kesmesi için ikazda bulunmasına rağmen kız ile yiğit buluşmaya devam etti. Nihayet Calkışi sopaya yatırıldı, Kızcan ise eve hapsedildi.

Yazgının bir cilvesi olmalı ki çok geçmeden bu civardaki avılları kara kocarca gibi çiçek hastalığı istila etti. Çiçek kiminin biricik balasını aldı; kiminin de ya özünü ya da gözünü aldı. El dehşete kapılarak orta yaylaya yöneldi. Kızcan deve havudunda, Altay'ın al şakayığının çiçek açtığı bir zamanda bu dünyadan göçtü. El oba salgından kaçarcasına bu tepede kızı toprağa verir vermez yedisini bile vermeden⁷ apar topar yukarı yaylaya göçtü.

Calkışi, Kızcan'ın yazgisını yukarı yaylada öğrendi. Öğrenir öğrenmez de gece boyu yürüyerek beyite geldi. Şimdi işte tek aylı beyitin batı yanından yükselmiş, sessiz sedasız ve melûl mahzun bakıyor.

³ Arkar / arqar: Dağ koyunu.

⁴ Bay: Zengin.

⁵ Avıl / avıl: Keçe çadırlardan oluşan Kazak obası. Yeni Kazakçada köy anlamında da kullanılır.

⁶ Çillehane Toyu / Şildexana Toyu: Çocuğun doğumunu veya kırkını kutlamak için yapılan şenlik.

⁷ Kazaklarda ölen kişinin ardından yedinci, kırkinci, yüzüncü gün aş verip Kuran okutmak önemli bir gelenektir.

Beyitin güney duvarında bu yörenin vahşi hayvanının sevdiği kızın cesedine eziyet etmekte olduğunu ise henüz sezemiyor. Nasıl sezsin ki hayvan değil insan nihayetinde... İnsan.

Ay, dağların arasına saklanarak kaybolmak üzeredir. Sadece zayıf bir ışık düşüyor tepe ile çevresine. Kapıdan içeri giren delikanlıyı eşilerek açılmış kabir karşıladı.

“A-a-a!” diyerek nasıl bağırdığını bile fark etmedi. Batmakta olan ayın güçsüz ışığı eşilmiş kabir ile dayalı kalasların tam üstüne vuruyordu kapıdan. Yiğit “Bismillah! Bismillah!” diyerek mırıldanıverdi.

“Ö-ö-uh-uh!..” diye bir kükreme sesi işitildi. Yiğit kendisini topladı. Derhâl omuzundaki fitilli tüfeğe sarıldı, lakin ateşlemek için geç kaldığını anlayarak fitilli tüfeği fırlatıp beline el attı. Kemerdeki kınından geyik boy-nuzu saplı kamayı sıyrırınca ayı da kapıdan belirdi.

Yiğit her şeyi anladı. Daha demin bütün uzviyetine hâkim olan korku şimdi öfke ve gazaba dönüştü. Ayı, adamı görünce dehşetle ayağa kalktı ve aniden kükreyerek dimdik atlayıverdi. Adam da kabirden çıkıvermiş gibi doğrulup hamle yaptı. Cılkışı o hiddetle ayının kucağına sokuluverdi ve avcıya has bir çeviklikle kamayı göğüs kemiğinin alt yanından sonuna değin soktu. Lakin ayı da seyirci kalmadı. Bir elinin tırnağını avcının yassı yağrına geçirmeyi başardıktan sonra diğer eliyle yiğidin yünlü küpüsünün⁸ kenarına yapıştı. Sol yağrına ayı tırnağının geçtiğini acıyla hissetmesine rağmen delikanlı sonuna değin girmiş olan kamayı bütün gücünü vererek hayvanın karnına doğru çekti. Keskin kama orman vahşisinin karnını kasığına kadar deşip düştü. Lakin canı yandığından olsa gerek ayı da onun sol yağrın kemiğini var gücüyle çitirdata çitirdata sıktı ve canhıraş bir çığlık atan delikanlıyı yağrından tuttuğu hâlde fırlattı. Cılkışı top gibi uçarak kabrin içine düştü. Ayı ise höykürerek kapıdan dışarı doğru kesilmiş kavak misali sırtüstü küt diye düştü.

Kabre düşen adam bilincini yitirdi...

Ay dağların arasında kayboldu. Çevre tan karanlığına büründü, seher yeli esmeye başladı. Seher yelinin dinme vakti.

Ben ihtiyar Cılkışı'yla Kızcan'ın gömülü olduğu Kızıyatır Yaylası'nda karışlaştım. Sırtı kambur kalan avcı ihtiyar, Kızcan'ın serencamını beyit başında anlattı bana.

Sohbet sonunda apak kuğu misali ağarmış aksakal “Ah balam, Altay Dağlarında böyle vakalar pek çoktur. Zaman geçtikçe efsane ve tarihe dönüşerek yaşamaya devam ediyor.” dedi derin bir iç geçirerek.

⁸ Küpü / küpi: İçine deve veya koyun yapağısı konularak kalın kumaştan dikilen kışlık gocuk.

AHMET RIFAT İLHAN

Kanka

İkinci ezanı okunurken, uzaktan onu birine benzettim galiba, demeye kalmadan yanımda bitiveriyor. “Kanka ne haber, çok beklettim mi?” diye espriyi patlatınca, benzetmemişim, diyorum içimden. Sahiden o, ama nasıl olur? Üstelik meydanda buluşmayı önceden kararlaştırmışız gibi de sakin. Aklımı kaçırmış olmalıyım. Yıllar sonra burada mı karşılaştıracaktık? Birbirimizi son gördüğümüz yerde...

Daha ben ağzımı açmadan, “O gün nerelere gittiysek oralardan geçelim,” diyor, “bu kez durmak yok bak, sonuna kadar... Girmemize izin vermedikleri yerlere de gidelim inadına. Uzun uzun yürüyelim.” Ses çıkarmıyorum. Yürüyoruz yavaş yavaş. Meydan nasıl kalabalık... Ağaçlar, nereye baktığı belli olmayan kara renkli heykeller ve tepelerinde daireler çizen kargalar. O gün burada hiç olay çıkmamış sanki. Üzerimize gaz bombaları atılmamış, silahlar patlamamış. Etraf yakılıp yıkılmamış, taşla sopayla girmemiş kimse birbirine. Olayların izleri dahi oradan silinmiş. İyi ve farklı görünmek, karın doyurmak tek dertleriymiş gibi davranan insanların hafızalarıyla birlikte...

Meydandaki heykele doğru yürüyoruz. Yuvarlak mermer havuzun tam ortasında. Su fışkırtıyor ağzından. Kara gözleri üzerimizde. İzlendiğini hissettiriyor insana. Tedirgin ediyor. Orada kalıp hatırlamak istiyorum geçmiş. Söylemiyor ama o da aynı şeyi istiyor, hissediyorum. “Burasıydı değil mi?” diye soruyor. “Burasıydı,” diyorum, “şimdilerde insanların kenarında oturup alelacele ağızlarına bir şeyler tıkıştırdığı şu havuzun olduğu yerdin.” Eskiden verdiği bir söz geliyor aklıma. “Kanka, hani hiç ayrılmayacaktık?” diye soruyorum. Susuyor. Düşüncesizlik ettiğimi, amma da yaptın, der gibi bakmasından anlıyorum. Yüzümün kızardığını, beni rahatlatmak için dudaklarına zoraki bir gülümseme kondurduğunu hissediyorum. “Geleceğe dair sözler vermek, kendine bu kadar güvenmek yanlışmış,” diyerek göz kırpmıyor. Hiç beklemediğim bu itiraf karşısında ne diyeceğimi bilemiyorum. Ben de onu rahatlatmak için konuyu değiştiriyorum hemen.

“Nasılsın peki, mutlu musun?”

“Onu ne sen sor ne ben söyleyeyim. Şöyle bir ipucu verebilirim sana. İstli camın ardından, sessizce boşluğa bakıyorsun sanki. Nasıl, diyeceksin. Öyle işte. His yok, renk de... Koku yok, heyecan desen o da...”

Oflamasından, canının sıkıldığını hissediyorum. Sonra kaldığı yerden devam ediyor sözlerine. “İnsan neye alışmaz ki? Alışyorsun tabii zamanla. İçinde bulunduğun boşluk seslerin çoğunu yutuyor. Dünyanın bütün gürültü patırtısı, telaşı kafanın içinde dönüp duruyor önceleri. En derinlerden gelen bildik sesleri, tanıdık yüzleri giderek seçmeyi öğreniyorsun. Bunların haricinde bir sürü şey de ulaşmıyor sana, dışarıda kalıyor. Enerjileri yetmiyor aslında. Kötü hislerin enerjisi düşük oluyor iyilerden. Öfkenin, hırsın, nefretin, düşmanlığın... Yanlış anlamanı istemem. Duyular tamamen de yok değil hayatımda. İzleri var sadece. Zamanın hafızasına kazınan. Anlayacağın, sahip olduğum tek şey anılarım artık. Duygularını en güçlü hissettiğim şeyler.”

“Kafam karıştı, nasıl yani?”

“Mesela barut kokusu.”

Derin bir of daha çekerek duruyor. Öne eğiyor başını. Düşünceli bir hâle bürünüyor. Hatırlamaya çalıştığı şey aklına gelmişçesine sözlerine devam ediyor, heyecanla. “O koku değil ama onunla ilgili anılar, asla gitmiyor. Hep senle. Silah sesleri, inip kalkan copların acısı, bağırışlar, kaçarken düştüğü yerden kalkamayanların görüntüsü... Hepsi birden hücum ediyor üzerine. Ne kadar istesen de engelleyemiyorsun onları. Üzerinden çıkmayan tütün kokusu gibi işte.”

Sözleri bittiğinde konuşmuyoruz uzun süre. Yürümeye aynı anda karar vermişiz sanki. Hareketleniyoruz beraber. “Meydanın sonuna kadar gidelim,” diyor, “buradan öteye geçirmemişlerdi o gün bizi.” Aklıma takılan, “Sadece anılarla yaşanır mı?” sorusu ağızımdan çıkmaz olsaydı keşke. Pişman oluyorum. Bu kez, kendimi kötü hissetmeme fırsat vermeden hızla söze giriyor neyse ki. “Evet, neden olmasın? Her şey anlamını yitiriyor gözünde. Siyah beyaz fotoğraf tadında anıların var. Bir süre sonra hava, su gibi oluyor onlar senin için. Yetiyor sana yani, alışyorsun zamanla,” diyerek gülümsüyor.

“Geçiş zor mu?” diye soruyorum, utana sıkıla. Tepki vermiyor önce. Rahatsız olduğunu hissediyorum. Kısa süren sessizliğin ardından, soruyu yeni anlamış gibi konuşmaya başlıyor. “Tahmin edemeyeceğin kadar. Ama bu bile hayatın kendisinden daha zor değil, inan ki. Onu söyleyeyim. Geçmişin yükleri, gelecek kaygıları seni rahatsız etmemeye başlıyor artık. Büyük ideal ve ideolojiler, istek ve ihtiyaçlar da. Hiçbirinin peşinden koşman gerekmiyor. O kadar da gözünde büyütme yani bunları. Bak ama güzel duygular, iyi anılar

biriktirmek şart tabii. Onların izleri kalıyor. En önemlisi de bu zaten. Bunu sakın aklından çıkarma. Sevdğin siyah beyaz bir filmi defalarca izlemek gibi. Rahatlatıyor insanı.”

Meydanın sonuna geldiğimizde, “Yorulдум artık, yürümek istemiyorum,” diyorum, “zamanın bende bıraktığı izlerden biri de bu işte. Çabuk yorulmak. Bakıyorum, sende hiç iz kalmamış maşallah. Eskisinden de iyi görünüyorsun.” Gülüyor. Gülerken ciddileşiyor birden. “Yürümeyi severdin, yorulmazdın asla. Bugün durmasak, geri dönsek heykele. Bir şeyler yersin hem orada. Acıkmışsındır,” diyor.

Yürüyoruz yavaş yavaş. Meydan hâlâ kalabalık. “Kanka, insan bedeninden nasıl vazgeçer?” diye soruyorum bu kez. Bu da soru mu, diye düşündüğünü hissettiriyor bakışları. Duruyor önce uzun bir süre. İzin bekliyormuş gibi tedirgin. Söze nereden gireceğini kestiremiyor sanki. Susuyor. Sonra derin bir nefes alarak, “Nasıl anlatılır bilmiyorum. Tuhaf bir his bu... Hiçbir şeyin, gözünde değeri kalmıyor geçişte. Bedenin bile,” diyor. Sözlerinin ardından, içime yayılan tatlı sıcaklıkla gevşiyor kaslarım. Ardıcın altındaki tahta bankı göstererek, orada oturup biraz soluklanmak istediğimi söylüyorum. “Ben biraz daha turlayayım buralarda,” diyerek düşünceli bir hâle bürünüyor. Sarılıyoruz birbirimize. Toprak kokusu duyuyorum. Ayrılıyoruz.

Banka oturduğumda aklıma konuşmalarımız geliyor. Hava serinledikçe meydan boşalıyor. Bir karga çığlık çığlığa... Akşam ezanı okunurken, oturduğum yerden kalkıyorum, içimi kemiren şüpheyle. Buraya geri döndüğünü görmedim mi yoksa?

DENİZ EZGİ AVCI

Operasyon Hamidiye

Yalnızca karanlıkta ortaya çıkan pangolinler karanlıkta ortaya çıkma huyları dışında, görmeyen gözleri, duymayan kulakları, olmayan dişleri ve sırtlarında taşıdıkları bebeleri ile kasaba ahalisini andırırsa da Zeyda Nine ve kasabadaki diğer nineler ayda bir kez ava çıkıp bir kaç tanesini avlamayı bırakamamıştı. Kasabaya yeni gelmiş, gelmeden evvel de ya mübarek, eski köye yeni âdet getireceğim diye yeminler etmiş imama karşı çıkma pahasına gizli gizli, ellerindeki poşetlerle tostoparlak olmuş pangolin avına çıktıklarında zifiri karanlıkta birbirlerine toslayınca “Rast gele Cümbüş Kadın”, “Rast gele Zeyda Kadın” diye fısıldaşıp, başlarını öte yana çevirip yollarına yürüyorlardı. Hepsinin aklında aynı hülya; denk gelirse şifa niyetine bir tanesinin fetüsünden yaptıkları çorbayı, denk gelmezse etlerini torunlarına, emziren gelinlerine yedirmek. Pullarını da kendilerine, bir kavanoza koyup kilere kaldırmak.

Pangolinler ise her gece Zeyda Nine ve diğer ninelerin zifir karanlıkta avlanırken birbirleri ile toslaştıkları kasabanın yukarı kısmındaki yabani bayırlarda dolaşmak yerine kasaba meydanının etrafındaki çalılıklardan çıkıp kiremit gibi dizilmiş pulları, üzeri yapışkan bir sıvı ile kaplı kendilerinden bile uzun dilleri ile havuz dibine ulaştıklarında tırnakları ile karınca yuvalarını kazıyor, yuvadaki karıncaları dillerine yapıştırarak afiyetle yemeye başlıyorlardı. En küçük bir ses, bir tehlike sezince ise rüzgârda yuvarlanan kozalaklar gibi tostoparlak olup donup kalıyorlar, o anda kocamış kadınların inmediği kasaba meydanında değil de onların çıkabildikleri bayırlarda olsalar bir torbaya koyuldukları vakit de o vakit oluyordu.

Kasabanın ileri gelenleri iki ay önce kasabaya tayini çıkan, otuz iki yaşına tam tamına iki gün önce giren imam Hüsrev’in, eski imam hâlâ daha koli koli bıraktığı eşyalarını ve diğer ıvır zıvırını bir türlü taşıyamadığından, Muhtar’ın damadının evinde misafir edilmesine kanaat getirmişti. Hüsrev ilk ay sesini çıkarmamış, ama ikinci ayın başında kul hakkı diye kira ödemeye

başlayınca ihtiyar heyeti başlarını öte yana çevirmiş, Hüsrev artık iyice evine yerleşmiş sayılmıştı. Son iki aydır her sabah yaptığı gibi Muhtar'ın damadının tek gözlü, rutubetli evinden Belediye Binası'nın yanındaki merkez camiine aynı sabırlı ve düşünceli adımlarla yürürken, her günden farklı olan bir garipliğe; meydanın ortasındaki havuzdan gelen su sesine çevirdi başını. Meydandaki havuzun ortasından tek bir sütun olarak çıkıp yükselince üç yunusa ayrılan mermer fiskiyenin ve ağızından sular fışkıran mermerden üç yunusun altında sular etrafa sıçırıyor, köpürüyor, fırtına çıkmış gibi dalgalanıyordu. Hüsrev serçeler mi diye düşündü bir an, daha önce görmüştü suda oynatarak yıkandıklarını ya, küçücük serçeler nasıl dalgalandırsın suyu bu kadar... Sonra başlarını gördü; üç tane sırlıklam olmuş küçücük kafa çıktı sudan ve ona baktı. Önce gayriihtiyari durakladı, ağız açıldı, sağ eli ile sakalını sıvazladı. Bir kaç saniye sonra aynı elini havaya kaldırıp beş parmağını havada açtı, aynı elinin işaret parmağı ile Belediye Binası'nın üzerindeki saati işaret etti, sonra başını çevirip üç küçücük kafayı hiç görmemiş gibi aynı sabırlı adımlarla, camiye doğru yürümeye devam etti.

Tam o sırada, günün ağarmaya başlaması ile çalılığa çok yaklaşmasına rağmen etraftaki tehlikeyi hissettiğinden tostoparlak olup hareket edemeyen, bu yüzden de bir türlü çalılığa ulaşamayan son pangolin de rüzgârın itirmesi ile çalılıkların arasına girip gözden kayboldu.

Bundan bir kaç saat önce Hamidiye döşeğinde dönüp duruyor, aralık kalkan uçları dantelli perdeden dışarıya bakıyordu. Her dönüşünde uzun peliklerinden birisi yastığın diğer tarafında kalıyor, eliyle çekip omzunun altından kurtarıyordu. Yatmadan önce yalvar yakar, binbir dereden su getirerek Zeyda Nine'ye peliklerini açtırmamayı başarmıştı. Zeyda Nine bütün kasabaya sözünü geçirse de Hamidiye'ye laf anlatamayacağını iyi bilir, anası gibi onunla kavgaya tutuşmak yerine birazcık zıtlıktan sonra huyuna giderdi, "İyi ya deli kız, hadi kalsın madem bu gece" dedi, Hamidiye'nin ellerini kuruladığı havluyu yere attı. Zeyda Nine'nin torununu hiç uğraştırmadan, yanakları kızarana kadar onunla inatlaşmadan çabucak pes etmesi bu gece ona karşı duyduğu sevginin arttığından filan değildi, kafasını kurcalayan başka meseleler vardı. İmam'a karşı gelmeyi yakıştıramıyordu kendisine. Eski imam da yoktu ki artık işin aslını öğrensin... Hele hele zifiri karanlıkta Cümbüş Kadın gibi bir dinsiz zırtapozla karşılaşması, sanki kendisi de onun dengiymiş gibi... yüce rabbim sen büyüksün, utandırıyordu Zeyda Nine'yi. Sırf Cümbüş Kadın'la karşılaşmayı göze alamadığı için son üç gecedir ava çıkmıyordu, şimdi bütün bunları düşünürken bu gece de çıkmamaya karar verince birden günahlarından arınmış, o kadar cana kıymamış gibi ferahladı içi. Ucu kırmızı, mor mekik oyalı beyaz havlunun yere düşüşü Hamidiye'nin içinde uyuklama-

ya çalışan iki küçük serçeyi uyandırıp heyecanla kanat çırpmalarına sebep oldu. İyiye işaretli ninesinin havluyu yere, peliklerini de ne yapacağını Hamidiye'ye bırakması. Saçları pelikken ıpslak olduğunu kimseler anlamazdı, anası bile.

Yatağında bir kez daha döndü. Döndü ile Züleyha uyuyabiliyor muydu acaba? Kesin onlar da uyuyamıyordu. Hamidiye bin kere tekrar etmişti; horozun sesine kalkacaklardı, uyuyakalırlarsa... Ya uyuyakalırsa ikisinden birisi? Hangisi böyle bir salaklık yapabilirdi? Döndü tabi ki. Okula anası elinden çekiştirirken ayaklarını toprak yolda sürüye sürüye gelen, her sabah İstiklal Marşı'nın ya ortasına ya da anca sonuna yetiştirebilen, resim dersi geldiğinde sırasının üzerindeki kitap, kalem defterini bir türlü toplayıp sırasının altına hızlı hızlı koyamadığından bütün yirmi üç nisan, on dokuz mayıs, on kasım resimlerine geç başlayan ve hiç bir resmi bitiremediğinden resim defterinin yarım kalmış dağların arkasından doğan güneş ve Atatürk resimleriyle dolu olduğu Döndü. Anası bir elinde Döndü'nün okul çantası, diğer elinde çekelediği Döndü'nün kısa kolunun ucundan sallanan küçük bedeni "Yürü kız, yürü! Her sabah, her sabah! Valla canımdan bezdirdin ha! Döne döne içimden de çıkmak istemediydin ya! Yürü hadi!" diye bağırarak okul bahçesinin kapısından içeriye iteklerdi kızını. İteklemekten önce de tutar çeker saçından, gıdısından öper "Öğretmenin sözünü iki etme ha, tamam mı!" derdi. Dünya üzerinde sevildiğini anlayan diğer bütün çocuklar gibi Döndü de öpülmüş yüzü, gıdısı, yanaklarında güller açmış gülümsemesi ile emin adımlarla bahçedeki sıraya yürürdü. Döndü'nün anasına göre Döndü o zamanlar henüz doğmak istemediğini herkese göstermek için karnında son ana kadar dönmeyiğinden ve kırk birinci haftada sanki herkese anasını ne kadar sevdiğini göstermek için birdenbire dönüp hiç acısız doğduğundan, istemese geç kalmazdı okula; istediğinden, inadından geç kalıyordu. Daha hazır değildi yavrusu; kendi vaktinin gelmesini bekliyordu, o yüzden hazır etmek için öperdi hep. Kesin Döndü uyuyakalacaktı, uyuyakalmazsa geç kalacaktı, horozu uyamayacak ve geç kalacaktı.

Hamidiye yeniden sol tarafına döndü. Karşı döşekte yatan ninesi yorganı iyice kulaklarının üzerine çekmiş, horluyordu. Kulakları iyice az duymaya, gözleri az görmeye başladığından, uyurken de takma dişlerini çıkarıp baş ucundaki sandığın üzerindeki yarım su dolu bardağın içine koyduğundan rahattı Hamidiye, kapı hafif gıcırdasa bile Hamidiye'nin kapıyı açışını duymasına imkân yoktu. Hamidiye, Döndü ve Züleyha'ya iki gün önceden kendi uyudukları odaların kapısına zeytin yağı sürmelerini tembih etmiş, sonra da iki kere hatırlatmıştı. İkisi de kapıları gizli gizli yağladıklarını söylemişlerdi. Döndü oturma odasında tek başına yattığından sorun değildi ama Züleyha

ninesinin evinde kaldıkları için anası ve babası ile aynı odada, pencere kenarındaki döşekte yatıyordu. Anasının da uykusu pek hafifti; Züleyha'ya göre havada uçan tozun sesini duyuyor, uyanıyordu da “Ne oldu kız gene! Pirelenden zaar...” diye kafasını hemen döşekten kaldırıyordu. Bunu duyan Döndü “Tozun sesi mi olur kız?” diye bağırması ve hemen kıkırdamaya başlamıştı. Kıkırdaması geçince de “Madem tozun sesini duyuyor anan, o zaman..., o zaman bizim samanlıktaki samanların altında kıvrılan solucanların, ağaçta açan çiçeklerin, parlayan yıldızların, şehirden tam şimdi yola çıkmış gazoz kamyonunun sesini de duyuyordur ha!” diye bir oyun tutturmuştu. Döndü kıpır kıpır, sorulan soruları sınıftaki hiç kimsenin, öğretmen de dâhil, aklına gelmeyen fikirlerle cevaplaması ile herkesi şaşırtıp neşelendiren koca gözlü, fındık kadar bir kızdı. Hamidiye bazen Döndü'nün heyecanla verdiği cevaplara göbeğini hoplatarak kahkaha atan öğretmenlerinin bu ufak kız bakarak “Aferin, akıllı fındık!” demesine içten içe bilense de her derste notları ondan daha yüksek olduğundan Döndü'yle didişmiyordu, hatta Züleyha her gittiği yere Döndü'yü de çağırdığından iyi arkadaş bile olmuşlardı işte. Hamidiye bu fındık kadar kızın içinde yıldızlar uçuşan kocaman gözlerini düşününce böylesine muhteşem fikri Döndü'nün bulmasına yeniden içerledi, bir anlığına gözleri daha da karardı; keşke kendisi bulsaydı, ama fark etmez diye geçirdi içinden, fikir dışındaki her şeyi ben buldum. Züleyha karnını tuta tuta Döndü'nün söylediklerine ağız dolusu güldükten sonra “Bir şey olmaz kız, su dökmeye gidiyom derim” demişti ama hemen arkasından geri gelmeyince anasının ona bakmak için kalkacağını düşünerek cümlesine devam etmişti “sonra da ninemin yanına yatacağım derim.” Hamidiye üstelemişti,

“O zaman meraklanmaz mı anan?”

“Meraklanmaz. Arada yatıyorum ninemin yanına. Ninem de anamdan geç kalkıyor.”

Hamidiye aralık kalan perdeden karanlığın renk değiştirdiğini görünce, biraz sonra günün ışımaya başlayacağını anladı. Ninesinin yattığı döşegin arkasında yeşil boyalı duvarda asık plastik bir karenin içindeki yelkovan ve akrebe baktı. Saat beş otuzu gösteriyordu. Akşamdan döşeginin yanına koyduğu, içindeki defterleri, kitapları, kalemleri boşaltıp masanın örtüsünün altına iteleyip onların yerine elbiselerini yerleştirdiği okul çantasını eli ile yokladı, hâlâ oradaydı. Tam o saatlerde allı, dallı, çiçekli, binbir renk cümbüşü döşeklerden çıkan iki küçük el daha, başuçlarında duran, içi kıyafetlerle dolu iki okul çantasını daha yokladı. Üçü de aynı anda, içinde başka insanların yaşadığı için farklı gibi görünen taş evlerde, yavaşça döşeklerinden kalkıp, küçük elleriyle ağızlarını kapayarak, çıt çıkarmadan, parmak ucunda yürüyüp yattıkları odanın kapısından çıktı.

Hamidiye ön bahçedeki erik ağacının dibinde duran, rahmetli dedesinin kurban zamanı koyunları ağaca bağladığı urgan ipini getirecekti. Bahçeye adımını attığında serin sabah esintisi yüzüne çarptı, başını kaldırdı, ön bahçenin neredeyse tamamına gölgelik yapan erik ağacına baktı. Kırmızıdan mora dönen sulu, dolgun erikler, üzerinde durdukları dalların arasından sızmaya başlayan sabah güneşi ile birlikte serin sabah esintisinde bir kez dalgalanıp duruldu. Hamidiye ağacın dibine varıp urganı almak için eğildiğinde kocaman, sulu bir erik pat diye ayağının dibine düştü, içi yarıldı, azıcık şerbet aktı taş. Hamidiye eriği kaptı, urgan çantasına sığmadığı için omuzundan koluna astı, koşmaya başladı. Koşarken sulu eriğe dişlerini geçirip bahçe kapısından çıktı, iki yanı yola çıkanın nerden baktığına ve kim olduğuna göre sarı, yeşil ve siyaha dönen çalılıklarla kaplı toprak yolda yokuş aşağı koşmaya devam etti.

Züleyha arka bahçedeki damın tahtadan, mavi kapısının önünde duran, Cümbüş Ninesi'nin güneşli havalarda üzerine oturup rengârenk çiçeklerle dolu yazmasını başından çekerek kına kırmızısı uzun saçlarını taradığı, kılsız, beyaz, damarlı bacaklarını etekliklerinden, şalvarlarından çıkarıp güneşlendiği ortası hasırdan örülmüş, üç ayaklı tabureyi getirecekti. Arka bahçeden dama doğru koşarken uzun sarı başları ile çıplak tüysüz bacaklarına değen, gıdıklayan pisi pisi otlarından birisini eğilip kopardı, gecelik entarisinin kolundan içeriye soktu. Dama doğru yaklaştıkça bir anlığına mavi, tahtadan kapının yanında duran taburenin üzerine oturan Cümbüş Ninesi'ni ve onun rüzgârda uçuşan kına kırmızı saçlarını göreceği korkusu düştü yüreğine, elini gecelik entarisinin kolunun üzerinden geçirerek içine tıktığı pisi pisi otunu oynattı, içi gıcıklandı, koşmaya devam etti. Dama vardığında betonun üzerinde tek başına duran tabureyi kaptığı gibi koluna taktı, gerisin geri ön bahçe kapısına doğru koşmaya başladı. Kendi boyunun iki katı uzunlukta, beyaz, demir kapının önünde soluklandı, demir kapının kolunu kaldırırken hafiften iniltiye benzer bir gıcırta sesi çıktı, bir an bile tereddüt etmeden bedenini kapının arkasına attı ve toprak yolu yokuş yukarıya koşmaya başladı.

Döndü bir tek kendisini getirecekti, ayaklarını sürümeden, öyle demişti Hamidiye. Çantasını sırtına taktı, içinden 'bir tek kendimi getireceğim, bir tek kendimi getireceğim' diye tekrar ederken emin adımlarla ilerledi, dış kapıyı yavaşça çekti, tam kapatmadan bıraktı. Bahçeye çıktığında bir an donup kaldı; bir saniye sonra ne yapacağını unutmuş gibi durakladı, duvarın dibindeki çeşmenin altındaki su göletinde kanatlarını açıp kapayarak zıplayan, suda çırpınan, gagalarını ara ara suya sokup su içen iki serçeye takılmıştı gözü, 'bir tek kendimi getireceğim' diye tekrar etti içinden, koşar adım bahçeden çıktı. Hayatında ilk defa ayaklarını yerde sürümeden, önünde dümdüz uzanan toz-

lu yolda koşmaya başladı.

Ayak bileklerine inen beyaz, pamuklu gecelik entarileri, bellerine kadar inen, rüzgârda savrulan saçları, arkalarında bıraktıkları toz dumanı ile üç bir yandan kasaba meydanına aynı anda girdiklerinde üçünün de yanakları kızarmış, gözleri büyümüş ve soluksuz kalmışlardı. Meydandaki havuzun başında el ele tutuşup küçük bir çemberin içinde dönerek bir iki kez sessizce sıçradılar, sonra çemberden çıkıp soluklandılar. Hamidiye'nin gözü Belediye Binası'ndaki saatteydi. Belediye Binası'nın çaprazında kalan kahveci Hüseyin ve Belediye'nin çaycısı Zeynel, Zeynel çaycı olmak dışında aynı zamanda Hamidiye'nin babası oluyordu, yıllarca süren dostluklarından sonra aralarına kimsenin anlamadığı bir husumet girmiş, garip bir yarışa tutuşmuşlardı; ikisi de çayı bir diğerinden daha önce demlemeye çalışıyordu. Çayı ilk önce demleyen dışarıya bir sandalye atıyor, üzerine oturuyor, kollarını kavuşturup garip bir zafer edası ile yolun karşısındaki diğerine dik dik bakıp duruyordu. Hamidiye dün gece babası anasına çayı kahveci Hüseyin'den daha önce demlemek için evden on dakika daha erken çıkacağını söylerken duymuş, kahveci Hüseyin'in de babasından daha önce davranıp kahveyi açmaya çalışacağını; evden on beş dakika önce çıkacağını tahmin etmiş, kendi planını da bu bilgiye göre ayarlamıştı.

“On beş dakikamız var.” dedi. “Hadi çabuk, başlayalım.”

Oybirliği ile gecelik entarilerini çıkarmamaya karar vermişlerdi, işleri bitince entarilerini havuzun biraz ilerisindeki çalılıkların arasına girip saklanacak, kuruları ile değiştireceklerdi. Züleyha ninesinin taburesini havuzun etrafını çeviren uçları sivri oklar gibi uzanan demir korkulukların dibine yerleştirdi, sağlamlığını sınamak için üzerine çıkıp ileri geri sallandı. Kasabanın oğlanları parıl parıl parlayan cam yeşili suya güneş en tepedeyken, iç donları ile, bu uçları sivri, demir korkulukların üstünden atlayarak giriyorlardı havuza ama Hamidiye risk almaya gerek yok diye karar vermişti; Züleyha ve Hamidiye oğlan çocukları kadar uzundu ama Döndü hepsinden kısaydı. Züleyha dedesinin urganını demir korkulukların arasından geçirip büyük bir düğüm atmaya çalışırken Döndü de urganın diğer ucunu havuzun içine savurdu, urgan içinde pek de fazla su olmayan havuza düştü, suyun üzerinde yüzmeye başladı. Hamidiye ikinci düğümü de attı, bütün gücü ile ucundan çekip sağlamlığından emin oldu. Bir an durdular, birbirlerine baktılar. Hamidiye başını hazırız anlamında sallayınca taburenin üzerinde ayakta duran Züleyha uçları sivri demir korkulukların üzerinden geçip havuzun içine bastı. Cam yeşili su ayak bileklerinin birazcık üstündeydi. Vakit kaybetmeden, çabucak göbek üstü suya uzandı, kışın karın üzerinde yaptığı gibi kollarını ve bacaklarını açıp kapatmaya başladı. İki eli ile ağzını kapatarak heyecanını

dizginlemeye çalışan Döndü Züleyha'nın arkasından tabureye çıktı, ayakları suya basınca yüzüne kocaman bir gülümseme yerleşti. Pat diye suyun içine oturdu, su beklediğinden daha soğuktu ama aldırmadı; suyu avuçlayıp omuzlarının, saçlarının üstüne koymaya çalıştı. En son Hamidiye tabureye çıkıp tek ayağını buz gibi suyun içine bırakınca, içine bir ürperme geldi, o da Döndü gibi suyun içine oturdu, şaşkınlıkla etrafına bakındı.

Biraz sonra olacak olanı kızlar planlamış mıydı bilinmez ama yeni doğan güneş ışığında üç yunusun ağzından gümüş yıldızlar gibi parlayarak, oluk oluk akan sular kızların üzerlerine düşmeye başlayınca, onlar da üzerlerine düşen bu gümüşü suyun verdiği güvenle çenelerini, yüzlerini, peliklerinin uçlarını camdan suya sokmaya başladılar. Birbirlerine su atıyor, yüzüyor, bacaklarını, kollarını suda çırpıyor, elleriyle suya vuruyor ama çıt çıkarmıyorlardı. Kontrol edilemeyen su sesi dışında başka bir sesin çıkmasına izin verilmeyen, garip sessiz bir filmin içinde büyük bir coşku ile yaşadıkları sevincin bir sesi yoktu. Üçünün de daha önce hiç tadına varmadığı böylesine coşkulu bir sevinç kızları daha önce hiç bilmedikleri bir cesaret duygusu ile tanıştırmıştı; bu gözle görülmeyen cesareti taşıyan başlarını havuzdan dışarıya uzattıklarında caminin önünde öylece durmuş, gözlerini onlara dikmiş, İmam Hüsrev'i gördüler. Hüsrev önce yürümeye yeltendi, sonra gayriihtiyari durakladı, sakalını sıvazladı, sağ elini havaya kaldırıp beş parmağını açtı, işaret parmağı ile Belediye Binası'nın üzerindeki saati işaret etti ve onları hiç görmemiş gibi aynı sabırlı adımlarla camiye doğru yürüdü.

Büyülenmiş gibi arkasından bakmaya devam edebilecekleri düşünceli adımlar bitince Züleyha ve Döndü anlamadıkları bir bilmecenin cevabı Hamidiyedeymiş gibi umut ve korku ile ona döndüler. Gözlerini Belediye Binasındaki saate dikmiş, "çayın demlenmesine daha çok var, çayın demenmesine daha çok var" diye kendi kendisine sayıklayan Hamidiye bedenindeki bütün kan çekildiği için başının üzerindeki mermerden yunuslar kadar bembeyaz olan suratıyla yaptığı hatayı fark edince "Çıkıyoruz!" diye fısıldadı. Kızın incecik sesi içine düştükleri bu sessiz filmde diğerlerinin kulaklarına vardığında bir çığlık oldu, oturdukları yerde ürperdiler. Züleyha eteklerinden akan sularla ayağa sıçrarken, uçları sivri, demir korkuluklardan atlayıp tabureyi ve çantasını koluna asarken, Hamidiye can havliyle suyun içindeki urgana tutunup sivri korkuluklardan atlarken, attığı iki düğümü büyük bir beceriklilik ve hız ile çözerken Döndü bembeyaz entarisi, uçlarından damla damla su akan saçları, olabildiğine büyüdüğünden içindeki yıldızların kaybolduğu gözleri ile ölü bir kuş gibi suyun içinde oturmaya devam ediyordu. İki kız da bir an durakladı, önce birbirlerine sonra suyun içinde donup kalmış Döndü'ye baktı. Züleyha Döndü'nün kolunu, Hamidiye Döndü'nün ve kendisinin çantasını

kaptığı gibi havuzun biraz ilerisindeki çalılıklara daldılar. Islak entarilerini sıkıp bir kendi çantalarına bir Döndü'nün çantasına sokarken, çantalarından çıkarıp çalılıklara astıkları kuru entarileri bir kendi kollarına, bir Döndü'nün kollarına, bir kendi boyunlarından, bir Döndü'nün boynundan geçirirken, çantalarını bir kendi sırtlarına, bir Döndü'nün sırtına asarken Döndü kırırtısız bir şekilde kocaman bir kozalağın üzerinde oturuyor, etrafındaki diğer kozalaklara bakarken gözlerindeki yıldızlar teker teker geri geliyordu.

İki dakika sonra sabah namazına gitmek için uykulu gözlerle bastonu- nu taş duvara dayayıp arkasından bahçe kapısını çekmeye çalışan Mahmut Emmi önünde dümdüz uzanan toprak yolda bembeyaz entarisi ve havada uçuşan saçları ile toz kaldırarak koşan bir mahlukat gördü; bu cüce midir, cin midir, Mahmut Emmi'nin canına almaya gelmiş Azrail midir belli olmayan el kadar küçük mahlukat yanından hızla geçip toprak yolun sonunda bit kadar bir karaltıya dönse de, arkasından kaldırdığı toz bir türlü inmek bilmiyor, toprak yolun kenarındaki çalılıklar siyahtan yeşile, yeşilden sarıya, sarıdan siyaha dönüp duruyordu. Mahmut Emmi'nin dudakları son duasını etmek için kırırdamaya başladı. Kıpır kıpır kırırdayan dudakları, bastonuna dayanarak ilerleyen titreyen bacaklarıyla toprak yolun ortasına kadar yürüyüp durdu. Yolun sonunda bir nokta kadar kalmış karaltının tamamen gözden kaybolmasını, arkasından kaldırdığı tozun yere inmesini izledi, ama karaltının arkasında bıraktığı su damlalarını görmedi.

Saçından damlayan sular, inip kalkan küçük göğsü, kocaman gözleri ile bahçenin ortasında çakılmış bir kazık gibi duran, nefes nefese kalmış Döndü'nün gözleri duvarın dibindeki çeşmenin altındaki su göletinde kanatlarını açıp kapayarak zıplayan, suda çırpınan, gagalarını ara ara suya sokup su içen iki serçeye takılmıştı. 'Bir tek kendimi götüreceğim!' diye tekrar etti içinden. Hem kendilerini hem de diğer kozalakları saklayacak kadar geniş olan yeşil mi yeşil çalılıkların arasında öyle demişti Hamidiye; Döndü ayaklarını sürümeden bir tek kendisini götürecekti. Bahçede koşar adım ilerledi, bedenini diğer tarafa atıp kapıyı arkasından usulca çekti, tam kapatmadan aralık bıraktı, döşeğine girdi ve göz kapaklarını indirdi.

TOPRAK AYNA: ZAMANDAN KAÇIRILAN ANLAR

CAFER ÖZGÜL

Soren Kierkegaard, “Karar Verme Cesareti” başlıklı yazısına “...iyi olan her şeyi yavaş yavaş unutturan bir şeyin olup olmadığını” sorarak başlar. Öyle ki; insan bunu hissettiği zaman, hemen çareler aramalı ve bir seçim yapmalıdır.

Hepimiz hayatın gündelik hay huyu içerisinde yuvarlanırken bazen gördüğümüz manzarada, duyduğumuz cümlede, seyrettiğimiz filmde hayata dair bir derinlik yakaladığımızı fark ederiz. Bir an için gördüklerimizin görünenin ötesine geçtiğini, hayatımızın yaşananandan fazlasını hak ettiğini hissederiz. Ancak başımızı öte yana döndürdüğümüzde, kitabın sayfasını çevirdiğimizde veya filmde sahne değiştiğinde karşılaştığımız yeni imgelerle bu duygumuz hızla gerilere düşer. Gerilere düşer

ve hayatın sisleri arasına çekilir. Zamanla bu sis o kadar kalınlaşır ki, hayatımızın bize ait yanı neredeyse kaybolur. Ancak büyük hayal kırıklıkları veya başarısızlıklar sonrası bu anlar yeniden görünür olur. İşin kötüsü bir ‘karar vermek’, bir ‘seçim yapmak’ için değil, artık yitirdiklerimize hayıflanmak, yaşadığımız kuraklığın süregelenliğini bize hatırlatmak içindir. İçimize bir ‘geç kalmışlık duygusu’ yerleşir. Çoğu zaman bu duygudan kaçmaya çalışarak yaşarız. Ancak hayatımızın kuraklığına dair kekre bir duyguyu da içimizden bütünüyle atmaya başaramayız.

Toprak Ayna, bir an parlayarak bize insanlığımızı hatırlatan anları, zamanın içinden çekerek hayatımıza doğru genişleten öykülerden oluşuyor. Bazen bir hastane koridorunda, bazen karşıdan karşıya geçerken sıkışıp kaldığımız bir ara kaldırımda, bazen çocukluğumuzdan hayatımıza karışan saflıkları hatırlatarak, insan yüzümüzle temasımızı kopar-

TOPRAK AYNA

İSMAİL SERT

HECE
öykü

mamaya çağırıyor. Öykülerin güzel yanı, çoğu yazarda olduğu gibi bunu bir hayıflanma ve yakınma ile değil, iyimserlikle ve hayatımızda olması gereken serinlik anları olarak sunması. Hikâyelerde bir hesaplama ve suçlamadan daha çok, açılan üçüncü gözümüzün kazandırdıklarından duyulan sevinç, sayfalardan sızarak bizlere ulaşıyor.

Ben bu hikayeleri, hayatı bir hırs, yarışma ve bitmeyen hesaplaşmalar olarak anlamak yerine, doğu bilgeliklerinde olduğu gibi 'sakin akan bir ırmak' gibi görüp, bu arada çevremizde bize sunulan güzelliklerin paylaşımı olarak okudum. Hikâyelerin neredeyse hepsinde konuşan birinci tekil şahıs veya yazarın alter egosu hayatı acı ya da tatlı, tüm renkleri ile kabullenmiş bir karakter olarak karşımıza çıkıyor. Dünya gailisinin büyük hesaplarının iğvasıyla yakıp yıkmak yerine, bize sunulan anların künhüne varmak ve ufak teselliler ve derin ama insanı olgunlaştıran hüznlerle hayat maceramızı çoğaltmak üzere hikâyeler anlatıyor.

Yazar 'köprü' ve 'merdiven' imgelerini sıklıkla kullanıyor öykülerinde. Her iki imgeyle de hayatın devamlılığı ve insanın bir halden diğerine geçme yeteneğinin daima var olduğunu düşündürüyor. Köprü, karşı kıyıya ulaşmanın, kendi bilindik çevremizden çıkıp başka dünyalara açılmanın sembolü olarak yer alıyor. Oyun parkındaki kaydırağın merdiveninden göklere ulaşan çocuk ise babasına yukarda 'ne çok renk ne çok oyuncak' olduğunu söylüyor neşe içinde ünleyerek. *Toprak Ayna*'nın öykü dünyasında su, deniz, gök, ağaç, yol bize hep yeni şeyler vaat etmek üzere konumlanıyorlar.

İsmail Sert öykülerini kurarken karakterlerini çevresiyle birlikte ele alıyor. Birçok öykücü gibi onları kendi zihinlerine hapsetmek, sadece duygularından bahsetmek yerine, o anda oturduğu bir taş, yakındaki bir ağacı, baktığı denizi, hava aldığı balkonunu yani hayatını paylaştığı nesnelerle, hissedilir bir dünya ile birlikte sunuyor. Duygularımızı ve zihnimizi belirleyen biraz da dışımızdaki dünya değil midir? Hatta felsefenin kadim konularından birisi de 'dış gerçekliğin bizi ne kadar belirlediği?' sorusu değil midir?

Köprü ve merdiven, ulaşmayı, yükselmeyi gösteriyor. Ancak aynı zamanda geçen zamanı da hatırlatıyorlar bize. Hayatımızın beyhudeliğini, dünyanın bir oyun yeri olduğunu... 'Geçilen' öyküsünde anlatıcı tavşana "ben de geçilen" derken hayat bir yumru oluyor ve boğazımıza diziliyor. Hep genç kalan arkadaşımız, bizlere ölümün daima genç olduğunu hatırlatıyor. Ancak aklımdan buna isyan etmek geçmiyor. Onun yerine, zamandan çaldığı küçük aralarla hayatımızı zenginleştirmeyi öneriyor.

Zaten edebiyat biraz da bu değil midir? Ne gelir elden, kitabın ilk öyküsünün son repliğindeki gibi, 'bildiğin hayat, bildiğin ceviz'dir işte.

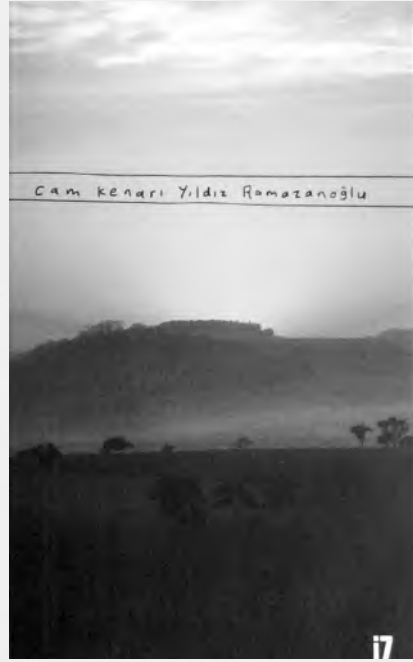
CAM KENARI**ÖZLEM GÜNER**

Yerinden yurdundan edilmiş, sığındığı yerde istenmemiş, oraya ait olamamış, dışlanmış, yok sayılmış ama geri döneceği bir yurdu da olmayan bilhassa savaş mağduru Suriyeli çocukların büyük dertlerinin konu edildiği “Mülteciler” ve arka kapak yazısındaki ifadeyle söyleyecek olursak “devasa bir aynanın parçalarının birleştirildiği” farklı hayatlardan öyküleri içeren “mülteci olmayanlar” başlıklı iki bölüm, on iki öyküden oluşan *Cam Kenarı*; Yıldız Ramazanoğlu’nun geçtiğimiz aylarda İz Yayıncılık’tan çıkan öykü kitabı.

Tümü hüznle mühürlenmiş yaşamak acemisi Suriyeli mülteci çocuklara adanmış bölümde dört öykü bulunuyor. Anlatıcı-yazar ilk hikâye olan “Pinokyo’dan Haber Var”da

depremzede Vanlı Sefa’nın Suriyeli İdris’le kesişen yazgısına bir yazarlık kampından bakar. Bu hikâyede savaştaki bilinmezlikten dolayı kendisinden haber alınamayan babasının dönme ihtimaliyle “içini beklemeye almış” çocuk kahramanı İdris’le, babasını enkazın altında bırakmış Sefa’nın yaşlarından büyük dertleri ve kırık hayalleri başarılı bir kurguyla anlatılır. Yaşadığı hayata, zorlu koşullara ancak gülererek katlanabilen İyad’ın yazdığı romandan ismini alan “Dördüncü Dünya” adlı öyküde mülteci olmaya yine yazarlık hayatıyla dolu bir çocuğun gözünden bakıyoruz. “İkon”da ise hikâye atölyesi için öykü yazma telaşında olan anlatıcı, haberlerde ikonlaşan bir görüntüyü seçerken “Kırmızı, Küçük ve Bıçkın”da sinema dersleri veren bir gencin karşılaştığı iki Suriyeli çocuktan hareketle mülteci ailelerin çaresizliklerine tanık oluruz.

Üçüncü dünya ülkesi kadınlarının yaşadıkları zorlukları yazısına her daim konu eden Ramazanoğlu, *Cam Kenarı*’nda mültecilerin sürdürdüğü yaşamı dördüncü dünya olarak

metaforlaştırmıştır. Okur, İstanbul'un kenar semtlerinden birinde hayatta kalmaya çalışan insanlara yardım elini uzatan iki kadın ve bir çocukla beraber dördüncü dünyayı gezerken yazarın çok iyi bir hikâye anlatıcısı olduğunu görür. Yabancı olduğu bu dünyadaki sesleri, yaşananları öyküler aracılığıyla büyüten Ramazanoğlu; hakikatin yanı başımızda olduğunu hatırlatarak görünür kılar. Sırça fanuslarımızdan çıkıp çevremizdeki yurdundan edilmiş, vatansızlığın yakıcı sonuçlarını yaşayan mültecilere ev sahipliği yapmamız gerektiğinin hatırlatıldığı öykülerin sahiciliği anlatılanların zaten yaşanıyor olmasından gelir. Özellikle "Dördüncü Dünya" öyküsünde karnaval havası içerisinde mültecilerin yaşadığı hayat çok çarpıcı bir biçimde gözler önüne serilir.

Kitabın ilk bölümü mülteci hikâyelerinden oluşurken diğer bölüm farklı hayatlar, farklı dönemler, farklı hikâyelerden izler taşıyor. Tek bir temadan söz edilemese de hikâyelerde ön plana çıkan mesele, hayatın hiç kimse için, özellikle kadınlar için, kolay olmadığı vurgusudur. Salgın döneminde evinin balkonundan kısıtlanmış dünyaya bakan Yusuf, kariyer planları için eşini ve çocuğunu bırakıp Amerika'ya giden kocasının ardından güçlü olmaya çalışan kadın, halasının kaybolmasıyla geçmişle hesaplaşan yeğen, selam vererek sevap kazanma arzusunda olup modern yaşamın değiştirdiği insanları hesaba katmayan genç adam, dinî inançları nedeniyle ağır bedeller ödeyen, ruhsal çöküntüler yaşayan aile, "kitabın iki düşmanı var, biri kadın biri de nem ve toz" anlayışına sahip erkeklerin arasında var olmaya çalışan kadınlar, camide namaz kılarken kadınlara ayrılan dar ve havasız alanda hastalığı nedeniyle zor anlar yaşayan, en başta da hemcinsleri tarafından anlaşılmayan başka bir kadın...

Örseleyici hayat olaylarının peşi sıra gelen rüyalar, öykülerde önemli bir motif olarak karşımıza çıkar: "Yaprak Gece Rüzgâr Pençe"de 28 Şubat döneminde işinden olmuş bir askerin kızı da başörtüsü nedeniyle üniversitede okuyamaz. Tüm bu sorunlarla boğuşan baba, taşrada kurdukları yeni yaşamlarına ayak uydurmaya çalışırken bir yandan da rüyalarında her gece bir kâbusa teslim olur. Yine öykülerde rüyalar aracılığıyla bilinçdışının bilince söylediklerini duyarız: Mülteci olmasıyla beraber artık bilmediği dilleri de rüyalarında konuşabilen "Pinokyo'dan Haber Ver" in İdris'i düşlerinde geçmiş güzel günleriyle bağını sürdürür. Yazarın "Kanlı Ay Tutulması" hikâyesinde ise Kemal Sayar'ın "*Rüyada, doğmakta olan bir dünyanın tohumları saklıdır.*" demesi gibi kötü bir rüyanın ardından anlatılan gün de en az kahramanın rüyası kadar kötü biter.

Kitabın en tesirli öykülerinden biri olan "Halamın Kaktüsü Suyu Seviyor"da halasının not bırakarak sırra kadem basması sonrasında eve gelen komşuların değiştirilmemiş, eskimiş, köhne eşyalara bakarak söylenmelerinin ardından hatıraları muhafaza eden eşyalar aracılığıyla mazi inşa edilir. Anlatıcı-yeğenin "*Hala evi zaman tüneli. Burası eski usul yaşanan iyi huylu gayya kuyusu. Burası yavaşlık ve tuhaflık*" diye bahsettiği evdeki eşyalara odaklanarak tüketime esir olmuş modern yaşam eleştirilirken unutkanın, hatırlamanın, ahde vefanın çok başarılı bir şekilde anlatıldığı öyküde, mazi-bugün gelgitinde dolaştırılır okur.

Yaşadığı dönemin tanığı olan yazar, yaşananlara bigâne kalmadan güncel olaylar, salgın, başörtüsü sorunu, mülteciler, kadının toplumdaki yeri ve erkek egemen yapıdaki durumu, modern hayatın karşısında anlamını yitiren gelenekler üzerine inşa ettiği öykülerinde okuru mesaja boğmadan, öyküde mesajın nasıl olması gerektiğini örnekleyen bir kurgu ortaya koyuyor.

Bazı kitaplar için çok fazla söze gerek yoktur. "Hep birlikte burasının dünya oluşunu, herkesin içerisinde bir yara olmadıkça buraya dünya denemeyeceğini teyit ettiler." cümlesi gibi aklımızda yer edecek nice güzel ifadeye sahip bu kitabın başarısı biraz da okurda bıraktıklarıyla kaim. *Cam Kenarı* bir yanıyla yaşadığımız yüzyıla sağlam bir eleştiri; bir yanıyla büyük bir yükü taşıırken kaderlerine terk edilmiş insanları anlatan bir ağıt; bir yanıyla da klasik öykü anlayışından ödün vermeden, usta işi bir dil ve sağlam bir teknikle kaleme alınmış başarılı bir yapıttır.

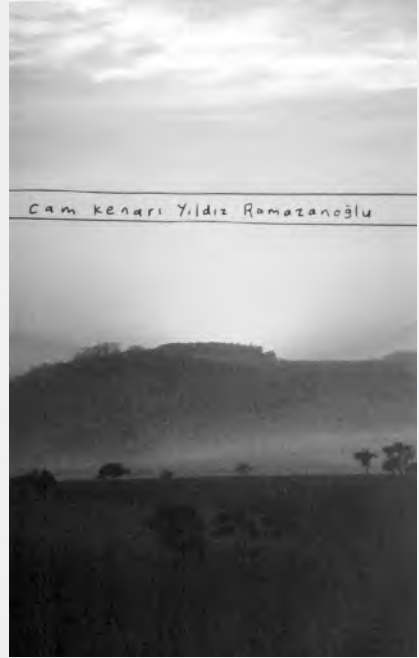
CAM KENARI

AYŞEGÜL ÖZDOĞAN

Yıldız Ramazanoğlu'nun öykülerinde arka planda çalan naif bir şarkı vardır hep. Zannedirim bu şarkı, yazarın kendi duygularının bir çeşnisi olarak ortaya çıkar. Bu çıkarımdan kastım, karakterlerin her biriyle doğrudan bir bağ kurduğunu hissetmemden gelir. Öykülerinin başından sonuna kadar her aşamasında bu bağın sizi de sardığını fark edersiniz. Bu, tam olarak öykü ile yazarın arasındaki boşlukta okurun konuşlanması ve iki taraf arasındaki ince elektriği algılamasıdır. Bu sebeptendir ki yeni çıkan *Cam Kenarı* kitabının arka kapak yazısında yer alan şu cümle oldukça isabetli bir ifadedir: "Yıldız Ramazanoğlu bu kitabında da yaşam sanatının peşine düşmüş olanların öykülerini anlatıyor." Evet, onun öykülerinde yaşamın kendisi bir sanat olduğu kadar bu

sanatın en ince kıvrımlarını öğrenmeye hevesli olan karakterler de o sanatın kendisini oluşturur. Bir döngü gibidir yani; sanatı öğrenmeye çalışan kişi sanatın kendisi olup çıkar.

Yukarıda yeni çıkan *Cam Kenarı* kitabından söz ettim. İz Yayıncılık'tan Mart ayında çıkan bu kitap, Ramazanoğlu'nun yeni öykülerinden oluşuyor. Ancak bu kitabın farklı bir özelliği var. Yazar, kitabı şu şekilde ikiye bölüyor: *Mülteciler* ve *Mülteci Olmayanlar*. Benim bu ayrıma dikkat çekmedeki en mühim gayem bu ikiye ayrılmış kısımların kitabın sonunda nasıl birleştiğini göstermektir. Nitekim böylesi bir sınıflandırmayı gündelik hayatta, fikir dünyamızda, konuşmalarımızda veya dil haznemizde yapabiliriz. Ancak sanat bu ayrımın nasıl ortadan kalktığına dair ince bir görüye sahiptir. *Cam Kenarı* bu iki ayrımın ortasındaki sınırı kaldırıyor, insanın öyküsünün sınırları belirlenmemiş bir coğrafya olduğunu gösteriyor. Nasıl mı? Bu sorunun yanıtını kitabı okuduktan, hatta son sayfasına

geldikten sonra mutlaka daha iyi anlayacaksınız. Ancak ben yine de kitabın bu yapısıyla ilgili birkaç kelam etmek istiyorum.

Kitabın *Mülteciler* kısmında dört farklı öykü var. Bu öykülerde en çok dikkat çeken nokta karakterlerin sanata, edebiyata, kitaplara ilgi duyuyor olması, bu yönde belli bir çaba gösteriyor olmaları. Öte yandan mülteci öyküleri yalnızca mültecilerin olduğu bir dünyada geçmiyor. Öykülerin içinde Türklerle mülteciler buluşuyor. Bu durum çoğu zaman empati duygusunun ne kadar yoğun bir şekilde işlendiğini gösteriyor. Aslında bu öyküler için öne çıkan bir duygu seçecek olsaydık o mutlaka empati duygusu olurdu. Metin, İdris'in; Saliha, İyad'ın elinden tutuyor. Bir başka yerde Suriyeli bir çocuğun öyküsünü yazma sancısı çeken bir yazar, öteki tarafta Siri'ye seslenip Suriyeli çocuklarla ilgili film soran birisi. Siri'nin cevabı manidardır ama: "Üzgünüm, ne dediğinizi gerçekten anlamıyorum." Sizce de Siri gerçekten mültecilerle ilgili sorduğumuz soruların yanıtlarını verebilir mi ya da verebiliyor mu? Ben bu dört öykünün içerikleri hakkında net bilgiler vermeyeceğim. Yalnızca diyebilirim ki; bu dört öyküde mülteci olmayan Türklerle mülteci olanlar birleşiyor, ortak bir sancıya sığınıyorlar. Kitabın daha burasındayken sınırlar kalkmış oluyor zaten. Öte taraftan mültecilerin mekânlarına, yaşadıkları durumlara, hislerine dair oldukça gerçekçi dünyalar çiziyor yazar. Bu denli güncel bir meselenin öykülerini, bu denli gerçekçi bir şekilde aktarmak yazarın olağanüstü başarısını gösteriyor olsa gerek.

Mülteci Olmayanlar bölümünde ise yine yaralı insanlar var; onlar da dünyanın mültecileri. *Balkon* öyküsü oldukça güncel bir zamanda geçiyor, Covid19 günlerinde. İsmi oldukça manidar, hepimizin ne kadar uzun uzun zamanları balkonda geçtiyse o kadar uzun bir öykü oluşuyor balkonda. Şöyle diyor karakter: "Dağların zirvesinde terör kurşunlarına hedef olan babamdan kalan ender hatıralardan biri olan askerî dürbünle genç adamı ve martıyı izliyorum." Bu cümle bence öykünün en güzel noktası. Karakterin geçmiş acısıyla şimdiki anı arasında muhteşem bir bağ kuruyor. Bana öyle geliyor ki bu bağ hepimizin bağı, durdurulmuş bir zamanın içinde geçmişimizle anımız arasında zihnimiz ne kadar da canlı! Yalnızca bu hisle yüzleşmek bile bu öykünün yapmak istediği şeyi yerine getirdiğini gösteriyor. Halamın Kaktüsü Suyu Seviyor öyküsü okuru geçmiş yıllara götürüyor, zamanı orada kurguluyor. Kanlı Ay Tutulması uzun zamandır iyilik yapmak isteyen birinin iyilik peşinde koşturmasını, bu esnada karşılaştığı zorlukları, gerçekten de gündelik hayatta yaşadığımız sıkıntıları anlatıyor.

Ramazanoğlu'nun öyküleri insana kamerayı doğrudan yönlendiriyor, hemencecik kendinizi buluveriyorsunuz, kendinizi değilse bile bir yakınınızı, ancak yine de sizde olan bir duyguyu. Şimdi *Cam Kenarı*'na gelin, mülteci olanlarla olmayanlar arasındaki çizgiyi kaldırın ve yalnız insanın öyküsüne odaklanın. Muhteşem bir öykü yolculuğu bu!

ONLAR VE KÖPEKLERİ

MEHTAP NAS

Onlar ve Köpekleri, Gülhan Tuba Çelik'in ikinci öykü kitabı. Epona yayınlarının bastığı kitap on iki öyküden oluşuyor. Yazar, öykünün bileşenlerinden olan mekânı kitapta cömertçe kullanıyor ve her öykünün başında, karakterin geçtiği yerlerin krokisine yer veriyor. Bu krokilerde; meydan, türbe, müze, sokak, cadde, park, lokanta, fırın, okul ve daha birçok mekân ismiyle karşılaşıyoruz. Böylece zihnimizde, karakterlerin yaşadıkları dünyanın küçük ölçekli haritası çizilmiş oluyor.

İlk öykü kitabında, kıyıda kalmışların kırılganlıklarını ve geçmişleriyle hesaplaşmalarını sahici bir dille anlatan Çelik, *Onlar ve Köpekleri*'nde kapana kısıtlanmış hisseden yalnızların sevgisiz simalarını kadraja alıyor. Şehrin geçmişini bu fotoğrafa fon yapıyor. Yazarın İlk öykü kitabı olan *Evsizler Şarkı Söyler*'de cürekâr söyleyişler vardı. Bu kitapta da aynı cesur dili görüyoruz. İlk kitaptaki yirmi öykünün tümünü birinci tekil şahıs anlatırken, ikinci kitapta baştan sona üçüncü tekil anlatıcı var. Kitabın akıcı üslubu ve dil güzelliği dikkat çekiyor. Öykülerini göstermekten çok anlatarak kotaran yazar, kısa ve vurgulu cümlelerden ziyade uzun cümleleri tercih ediyor.

Yazar, karakterlerini mekâna hapsolmuşlardan, dışarıda kalmışlardan, sevgisizlikten mustarip olanlardan seçiyor; sur dibinden İstanbul'a dağılan kâğıt toplayıcıları, tinerci çocuklar, bedeni üzerinden para kazanan yabancı uyruklu kadınlar, köpekler ve çingeneleler.

Çelik, toksik ilişkileri, bir köpek kadar bile "görülemeyen" insanların incinmişliğini, dünyanın kıyıcılığını, zedelenmiş aile yapısını, kısıtlanmış yaşamları, modernitenin getirdiği yalnızlık ve bireyselleşme meselelerini kurmaca tezgâhına alıyor. Öykü kişilerinin

açmazlarını, çelişkilerini, inadına umut edişlerini, sonra pişman oluşlarını, en onulmaz yaraları harlandıktan sonra yeniden umut edişlerini, tekrar yenilmelerini ve o hayal kırıklığıyla yeniden bir tutamak arayışlarını incelikli bir dille örüyor. Onları, yaşadıkları çevreyle, oturdukları sokakla, yanlarında gezdirdikleri köpekle beraber derinliklerine nüfuz ederek anlatıyor. Tematik bir çalışma var ortada. Mekân olarak tüm öykülerin ortak ruhunda tarihî yarımada beliriyor. İstanbul'un surları tarafından çepeçevre sarılmış olan Suriçi ve geçmişi, lezzetli bir üslupla öykülere yediriliyor. Kitap boyunca yeni yüzlerin eski semtlere tanıklığının ve bu semtlerin karakterlerin ruhundaki yansımasının şarkısı var sanki fonda. Duyuyoruz. Bu şarkıya şehrin sesi karışıyor yer yer. Gemilerin sesi, otobüse binenlerin akbil sesi... İstanbul'un eski yüzü bin yılların üstünden atlayıp karakterlerin bugününe yansıyor. Bu yapıların simgeledikleri, karakterlerin dünyasında kendine yer buluyor. Bazen sıkışmış öykü kişinin örselenmiş yanlarını bir yürüyüş sırasında gördüğü sabırlı bir incir ağacı onarıyor, bazen de hüzün, bir manastır bahçesindeki duvara, bir mezarlığın yazgısındaki koyu mürekkebe denk düşüyor.

Yalnızlık, kitaptaki temel izleklerden biri. Ancak tercih edilmiş bir yalnızlıktan öte, yanındayken uzak durmalardan, kalabalık içinde tek bırakılmaktan oluşan bir yalnızlık. Hız çağında her şeye yetişmeye çalışırken en yakınındakileri ıskalayanların yalnızlığa mahkûm ettikleri. Karakterlerin oturup önce evinin dağınıklığına sonra yalnızlığına ağladığı da oluyor, içindeki yalnızlık duygusunu sökmek için kilometrelerce yürüdüğü de.

Kitapta, kapana kısılmış hisseden karakterler üzerinden çıkışsızlık teması yoğun bir şekilde işleniyor. Ayırksı duranların aksine az da olsa aidiyet kurabilmiş öykü kişisi de var kitapta.

Sonuç olarak *Onlar ve Köpekleri*, insanın unutuşu karşısında unutmayan eski İstanbul'a bizi buyur ediyor. Kiliseler, camiler, harabeler, türbeler, parklar oradalar. Zamanın kapısını açmak için okuru bekliyorlar.